

קלקראת שבת מלאכתא

Dirshu

דרשן ד' ועוזן

קרן עולמית לחיזוק
ועידוד לימוד התורה

אוגדן עלוני השבת

פרשת וארא

לקראת שבת מלכתא

הלימוד השבועי לבחני דרשו

ב' בשבט - ח' בשבט | הדרף היומי: בבא בתרא ז. - יג: | משנ"ב: סימן קצ"ב סעיף ב' עד סימן קצ"ה (לא כולל) | מוסד: אהבת חסד חלק ב' פרק ב"א 'ודע דבזוהר דעה עד פרק ב'ג' 'ודע עוד'

יום המישי כ"ה טבת תשע"ז | פניני פרשת וראא | תקציר שבועי ה'דרף היומי בהלכה'

עיר	ירושלים	בני ברק	מודיעין	חיפה	אשדוד	ב. שמש	אלעד	ב"ש	צפת	פ"ת
כניסת שבת	16:33	16:50	16:51	16:40	16:49	16:33	16:39	16:52	16:40	16:29
יציאת שבת	17:47	17:48	17:48	17:47	17:50	17:47	17:48	17:50	17:45	17:48
ר"ת	18:26	18:23	18:24	18:23	18:23	18:26	18:22	18:27	18:23	18:22

Dirshu
דרשו ד' ועזון
קרן עולמית לחינוך
ועידוד לימוד התורה

הוא העדיף להפסיד לימוד בחברותא עם בעל ה'ברכת שמואל', ובלבד שלא לפגוע ב'סטאנציע' שלו!?

ומדוע רצה הגרי"ש אלישיב ללמוד כיצד אומרים 'תודה' באנגלית?

הרב בנימין בירנצוויג

"אָמור אַל אַהרן" (שמות ז', י"ט)

מידת הכרת הטוב רגילים אנו לפרשה, כחובה של נתינת הרגשה טובה למי שגמל לנו טובה, בפרשת השבוע מתגלה לנו שיש צדדים נוספים במידה זו של הכרת הטוב, וכיון שמידה זו היא החמורה שבמידות, וכפי שאמרנו חז"ל (משנת ר"א פ"ז) 'אין לך קשה לפני הקב"ה יותר מכפיות טובה וכו', ועד שאמרנו ופסקו חז"ל (תנחומא) שמות ה' 'שהכופר בטובתו של חברו סופו לכפור בטובתו של מקום! חובה עלינו להבין גדרה טעמה ומהותה מכל צדדיה.

בפרשת השבוע מתגלה לנו יסוד מחודש ונפלא במידה זו של הכרת הטוב, 'ויאמר ה' אל משה אמור אל אהרון קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים' ומביא המדרש רבה (שמות פ"ט, י) 'אמר רבי תנחום; למה לא לקו המים על ידי משה? אמר לו הקב"ה, המים ששמרוך כשהושלכת ליאור, אינו בדין שילקו על ידך, אלא ילקו על ידי אהרון אחיך' וכן הוא במכת כינים אמר הקב"ה למשה, 'העפר שהגן עליך כשהרגת את המצר, אינו בדין שילקה על ידך, אלא אהרן אחיך יכה'.

דברים נשגבים משכל אנוש! וכי מה שייך להכיר טובה לדומם? הרי אינו מרגיש בטובה שהוא עשה ואף אינו מרגיש בהכרת הטובה שניתנת לו?

יסוד גדול במהותה של מידת הכרת הטוב, למדים אנו מכאן, שחיוב הכרת הטוב הוא לא רק כדי להיטיב עם המיטיב, אלא בעיקר כדי להיטיב עם המקבל, כדי שהוא ירגיש את החובה להודות למי שגמל לו חסד, כך לימדונו חז"ל - שהכרת הטוב היא עצם הידיעה שיש להכיר טובה למיטיב אתך, שהיא יסוד ההכרה בבוא העולם שמיטיב לנו בכל עת ושעה, ואי לכך אין הבדל אם המיטיב הוא חי או דומם, שהרי אם לא יכיר האדם טובה לדומם שהיטיב לו, הרי נפגמה אצלו מידה זו, ויבא לכפור גם בחי המיטיב לו, וסופו ח"ו לכפור גם בטובתו של מקום!

מן הראוי להביא בעניין זה את דבריו החדים והחריפים של בעל הפחד יצחק (ראש השנה קונטרס חסד מאמר ג) וז"ל 'מי שזכה לשמש חכמים אמיתיים, יודע כמה חמורה היתה הקפדתם בעניין

הכרת טובה, אדם שהרגישו בטבעו כפיית טובה, כמעט שנעשה בעיניהם למופרך בכלל'.

מסופר על הרה"צ רבי אריה לוי זצ"ל, כשהיה בחור בגיל שש עשרה נכנס לשיבת הלוסק, שבראשה עמד מרן בעל הברכת שמואל זיע"א, הבחור אריה לוי עלה והתעלה בלימודו, ואחר זמן כבר ידע כל סדר נשים עם רש"י ותוס', כשעמד ראש הישיבה על שקידתו ועמלו של הבחור, ניגש אליו והודיעו כי ברצונו לקבוע איתו סדר לימוד בחברותא את כל מסכת עירובין, כמובן שהתרגשותו של הבחור אריה לוי לא ידעה גבולות, לזכות ללמוד מסכת כה קשה בחברותא עם גאון הדור ר' ברוך בער? ואכן מיד הם התחילו בלימוד החברותא, והיה הדבר לשיחה בפי כל.

אלא שאז קרה דבר מופלא! אחרי זמן קצר ניגש הבחור אריה לרבו ראש הישיבה וביקש ממנו כתב המלצה לשיבת וואלוז'ין שברצונו לילך ללמוד שם! הדבר היה לפלא גדול, אחר שזכה לקרבה כה גדולה מרבו, ואף לקביעת חברותא קבועה דבר שזכו לו מועטים, מה הביאו לבחור אריה לעשות צעד כזה?

לימים אמר לקרובים אליו הרה"צ ר' אריה זצ"ל, שהדבר ברור לו שמה שסבל כמה וכמה מיני ייסורים במשך חייו, היה מחמת הפגיעה שפגע אז ברבו הגדול, ואז שאלוהו מדוע באמת עזב את הישיבה אחר שזכה ללמוד בצוותא עם ר' ברוך בער זצ"ל, וענה ר' אריה, שהיה בלתי אפשרי בשבילו להשאר בישיבה, משום שבעל הבית במקום 'הסטאנציע' [מקום לינה של] היה מהמשכילים, והשתדל מאוד להרחיקו מבית המדרש, והפציר בו כל יום שילך לאחת האוניברסיטאות ושלא ישאר בישיבה, ואז הרגשתי שהנה מרוב שכנועים והפצרות, מי יודע אולי הוא עוד יצליח להשפיע עלי... ומיד החלטתי שאני עוזב את הישיבה!

שאלוהו מקורביו את ר' אריה, שמאחר שהיתה לך סיבה כה טובה וחמורה, מדוע לא אמרת לרברך את הסיבה לעזיבתך הרי בוודאי היה נותן לך רשות, וענה להם ר' אריה, גם זה היה בלתי אפשרי מבחינתי, כי ידעתי שאילו אומר לר' ברוך בער את הסיבה המאלצת אותי לעזוב את הישיבה, היה מקפיד על בעל הסטאנציע שלי, ודבר זה

רבי חיים עוזר קם ממקומו ועצר את הבחור, תוך כדי שהוא אומר לו בלהט: "זכי קל בעיניך לבייש יהודי?"

מה כתב רבי איסר זלמן מלצר על הפתק בעיצומם של ימי חול המועד?

הרב ישראל ליוש

"הוא אָהָרן וּמִשֵּׁה אֲשֶׁר אָמַר ה' לָהֶם" (שמות ו', כ"ז)
רש"י: יש מקומות שמקדים אהרן למשה ויש מקומות שמקדים משה לאהרן, לומר לך ששקולים כאחד.

פעם, שאלו תלמידיו של החוזה מלובלין זצ"ל את רבם: "כיצד יתכן שמשה ואהרן היו שקולים ושווים כאחד, הרי ידוע מה שאמרו חז"ל על בני האדם, שכשם שאין פרצופיהן שווין כך אין דעותיהן שוות?" השיב להם החוזה: "דברי חז"ל אמורים בבני אדם המחשיבים את עצמם, ועומדים על דעתם, אם כן ודאי שדעתם אינה יכולה להשתוות עם דעתו של זולתם, מה שאין כן משה ואהרן שאמרו על עצמם 'ונחנו מה', הם הרי לא החשיבו את עצמם, אישיותם לא תפסה מקום של כבוד בעיני עצמם, לכן יכלו אכן להיות שקולים ושווים בדעתם."

גאונותו העצומה של הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל יצאה לשם ולתהילה בעולם התורה, וכגודל גאונותו כן היתה גדול ענוותנותו, כפי שיתואר בסיפור הבא:

נוהג היה רבי חיים עוזר להשתעשע בדברי תורה עם תלמידיו. פעם אחת כשקבוצה איכותית ומיוחדת מתלמידיו היו אצלו ושקלו וטרו בדברי תורה, אמר לתלמידים שתוס' במסכת יבמות דף נ' עוסק בסוגיה בה הם מתפללים כעת. כששמע זאת אחד מגאוני התלמידים, העיף: "סליחה כבוד הרב, אבל התוס' נמצא בדף נ"א."

"לא", ענה הרב בפסקנות, "הוא נמצא בדף נ"ו" והמשיך בלימודו עם התלמידים.

לא נחה דעתו של הבחור והמשיך לעמוד על שלו. שוב ושוב טען בנחרצות יתה: "התוס' נמצא בדף נ"א", וכדי להוכיח את צדקתו קם לעבר ארון הספרים כדי להביא גמרא ולהראות לכל כי הצדק עמו. רבי חיים עוזר קם ממקומו ועצר את הבחור, תוך כדי שהוא אומר לו בלהט: "זכי קל בעיניך לבייש יהודי?" הבחורים הסתכלו זה על זה בארשת של בושה, ואילו הבחור המתווכח חיך חיך קל של ניצחון, ובלבו אמר: 'כנראה נזכר הרב שהתוס' נמצא בדף נ"א, כדבריי'.

כאשר שבו הבחורים אל הישיבה, פתח הבחור המתווכח את הגמרא

לעיני חבריו כדי להוכיח את נצחונם, אך לתדהמתו הרבה גילה שאכן צדק הרב, והתוס' הינו בדף נ' ולא בדף נ"א. או אז הבין התלמיד שבדברי הרב 'זכי קל בעיניך לבייש יהודי' התכוון הרב למנוע את הבושה ממנו עצמו, כי לנגד הרב כלל לא עמד כבודו האישי, אלא כבוד תלמידו.

הימים היו ימי חול המועד, והגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל ישב ולמד תורה עם תלמידו הגאון רבי דוד פינקל זצ"ל, לפתע ביקש רבי איסר זלמן מהחברותא שלו שיביא לו דף וכלי כתיבה. השתומם התלמיד ותמה: "הרי היום הוא חול המועד! וכי הזדמן לרב כתיבת דבר מה שהוא דבר האבד?"

"לא דבר האבד צריך אני לכתוב, אלא ממש פקוח נפש!" ענה רבי איסר זלמן.

הגאון רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל

תיכף ומיד נענה התלמיד לבקשת רבו והמציא לו עט ודף. נטל רבי איסר זלמן את העט וכתב על הדף את הפסוק: "עיניך לנוכח יביטו ועפעפיך יישרו נגדך", והכניס את הפתק אל המגירה שהיתה קבועה בשולחנו.

מה מאוד גדלה תמיהתו של רבי דוד פינקל, "זכי איזה פיקוח נפש יש בכתיבת פסוק זה?" הרהר בקול.

"הנה בימי החגים", ענה לו רבי איסר זלמן, "רבים באים לבקרני, לברך ולהתברך בברכת החג. טבעם של דברים שאסתכן בכך שאראה באורחים את חסרונותיהם ולא את מעלתם, ועל כן, מידי פעם פותח אני את המגירה ומסתכל בפתק, ואז נזכר אני בפירושו של החוות דעת לפסוק זה: שכאשר אדם רואה חסרון של הזולת, 'עיניך לנוכח יביטו, שיביט אל עצמו, ואז 'עפעפיך יישירו לנגדך', כי כאשר יראה כמה גרועים המעשים של עצמו, ממילא יראה שחברו טוב ממנו, יראה את מעלותיו וידון אותו לכף זכות."

"בשנה זו", סיים רבי איסר זלמן את דבריו, "שכחתי לכתוב לפני המועד את הפסוק, וחש אני ממש תחושה של פיקוח נפש, באם אכשל בראיית חסרונות בבני ישראל."

כדרכו, הביא ראהי לכך את חזרת הש"ץ שנתקנה על מנת שהש"ץ יוציא ידי חובה את הציבור בכל ברכה וברכה הצבור עונים 'אמן' ודי בזה, משא"כ בתפילת 'מודים', שהיא תפילה של הכרת הטוב להקב"ה - 'מודים אנחנו לך', תקנו חז"ל תפילת 'מודים דרבנן', שכל אחד ואחד יאמר בעצמו, והלא דבר הוא? מה נשתנתה ברכה זו משאר חזרת הש"ץ, שדי במה שאומר הש"ץ והציבור עונים אמן? וביאר שהעניין הוא, שמאחר שתפילת 'מודים' היא הכרת הטוב לבורא עולם על כל נשימה ונשימה, ועל כל חסדיו שעושה עמנו בכל רגע ורגע, על כל אחד לומר אותה בפה מלא בעצמו ולא על ידי שליח!! מחזק למתבונן! (אהל משה)

איני יכול שיגרם על ידי, מאחר שנתן לי מיטה לישון ולחם לאכול, ומפני חובת 'הכרת הטוב' אסור לי להרע לו באיזה עניין ואופן, אע"פ שידעתי כבר אז שקפידת מורי ורבי תהיה עלי, אבל לא היתה לי ברירה הייתי אנוס על פי 'הכרת הטוב'!!! הפגיעה ברגשי 'הכרת הטוב' היתה חמורה אצל הגה"צ ר' אריה לוי יתור מכל!!

כשמרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל עבר ניתוח לב בהצלחה, שאל מרן את אחד ממקורביו, כיצד אמורים תודה בשפה האנגלית, כי הוא רוצה להודות לרופא המנתח שהיה ממוצא אמריקאי. כשאמר למרן שאין צורך בזה, כי הם יעביירו את תודתו אליו, אמר להם מרן: "לא ולא! חובת הכרת הטוב מחייבת שאני בעצמי אודה לרופא!"

« המשך מעמוד קודם »

הגבאי שלא יכל להישאר אדיש מול הזעקות האיומות, חזר והוציא נר נוסף והניח ליד תשעת הנרות הדולקים, לעילוי נשמת הנער חיים בן רבי צבי...

"אנא, כבוד הגבאי, אני אמא של חיימק'ה, אני מתפללת עליו, על בני היחיד שחס ושלום לא יטמא את נשמתו, למה אתם מתייאשים ממנו?!"

הרב ישראל מאיר שושן

וְשֵׁרֵץ הַיָּאָר, וְצִפְרָדְעִים, וְעֵלְוֹ וְכָאֵוּ בְּיַתֵּךְ (שמות ז' כח)
בפרשת השבוע מסופר על הצפרדעים שנכנסו לחדרי משכבם של המצרים, למיטותיהם למשארותיהם...

במסכת פסחים מספרים לנו חז"ל הקדושים על חנניה, מישאל ועזריה שקפצו לכבשן האש ומסרו את נפשם. מה היה הכח המניע, שדחף אותם למסור נפש ולקפוץ לכבשן האש? נשאו קל וחומר בעצמם, מן הצפרדעים במצרים.

צבא הצפרדעים התחלק לפלוגות. כל פלוגה קבלה פקודה. היו פקודות נעימות לביצוע, כמו להכנס למיטה של פרעה, אך היו מקומות קשים לביצוע, כמו תנורי המטבח. הצפרדעים לא היססו, הם קיבלו את הפקודה "ובתנוריק", וכביכול אמרו: "ריבוננו של עולם, הורית לנו להכנס לתנורים - באש ובמים נעבוד אותך!" וחיש קצפו אל תוך התנורים הלוהטים.

אמרו לעצמם חנניה, מישאל ועזריה: "הצפרדעים מסרו נפש - אנו, על אחת כמה וכמה..." וקפצו אף הם לכבשן האש.

כותב המלבי"ם: אלמלא ניתנה תורה - היינו לומדים גזל מנמלה, צניעות מחתול ועוד. כל בעל חי מעביר מסר. רץ כצבי, עז כנמר - כל גן החיות מלמדנו מוסר...

את המסר של מסירות נפש מלמדת הצפרדע. בתוך כל יהודי ויהודי קיים כח אדיר של מסירות נפש, בדומה לצפרדע.

ברוסיה היתה עיירה יהודית עם קהילה מכובדת. בעיירה היו כל הצרכים היהודיים, בית הכנסת, מקוה, חידר ועוד. כשהיה המגיד הירושלמי הרב יעקב גלינסקי זצ"ל צעיר לימים, סיפר לו רב העיירה הישיש, שבהיותו ילד גרו בעיירה כ-500 משפחות, מתוכם 300 משפחות נוצריות 200 משפחות יהודיות.

רדיפות הנוצרים ועלילות הדם, שהיו נחלת היהודים באירופה באותה תקופה, לא פסחו גם על העיירה הרוסית הקטנה. ביום בהיר אחד, בין מנחה למערבי, כשהיה בית המדרש מלא במתפללים - פרצה המשטרה הנוצרית, ותפסה עשרה יהודים כשרים - כבני ערובה.

העצורים הובאו למנוזה, ששכן קרוב לבית הכנסת. תנאי דרקוני הוצב בפניהם: אם תוך שלושה ימים תסכימו לטבול לנצרות, ר"ל - תשחררו, ואם לאו - תוצאו להורג!!

הקהילה שהיתה כמשפחה אחת, הוכתה בהלם, אבל ירד על בתי היהודים.

"ביום השלישי", מספר רב העיירה, "כשהלכתי ברחובות היהודים, גיליתי מודעות ענק המזמינות את כל יהודי העיר, גברים נשים וטף, לעצרת תפילה ענקית שתתקיים בבית הכנסת, כ-3 שעות לפני מועד פקיעת האולטימטום.

הייתי אז ילד בחיידה. הגענו לעצרת התפילה, בכל פינה ישבה כיתה אחרת עם רבם, בחורי ישיבה קטנה, בחורי ישיבה גדולה, אברכי כולל, חייטים, סנדלרים, זקנים. בית הכנסת היה מלא עד אפס מקום.

עזרת הנשים גם היא היתה מלאה, אימהות, סבתות, נערות וילדות, כולן הגיעו, ממש כמו ביום כיפור בשעת תפילת נעילה.

רב העיירה התעטף בטלית, נעמד ליד ארון הקודש הפתוח, ופתח בדבריו: "רבותי, התאספנו פה היום, כי בעוד שלוש שעות יעמידו את עשרת האחים שלנו במבחן, בנסיון של 'זאהבת אד' אלוקיך... בכל לבבך ובכל נפשך, אפילו נוטל נפשך. הבה נתפלל עליהם, שיהיו להם כוחות הנפש והעוז לעמוד בניסיון, וחלילה לא לטמא את נשמתם הטהורה. שיזכו להישאר בקדושתם וימסרו את נפשם על קידוש השם. לשם כך, יש צורך בתפילת רבים, שיקבלו את הכוחות המתאימים!!"

"אחים יקרים!" זעק הרב, "בואו נתפלל עליהם שיהיו להם כוחות לעמוד בניסיון!"

כל הקהל פרץ בבכי, והתאחד בתפילה עמוקה, תוך בכיות קורעות לב, על אחיהם היהודים.

לאחר כשעה, עלה הגבאי על בימה וקרא: "בפקודת המרא דאתרא, נעשה כעת הפסקה קצרה, ונדליק נרות נשמה לעילוי נשמתם של אחינו העצורים במנזר הסמוך, כי סמוכים ובטוחים אנו שוודאי ימסרו בקרוב את נפשם, וכבר מעכשיו תאיר נשמתם הזכה והטהורה.

הנר הראשון יהיה לעילוי נשמתו של המתמיד, ראש החבורה, האברך בן ה-55, רבי חיים בן רבי אברהם. קירות בית המדרש ספגו את קול תורתו ואת הנעימות שלו", היה זה מעמד פרידה מרבי חיים, רווי דמעות.

מעזרת הנשים נשמע קול בכיין של בנותיו: "אבא, אבא..." וכל הקהל הצטרף לבכי.

דקות ארוכות נדרשו על מנת להרגע מהדלקת הנר הראשון, וכך המשיכו להדליק את שאר הנרות, כשבכל הדלקה נערכת פרידה מן השבוי, שבקרוב ימסור נפשו על קידוש השם.

סה"כ הודלקו 9 נרות. ומה עם העשירי? אף אחד לא שאל שאלות. הנידון העשירי היה נער בן 17, חיימק'ה העגלון.

חיימק'ה היה בן יחיד להוריו, שלא המשיך בלימודיו, אמנם הקפיד על שלוש תפילות בבית הכנסת מיד יום, אך ללמוד לא היה בכוחותיו.

הוא הפך להיות עוזר לעגלון, ובהמשך נעשה בעצמו לעגלון. הכל שיערו, כי חיימק'ה ודאי יישאר בין החיים, הוא כנראה לא יעמוד בניסיון.

לפתע, התקרבה אישה יהודיה אל מעקה עזרת הנשים, והתחילה לילל ולבכות: "אנא, כבוד הגבאי, אני אמא של חיימק'ה, אני

להוריק, לא תרצה להשאיר זכר להוריק? טבילה אחת ואתה חופשי לפתשך!..."

חיימקה הטהור מיישיר אליו מבט עז, ואומר בקול צלול ובטוח: "יהודי קדוש נולדתי, ויהודי קדוש אמות!!" והוא מתכונן למותו בקדושה ובטהרה. הוא מברך בקול רם את הברכה ומלאכי השרת עונים אחריו: "אמן!..."

והעשירי קודש - נהרג אף הוא על קידוש השם. הכומר השתגע מכעס, כיצד זה יהודים פשוטים וחלשים, מתגברים בקלות שכזאת על הכומר החזק, שגם החוק עומד לצידו, זה פשוט לא ייתכן!!!

בכעסו כי רב, הוא שולח את גופותיהם של הנרצחים בתוך שק, ומצווה על נערו להשליכם אל תוך בית הכנסת, למען יראו וייראו!... סיפר הרב הזקן לרבי יענקלה גלינסקי: "כאמורה הייתי אז ילד בן עשר, עמדתי בבית הכנסת ליד הנרות הדולקים וליד אבי ולפתע, בלי הודעה מוקדמת, התנפץ חלון בית כנסת, ושק מוכתם בדם הושלך פנימה אל היכל. התפילות כולן נדמו באחת, דממת מוות הושלכה בקהל. ניתן היה למשש את הפחד והאימה, הכל הבינו מה מכיל השק."

לאחר דקות ארוכות של שקט, הופרה הדממה. אמו של חיימקה ירדה במהירות להיכל בית הכנסת וזעקה: "איפה השק? אני חייבת לראותו במו עיני!"

בדחילו ורחימו ניגשה אל שק הנרצחים, פתחה אותו, כשלנגד עיניה מראות נוראים, ותרה אחר דבר מה, ואז, בקריאות שמחה היא צועקת: "הנה חיימקה שלי, הוא מסר את נפשו!!!!" היא נשקה לגופתו המתה, וקראה בקול: "יידלאך! הערט אויף צו דאווינען, הייבט אן טאנצן בשמחת תורה! יהודים הפסיקו להתפלל! תרקדו כמו בשמחת תורה! חיימקה שלי מסר את נפשו על קידוש השם!"

קשה להבין ובלתי ניתן לתאר את עוצמת

הרוח של אמה יהודיה.

למות על קידוש ד' - זה דבר עילאי ונשגב, משאת נפשו של כל יהודי מאמין וטהור, אך המוות הוא ענין חד פעמי, אי אפשר למות יותר מפעם אחת, קשה מזה, לחיות על קידוש ד'. לחיות, זה כבר עניין אחר, אומר דוד המלך: "כי עליך הורגנו כל היום."

יהודי עומד על המשמר בכל רגע ובכל שעה, לא לדבר לשון הרע, לשמור על העיניים, לשמור על האוזניים, לשמור על המחשבה, לשמור על סדרי הלימוד הקבועים, לברך בכוונה, תפילות במניין, לעשות את רצון ה' בכל רגע ורגע, בכך הוא מקדש את השם בחייו. כמה גדול העניין של לחיות על קידוש ד', מאה פעמים ביום יש להרוג את היצר הרע, זוהי תכלית חייו של כל יהודי.

יעזור הקב"ה שנזכה לקיים הלכה למעשה, את הכח העוצמתי של מסירות נפש, בכל מצוה ומצוה. ואתם הדבקים בד' אלוקיכם חיים כולכם היום.

מתפללת עליו, על בני היחיד שחס ושלום לא יטמא את נשמתו, למה אתם מתייאשים ממנו? אנה, הדליקו נר גם עבורו, ודאי יהיה לו הנר לזכות, ואתם קהל קדוש, העתירו על בני יחיד, שיזכה אף הוא לעמוד בנסיון העקידה, ויקבל את הכוח ללמסור את נפשו על קידוש השם."

הקהל געה בבכיה עצומה לנוכח בקשתה של אמה יהודיה, אמה מדורות קודמים!...

הגבאי שלא יכל להישאר אדיש מול הזעקות האימות, חזר והוציא נר נוסף והניח ליד תשעת הנרות הדולקים, לעילוי נשמת הנער חיים בן רבי צבי!...

הנרות דולקים, ונחלי דמעות נשפכים!...

התפילות והזעקות נמשכו למול ארון הקודש הפתוח!...

הגיעה השעה היעודה. ובמנזה, הגיע הכומר לעשרת השבויים, כשבידו חרב חדה. העמיד את כולם בשורה ופנה לשבוי הראשון בנסינות שכנוע: "אתה אינך אדם צעיר, וכבר סבא לנכדים, בעל משפחה, ילדך ודאי מחכים בבית, יש לך משפחה שממתינה לך, טבילה אחת פשוטה, ואתה גומר עם כל העניין!..."

רבי חיים מסתכל עליו בלעג, ומתיז בבוז: "האם נראה לך שכאן

הם החיים האמיתיים? להוי ידוע לך, שכאן זה רק הפרוזדור, האמת נמצאת למעלה, בעולם שמעבר לכאן, כאן זה רק חלום, שם נמצאים החיים, כל ימי הייתי מצטער מתי אזכה לכזו הזדמנות, ובכזו קלות רוצה אתה שאוותר עליה?!"

הכומר מבין שהיהודי הזה לא ייכנע, ומורה להוציאו להורג.

ניתנה לו הזכות הבינלאומית לבקשה אחרונה, ורבי חיים בן אברהם מוציא מכיסו את האבנט, הגרטל שחסידי חוגרים בזמן התפילה, ונראה לעיני חבריו ככהן גדול ביום הכיפורים. הוא צועק את הברכה האחרונה: "ברוך אתה ד' אלוקינו מלך העולם אשר קדשנו במצוותיו וציוונו לקדש שמו יתברך ברבים", וכל חבריו עונים בזעקה: "אמן!"

ומשיב את נשמתו בטהרה ליוצר.

הכומר השתולל מזעם, איזה עם קשה עורף!...

הוא ניגש בכעס לשבוי הבא ואומר לו: "ראית את הטרגדיה לנגד עיניך, אולי תשנה כיוון!..."

אך רבי דוד מתעקש כמובן, ואינו מוכן לטמא את נשמתו עבור חיי שעה.

המחזה שב וחוזר על עצמו, הוא מברך בקול רם וחבריו עונים בזעקה "אמן!"

וכך מוסרים את נפשם בזה אחר זה כל תשעת השבויים. לזעמו של הכומר אין גבול.

נותר העשירי, נער רך לימים. חיימקה העגלון, אותו השאיר הכומר אחרון. נער בן 17 שראה וחווה במו עיניו את הרצחם של תשעת הקדושים. פונה אליו הכומר במתק לשונו, ומנסה לשכנעו: "כל אלו שנהרגו השאירו זכר אחריהם, אך אתה, נער צעיר, בן יחיד

הרב דסלר זצ"ל אמר שמכיר הוא על פניו של כל אחד, האם למד היום תורה או לא. העזתי ושאלתי: "יאמר נא רבינו, האם אני למדתי היום?" הוא נתן עיניו הקדושות על פני, ואמר: "למדת תורה היום!" אמרתי לו: "הרי אני יודע את האמת שלא למדתי..."

הגאון הגדול רבי יעקב אדלשטיין שליט"א בשיחה מרתקת על מרן הרב דסלר זצ"ל

הזה. הוא עצמו היה נוסע מלונדון לגייטסהד ובחזרה, שם היו נדיבים ותלמידים. ברצונו להכניס עוד הכנסה למוסד שהקים, חיפש עבודה מכניסה. היה חסר רב בבית כנסת בלונדון, ולמרות שמעולם לא היה רב, החליט להיות רב בביכ"ס זה. ומאחר שהיה בתפקיד, נסע כל יום או יומיים. הוא היה מספר שאת השניה היה ישן בשעות הנסיעה ברכבת של בין לונדון לגייטסהד, זה היה הזמן לישון. חבל על הזמן לישון במיטה בזמן שאפשר לעשות משהו, אז היה פשוט ישן בנסיעה ברכבת. בכל דבר ועניין היה רואה את ההיבט הרוחני. גם אנו בדורנו רואים דברים נשגבים, שאם נתבונן בהם היטב, נבין שהדברים האלה הם לא לפי המהלך הטבעי, אין זה הסדר הטבעי של הדברים. עצם העובדה שאנחנו חיים בארץ ישראל, ויש אויבים שכל מטרם היא לחסל אותנו, שלא ישאר אף יהודי בארץ ישראל, חס ושולם, ועם כל רצונם העז - אינם עושים זאת, ומדוע? אלא שמשמים לא נותנים להם.

זה היה העיקרון שהרב דסלר טרח ועמל והחזיר בלבבות תלמידיו, וכל שומעי השיחות שלו. דהיינו, שרק מה שרוצה הקב"ה - הוא יקום, ולבני אדם אין שום שליטה. מן השמים לא נותנים להם לבצע את רצונם, ונביא בזה דוגמה מאלפת מופלאה כדלהלן:

ראש הממשלה הראשון במדינה, דוד בן גוריון, היה אדם בעל מרץ ואישיות, ורבים מאוד העריצו אותו. הוא היה נערץ בכל העולם, גם אצל הגויים, למרות שהיו גנרלים שאמרו שעשה טעויות, הוא הצליח להתפרסם כאדם שמעולם לא טעה.

כשיצא לפנסיה, הוא התגורר בשדה בוקה, והיה רועה צאן. היה עושה התעמלות ויוגה ועומד על הראש. שאל אותו פעם ח"כ שלמה לורנץ ז"ל: "במבט לאחור, לאחר כל המהלכים שעשית בימי כהונתך כראש ממשלה, האם אינך מתחרט על שום דבר?"

ענה לו בן גוריון: "לא!!!"
"ומה עם הירי על אוניית אלטלנה [של ארגון האצ"ל]?", המשיך לורנץ לשאול, "הרי נהרגו שם יהודים, האם אינך חוזר בך על פעולה זו?"
"איני מתחרט על כך!" חזר בן גוריון על דבריו, "זה היה מחויב המציאות!"

אם לא נשמעים להלכה, שדם יהודים שווה הכל, ואסור להרוג אף יהודי, מגיעים להחלטות שגויות. כי בעניין של הקמת מדינה מסודרת באומות העולם, ישנה השקפה כזו. שוב שאל אותו הרב לורנץ: "בכל המהלכים שעשית כל עשרות השנים, בהן היית מנהיג עם שלטון חזק במדינה, עשית איזו טעות, אחת לפחות?" חשב בן גוריון ואמר: "שום טעות לא עשיתי, מלבד טעות אחת, שהסכמתי לתת דיחוי לבחורי הישיבות, והסכמתי לדחות את שירות הצבא עד לאחר שסיימו את לימודיהם בישיבה, הטעות היתה שלא גייסתי אותם מיד!"

"ומדוע באמת עשית טעות שכזו?!" תמה לורנץ.
ראש הממשלה לשעבר חשב וחשב אך לא היתה לו שום תשובה, כיצד זה עשה שגיאה שכזו...

אמר לו הרב לורנץ: "לי יש תשובה, עכשיו אתה אדם רגיל המבין בעמוד הבא <<<

"ואני אקשה את לב פְּרָעָה וְהַרְבִּיתִי אֶת אֶתְנִי" (שמות ז', ג')

כבר כשהיה הגאון רבי אליהו אלעזר דסלר זצ"ל אברך צעיר לימים, הציע דודו רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל, שהיה ראש בית הדין, והסמכות הגבוהה ביותר בכל יהדות רוסיה, ליטא ופולין, למנותו לתפקיד דיין בבית הדין שלו בעיר וילנא. הרב דסלר סירב להצעה, כי שיטת החינוך של ישיבת קלם היתה שלא לקבל תפקיד ציבורי של רבנות ודיינות, אלא רק תפקיד של הרבצת תורה. זמן קצר לפני שפרצה מלחמת העולם השנייה, בסוף תרצ"ט

הגיע הרב דסלר לביקור באנגליה, בינתיים פרצה המלחמה ולא היתה לו אפשרות לחזור הביתה. באירופה נותרו אשתו, בנו ובתו, והנתק היה כואב מאוד. ישנם מכתבים מרגשים מאוד שכתב האב הדואג מאנגליה. קרוב לשש שנים, כל זמן המלחמה היה שרוי בדאגה עצומה ולא ידע מה עלה בגורל משפחתו האהובה. לאחר השואה האיומה שב ונפגש עם אשתו שהיתה במחנה עבודה, אך את ילדיו לא ראה יותר לעולם.

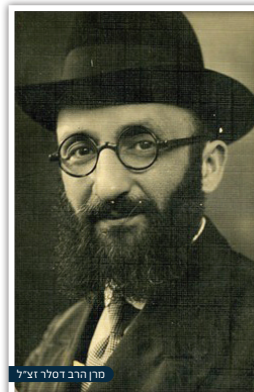
בזמן שהותו באנגליה, היה

שואל את עצמו תדי: 'לשם מה נותרתי אני בחיים? אם חלילה היה שב לביתו במלחמה, היו הורגים אותו כמו את כולם. בהתבוננותו הרבה, הגיע למסקנה, כי נגזר על כל יהודי קלם, ובתוכם חותנו, הגה"צ ר' נחום זאב שהיה בנו של הסבא מקלם וראש הישיבה. לכאורה, נגזרה הגזירה לעבור לעולם האמת בגיל צעיר ביותר, אז מדוע נותר הוא בחיים? למה לא זכה למות מות קדושים כשאר בני עמו, כנראה שיש לו אפשרות לעשות דברים שרק האדם החי יכול לעשותם.

"אם כן, מה עלי לעשות?" שאל את עצמו, "להחיות את העצמות היבשות", השיב לעצמו בלהט, "ללקט ניצוצות בתוך האפר, ולהדליק שוב את האור של אש התורה; משמע, איני חי בשביל עצמי!" הוא היה אדם בודד, בלי משפחה באנגליה.

בעצם ימי המלחמה בעוד אנגליה היתה מופצצת, ובלונדון היו כל יום מאות הרוגים, כשהגרמנים הפציצו באווירונים יום יום והיו זורקים פצצות אדירות, פתח הרב דסלר ישיבה וכולל בצפון המדינה, מקום בו לא היו התקפות מן האוויר וכלי הפצצות. הוא עבר לעיר גייטסהד, שם כבר היה רב צדיק, ובשנותיו עמו הוא הקים את בית המדרש לפליטי המלחמה, תוך שהוא מעודד אותם שתפקידם עכשיו הוא לעסוק בתורה כדי שיהיה מי שילמד תורה לדור הבא.

מורנו הרב דסלר הפקיר עצמו לגמרי, ואמר שכל אברך יקדיש מספר שעות קבועות בשבוע להתרים נדיבים להחזיק את מוסד התורה

מרן הרב דסלר זצ"ל

בבוקר הראשון במחנה, שרר קור נורא, שישים מעלות מתחת לאפס. הממונים פקדו עלינו להוריד את הנעליים והגרביים, כיון שאנו עתידים לרוץ כך שלושה קילומטרים על השלג הקפוא ברגליים יחפות

רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל על הניסים בסיביר, ומה סיפר ר' אלחנן וסרמן זצוק"ל בשם החפץ חיים על שהרורו

לכיוונו. הוא פסע לקראתי, הביט כה וכה וירא כי אין איש, התכופך ושאל בלחישא, 'האם אתה רב? ושוב הביט אנה ואנה, וביקש, 'הצג נא לפני את הכרטיס שנתנו לך'. הוצאתי את הכרטיס, שצבעו היה לבן. הוא נטלו, הביט בו, והפטיר, 'ראביי, יודע אתה, אם תיסע בכרטיס זה, בוודאי תמות בדרך וגופך יושלך מהחלון על פני השדה, כי כרטיס זה שניתן לך, הינו כרטיס לקרון ללא חימום, ואתה לא תוכל להחזיק מעמד בקור כזה.

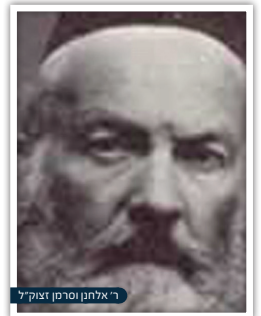
המנהל הביט בשלישית לכל עבר, הוציא מדש מעילו כרטיס אחר בצבע ירוק ולחש: 'קח את הכרטיס הזה, זהו כרטיס לקרון מחומם, כך תגיע הביתה בשלום.

בעודי נוטל את הכרטיס הוסיף המנהל ואמר לי: 'גם אני יהודי.' "בדרך", מספר רבי יחזקאל, "ראיתי אכן כמה וכמה מתים שהושלכו לשדות מחלונות הקרונות האחרים, אבל אני, בחסדי ה', נסעתי בקרון מחומם וכך הגעתי לביתי חי ושלם".

מעניין כי בתקופה ההיא עשו מכריו של רבי יחזקאל השתדלויות רבות, לשחרר את הרב אברמסקי ממאסרו בסיביר. קשה היה לקוויניסטים לסרב, ולכן הם ערכו את ה"תרגיל" הזה, שיוכלו להתחמק ולומר אנחנו שחררנו אותו, ואינו אשמים שהוא מת בדרך. המשיך רבי יחזקאל לספר: "בדרכי לליטא, הגעתי לאודסה, משם עליתי לרכבת לכיוון וורשא. ברכבת פגשתי את רבי אלחנן וסרמן זצ"ל ואמר, 'האכן יצאת מבית האסורים בערב יום הכיפורים בבוקר? כן', השבתי לו, ושאלתי בפליאה: 'מהיכן כבודו יודע על כך, הרי אפילו בבית לא ידעו שאני משתחרר', השיב רבי אלחנן, 'בשעה עשר בבוקר, בערב יום הכיפורים יצאתי עם ה"חפץ חיים", מבית הכנסת שבו התפללנו תפילת שחרית, כאשר צעדנו בשביל היוצא מבית הכנסת, נעצר ה"חפץ חיים" על עומדו ואמר: 'נו, הבולשביקים לא ניצחו, על כורחם הוציאו את הרב אברמסקי מסיביר.' (מתוך 'להתענג בתענוגים' פרשת וארא)

"והצילתי אתכם מעבדתם" (שמות ו', 1)

המגיד הירושלמי הצדיק רבי שלום שברון זצ"ל מתאר את התקופה בה הוגלה רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל לסיביר לשש שנים של עבודת פרך, ב"עוון" לימודו עם תלמידיו תחת שלטון הבולשביקים, כפי שסיפר זאת הרב אברמסקי בלשונו:

"בבוקר הראשון במחנה, שרר קור נורא, חמישים או שישים מעלות מתחת לאפס. הממונים פקדו עלינו להוריד את הנעליים והגרביים, כיון שאנו עתידים לרוץ כך שלושה קילומטרים על השלג הקפוא ברגליים יחפות. עמדנו כך כשרגלינו רועדות וקופאות מקור, מוכנים ומזומנים לאות מפי המפקד להתחיל לרוץ.

בעוד אני עומד יחף על השלג, התפללתי לפני הקב"ה ואמרתי, 'אבא שבשמים, אתה אמרת (כתובות ל, א) 'הכל בידי שמים חוץ מצנינים ופחים' (קור וחום), אבל כאן אינני יכול לשמור על עצמי. מבקש אני ממך אבי שבשמים שתשמרני אתה, גם מצנינה וקור'. ובאמת, במשך כל התקופה ששהיתי בסיביר, לא הצטננתי אפילו פעם אחת".

"ועוד סיפר לי, הוסיף ר' שלום, "בבוקרו של יום כיפור, בא אלי המפקד ואמר לי, 'אתה יכול לצאת לחופשי, ללכת להיכן שליבך חפץ'. בדברו, הושיט לי כרטיס נסיעה ברכבת, כדי לנסוע אל ביתי הרחוק משם מאות קילומטרים. נטלתי את מעט הסמרטוטים שעוד נותרו ברשותי, וצעדתי לכיוון תחנת הרכבת. לפתע ראיתי ממרחק את המנהל הראשי של המחנה מתקרב

<< המשך מעמוד קודם

ביקרתי לפני הצהריים אצל מורנו זצ"ל לצורך איזה עניין, ותוך כדי שיחתנו, אמר שהוא מכיר על פניו של כל אחד - האם למד היום תורה או לא למד. בשמעתי על כך העזתי ושאלתי: "יאמר נא רבינו, האם אני למדתי היום?" נתן בי עיניו הקדושות בהסתכלות על פני, ולאחר עיון קל אמר: "אמנם למדת תורה היום".

אמרתי לו: "הרי אני יודע את האמת שלא למדתי, כי לאחר תפילת שחרית, מיהרתי לצאת לנסיעה לבני ברק, ולא הספקתי ללמוד...". השיב לי רבינו: "עצור רגע והתבונן, לזכור כל מה שעשית מהבוקר עד עתה".

סיפרתי לו את כל קורות הבוקר ההוא, בין השאר אמרתי לו שביקרתי בבית המדרש, באולם של הישיבה לראות מישהו, והיו שם בחורים ששוחחו איתי בדברי תורה והתפללנו קצת, אמר הרב: "עתה רואה הנך שנכונים דברי, כי באמת זה נחשב שעסקת בתורה, וזה כבר השאיר רושם על הפנים".

(גאון יעקב - שמות תשע"ה, שיחה משנת תש"ע)

באפשרותך לבחור בין טוב לרע, אך אז היית מלך, וכתוב בספר משלי: 'פִּלְגֵי מַיִם לְבַי מִלֶּךְ בְּיַד ה' עַל כֵּן אֶשְׁרֵף יִהְיֶה יְסוּנוֹ' (משלי, כ"א), כלומר ה' לא נותן לאדם לעשות כל מה שהוא רוצה, ה' רצה שילמדו תורה, לא היתה לך בחירה בזה, זה לב מלך ביד השם". אלו ממש הדברים שאמר הרב דסלר על זממם של שליטים באומות העולם.

כשכבר לא היה בן גוריון ראש משטלה, הוא הסתכל במבט חומרי, וכך נותרה לו קושיה בלי תרוץ. אנחנו מסתכלים על הדברים באופן של 'לב מלך ביד השם' זה כולל את ראש מדינת ארה"ב, מנהיג סין, רוסיה, מצרים וסוריה, לב מלך ביד השם, וככה גם כל המאבקים הפוליטיים.

אומר רש"י (ברכות י"ז, ע"א): כשיש מלחמות כאן, זה מלחמות בין שרי מעלה, בין המלאך הממונה על יון ועל פרס וכו', זהו מאבק רוחני של השפעות רוחניות בעולם. ככל שנרבה קדושה בעולם, זה ירבה את כוחם של ישראל בעולם.

"הכמת אדם"

באחד הימים, בהיותי נשוי ועסוק בעול ענייני הציבור ברמת השרון,

כעשר שנים לאחר פטירתו של ר' יחיאל לדרמן, שלח סבא הסטייפלר רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל אל הגאון רבי נתן קופשיץ, וביקשו כי ימחול לר' יחיאל לדרמן, שבא בחלום לסבא ואמר לו כי המאורע טורד את מנוחתו

הרבנית ר. צביון, בתו של מרן רבי חיים קנייבסקי שליט"א מספרת על מייסד בית כנסת 'לדרמן' בבני ברק,
סיפור המלמד על הזהירות הגדולה מביטול תורה

סיפור הרב צבי מינקוביץ: "אבי זצ"ל היה ממתפללי מניין הנץ הקבועים. פעם ב'בין- הזמנים' חפצנו אחי ואני לנסוע לטיול, ומשום כך השכמנו להתפלל עם הנץ החמה. השמחה בבית הכנסת היתה רבה - שהרי בלעדינו לא היה מניין..." (הדברים נשמעים מוזרים לאור המציאות היום, שבה בית הכנסת שוקק חיים משעה שלוש לפנות בוקר ועד השעות הקטנות של הלילה, ומתקיימים בו עשרות מניינים הכוללים מאות מתפללים).

ר' יחיאל בא לסבא בחלום
ר' יחיאל היה מסור לבית הכנסת ואף טרח בניקיונו במו ידיו. גם אותנו זיכה במצוה: כאשר ראה אותנו משחקת בחצה, היה קורא לנו לסייע ולטאטא את בית הכנסת.

בהקשר זה של נקיון בית הכנסת, ידוע מעשה נורא, המלמדנו על חומרתו הגדולה של עוון ביטול תורה: כעשר שנים לאחר פטירתו של ר' יחיאל לדרמן שלח סבא הסטייפלר, רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצוק"ל, אל הגאון רבי נתן קופשיץ, מבית שמש, וביקשו כי ימחול לר' יחיאל לדרמן. התברר כי בבחורות, למד רבי נתן בהיכל בית הכנסת, ור' יחיאל ביקשו לצאת כדי שיוכל לנקות כראוי. אחר פטירתו בא ר' יחיאל בחלום לסבא וסיפר לו על כך, ואמר לו כנראה, כי המאורע טורד את מנוחתו. סבא הזכיר לרבי נתן סיפור זה, והורה לו לומר בפה כי הוא מוחל לר' יחיאל לדרמן על ביטול התורה שגרם לו.

סיפור זה מלמד על הזהירות הגדולה שעלינו להיזהר בבואנו לבטל לומדי תורה. גם כאשר הסיבה מוצדקת לחלוטין!

אבא שליט"א, אף הוא זוכר את ר' יחיאל לדרמן לטובה, והוא נוהג לספר גם 'וורט' טוב ששמע מפיו: יש מצוות, כגון קריאת שמע, שכשאדם אומר אותן, עליו להשמיען לאוזנו. נשאלה השאלה: מה הדין אם הוא משמיע את אותן אמירות בקול שיכול להגיע לאוזנו, אולם רעש חיצוני מפריע לו לשומע? כשנשאל אבא שאלה זו, ענה: ר' יחיאל לדרמן כבר הביא לכך ראייה ברורה מהשפתי חכמים, שם נאמר שמשעה צעק אל ה' על דבר צפרדעים. מדוע היה לו לצעוק? מסביר השפתי חכמים: מפני שרעש הצפרדעים הפריע לו להשמיע את תפילתו לאוזניו. (למעשה, אין פוסקים כך להלכה).

(מתוך הספר החדש 'בית אמי')

'וַיִּצְעַק מִשָּׁה אֶל ה' עַל דָּבַר הַצַּפְרָדַיִם' (שמות ח', ה')

את בית הכנסת שיועד למרן החזון איש, בנה ר' יחיאל לדרמן ז"ל, יהודי יקר ובעל אמצעים שעסק בקבלנות בניין. ר' יחיאל ורעייתו עלו לארץ מפולין לפני השואה, ובמרוצת השנים התקרב ר' יחיאל לחזון איש ודבק בו בכל מאודו. משנפטר החזון איש, עברו כל אלו שהתפללו עם החזון איש בקביעות לבית הכנסת, ועם הזמן דבק בו שמו של המייסד, והוא מכונה בפי כל 'בית הכנסת לדרמן'.

פעם הלך ר' יחיאל לדרמן עם החזון איש במקום הנקרא היום רחוב דבורה הנביאה. החזון איש הצביע בפניו על גבעת עפר קטנה ואמר לו: "מקום זה - ראוי שתיבנה בו ישיבה!" ואכן, מספר שנים לאחר מכן בנה ר' יחיאל במקום את בניין ישיבת 'בית מאיר'.

הישיבה נוסדה על ידי רבי זלמן רוטברג זצ"ל, תלמידו של הגאון רבי שמעון שקופ זצ"ל וחתנו של רבי מאיר קרליץ זצ"ל, ועל שמו של רבי מאיר נקראה. הישיבה נפתחה מתחילה בבית הכנסת 'לדרמן', אולם מאחר שהמקום היה צר מהכיל, וסדרי הישיבה הפריעו לסדרי בית הכנסת, הועברה לאותו בניין שבנה ר' יחיאל. ר' יחיאל לדרמן עצמו, עזב את עיר מגוריו תל אביב, וקבע את דירתו מעל בית הכנסת. לאחר שנפטר, המשיכה אלמנתו להתגורר במקום עד שנותיה האחרונות. עוד בחייה בנתה בביתה בית כנסת נוסף, הנכלל עתה בהיכל הרב הידיים שבקומה השנייה.

בית הכנסת מכיל כיום מאות מתפללים, אבל באותן שנים היה מספר המתפללים מועט ביותר. עדיין זוכרת אני את ר' יחיאל לדרמן עומד ברחוב, תר אחר עשירי למניין וצועק: 'א צענטער!' 'א צענטער!...' (עשירי עשירי!)

בין המתפללים הקבועים של מניין הותיקין בשנותיו הראשונות, היה רבי ביינוש פינקל, ראש ישיבת מיר וחתנו של רבי שמואל גריינמן, שהיה גר אז בקרבת מקום.

הגאון רבי נתן קופשיץ שליט"א

'לקראת שבת' אצלכם בתיבת המייל

<<< צרו קשר: dirshu@dirshu.co.il >>>

החברותא של הגר"י נויבירט סיפר, שפעם לאחר הלימוד הבחין שעל השיש במטבח מונחות 13 כוסות, ובכל כוס ביצה... הדבר היה נראה כ'תערוכה'... 13 ביצים בתוך כוסות?? מה זה??

על סט כלים יקר שנשבר, ועל אהבת התורה של הרבנית נויבירט ע"ה

ו'היה דם' (שמות ז', י"ט)

בהרבה בתים יהודיים ישנו סט כלים מיוחד ביופיו, עליו שומרים מכל משמר. לא נותנים לכל אחד לנגוע בו. יתכן שזה מפאת מחירו היקר של הסט, ואפשר שהסיבה קשורה יותר לנוסטלגיה, דהיינו שהכלים הללו שייכים היו לבני הדור הקודם, ולמרות שמדובר ב'כלים גשמיים', השימוש בהם מהווה חוט מקשר בין הדורות. ויש בשתי הסיבות יחד חוברות לשמירה הגדולה על הכלים הללו. בבית שיראת השמים מפעפעת בו, שומרים את הכלים הללו לליל הסדר. כך נהגו במשך שנים בביתם של הגה"צ רבי יוסף נויבירט שליט"א, ואשתו הצדיקה מרת חביבה מלכה ע"ה. היה זה סט (מה שקרוי בלשון העם - 'סרוויס') מהודר ביופיו, שכלל 48 יחידות, בו השתמשו אכן בני הדור הקודם של המשפחה.

הסט היה מונח במקום בו היו כלי הפסח, ומי שהיה ממונה על הורדתו לקראת החג, היה אחד הבנים שנודע בהתמדתו המופלגת בכל ימות השנה, ואמו הצדקנית לא רצתה שיעזור לה במאומה בעבודות הבית. רק בערב פסח הסכימה שיריד את הסט. היה זה תפקידו של הבן המתמיי, שעשה זאת כמובן בשמחה רבת, ומתוך זהירות מופלגת כדי לשמור על שלמותו של הסט.

הנהו, בערב פסח אחד ניגש הבן לעשות את מלאכתו הקבועה. הוא עלה בזהירות רבה, נטל את הכלים בידו, אבל הפעם קרה משהו. כל הכלים נפלו מידו והתנפצו על הקרקע, ולא נשאר מהם כי אם שברי רסיסים. הבן חישב להתעלף מרב צעה. הוא לא ידע כיצד לגשת אל אמו, ומה לומר לה. הכל היו בהלם. כאשר כבר החליט הבחור לגשת אל אמו, הבחין בדמעה קטנה המבצבצת מבעד לעינה. אכן, הצער היה גדול. אבל מה שקרה לאחר מכן, ייחרט במוחו של הבן לעולמים. האמא מיהרה לנגב את הדמעה הסוררת, ואחר כך פרצה בבכי נסעה, ואמרה: "אני מתביישת בעצמי; אם הבן שלי רואה שאני בוכה על אובדנו של סט-כלים, יהיה יקר וחשוב ככל שיהיה, איך תיכנס בו אחר כך אהבת התורה?" היא בכתה ובכתה. והפעם לא דמעה אחת, אלא נהר של דמעות זלגו מעיניה, מרוב בושה וחרטה על הדמעה האחת שנראתה בעיניה, על אובדן הכלים, ועל ההשפעה שתהיה לכך על אהבת התורה של הבן - - -

מאז, כך מציינים בפנינו בני המשפחה, לא עלה עניינו של הסט בביתנו ולו פעם אחת נוספת. כאילו מעולם לא פיאר ה'סרוויס' הזה את שולחן ליל הסדר. "אמא כל כך התביישה במה שעשתה, שלא רצתה שהעניין יעלה שוב על סדר היום בבית", מספרים הילדים. **אני רוצה להחזיר את הגמרות ולנשקן...**

כששאלוה פעם, ממי שאבה את אהבת התורה המופלגת שלה, השיבה בסיפור על סתה לבית שטיינהרטה, שכאשר היו בניה חוזרים מהשיבות לבין הזמנים, היתה מקבלת את פניהם בחיבה ובאהבה, אבל אמרה להם: "לפני שתספרו לי מה היה בישיבה, וכיצד עבר עליכם הזמן, אני רוצה שתלמדו 20 דקות, ואני אשב לצדכם ואשמע את ניגון הלימוד". עוד אמרה הסבתא לילדיה: "את המצוה הזו, של השבת הגמרא לארון הספרים, תשאירו לי. אני רוצה להחזיר את הגמרות, ולנשקן..."

בניה של הרבנית נויבירט עוד זוכרים משפט שהיתה אומרת להם תמיד, בעניין ה... ממתקים. אמא שלחה לנו תמיד עוגות לישיבה, והיתה אומרת כך: "הדבר הפשוט הוא, שאם למדתם טוב, תאכלו את העוגות, ואם לא, עדיף שלא; אבל האמת היא, שאם למדתם טוב, לא כדאי לכם לאכול את העוגות, אלא להשאיר בפה את טעמה המתוק של הסוגיה, ורק אם לא למדתם טוב - תאכלו את העוגות..."

במטבח היו 13 כוסות ובכל כוס ביצה אחת

מסירותה לתורתו של בעלה היתה נדירה ביותר. אחת החברות של הגר"י נויבירט שליט"א סיפר שפעם, לאחר הלימוד המשותף, הבחין שעל השיש במטבח מונחות 13 כוסות, ובכל כוס ביצה... הדבר היה נראה

כ'תערוכה'... 13 ביצים בתוך כוסות?? מה זה??

הוא שאל את הרבנית ע"ה לפשר הדבר, והיא השיבה לו שכאשר החלה לאפות עוגות, התעוררה לה שאלת דם בביצה, וכיוון שלא רצתה להפריע לו בלימודו, הניחה את הביצה בצד, ולקחה ביצה אחרת. גם בביצה זו התעוררה שאלה, ושוב לא רצתה להפריע, ופתחה ביצה נוספת. וגם בה היתה שאלה. כך פתחה 13 ביצים, ומאחר שכולן היתה שאלה, הניחה את הביצים בצד, והמתינה שבעלה יסיים את הלימוד, ואז תשאלנו.

"וכי שאלת דם בביצה אינה נחשבת ללימוד תורה?" התפלא החברותא; "האם זו נקראת הפרעה בלימוד?" אבל הרבנית נויבירט לא התפעלה מהשאלה, והגיבה: "כשבעלי לומד עם חברותא, זה בוודאי לימוד תורה; להשיב לי על השאלות בדבר הביצים, אינני יודעת, ולכן החלטתי להמתין. מה יקרה אם אתאזר בסבלנות, עד שהוא יסיים ללמוד?" - - -

(קטעים מתוך 'שמחה בבית' שנאמרו ע"י רבי יצחק זילברשטיין

שליט"א, בעריכת הרב משה מיכאל צורן)

כשביקרתי בפעם הראשונה בהרי האלפים, עמד בסמוך אלי יהודי הרחוק משמירת תורה ומצוות, הוא התבונן בנוף המפעים ולפתע התחיל לנגן בהתרגשות: "לכה דודי לקראת כלה" ציינתי בפניו כי היום לא ערב שבת

הגאון הגדול רבי יששכר מאיר זצ"ל על אמונה ואווילים

וַיֹּאמְרוּ הַתְּרַטְמִים אֶל פְּרָעָה אֲצַנְעֵ אֱלֹקִים הוּא" (שמות ח', ט"ז)

מבאר המלבי"ם כי ה'אוויל' אינו אדם חסר שכל, אלא אדם המעקם את שכלו. ה'אוויל' מצטיין בדבר אחד והוא ביזוי החכמה. כאשר מתווכחים עם אדם שאינו מאמין בבריאת העולם, הוא מבזה את המאמינים בבוא יתברך: "האם רוצה אתה לומר לי שחיים עם אמונה הם חיים? אני אומר לך שיותר טוב לא לחיות כלל מאשר לחיות עם אמונה. אתם כבולים! אתם מפחדים מאיזה כח עליון! אתם לא יכולים ליהנות מן החיים!"

מה כל זה שייך לעצם הוויכוח?! הלא הוויכוח נסוב על יסודות ראשונים - האם ישנו 'בורא עולם' המופיע בהתגלות נוראה של "מלוא כל הארץ כבודו", ואם כן לשם מה להתווכח על צורת החיים? מה עניין שמיטה אצל הר סיני, הרי אלו דברים צדדיים שאינם קשורים כלל לנושא הנידון!

היהודיים הקדושים והטהורים, ועשו מהם צחוק. זהו כל הכוח של הספרות שלהם. הם לא מעזים לכתוב דברי שבח ואמת על התמימות והצדקות של היהודי הפשוט. הם מבזים את המוסר, מכיון שבאופן שכלי אינם יכולים להתווכח איתו. הם לא יכולים להוכיח שאין בורא לעולם, מכיון שגם הם עצמם מאמינים. בסתר נפשם ובעומק ליבם הם אומרים: "מה רבו מעשיך ה'". בזמן אמת, כגון בעת סכנה או מלחמה, ניתן לראות כיצד האמונה הטמונה במעמקי הלב מתעוררת לחיים. סיפר לי יהודי שומר תורה ומצוות, ששירת בצבא בפלוגה אחת יחד עם כשמונים חברי קיבוץ, מנוערים מדת ומסורת.

במשך כל זמן השירות הם לעגו לו ולכל אשר בשם 'קדוש' יימא, אך כשעשה המלחמה היתמר והכדורים השורקים פילחו את האויר מסביב, הם פנו אליו לפתע בדחילו ורחימו וביקשו: "רבי, בא נתפלל!" וכולם ביחד קראו "שמע ישראל" ככוונה עצומה ובלב נשבר.

כיצד זה יתכן שאנשים משתנים באופן כה קיצוני ברגע אחד?! אלא מאי? שבמעמקי הלב - האמונה נמצאת. אמנם ה'אוויל' מעקם את שכלו, אבל היסודות נמצאים בסתר ליבו, על אף שהוא מדחיק אותם עמוק עמוק. בעבר הייתי עד למקרה שכזה.

הדבר אירע לפני כחמישים וחמש שנה בשוויץ, כשביקרתי בפעם הראשונה בהרי האלפים. בסמוך אלי עמד יהודי, שנראה רחוק משמירת תורה ומצוות. אותו יהודי התבונן בנוף המפעים, הנפרש לנגד עיניו, ולפתע התחיל לנגן בהתרגשות: "לכה דודי לקראת כלה".

כשציינתי בפניו כי היום לא ערב שבת, אמר לי היהודי בזו הלשון: "אומר לך את האמת, אני כל כך מתפעל מהבריאה, ואני יודע שצריכים לברך על כך, אך איני יודע איזו ברכה עלי לברך, כל מה שאני זוכר זה רק 'לכה דודי' ולכן את זה אני שר!" כך אמר לי אותו יהודי, כשהוא שב ומנגן את הפיוט היחיד שזכר מבית אבא. "אמנם אני לא יהודי דתי, אבל כאן בהרי האלפים המופלאים אי אפשר שלא לראות את גבורת הבורא!"

כאשר אדם נוכח בעוצמת הבריאה - לבו נפתח, מכיון שעמוק עמוק בתוך הלב, האמונה נמצאת אצל כולם.

(מתוך לקחת מוסר - מהדורת ליבוביץ)

אם אדם רוצה להתווכח מי יותר מאושר בחיים, ניתן לערוך לשם כך סטטיסטיקה ולברר את הדבר באופן ודאי. אבל הכופרים באים תמיד בבזיונות: "הדתיים כולם רוצחים! כולם גנבים!" גם לגבי זאת ניתן לערוך סטטיסטיקה ולבדוק כמה רוצחים דתיים, לעומת כמה רוצחים שאינם דתיים יושבים בבתי הסוהר. אולם כאשר מתווכחים איתם - הוויכוחים בטלים ברוב של לעג ובזיונות, וזהו המאפיין של 'אווילות'.

הכח של ה'אוויל' הוא "חכמה ומוסר בזו". המוסר מרגיז אותו מאד.

"איך אתה מייסר את עצמך! איך זה שאתה לא יכול לאכול ככל העולה על רוחך! כשאני נוסע לחוץ לארץ, אני אוכל מאכלות אסורות בלי כל נקיפות מצפון ואילו אתה נאלץ לאכול רק פירות. חיים בהם אדם לא יכול לחיות כרצונו - אינם נקראים חיים!" הבזיון הוא הנשק שלהם, אבל למעשה זו רק עקמימות חסרת יסוד. כל הספרים שנכתבו על מנת להוכיח שאין בורא לעולם בנויים על יסוד אחד, והוא: לעג וקלס לדת ולשומרי מצוותיה. הם לקחו את החיים

שיעורים מידע עדכונים 24

077-2613337

עכשיו בקו השיעורים של דרשו

השודד ידע שבבית הזה נמצא גמ"ח גדול של כסף. כשראה שהגרב"צ פלמן זצ"ל יוצא מהבית בזמן פעילות הגמ"ח, הבין שכנראה קיבל הלוואה, שדד ממנו את כספו וברח

על חובת ההשתדלות המוגבלת של האדם כפי שהסביר הגאון ר' בן ציון פלמן זצ"ל

ומדוע המעשה הזה הוא הוכחה לכך שאין צריך לקיים את חובת ההשתדלות?"

ענה לו הגרב"צ, שבעצם הקב"ה מנהיג את העולם, ויכול להושיע כל אחד ואחד בלא שיעשה שום השתדלות כלל, אלא שהוא לא רוצה להנהיג את העולם בהנהגה שהניסים יהיו ניכרים, שאם לא כן תתבטל הבחירה מבני האדם. משום כך הנהגת העולם היא הנהגה טבעית, כדי שהטבע יסתיר את הנס, וכך יוכל הנס להתלבש בהנהגה הטבעית, ולא יהא ניכר בגלוי, לכן יש חובה לעשות השתדלות, שעל ידי זה יוכל הקב"ה להשפיע את הנס בצורה מוסתרת, ובכך לא תתבטל הבחירה מיד האדם.

לפי זה יוצא שכל ההשתדלות הינה אמצעי, שעל ידו הקב"ה ינהיג את הנהגתו בלבוש טבעי, כדי שלא יראו בזה את הנס הגלוי, וכך האדם יוכל לחשוב כאילו פעל בעצמו את מה שעשה. ממילא, אם רואים שלא די שהשתדלות לא הועילה כלום, אלא אף יצא ממנה הזק, כמו במקרה זה, שמתוך ההשתדלות להשיג כסף, הגיע נזק כספי גדול, שעתה לא די שאין את הכסף אלא עוד צריך להשיבו לגמ"ח, זוהי הוכחה משמים, שבמצב זה, יש לבטוח בה, ולא להמשיך בהשתדלות.

והוסיף הגרב"צ שכל זה ירושלמי מפורש. בירושלמי בתרומות (פרק ח' הלכה ב), מסופר על רבי ינאי שהיה חושש מאוד מנחשים, וכאשר הלך לישון - היה מניח ארבעה ספלי מים תחת רגלי המיטה, שהנחש אינו יכול לעבור במים, ועל ידי זה ינצל, שהנחשים לא יעלו על המיטה בעת שישן בה.

פעם אחת, בעת ששכב רבי ינאי במיטתו - ראה נחש ליד ידו, מיד הורה לקחת את ספלי המים, ומכאן ולהבא יבטח בה' שיצילו וישומר פתאים ה'.

לכאורה לא מובן. האם בתחילה, כאשר שם רבי ינאי את המים סביב למיטתו - לא בטח בה? לא יתכן לומר כך, אלא ודאי שאע"פ שבטח בה, בכל זאת סבר, שמחמת חובת ההשתדלות חייב הוא לשים את ספלי המים, כדי שדרך זה ישמרו הקב"ה, ובזה תהיה ההנהגה של נס מלוכב בטבע. אם כן, למה הורה לבסוף לקחת את המים, הרי עדיין חלה עליו חובת ההשתדלות?

מוכרחים לומר, שכאשר ראה שהספלים עם המים לא עוזרים לו כלום, והקב"ה הביא לו נחש בתוך המיטה, הבין בכך שיש לו בזה רמז משמים, שבמצב כזה עליו לבטוח לגמרי בה, בלא לעשות שום השתדלות.

(מתוך 'שלמים בציון' - ויחי)

"לְמַעַן תֵּדַע כִּי אֲנִי ה' בְּקֶרֶב הָאָרֶץ" (שמות ח', י"ח)

לפני שהגרב"צ פלמן זצ"ל חיתן את אחד מילדיו, פנה אל אחד מהגמ"חים בני ברק, כדי לבקש הלוואה גדולה לצורך ההוצאות הרבות שהיו לקראת החתונה. בצאתו מהגמ"ח לאחר קבלת הלוואה, שדדו ממנו את הכסף. השודד ידע שבבית זה נמצא גמ"ח גדול של כסף, ועמד בסמוך לבית. כשראה אדם נכנס ויוצא מן הבית בזמן פעילות הגמ"ח, הבין שכנראה קיבל שם הלוואה, שדד ממנו את כספו וברח.

הגרב"צ חזר לביתו, וסיפר את סיפור השודד. הוא הרגיע את בני משפחתו באומרו, שחושב שזהו אות משמיים שאינו צריך לעשות יותר השתדלות כדי להשיג כסף, אלא מעתה עליו לבטוח בה, שיוזמן לו את כל ההוצאות הנדרשות לצורך החתונה.

הוא ביאר את דבריו: "הרי כל הסיבה שהלכתי לבקש הלוואה מן הגמ"ח היתה משום חובת ההשתדלות הנצרכת. והנה עשיתי את ההשתדלות, ושום דבר לא יצא מכך, כל הכסף נגנב.

סימן ברור הוא שהקב"ה מרמז, שלא הייתי צריך לעשות את ההשתדלות הזו, ולכן, מעתה צריך לבטוח רק בה' שיושיעו בדרכים שיועד להושיע בהם, ואין צורך לעשות עוד השתדלויות בעניין". שוב לא עשה יותר השתדלות, וישועת ה' לא איחרה לבוא, בדרכים מופלאות.

באחת ההזדמנויות, אמר הגרב"צ, שלאמיתו של דבר יכול היה לכתוב ספר שלם על הניסים שעשה עמו הקב"ה, בעת שזכה לחתן את ילדיו, אלא שבטוח הוא שאף אחד לא יאמין לזה, ולכן אין טעם לכתוב זאת.

לאחר תקופה פגש את הרב מינקוביץ שליט"א, ודיבר עימו בענייני אמונה וביטחון. תוך כדי הדברים, סיפר לו את סיפור השודד, ואת מה שהבין מן המעשה הזה, שהוא רמז מהקב"ה שאין צריך לעשות יותר השתדלות. שאלו הרב מינקוביץ: "מי אמר שבאמת לא היה צריך לעשות יותר השתדלות? הרי יש בתורה חובת ההשתדלות,

הבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

כיצד אעביר את רכושי הסודי? תפילין, משניות, הגדה של פסח ותנ"ך, המחשבה על מה שעלול לקרות אם ימצאו את החפצים הפחידה אותי, הרי האיש שהביא לי את האוצר הזה, הזהיר אותי "אף אם יקרעו אותך לגזרים, אל תגלה להם דבר!!"

רבי יצחק זילבר זצ"ל על המופתים והנפלאות שזכה להם במאסרו ברוסיה

"וְהִרְבִּיתִי אֶת אֲרֵתִי וְאֶת מוֹפְתֵי" (שמות ז', ג')

עד היום נמצאת ברשותי מזוודה, מספר הצדיק רבי יצחק זילבר זצ"ל, אותה אוהב אני להניח לצדיי ביושבי אל השולחן כפורים ובליל הסדר. עם המזוודה הזו אירעו לי שלוש פעמים ניסים! ראשית, מדובר במזוודה גנובה. מה פירוש 'גנובה'? ובכן, במחנה העבודה הרוסי בו שהיית, היה בית חרושת לייצור רהיטים. אך טבעי היה הדבר, כי האסירים גנבו לבידים, ומהם הכינו מזוודות (בל נשכח שבאותם ימים הותקנו המזוודות מעץ ולא מחומרים פלסטיים כבימינו). ואם כי לאחר השחרור היה על האסיר להשאיר את "רכושו המדינה" הזה מאחורי חומת הכלא, מזוודה אחת כזו, מאיזושהי אסיר נפלה לידי ובה שמרתי את חפצי.

בסוף פברואר באותה שנה, קבוצת אסירים, ואני בתוכה, הועברה למחנה אחר על יום ההעברה הודיעו בפתאומיות, והיה עלינו לארגן את החפצים תוך זמן קצר. עמדתי בפני בעיה מסוכנת: כיצד אעביר את רכושי הסודי? תפילין, משניות, הגדה של פסח ותנ"ך, עליו כתבתי את הפסוק מתהילים: "לולי תורתך שעשעי אז אבדתי בעיני" (ק"ט, צ"ב). איך יועבר כל זה? המחשבה על מה שעלול לקרות אם, חס ושלום, ימצאו את החפצים היקרים שלי, הפחידה אותי. איני מדבר על האשמות האנטי-מהפכניות, שהיו עלולים להאשים אותי בהן, אפילו שאלות מסוג "מהיכן הגיע זה וזה לכאן?" הספיקו.

והרי האיש שהביא לי את האוצר הזה, הזהיר אותי כל העת כי "אף אם יקרעו אותך לגזרים, אל תגלה להם דבר". מה אעשה? להשאיר - ליבי לא נתן לי לקחת עימי - ואם ימצאו וכיצד זה לא ימצאו? הן עומדים להם שלושה פקחים, מביטים סביב בעיניים פקוחות, עורכים חיפושים יסודיים ביותר, ממששים כל חפץ...

החלטתי להתחכם. מה עשיתי? בתחתית המזוודה הנחתי את ספרי הקודש והתפילין, עליהם שמתי מעט צנימים, ומלמעלה - מכוונת גילוח. לאסירים היה אסור להחזיק תעה, והיה אדם מיוחד, "המספר", שגילח אותם. אך אני התגלחתי בעצמי - אך ורק במכוונה, בגלל האיסור להתגלח בתעה. מעל הכל הנחתי סירים שבמקורם הכילו אורז.

כיצד הגיעו לידי סירי האורז? מאחר שלא אכלתי דבר מלבד לחם, נהגה אשתי להביא לי פעם בעשרה ימים סירים ובהם אורז. עלי להודות, כי כה שבעתי מאורז עד שאיני מסוגל להביט בו עד היום! באחד הימים, היה זה זמן קצר לפני העברתנו מהכלא, הביאה אשה כלשהי את האורז שלי. "והיכן אשתי?" תמתי.

"נשארה בבית עם הבן. יש לו דלקת באוזן התיכונה ומצבו חמור". עברו עוד מספר שבועות, בהם לא הגיעה אשתי. אחר כך באה איזושהי גברת והביאה סיר אורז. "מה קורה?" שאלתי בדאגה. והאשה הסבירה: "אשתך לא יכלה לבוא, היא חלתה". אמרה ונעלמה.

תארו לעצמכם עד כמה קשה היה מצבי! אנשים זרים מביאים לי אוכל, ולי אין כל מידע על אודות משפחתי! הייתי כה עצוב ומודאג, עד שלאחר העבודה, לא הצלחתי לאתר את הצריף שבו התגוררתי! את הצריף ובו הווילון - מצאתי, אבל את צריף מגורי לא הצלחתי למצוא. היה זה דבר מדהים, שהרי בסך הכל היה רק מספר קטן של צריפים כאלו. במשך מחצית השעה נתקלתי בכל פעם בצריף זה או אחר, אך את שלי לא הצלחתי למצוא. לבסוף ריחם עלי מישו והוביל אותי לצריף שלי...

ובכן, שני סירי האורז שהובאו אלי, נותרו ברשותי, ומאחר שלא ידעתי למי עלי להחזיר אותם, הנחתי אותם למעלה במזוודה. רק מאוחר יותר הבנתי עד כמה לא מקרי היה אותו "צירוף מקרים", אך אז עדיין קשה היה לי להבין זאת.

א ח ז ת י ב י ד י
במזוודה ובקשתי מה: "ריבוננו של עולם, אני עושה את מה שביכולתי לעשות, ואני סומך עליך

שתעשה הכל הצלחתי!" הבודק הראשי, זה שהיה אחראי לבדיקות ולחיפושים, נקרא בשם אולימפיב. היה זה טיפוס נתעב, שנודע במעשיו הזוועתיים. לשם המחשה אספר רק סיפור אחד:

תמיד התאמצתי בכל כוחי לעבוד היטב. עשיתי ככל יכולתי שכולם יהיו שבעי רצון ממני. הבאתי מים לכל האסירים, ניקיתי את השטח כולו, ואף לקחתי על עצמי לנקות את סולם המתכת, שנמצא בצידו החיצוני של הבניין. היה זה סולם שגובהו כגובה שלוש קומות, וקרח רב היה מצטבר עליו מפעם לפעם. הייתי מנקה אותו בעזרת את ומטאטא, אותם הביאו לי במיוחד.

פעם, היה זה בעת שחתכתי קרח בעזרת האת, השענתי אותו רגע אל הקיר והסתובבתי כדי לקחת את המטאטא. באותו רגע חלף במקום אולימפיב. הרמתי את ראשי, והנה האת נעלם! מיהרתי לרוץ אחרי: "אזרח מנהל, היכן האת?" הוא היתמם: "איזה את? לא ראיתי כל את".

אחר כך מיהר לצייץ בדו"ח, כי האסיר זילבר לקח את, לכאורה בשביל העבודה, אך למעשה מסר אותו לאסירים כדי שאלה "סגרו חשבונות" זה עם זה. הוא צירף המלצה לכלוא אותי שלוש יממות בצינוק. היודעים אתם צינוק מהו? ובכן, מדובר בתא, בגודלו של תא טלפון. אי אפשר לשבת, רק לעמוד. הקור במקום - נורא! האסירים שם "מרקדים" כדי לחמם את הרגליים. מנת המזון שהוכנסה לצינוק כללה שלוש מאות גרם אוכל ושש מאות גרם מים ליום אחד. למרבה המזל, כשל אולימפיב במזימתו. תחילה לא ידעתי מה

רבי יצחק זילבר זצ"ל

סגולות מיוחדות לימי השובבי"ם

"רגיל אני לומר בתקופת השובבי"ם עצות נוספות מהז"ל לכפרת עוונות, עפ"י המובא בהשל"ה הק' בשם ה'חרדים' המלקט מדברי חז"ל ו' סגולות המועילות לכפרת עוונות"

בחושך אורך, כמאמר רז"ל 'הנעלים ואינם עולבים שומעים חרפתם ואינם משיבים עושים מאהבה ושמחים ביסורים' וכו'.

סגולה חמישית. התבודדות, לעתות רצון יפרוש עצמו מבני אדם, למקום קל מלך יחיד עילת כל העילות וסיבת כל הסיבות, כמים הפנים אל פנים כן לב האדם לאדם, כי כאשר הוא יבוא לים פניו אל אלוקיו, כן הוא יתברך ישם אליו, ויחדיו ידובקו.

סגולה שישית. ישמע בחשק דברי חכם כשדורש יר"ש ודברי אגדה שמושכין לבו של אדם, כמו שאמרו ז"ל שבזה ימחלו עוונותיו. וחיביים אנחנו לשמוע קול מוכיח, דהכי קבלנו מפי המסורה, ג' 'ונשמע', 'נעשה ונשמע', 'ונשמע קולו בבואו אל הקדש', 'ונשמע פתגם המלך', קבלנו נשמע ונעשה עד עולם כל אשר יצונו. וגם קבלנו שבכל עת וזמן יבוא מאן דהוא מרבנן וידרוש תוכחות לרבים שנשמע קולו בבואו אל הקודש, הוא בית הכנסת שנקרא מקדש מעט, למה, כי לא לדרוש הכבוד, כי למלך הוא מלכו של עולם, וזה אומר: 'ונשמע פתגם המלך', על דרך שאמרו, כל מקום שנאמר במגילת אסתר מלך סתם, ולא אמר בהדיא 'אחשוּרש', הוא רומז למלכו של עולם, אע"פ שאין מקרא יוצא מידי פשוטו. ולזה אמר משה רבינו ברבים, תוכחת 'האזינו השמים' הם העשירים הגבוהים, ותשמע הארץ' הם העניים השפלים בארץ, ולמה כי לאלוקים הכבוד, זהו שאמר 'כי שם ה' אקרא הבו גדל לאלוקינו'. עכ"ק השלה.

(מתוך המבשר תורני - פרשת ויחי)

מאת הגה"צ רבי שמועל אהרן לידר זצ"ל)

סגולה ראשונה. מצאנו לרז"ל שאמרו "כל העונה אמן יהא שמיה רבא בכל כוחו אפילו היה בו שמץ מינות מוחלין לו", והחמירו בזה ואמרו שצריך שיזדעזעו כל איבריו ולענות בקול תקיף. ומי שרגיל לעשות כן הוא מבושר שימחלו לו עוונותיו, אם לא ישוב לכיסלה.

סגולה שניה. בגמ' איתא "כל הזהיר וזריז במצות שמירת שבת בכל תנאיה ובכל דקדוקיה אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, שנאמר 'שומר שבת מחללו', אל תקרי 'מחללו' אלא 'מחול לו'. ולא תקשי לך מה הוסיף בעשותו מצות שבת כדי לכפר עוונותיו הרי זו אחת מן המצוות שהיה חייב בהם, דיש לומר הזירוז היתר הוא המכפר וכן בעניינת אמן.

סגולה שלישית. יכוון בשירת הים שאומרים בכל יום לאומרה בקול ובשמחה רבה, כאילו אותה שעה יצא ממצרים. שהרי אמרו במדרש 'ויסע משה את ישראל מים סוף' שהסיעם מעוונותיהם, שנמחלו ע"י השירה, שכל מי שנעשה לו נס ואומר שירה מוחלין לו על כל עוונותיו. והנה אחר שציונו השי"ת לומר שירה זו בכל יום דכתיב 'ויאמרו לאמר', וכדכתב רשב"י בזהר שרוצה לומר שנאמר אותה בכל יום בשמחה רבה, כשעה ראשונה אמרו אותה.

סגולה רביעית. אמרו רז"ל 'כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו', שנאמר 'נשא עון ועובר על פשע'. למי נושא עון למי שעובר על פשע. ויוכיח נפשו, ויאמר לה תסבלי ייסורין בעוה"ז ובגיהנום על עוונותיך, הלא טוב לך לסבול חרפת אנוש וגידופי ולא תעני, ותשמחי בייסורין אלו, כי תועלת רפואה הם לנפשך וזרח

וגילו את הצנימים. בין הצנימים לקערות היתה גם מכונת הגילוח, אותה אישרו לי להחזיק ברשותי. בראותם את מכונת הגילוח, צחקו בקול רם: "אכן! הנה המכונה!"

ואולימפייב המשיך: "יש לו אישור להחזיק במכונה, זאת זוכר אני היטב. וגם המזוודה הזו היא מביתו - אני יכול להעיד על כך".

עד היום איני מבין: מדוע שיקר לטובתי? והרי כמו עיני ראיתי כיצד במשך שלוש שעות בדק הוא שלושים מזוודות מאותו סוג. ברגע שרואים מזוודה כזו - ורואים מיד באיזה "דגם" היא, השליך מתוכה את כל החפצים על השלג, ובאיזה הנאה! ואת המזוודה זרק הצידה. בצד כבר נערמה ערימה שלימה של מזוודות שכאלו. והנה הוא מודיע כעת כי המזוודה הזו מביתו.

היה זה הנס הראשון.

והיה נס נוסף. אצל כל הנבדקים ערכו חיפושים יסודיים, אך אצלי הרימו את הסירים ואת מכונת הגילוח ולא המשיכו לחפש עוד! אילו היו מזיזים אפילו במעט את הצנימים, מיד היו מגלים את האוצר שמתחתם, ואז היה מקיץ הקץ על הכל. אך הם לא המשיכו לחפש, למרות חובתם, סגרו את המזוודה והניחו לי להמשיך!

זה היה הנס השני.

"לולי ה' שהיה לנו בקום עלינו אדם, אזי חיים בלעונו בחרות אפם בנו" (תהילים קכ"ד, ב' - ג).

(מתוך 'להשאר יהודי' - הרב יצחק זילבר זצ"ל)

הסיבה, רק הבנתי כי למרות ההוראה שניתנה, לא השליכו אותי לצינוק. רק אחר כך הבנתי כי מנהל המחלקה הסניטרית התנגד: "ומי יביא לנו מים עד שיימצא תחליף?" שאל.

ובאמת, לא היו מוצאים שוטה שכזה בין האסירים.

עתה ברור לכם איזה אדם היה אולימפייב. והנה, בדיוק הוא היה אחראי לחיפושים שנערכו אצלנו כשהועברנו למחנה אחר.

היה זה בעשרים ושבעה בפברואר, ביום שישי בשעה שתיים עשרה בצהריים, כאשר גירשו אותנו החוצה, שם עמדנו בכפור עד לשעה חמש. הקור באותו יום הגיע לשלושים ומשהו מעלות מתחת לאפס, ובנוסף לכך התחוללה סופה עזה. אנו קפאנו, פשוטו כמשמעו, אך למענים שלנו היה זמן. וכי מה אכפת להם? הם נכנסו לבניין, שתו תה, התחממו ונחו.

כאשר הגיע תורי לעבור בדיקה, היה אולימפייב עסוק בבדיקת חפציו של אסיר אחר. בודקים אחרים פתחו את מזוודתי, והדבר הראשון שבלט לעיניהם היו שני הסירים. הם פרצו בצחוק: "הרי האיש דתי, אינו אוכל דבר בחדר האוכל, רק לוקח לחם ותה. כפי הנראה מביאים לו אוכל בסירים הללו. חה-חה-חה!" הם התמוגגו מצחוק.

אולימפייב שמע את צחוקם ואמר מבלי לגשת אלינו: "כן, כן, אני מכיר אותם. יש לו שגעון נוסף: הוא אינו מתגלח בתעה, רק במכונה משונה כלשהי! הוא קיבל אישור להחזקתה". הם הרימו את הסירים

"ב"ה שברתי רק את היד ולא את הראש, ונס הוא ששברתי רק יד אחת ולא את שתי ידי, ועוד נס, שכל זה אירע לי סמוך לחג הפסח וכך לא אפסיד מצות הנחת תפילין במשך ז' ימים, הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו!"

הרה"צ ר' זלמן בריזל זצ"ל - כל מה דעביד רחמנא לטב עביד

נכנסת היישר לתוך העין, ומי יודע אם לא הייתי מאבד את ראייתי, אין זה אלא זכות המצוה שהצלתיני! דברי ר' זלמן, איש האמונה. בצעירותו, בעת אשר התפרנסה המשפחה בדוחק ובקושי ממכירת מוצרי חלב אשר יוצרו במחלבה הביתית, היה ר' זלמן יוצא מידי בוקר לסובב בין החנויות, למכור את התוצרת הביתית. והנה ביום אחד אירע אשר לא הצליח למכור את הסחורה. סבב בחנויות השונות כה וכה, אולם משום מה, באותו היום השיבוהו כולם ריקם, ולא השתכר מאומה.

צעד ר' זלמן לביתו כשכל הסחורה בעגלתו, ובכיסו אין אפילו פרוטה לפרוטה. הוא כבר שיער בדעתו את עוגמת נפש הקשה שתהיה לבני הבית, בראותם שכל עמלם ויגיעתם היה לריק. הגוע ר' זלמן את מוחו, היאך לרום את רוחם של בני הבית, והנה הבריק הרעיון...

בהגיעו סמוך לבית הניח את הסחורה מאחוריו, נטל את המגבת התלויה בחוץ ועטף בה את זרועו כעין תחבושת, וכך, ביד חבושה היטב הקיש על הדלת. בני הבית שפתחו את הדלת נחרדו למראה עיניהם: "אבוי! מה קרה לידו של האבא?" נחרדו כולם.

"אי א...!", נאנח ר' זלמן קלות ושח בהתרגשות: "הנה שם, לא הרחק, ישנה ירידה תלויה מאוד. בלכתי עם העגלה העמוסה בבקבוקי החלב העשויים זכוכית, עלולים הרי הבקבוקים להשמט תחתיהן ולהישבר לרסיסים חדים כתער, רגלי עשויות אז למעוד תחתיהן על החלב החלקלק ולבא לידי סכנה חלילה..."

"אוי וויי! אז מה אירע לך?" נזעקו כולם בבעתה. "אכן", המשיך ר' זלמן כשהוא מעלה חיוך על שפתיו, ובד בבד מפשיל את המגבת מעל ידו העטופה, "ראו חסד ה' עלי, שלא מעדתי היום ונותרתי בריא ושלם! לא דם ולא בית חולים, ברוך ה' הכל כשורה, ויש לנו אפשרות להיות בבית עם הילדים... נו, מילא, ומה בכך שלא נמכרה היום סחורה כלל וכלל, ואפילו לא בקבוק אחד, ובכיסו אין אפילו לירה אחת!..."

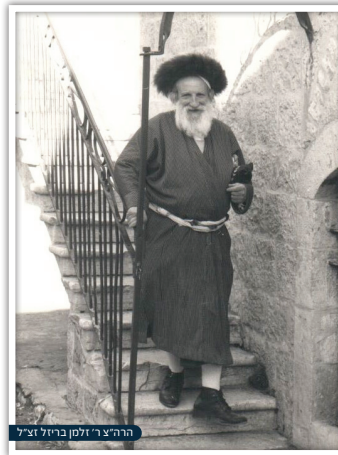
"וודאי וודאי", מלמלו כולם נרגשות, "ברוך השם שלא קרה דבר, הודו לד'!"

כך בחכמה ובתבונה, השכיל ר' זלמן להמס כל עגמת נפש ורוגז, ולהכניס תמורתם שמחה והכרה בחסדי השי"ת על חיינו המסורים בידי ית, בכל עת ובכל רגע.

(מתוך יד' זלמן - הרה"צ ר' שלמה זלמן בריזל זצ"ל)

"הָטָאִיתִי הַפְעַם ה' הַצְדִּיק" (שמות ט', כ"ז)

בכל המאורעות שהתרגשו ובאו עליו בימי חייו, היה הצדיק רבי זלמן בריזל זצ"ל, מדמויות ההוד של ירושלים, חותר תמיד למצוא את הצד החיובי שבכל דבר. בכל צרה וצוקה היה מחזר לגלות את הטובה הגנוזה בתוכה, ומשהיה מוצא אפילו קצהו של חוט החסד, היה נאחז בו בכל כוחו, ומעלה את הטובה הזו על ראש שמחתו, משבח, מודה ומהלל עליה לבוראו, ואילו כל הצרה הפשוטה - נמוגה ונגוזה...

הרה"צ ר' זלמן בריזל זצ"ל

היה זה באחד מערבי הפסחים, כאשר בעת אפיית מצות מצוה, נתקל באבן חדה, נפל ונחבל קשות בפניו ובידו, והוצרכו לקבוע את היד בגבס לתקופה קצרה.

בליל התקדש החג, כאשר נכנס ר' זלמן לבית הכנסת היה שרוי בשמחה עצומה עד שרגליו כמעט ונשאוהו בריקוד, וכשהוא נענה אל הנוכחים, אמר: "ב"ה שברתי רק את היד ולא את הראש ח"ו... ונס הוא ששברתי רק יד אחת ולא את שתי ידי, ועוד נס, שכל זה אירע לי סמוך לחג הפסח אשר במשך ז' ימים אין מניחים תפילין, וכך לא אפסיד מצות הנחת תפילין

במשך ז' ימים, הודו לד' כי טוב כי לעולם חסדו!" בכל אותם ימי חול המועד, המשיך להלל ולשבח את בוראו, אשר זימן את שבירת ידו דווקא בימים אלו...

בימי חול המועד הגיע בנו לבקרו, וטען לפניו: "טאטע, למה לך כל הטורח הזה בערב פסח סביב אפיית המצות מצוה, בעוד שכל טרחתך זו אינה אלא עבור הדוד? הרי אין הדברים הללו מתאימים כבר לגילך, הנה ראה מה עלתה לך", טען הבן.

"אוי, מה אתה שח", השיבו ר' זלמן בפליאה.

"ראשית כל, כבר מששת ימי בראשית נרשם בשמים שאפול כאן במאפיה בערב פסח... אולם מאחר וגמלתי חסד באפיה זו, בכך שהלכתי במיוחד עבור דודי, הרי שמעשה החסד הזה הגן עלי שלא אנזק בצורה יותר חמורה! הנה, ראה נא את החבלה שנגרמה לי בפני בסמוך לעין, הלא בסטייה קלה של חצי סנטימטר היתה האבן החדה

1-800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה. צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

לא הועילו כל שכנועי הנכד להזיזו ממקומו. לאחר דקות ארוכות המשיך הרב שך לכיוון הרכב, ונכנס לרכב כשכולו ספוג ונוטף מים

מִרְן הֶרֶב שֶׁךְ לֹא שׁוֹכֵחַ לְהִכִּיר טוֹבָה גַם 60 שָׁנָה מֵאַחֵר יוֹתֵר

הרב אהרן כהן

"אָמַר אֶל אֶהְרֵן" (שמות ז', י"ט)

פירש רש"י: "לפי שהגן היאור על משה כשנשלך לתוכו, לפיכך לא לקה על ידו, לא בדם ולא בצפרדעים ולקה על ידי אהרן".

אחת המידות החשובות ביותר הינה מידת הכרת הטוב. כאשר אדם מכיר בטובה שניתנה לו - הוא יכול להגיע לשלמות המעשים בין אדם למקום, בכך שמכיר בטובותיו הרבות של הקב"ה, וכן בבין אדם לחבירו - בכך שגמלו לו טובה ועליו להשיב להם כגמולם הטוב.

את כוחו וגדולתו של המכיר טובה לשני, ניתן ללמוד מן הסיפור הבא, המובא בספר "בדידי הוי עובדא".

מעשה שהיה בבחור צעיר כבן שלוש עשרה, שלמד בישיבה לבחורים מצוינים באירופה. בחור זה היה הצעיר שבחבורה. בני הישיבה למדו בבית כנסת ישן בעיה, ואכלו אצל

בעלי בתים, אשר נהגו להזמין לסעוד על שולחנם. מידי יום סעדו הבחורים

במקום אחר. לעיתים, לא הוזמנו הבחורים לשום בית ונותרו רעבים.

מקום הלינה היה בבית הכנסת.

הבחורים הותיקים "תפסו" להם

מקום לינה על הספסלים, ואילו

הנער הצעיר נאלץ לישון על

הרצפה, מחוסר מקום.

בקיץ עוד היה הדבר נסבל, אולם

בלילות החורף, כשהקור היה עז וסופות

שלגים השתוללו בחוץ, המצב היה קשה

מאד, ממש בלתי נסבל. אף במשך היום סבל הבחור, היות וכמעט כל הלילה נדדה שנתו מעיניו, התקשה להישאר ערני במשך שעות לימודו ביום.

יום אחד, קיבל הנער מכתב מדודו, אחי אמו, שהיה נפח ומסגר דודו ביקש להזמין לבוא אליו וללמוד מקצוע. מאחר ולא היו לדוד

ילדים, הבטיח לאחייו כי אם ילמד את המקצוע ויכנס לעסקי - כל רכושו יוענק לו לאחר מותו. מלחמה פנימית קשה התחוללה בנפש

הנער, ולבסוף החליט לקבל את הצעת דודו ולעזוב את הישיבה, אך החליט כי יעשה זאת רק למחרת היום. "זה יהיה הלילה האחרון בו

אלון על הרצפה הקפואה", חשב הבחור בליבו.

ויהי בחצות הלילה, הופיעה לפתע אשה בפתח בית הכנסת.

מִרְן הֶרֶב שֶׁךְ זָאִיר

הבחור היחיד שנותר ער באותו לילה, היה הנער הצעיר שכאמור התקשה להרדם. האישה ניגשה אל הבחור וסיפרה: "זה עתה קמתי מהשבעה על בעלי, נותרתי לבדי גלמודה, בלי ילדים, בעלי היה בעל בית חרושת לשמיכות, והואיל ונשארו מספר שמיכות בביתנו, אני מעוניינת לתת אותן לבחור ישיבה..."

"מאז", סיפר אותו בחור, "השינה הפסיקה להיות סיבה להפרעה בלימודי", הוא המשיך ללמוד ולהתעלות בישיבה בזכות אותה שמיכה...

לימים, הפך אותו בחור לגדול הדור, שרבים יונקים מתורתו, הלא הוא מִרְן הֶרֶב שֶׁךְ לֹא שׁוֹכֵחַ לְהִכִּיר טוֹבָה מִן שֶׁךְ זָאִיר.

אותה גברת אלמונית חשבה כי אינה נותנת לבחור אלא שמיכה בלבד, אך האמת היא שאותה שמיכה שימשה כ"מעיל לספר תורה"!!!

הסיפור טרם הסתיים. בשנת תשל"ו, ביום חורפי וגשום במיוחד, כשהקור היה גדול, פנה הרב שך זצ"ל לנכדו שיזמין ידיו עם רכב

עבורו ללוויה "בבית החיים" הישן בחיפה. כל הנסיונות לשכנעו, שיום זה לא נוח ליציאה מבחינת מזג האוויר עלו בתוהו.

נכדו של הרב ציפה, שאם כבוד הרב כה הטריח עצמו, ודאי מדובר בלוויה של אדם גדול ויהיה שם קהל רב.

להפתעתו, הלוויה הייתה של אלמנה גלמודה ובודדה. את מיטתה ליוו בקושי כמניין אנשים.

הרב שך עמד בגשם משך כל זמן הלוויה, ולאחר סתימת הגולל אמר "קדיש". בחזרתם לעבר המכוננית, עצר הרב

מלכת ונשאר על עומדו, בעוד הגשם יורד בשטף והרוח הקרה מנשבת בכל עוז. לא הועילו כל שכנועי הנכד להזיזו ממקומו.

לאחר דקות ארוכות המשיך הרב לכיוון הרכב, ונכנס לרכב כשכולו ספוג ונוטף מים.

במשך כל הנסיעה חזרה לבני ברק, שמר הרב על שתיקה ולא ענה לשאלות הנכד. בהגיעם לבית הרב, ולאחר שהחליף את בגדיו

הרטובים וחימם עצמו, ענה לבקשת הנכד והסביר את מעשיו: "היתה זו האישה שהצילה את חיי, בזכותה נותרתי בישיבה... משך שנים עקבתי אחריה, וכשנודע לי על פטירתה הרגשתי חובה גדולה

ללכת ללווייתה".

לשאלת הנכד, מדוע לאחר הלוויה השתהה הרב בגשם השוטף דקות ארוכות, השיב הרב: "רציתי להרגיש ולזכור את הקור והסבל

הנורא, שהיו מנת חלקי באותם ימים קשים, כדי שאוכל להעריך את הכרת הטוב אשר חב אני לאשה זו!"

חבל על כל יום!

הצטרף לתוכנית הלימוד על 'הדף היומי' ו'הדף היומי בהלכה'

חייג עכשיו: 02-560-9000

מהי הסיבה לציווי שחיטת בעלי חיים לאכילת אדם, והלא כתיב "טוב ה' לכל ורחמיו על כל מעשיו"?

בתורת אדם. ובדרך זו מיתתו של האדם חיים היא לו, שעולה למעלת המלאכים, וזהו סוד: "אדם ובהמה תושיע ה' " אם כן, התבונן ותתבונן סוד השחיטה של בעלי חיים, והכל מצד רחמיו וחסדיו הרבים על כל בריותיו, ע"כ.

והנה בתשב"ץ קטן (סי' תטו) כתב בשם רבו המהר"ם מרוטנבורג ז"ל, שכשהאדם גומר בדעתו לקדש השם ולמסור נפשו על קידוש השם, כל מה שעושין לו הן סקילה, הן שריפה, הן קבורת חיים, הן תליה אינו כואב לו כלום, ותדע שכן הוא שאין לך אדם בעולם שאם היה נוגע באצבע קטנה באש לא היה צועק, אפילו אם היה בדעתו לעכב עצמו לא היה יכול, ורבים מוסרים עצמם לשריפה ולהריגה על קדוש השם יתברך ואינם צועקים לא אוי ולא אבוי, ע"כ.

וכתב בשו"ת משנה הלכות (ח"ד סי' רלט), לפי זה, שאם שוחטין בהמה כשרה כהלכה למשה מסיני, כיון שהסכימה לזה משעת הבריאה בשחיטה כזו (כמ"ש בשערי אורה

"כי תועבת מצרים נזפה לה" אלקינו" (שמות ה', כ"ב) האבן עזרא כתב: "לפי דעתך, כי אנשי מצרים בימי משה היו על דעת אנשי לנדיא"ה [הודו], שהם יותר מחצי העולם, וכולם הם בני חם ואינם אוכלים בשר עד היום, גם דם וחלב ודג וביצים, והכלל כל דבר שיצא מן החי, והם מתעבים מי שיאכל אותם, ומלאכה נמאסה בעיניהם לרעות הצאן, וכן כתוב "כי תועבת מצרים כל רועה צאן", ועד היום לא יניחו אדם שיאכל בשר בארצם, ואם אחד מהם יבוא בארץ נכריה, יברח מכל מקום שיאכלו בו בשר, ולא יאכל כל דבר שיגע בו אוכל בשר וכלוי טמאים בעיניהם, ואין טעם לשאול א"כ למה היה להם מקנה, כי כן יש לאנשי לנדיא"ה, כי הסוסים והחמורים והגמלים למשא ולרכוב והבקר לחרוש, והצאן לצמר", ע"כ. [וכ"כ בבראשית (מולד), ולהלן (יטט)].

בשערי אורה (לרבי יוסף גיטקליא זצ"ל שער ו' הספירה החמישית), הקשה מה ראה השם יתברך לצוות בתורה לשחוט בעלי חיים לאכילת אדם, והלא כתיב "טוב ה' לכל

ורחמיו על כל מעשיו", ואם הוא מרחם היאך ציווה לשחוט בהמה זו לאכילת אדם, ואיה רחמיו?

אלא הסוד הוא, ראש הפסוק שאמר "טוב ה' לכל", טוב בוודאי ולפיכך, "ורחמיו על כל מעשיו". וזהו הפירוש: אמר השם יתברך בבריאת העולם להעמיד לפניו הבהמות, ואמר להם: רצונכם להישחט ויאכל אתכם האדם, ותעלו ממדרגת בהמה שאינה יודעת כלום למדרגת האדם שיודע ומכיר את השם יתברך? ואמרו הבהמות: טוב, ורחמים הוא עלינו.

א"כ שחיטתה רחמים היא לה, שיצאה מתורת בהמה ונכנסת

הנ"ל) לית לה צער כלל. ואם תאמה: היאך נאמר דיש להם דעת לזה? יש לומר דהתנאי המדובר היה עם שר שלהם כמובן, ועוד דעל כרחק צריך לומר דגם בהמות יש להם דעת בהמות, דאל"כ גם צער אין להם אלא על כרחק דגם להם יש קצת הבחנה והרגש אלא שלא הגיע דעתם לדעת בעל חיים המדבר שיש לו נפש שכליות, ע"כ. [ובענין היתר אכילת בשר עיין רש"י בראשית א, כט ורמב"ן שם, ורמב"ן ויקרא יז, יא, ובשולחן של ארבע לרבנו בחיי - השער השני, ובמהר"ל בבאר הגולה (הבאר השביעי), ונתיבות עולם (נתיב התורה פרק טו)].

האם נרפא משה מהמום של "ערל שפתים"?

ר' סעדיה כי זה מכלל האותות והמופתים שנראה בהם גדולתו לעיני המצרים וישראל ופרעה.

אולם ראה בדרשות הר"ן (הדרוש החמישי), שהסיבה שלמשה לא היה דיבור צח, כדי שלא יחשבו שעם ישראל נמשכו אחריו משום צחות לשונו, אלא רק מחמת שה' דיבר מתוך גרונו. ומשמע מדברי הר"ן שאף בהיותו במצרים היה עוד כבד פה וכבד לשון.

"ואני ערל שפתים" (שמות ו', י"ב) מובא בחז"ל שבשעת מתן תורה כל החולים ובעלי מומים נתרפאו, ויש לעיין האם גם משה רבינו נרפא ממומו שהיה ערל שפתים.

ובפירוש ר' אברהם בן הרמב"ם כתב, שדעת רוב החכמים ז"ל שנסתלק משה רבינו מעצור לשונו, ור' סעדיה ז"ל סבר שזה היה ממצרים ואילך, מפני הראיה מדיבורו כמה דיבורים בלתי תרגומו של אהרן, ואמר

מדוע לא רצה הרמב"ן שיקראו לנכדו על שמו?

והנה הרמב"ן בבראשית שם, חולק על הראשונים בביאור הפסוק, "ותקרא את שמו שלה", אולם כתוב בספר 'אוצרות ירושלים' (להרב ישעיה סגל גאלד כרך יד-טו חלק קנ"ח ס"י ש"מ), שלא חולק הרמב"ן על עצם המנהג שזכותו של האב קודם. וראיה לזה ממה שכתוב בשו"ת הרשב"ש (סי' רצ"א), שהבן של הרמב"ן רבינו שלמה ז"ל נשא את בתו של רבינו יונה, וכשהיתה מעוברת נפטר רבינו יונה.

כשנולד הבן, אמר הרמב"ן שאף שמהראוי היה לקרותו בשם משה, שזה זכותו של האב, בכל זאת רוצה אני שיקראוהו בשם זקנו רבינו יונה, על שם "זרח השמש ובא

השמש", וכן היה דנפק מיניה גברא רבה, וגדול בישראל.

וְיִתְקַד לֹא אֶת יָדָב וְאֶת אֲבִיהוּא (שמות ו', כ"ג)
 בספר עיקרי הד"ט (הל' כיבוד אב ואם סי' כ"ה - מודפס בסוף השולחן ערוך) מביא שכתב הרב פרי הארץ בשם רז"ל שנדב נקרא ע"ש חמיו של אהרן "עמינדב", ואביהוא נקרא ע"ש אביו ר"ל אבי-הוא, ונענש על הקדמת חמיו לאביו וזה אחת הסיבות שמתו. ומזה מביא ראה לשיטת הסוברים שהזכות לקריאת השם לבן הראשון הוא לאב, (עיי' בדעת זקנים לבעלי התוספות וכן בחזקוני על הפסוק: "ותקרא את שמו שלה" - בראשית לח, ה). וכתב שם, שלנוהגים כן אין לוותר לאשתו משום 'שלום בית' ולקראו ע"ש אביה, משום דהוי פגיעה בכבוד אביו, ואם היא מתעקשת בזה, ומשום פשרה, נקבע ביניהם לתת לו שם על שניהם - יקדים שם אביו.

באיזו אצבע יש לשפוך מעט מן הכוס בליל הסדר?

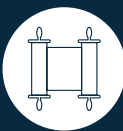

וַיֹּאמְרוּ הַחֲרָטָמִים אֶל פְּרֻעָה אֶצְבְּע אֶלְקִים הוּא (שמות ח', ט"ז)
 הרמ"א (אור"ח סי' תעג סעי' ז') כתב: "ונוהגין לזרוק מעט מן הכוס באצבעו, כשמגיע לדם ואש ותמרות עשן, וכן כשמזכיר המכות דצ"ך עד"ש באח"ב בכלל ובפרט, הכל ט"ז פעמים". במג"א (ס"ק כ"ח) מביא מהדרכי משה, שיש לזרוק ב"אצבע" על שם מה שנאמר "אצבע אלקים היא", ודלא כמו שכתוב בהגהות מנהגים לזרוק ב"זרת" קטן.

ומביא שבילקוט שמעוני (וארא רמז קפ"ג), מובא מהפרד"א (פמ"ז): "אצבע שנייה לקטנה בה הכה את מצרים שנאמר: ויאמרו החרטומים אל פרעה אצבע אלקים היא, וא"כ יש לזרוק בקמיצה". ובספר 'כל מנהגי ישרון' (סי' נ"א ס"ק ט"ו) כתוב שהטעם מדוע ומחסרים מהכוס, דהוא זכר שבכל מכה ומכה היו המצרים חסרים.

- מדוע יש תפילות שנראה לכאורה שאינן מתקבלות?
- מה הייתה שליחותו של משה אל פרעה?
- מדוע שתק איוב, כשפרעה התייעץ עמו על השלכת ילדי ישראל ליאור?
- מי היה המצרי 'הירא את דבר ה' אשר הניס את מקנהו לבתים'?

**השאלות
במשרת
השבוע**

כל התשובות בספר 'דרש דוד על התורה' לרכישה התקשרו 02-5609000

האם ניתן לברך בשקט באולם חתונות רועש? ומדוע צעק משה רבנו דווקא בתפילתו להסרת מכת הצפרדעים?

הרב יהודה יעקבזון

בפרשת השבוע נאמר: "וַיִּצְעַק מֹשֶׁה אֶל ה' עַל דָּבַר הַצִּפְרָדִּים אֲשֶׁר שָׁם לְפָנָיו" ושואלים רבים מהמפרשים, ראשונים ואחרונים: מדוע בכל המכות כתוב בתפילתו של משה "וַיִּצְעַק אֶל ה'", או "וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו אֶל ה'", ורק כאן כתוב "ויצעק". ורבים מהם משיבים את אותה התשובה - שכיון שמשוה רבנו אמר מעצמו לפרעה "וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָנָיו הַתִּפְאָר עָלַי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ...", פחד שמא רצון השי"ת שהמכה תמשך שבעה ימים, ושהוא 'מְהֵרָה' את הקץ' שלא ברשות, ומפני זה הוצרך לצעוק אל ה' שיקיים את דבריו שאמר לפרעה. ויש המיישבים באופנים נוספים.

ואילו השפתי חכמים משיב לשאלה זו, כי ההלכה היא שהמתפלל צריך להשמיע לאוזניו את היוצא מפיו, וכיון נגרם רעש עצום מקרקור הצפרדעים - וכפי שאמרו חז"ל שעיקר המכה היה הרעש העצום שהקימו הצפרדעים - הוצרך להרים את קולו בתפילתו, כדי להשמיע לאוזניו.

דברי השפתי חכמים הללו נוגעים בנדון הנוגע למעשה שדנו בו הפוסקים, בקשר לכל אמירה שצריך להשמיע לאוזניו, דהיינו כל הברכות, קריאת שמע, קריאת המגילה ועוד - האם כשיש רעש

בסביבתו, צריך האומר להגביה את קולו עד שישמע בפועל את הנאמה, או שדי ברמת קול כזו שלולי הרעש היה שומע את הנאמה מדברי השפתי חכמים אנו למדים כי במקום שיש רעש אכן צריך להגביה את קולו עד שישמע בפועל. אולם, יש מהאחרונים שהסתפקו בדבר. ורבים מפוסקי זמננו הורו כי די בכך שלולי הרעש היה שומע את הנאמה, ולדעתם, המברך ברכה באולם חתונות רועש, או בשעה שעובר ברחוב רכב עם 'רמקול', והרעש אינו מאפשר לו לשמוע את עצמו - רשאי לכתחילה לברך ברמת קול רגילה.

וכל האמור הוא ברעש, אשר אינו קשור לאומר עצמו, אך אם האומר עצמו כבד שמיעה, ואינו מסוגל לשמוע כי אם קול גבוה - עליו להגביה את קולו בעת שמברך, או כשקורא קריאת שמע, וכיוצא בזה, באופן שישמע את הנאמה.

ובדיעבד, בכל הדברים שצריך להשמיע לאוזניו, יצא ידי חובתו אף אם לא השמיע קול כלל, אלא אך 'חתך' את המילים בשפתו; למעט בקריאת המגילה - שיש אומרים שמשום 'פרסומי ניסא' החמירו שאף בדיעבד לא יצא, ויש חולקים.

[שו"ע או"ח סג, ג; ביאורים ומוספים דרשו, 5-6; שו"ע שם רז, ג, ו-תרפט, ב, ומשנ"ב ה]

להפריד בוטנים מקליפתם הדקיקה בנשיפה | להוסיף מים למכשיר אדים קרים | או לנער מפה עם פירורים שעליה

כהמשך ישיר לפרקים הקודמים שהובאו בהלכות בורר, בפרק זה נדון באיסור של מלאכת הזורה

הרב יצחק פוליטנסקי

ההבדל בין בורר לזורה

מלאכת הזורה היא אחת מל"ט מלאכות האסורות מדאורייתא שבו האדם זורק תבואה לרוח כדי שיפרדו הגרעינים מהמוץ שהוא הפסולת.

אך ישנו חידוש במלאכה זו, שאפילו שהפעולה עצמה שהיא הפרדת הפסולת מהתבואה, נעשית ע"י הרוח והאדם הוא רק הגורם לכך כאשר הוא זורק את התערובת של הגרעינים והקליפות לכיון הרוח, בכ"ז הפעולה כולה מתייחסת לאדם מאחר ומחשבת האדם ורצונו בזריקתו, נחשבים "למלאכת מחשבת" ומצטרפים לשאר הפעולה הנעשית ע"י הרוח לפעולת מלאכת הזורה שהוא איסור מדאורייתא. משא"כ בבורר שהפעולה עצמה נעשית ע"י האדם.

זורה ע"י ניפוח בפיו או ע"י כלי

אין הבדל כיצד נעשית זריה זו בין ע"י זריקה ביד או ע"י שמנפח בפיו על התערובת כדי שיצא ממנה הפסולת, וכן חל איסור זה גם אם כשמנפח אוויר ע"י כלי.

פעולות שונות האסורות מדין זורה

כל פעולה שבו מפריד אוכל מפסולת ע"י רוח איסורה שייך למלאכה זו ולכן אם יש לפניו על השולחן בוטנים מעורבים בקליפותיהם האדומות, או פירורי לחם שמעורבים בפסולת, ונופח בפיו אוויר על התערובת או מנפנף בידו ומפריח מין אחד מהמין השני חייב משום מלאכת הזורה.

פיזור במין אחד ע"י הרוח (לדעת המ"ב)

כאשר ע"י הרוח מפרידים מין אחד לחלקים קטנים אין בזה משום מלאכת הזורה, ולכן מותר להשתמש בשבת במטהרי אוויר למיניהם ובבקבוקי בושם, שבשעת ההתזה החומר שבהם מתפזר לרסיסים לאוויר העולם, כיון שאין כאן הפרדת שני מינים אחד מהשני, אלא הפרדת מין אחד לחלקים קטנים ולכן הדבר מותר, אך יזהר שלא יתנים על בגד וכדו מטעם איסור של מוליד ריח בבגד.

הוספת מים למכשיר אדים קרים

מטעם זה מותר גם להוסיף בשבת מים למכשיר אדים קרים, או למצנן, למרות שפעולת המכשיר היא לפזר את המים לחלקיקים קטנים לאוויר החדר.

פירורי המין בערב פסח שחל בשבת

בערב פסח שחל בשבת ונשארו לו פירורים של חמץ, למרות שהם גידולי קרקע, פסק המ"ב שמותר לו לבערם ע"י זריקה לרוח ואינו עובר על איסור זורה כיון שהם מין אחד.

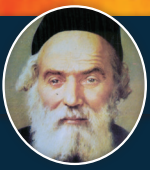
ניעור מפה מפירורים

מותר לנער מפה מן הפירורים שעליה גם כנגד רוח מנשבת ואינו עובר על איסור זורה.

זריקת פתיתי נייר צבעוניים

פתיתי נייר צבעוניים שרגילים לזרוק בשמחות וכדו, לדעת המ"ב מותר לו לעשות כן ואינו עובר על איסור זורה.

(התקציר הובא מספרים ומקורות שונים, אך אין לפסוק ממנו הלכה למעשה ללא עיון במקורות)

סיפור בהמשכים

מאת: יעקב א. לוסטיגמן

תקציר הפרקים הקודמים:

רעיתו הרבנית. מכתב מגיע מעורך דין יהודי מוילנא, המציין כי על פי החוק בממלכת רוסיה, תושבי עיירה שנשרפה באש יכולים לבקש סיוע כספי מקרן ממשלתית שהוקמה במיוחד לשם כך. רבי אריה לייב הכהן מגיש את הבקשה כדת וכדין, וכעבור חודשים אחדים נשמעות נקישות על דלת ביתו של אביו החפץ חיים.

בערבו של יום חמישי בשבוע יצא מרנא החפץ חיים לעיר ארנני, לאחר שחזה בחלומו גזירה קשה המרחפת על העיירה ראדין. בבוקר יום השבת פרצה דלקה באסמו של אחד הנוכרים, וכמעט כל בתי העיירה עלו באש. החפץ חיים יצא לגייס תרומות לצורך שיקום העיירה, ושב כעבור עשרה שבועות, אך כעבור זמן קצר נפטרה

מתולדותיו של מרנא החפץ חיים זי"א

פרק ה // לב מלכים

את שיפולי אדרתו הצחורה מהעיירה השרופה למחצה, ואת מקומו החל לתפוס מזג אוויר נעים ואביבי. קולות הפטישים ההולמים בעוז בבתים העיירה ההולכים ונבנים, נשמעו באוזניהם של תושבי ראדין כנעימה ערבה לאוזן. מרנא החפץ חיים החל לפנות את לבו מהדאגה הבלתי פוסקת לצרכי הציבור, ולהשקיע את עצמו ביתר שאת בהמשך כתיבת הכרך השישי והאחרון של המשנה הברורה, לאחר שכבר הדפיס את הכרך החמישי הראשונים בשנת תרס"ב, שנה לפני השרפה הגדולה.

חודש ניסן הגיע במלוא תפארתו. תושבי ראדין עודם מצטופפים בבתים המעטים שכבר הושלמה בנייתם, אבל לא היה בכך כדי לעצור את ההכנות הקדחתניות לקראת חג הפסח. אלו ששפר עליהם מצבם הכלכלי לעומת האחרים עזרו לאחיהם העניים מהם, ויחדיו רכשו תושבי העיירה קמח למצה שמורה, אפו את מצותיהם בחדווה והתכוננו לחג הפסח.

ליל הסדר הראשון וזה שלמחרת נחגגו ברוב פאר והדר, כאשר השיגה ידם של התושבים שהחלו לשקם את חייהם. האווירה היתה חגיגית במיוחד, והשמעות על כך שמועד חלוקת המימון הממשלתי מתקרב רק הוסיפו למצב רוחם המרומם של התושבים.

כשמלאה שנה לשרפה הגדולה שכילתה כ-200 מבתי העיירה, כבר הביטו יהודי ראדין על המאורע הטראגי כעל חוויה השייכת לעבר. עוד רגע קט יבוא המימון הממשלתי, והעיירה תשוב לאיתנה הראשון. כבר עתה בנויים רוב הבתים לפחות באופן חלקי, ועד מהרה תהיה ראדין עיירה נקיה ומטופחת, שכמעט כל בתיה חדשים ורעננים. חלק מהתושבים אפילו הצליחו לשפר את איכות הדיור שלהם, כשכנו את בתיהם החדשים מרווחים ונאים יותר מבתיהם הישנים שעלו בלהבות.

והנה יצאה אש מביתו של אחד הערלים שהתגורר ברחוב הגויים, ומשב רוח עז סחף עמו גזיר עץ בוער בלהבות, כשהוא מדלג מעל שורה של בתים חדשים שבנייתם היתה בשלבי הסיום. לפיד האש מתעופף ברוח, נע ונד אנה ואנה בעודו מותיר אחריו שובל דקיק של עשן שחור. תושבים נדהמים עקבו אחריו בבעתה ונחרדו לראות כי הפיד מתקרב במהירות לעבר חצר ביתו של מאור הגולה, מרנא החפץ חיים.

המשך יבוא בעז"ה.

האורח הלא קרוא נענה ברצון להזמנתו של רבי אריה לייב, ונכנס אל תוך הבית כדי להינצל מהקור העז ששרר בחוץ. היה זה אותו יהודי דובר רוסית שלפני חודשים אחדים התלווה לבן החפץ חיים ללשכת המושל בוילנא, כדי להגיש את הבקשה לקבלת מימון עבור העיירה השרופה. החפץ חיים ובנו תלו מבט תמה ביהודי שהגיע בריצה מהירה כל כך, וחכו לשמוע איזו בשורה הוא נושא עמו. לאחר שחיכך מעט את כפות ידיו זו בזו כדי להפשירן, שלף מכיס מעילו עיתון שנדפס בשפה הרוסית, ושעסק בחדשות מחצר המלכות והחוקים החדשים שנחקקו על ידה.

"כתוב כאן שהמלכות אישרה את בקשתם של תושבי ראדין", התפרצו לבסוף המילים מפיו של האורח הנרגש, "סכום של 25 אלף רובלים יועבר מקרן הסיוע הממשלתית, לטובת שיקומה של העיירה".

תדהמה השתררה בחדר, ולאחר זמן קצר אמר החפץ חיים בקול מלא שמחה: זה מה שאמר הכתוב 'לב מלך ביד ה'; אל כל אשר יחפוץ יטנו' (משלי כ"א)".

חיש מהר עשתה לה הבשורה המשמחת כנפיים. תושבי העיירה ששו ושמחו כמוצאי שלל רב, כי אכן הובטח להם על ידי המלכות שלל רב. הייאוש שאחז בחלקם לנוכח המחסור החמור שהכה בהם כשנשרפו בתיהם על רכושם, התהפך באחת לתקווה גדולה.

אך כפי שעברו חודשים ארוכים מאז הוגשה הבקשה ועד שהתקבלה ההחלטה לאשר אותה ולהעניק מימון בסך 25 אלף רובלים, כך עברו חודשים ארוכים מאז אישור הבקשה ועד העברת הכספים בפועל. עם זאת, התושבים החלו לתכנן את עתידם על סמך הבשורה המשמחת, ומעתה יכלו ללוות ולהלוות כספים אלו לאלו, כשהם מקווים לפרוע את הקפותיהם לאחר שיתקבל הסיוע הכספי המיוחל.

פרנסי הקהל עמדו בקשר שוטף עם הרשויות כדי לבחון את מידת ההתקדמות בהעברת המימון הממשלתי לשיקום העיירה, ועוד לפני שהמזומנים נראו באופק כבר בוצעה החלוקה שלהם על פי פקידי ממשלתיים שקצבו כמה תקבל כל משפחה, לפי מספר הנפשות ומצבה הכלכלי. חלק מהבתים בראדין היו מבטוחים לפני השרפה בחברת ביטוח ארצית, ונתונים אלו נלקחו גם הם בחשבון כשחולקה ההקצבה בין כולם.

***

שבועות וחודשים חלפו עברו, החורף הקפוא החל לקפל

היזק ראיה: למה אסור להסתכל לבית חברו בשעה שעומד בפתח הבית, כיצד היזק ראיה שייך גם בעין הרע? והאם ניתן לעשות מחיצה מכספי צדקה

עם תחילת לימוד מסכת בבא בתרא הבאנו כמה עניינים הנוגעים הלכה למעשה בעניין היזק ראיה

ההלכות היוצאות למעשה כדלהלן:
היזק ראיה בעין הרע

- א. כתב השו"ע הרב (הלכות נזקי ממון סעיף י"א): אסור לעמוד על שדה חברו, להסתכל בה בשעה שעומדת בקומותיה - שלא יזיקנה בעין רעה, ואין צריך לומר שאסור להסתכל בחברו, בענין שיש לחוש שיזיקנו בעין רעה.
- ב. גם בעסקיו ומעשיו של חברו, שאין בהם חשש היזק עין הרע, אם עושה בביתו וברשותו - אסור לראות שלא מדעתו, כי שמא אינו חפץ שידעו ממעשיו ומעסקיו.

גם כשהחברו שותק אסור להביט

ג. אסור להסתכל לחצר חברו, ואין צריך לומר לביתו שלא מדעתו, ואפילו רואהו ושותק לו - שמא מתבייש לומר לו.

חלון שנעשה ברשות אסור להסתכל בו

ד. אף אם נתן לו חברו רשות לפתוח חלון לחצרו - לא הרשה לו אלא לאורה, אבל אסור לו לעמוד בחלון לראות בחצר חברו.

העומד בפתח חברו אסור להציץ לביתו

ה. מצוי כשדופקים אצל בעל הבית, ובעה"ב נכנס להביא דבר מה לעומד בחוץ, ומשאיר את הדלת פתוחה במקצת, יש לזהר לעמוד בצד ולא להציץ לתוך הבית, כמבואר ברמ"א (סי' קנ"ד ס"ג)

שצריך לזהר מלהסתכל בבית חברו.

לעשות מחיצה מכספי צדקה

ו. שנים שדרים בחצר אחת והם עניים, שאין ידם משגת לבנות כותל באמצע החצר, לחלקה לשניים שלא יראה אחד בתשמישי חברו משתמש בחצר, אם יכולים לקבל מן הצדקה, כדי לעשות מחיצה קלה ביניהם - עושים, ואם לאו - צריכים לזהר בכל מה שאפשר לא להסתכל זה בתשמישו של זה בחצר.

במסכת בב"ב דף ב', מרחיבה הגמרא בנושא "היזק ראיה" - האם נחשב היזק, ומסקנת הסוגיא כפי שפסקו הראשונים, שהיזק ראיה נחשב היזק ויש תביעת ממון למנוע היזק ראיה.

נבאר בקצרה את יסודות היזק ראיה, וממילא יתבאר כמה הלכות מעשיות בעזה"ש"ת:

היזק ראיה הוא, שלא להביט לתוך בית חברו לראות במעשיו ותשמישיו הצנועים, כמו כן נאסר לפתוח חלון הפונה לרשות חברו, או כנגד חלון חברו. (דיני ההרחקה בחלון יבוארו בפרק 'לא יחפור' דף כב, ובסוף פרק 'חזקת הבתים').

גם אם החזיק בחלון הפונה לרשות חברו, מועיל רק שאינו חייב לסותמו, ויכול להשתמש בו לאורה, אבל אסור לו לעמוד ולהביט בחלון לרשות חברו כמבואר בשו"ע (סי' קנ"ד סעיף ז').

איסור נוסף מבואר בגמרא (דף ב') (שאסור לעמוד בשדה חברו בשעה שהיבול צמח, כדי שלא להזיקו בעין הרע, מזה למדנו לא להביט בעסקיו המצליחים של חברו, כגון בחנות ובמלאי שלו, כאשר אינו מתכוון למכור, ובודאי שלא להתכוון לתת עין הרע.

סוגייתנו עוסקת בחובת שותפים בחצר,

שהאחד יכול לחייב את שכנו לעשות מחיצה כדי שלא יביטו איש בעסקי חברו, ונתבאר פרטי הדינים בגובה וחוזק המחיצות. כתב הטור (סי' קנ"ז ס"ג) שאם שני השכנים הינם עניים - אם יכולים לקחת מן הצדקה ולעשות כותל מחומר זול [מהוצא ודפנא] - הרי הם עושים, והעתיקו הסמ"ע (שם סק"א), ואם אין ידם משגת - משתמשים ללא מחיצה, ומכל מקום, ירחיק כל אחד את עצמו בכל מה דאפשר שלא יזיק חברו בראייה.

"השותפים שרצו לעשות מחיצה"

עם תחילת לימוד דף היומי בבלי במסכת בבא בתרא

הצטרפו לאלפי הנבחרים 'בדרשו'

התקשרו עכשיו: 02-560-9000

אלפים במעמד נעילת ועידת דרשו העולמית בקונטיקט שבארה"ב

שבת עוצמתית ומרוממת של כבוד התורה נעלה
את וועידה העולמית של 'דרשו'

יעקב לוסטיג

שבת של התרוממות הרוח וחיזוק השורות של עולם התורה
בוועידה העולמית של 'דרשו' שהתקיימה במלון 'קרן פלאזה'
בסטמפורד שבקונטיקט, ארה"ב, בראשות גדולי ראשי הישיבות
ומרביצי התורה מכל רחבי ארה"ב.

הוועידה העולמית נפתחה, בשורה של פאנלים ודיונים
מקצועיים בהם נטלו חלק מנהלי הסניפים של 'דרשו' מרחבי
העולם, ראשי חברות הלומדים בארה"ב, גדולי ראשי הישיבות
ורבנים ידועי שם ברחבי ארה"ב.

לקראת שבת קודש החלו להגיע מאות מנבחי 'דרשו', מגידי
שיעורים ופעילי הארגון ברחבי ארה"ב וקנדה, לשבת התאחדות
בקונטיקט, בראשות גדולי התורה שליט"א. בין הבאים היו גם
חברי המשלחת הישראלית שבראשה עמד אורח הכבוד של
הוועידה העולמית, ראש ישיבת פוניבז' הגאון הגדול רבי ברוך דב
פוברסקי שליט"א, חבר מועצת הנשיאות של 'הדף היומי בהלכה':
בין הבאים היו גם גדולי ראשי הישיבות בארה"ב בהם ראש
ישיבת טלז הגאון רבי יצחק סרוצקין שליט"א, ראש ישיבת סטטן
אילנד הגאון רבי ראובן פיינשטיין שליט"א, הגאון הגדול רבי
דוד שוסטל שליט"א ראש ישיבת לייקוואד, דיין סקווער הגרי"מ
שטיינמץ שליט"א, הגרי" אברהם שליט"א מלונדון, הגאון רבי
בנימין עקשטיין שליט"א דומ"ץ מחזיקי הדת ויו"ר דרשו אירופה,
הגרי"מ לואי שליט"א רבה של טורונטו, הגרי"ז גיפס שליט"א
ראש ישיבת נהרדעא, הגר"ד אולבסקי שליט"א ראש ישיבות גור
בארה"ב, דיינים, רבנים ומגידי שיעור של הדף היומי בהלכה מכל
רחבי החוף המזרחי.

בתפילות השבת עבר לפני התיבה הבעל מנגן החסידי הנודע,
ר' אייזיק האניג - מנבחי דרשו, כשחברי מקהלת 'שירה' מלווים
אותו בקטעים נבחרים.

אירוע מפתיע אירע בתפילת מנחה של שבת, כשעליית 'שלישי'
בקריאת התורה נמכרה עבור דפי גמרא לכל המרבה במחיר. לאחר
עימות ממושך בין הלומדים, זכה אחד ממשתתפי תוכנית 'קנין
ש"ס' של 'דרשו', בעלייה לא לפני שהתחייב קבל עם ועדה ללמוד
עשרת אלפים דפי גמרא. המעמד ריגש מאוד את הנוכחים, וראשי
הישיבות לא פסקו מלהביע את התרגשות הגדולה לנוכח העובדה
שאברכים הנבחרים בארגון הפגינו את היכולת להגיע להספק
עצום כל כך של דפי גמרא בשנה אחת.

בצאת השבת המרוממת, לאחר הבדלה והפסקת התארגנות
קצרה, נטלו משתתפי הוועידה העולמית את ידיהם לסעודת
מלווה דמלכה, הדוברים במהלך השבת ובסעודת המלווה דמלכה
צינו כי הוועידה המסורתית של 'דרשו' כבר הפכה זה מכבר
למעמד מרכזי של כבוד התורה המתקיים בארה"ב בקביעות,
וממנו תצא תורה לכל רחבי ארה"ב ובעבר לה. הקהל התפזר
מתוך רגשי התעלות והתחזקות, כשבלב כולם מפעפע הרצון העז
להמשיך לעלות ולהתעלות בלימוד התורה.

כשרות המאכלים

הרה"ג אליהו חיים פנחסי שליט"א
מחבר הספר "הכשרות למעשה"

כיוור אחד

אדם שקנה או שוכר בית שבמטבחיו כיוור אחד - האם מותר
להשתמש בו לכלי הלב ולכלי בשר?

מחבר הספר "הכשרות למעשה" כידוע, משמש הכיוור הנחת
כלים הזקוקים לנקיון, ובדרך כלל יש על גבי הכלים שיירי מזון
בשריים או חלביים, וכאשר כלי חלב וכלי בשר יונחו יחד בכיוור
אחד - עלול להיווצר מצב של ערבוביה בין בשרי לחלבי, ופעמים
אף בישול בשר וחלב יחד. לכן, לכתחילה מי שבאפשרותו להקפיד
על שני כיוורים נפרדים - יעשה זאת. אולם אדם שנמצא בדירה
ובה כיוור אחד בלבד - יש לנקות את שיירי המזון לפח האשפה,
לפני הכנסתם לכיוור, וכן להזהר לא לשטוף את הכלים הבשריים
והחלביים יחד.

ואף יש להקפיד לשטוף את הכלים עם סבון, שכן אף אם נשאו
שיירי בשר או חלב, הם בגדר נותן טעם לפגם מחמת הסבון, ובאופן
שעבר והערה מים רותחים על כלי החלבי והבשרי יחד - הכל מותר
אף אם אינם נקיים. כמבואר ברמ"א (יו"ד סימן צה ס"ג).

סלטים / לחמניות

אדם שאכל ארוחה בשרית והיו סלטים או חלה מונחים על גבי
השולחן - האם מותר להגיש את אותם סלטים או מה שנשאר מן
החלה, בארוחה חלבית?

כאשר אוכל מאכלי בשר, ומניח על השולחן סלטים פרווה, ובדעתו
לשמור את מה שנשאר ולהגיש לאחר מכן בארוחה חלבית - יהיה
מותר רק באופן שלקחו מן הסלט בכפית המיוחדת לאותו סלט.
אולם אם לוקחים מן הסלט על ידי שמטבילים בו את המאכל,
או בסכום שאינו נקי, הופך המאכל להיות בחזקת בשרי, ואין
להעלותו על שולחן שאוכלים בו חלבי.

וכן יש להיזהר, כאשר נמצאים ילדים סביב השולחן, ולא מקפידים
בכך. וכן הדין לעניין מה שנשאר מהחלה. כאשר לא הקפידו לגעת
בה בידים נקיות, או שהחלה היתה במרכז השולחן באופן שקרוב
לוודאי נתלכלכה מהארוחה הבשרית - אין לאכול את שיירי החלה
בארוחה חלבית. ראה שו"ע (יו"ד סימן פט ס"ד).

תצפית לא שגרתית לתוככי ה"קונוונשן" העולמי של ארגון התורה 'דרשו' במלאת 20 שנה לפעילותו.

רשמים מתוך "שבת חיווק ללומדי תורה" שהתקיימה במלון 'קראון פלאזה', סטמפורד - קונטיקט, ארה"ב.
מוצג"ק פרשת שמות | האיכות שבכמות - הכמות שבאיכות. משל ונמשל...

שלמה הלוי - קונטיקט, ארה"ב

בשבת אחר הצהריים, בבניין מסדרונות המלון שבו התקיים ועידת דרשו, הכל רוחש, לא, אין כאן הפסקת צהריים ואין 'מנוחה', זה 'דרשו', יש מגוון רחב מאד של שיעורים בחדרים שונים הפזורים ברחבי המלון, יש בית מדרש רחב ידיים ששם יושבים ה'דירשוניקים', לומדים, פשוט לומדים.

אנחנו פוגשים במסדרון את ה'טעלזער ראש ישיבה' הגאון הגדול רבי יצחק סורוצקין שליט"א שעושה את דרכו לאחד מחדרי השיעורים, אברהם אבינו מוגדר אצלנו כאיש 'חסד' - הוא שח

בהדי פניא דמעלי שבתא - שבת קודש פרשת 'שמות' תשע"ז - ממהרים מאות האברכים אל ה-Tent, אהל הענק שהוקם בעיבורו של חניון המלון. אתה מפלס דרךך לשם, אך לא מצליח למצוא את האהל. מאות מקומות תפילה - יש. היכל תפילה מפואר ומחומם - יש. מואר באור יקרות עם נברשות משתלשלות מהתקרה - יש. אך אתה תוהה: **להיכן נעלם האהל עצמו?** מעל 2000 משתתפים יוצאים ובאים, כל אחד מהם - חכם המכיר את מקומו. שלטים ממוספרים, עם שמות אלפוניים, מכוונים איש איש ליעדו. והיעדים משתנים ברצף, סעודה שלישית לא מתקיימת

היכן שהתקיימה הסעודה השנייה, כשם ששיעור 'דף היומי' לא מתקיים במקום העונג שבת'. לכל אירוע מקום וזמן משלו, הכל משתנה מחד גיסא - והכל כל כך מסודר מאידך גיסא. מתקתק כמו שיעון שוויצרי שלעולם לא מתעייף.
ואתה תוהה: **מי הפך בבת אחת את כל מאות המשתתפים ממוצאים שונים ל"ייקים"?**

***

בתחילה, זה נראה מעשה חושב מורכב ומסובך, אך בחכמה שלאחר מעשה קלטנו שהעיקרון בעצם פשוט: אם הכל מתוכנן מראש - הכל אפשרי. כך, ורק כך ניתן להתגבר על כל כמות, וליצוק בה את מלוא האיכות!

לי תוך כדי הליכה, אבל אברהם אבינו היה קודם כל גדול ראשי הישיבות בעולם היהודי - היו לו ארבע מאות פרקים בגמרא עבודה זרה, לנו יש רק 5 פרקים.
אברהם אבינו חידש את המושג של 'עול תורה' ממשיך רבי יצחק ושוזר ראיות בדבריו. אתה מבין הוא אומר, זה דרשו בשבילי, 'עול תורה', אין סדר ואין זמן ואין גבול ואין שיעור ואין תחום ואין הגבלה, יש רק עול תורה שהוא המהות של האדם היהודי.

***

תצפית לא שגרתית לתוככי ה"קונוונשן" העולמי של ארגון התורה 'דרשו' במלאת 20 שנה לפעילותו. "שבת חיווק ללומדי תורה" שהתקיים במלון 'קראון פלאזה', סטמפורד - קונטיקט, ארה"ב. האיכות שבכמות - הכמות שבאיכות. משל ונמשל...

האימרה המקובלת והידועה ביותר בין משתתפי תכניות דרשו השונות היא: לא האמנתי שאצליח, לא האמנתי שאני יכול, אך הנה, עם ספר מסודר, בתכנית מופלאה, בעקביות ובכוח רצון בלתי נדלה, הופכים בני משפחת דרשו ליודעי ש"ס, ליודעי הלכה, ליודעי שינון וחזרה, למעמיקים בעיון 'קנין הלכה' ולרוכשים היקף בלתי נתפס במכמני התורה.

זה האברך מהעירייה 'דיל' בניו ג'רזי שהחליט להצטרף ל'קנין הלכה' - והוא מסביר לנו שבמסגרת לימודיו הוא גם מבצע 'שליחויות' בקהילות שונות, מוסר שיעורי תורה לבעלי בתים ולמבקשי ד', אני רואה את הצימאון שלהם לשמוע פסקי הלכה דווקא בענייני עסקיהם, שאלות בהלכות ריבית ובענייני מסחה, החלטתי ללמוד 'קנין הלכה' לעשות שימוש ולהיות מורה הוראה, אני מרגיש שזה צורך גדול בעולם שלנו כאן.

***

בפינה צדדית של 'אוהל התפילה' הגדול שנבנה בחצר המלון, אנו מבחינים ביהודי שעושה רושם שדווקא אינו נמנה בין האברכים, 'ומה כבודו מחפש בשבת זו' - אני שואל - ומייד מבין שיהודי זה מהנדס בכיר מדטרויט, אני חבר בכולל הבעלי בתים של דרשו בדטרויט - הוא שח - כבר 45 שנה שאנחנו לומדים כל יום, מתחילים ב6 וחצי בבוקר, מדוע שלא תבוא לבקר אצלנו, הוא מיד גם מציע, אנחנו מסיימים בקרוב את הש"ס בעיון וכן ברור אנחנו בדרשו ועושים גם מבחנים.

המכנה המשותף של כל תכניות הלימוד, היא **סלילת דרך** לצמיחה. הסרת מוקשים מחד גיסא וריצוף הדרך מאידך גיסא. אין ספק שאת הדרך עצמה עושה הלומד בכוחות עצמו, אך הסלילה, הריצוף ו"שלטי הכוונה" ממריצים אותו לצעוד בבטחה בדרכה של תורה על למיצי מסיימלי של כוחותיו במסילה העולה בית קל!

***

והיו שם האברכים ששאלתי אותם למעשיהם ולסיפורם האישי ואין להם סיפור, פשוט נפשם חשקה בתורה - וילכו אחריה. ובענייני זה דווקא הסיפור האמיתי של השבת הזאת, הסיפורים שאין סביבם סיפורים, רק חשקת תורה אדירה, בני משפחת דרשו הגדולה, המשפחה הגדולה ביותר בעולם היהודי, שמצודותיה פרושות על עשרות מדינות בחמש יבשות.

הם הם שהופכים את הכמות לאיכות! - - -

מאות אנשי הצוות לא נאבדים בסבך האירועים והמיקומים השונים, מהסיבה הפשוטה: לכל אחד מהם נרשם מראש בספר מה תפקידו, היכן ומתי. באופן שכזה, גם אם היו במשך השבת 20,000 משתתפים הכל היה מטקטק. **הכמות לא הייתה פוגמת באיכות** כמלוא הנימה! זה לא מסובך - **זו רק שאלה של חשיבה ותכנון מוקדם.**

כמו כן, אף אחד מהמשתתפים לא הפך ל"יקה", הסדר המדעים ששרר במהלך כל השבת הוא תוצאה של דבר אחד: כל אחד ידע מראש מה מצופה ממנו. מהיכן הוא בא ולהיכן הוא הולך. **זה לא מסובך - זו רק שאלה של חשיבה ותכנון מוקדם.**

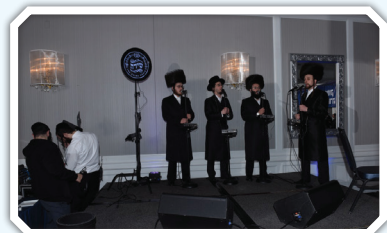
***

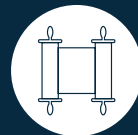
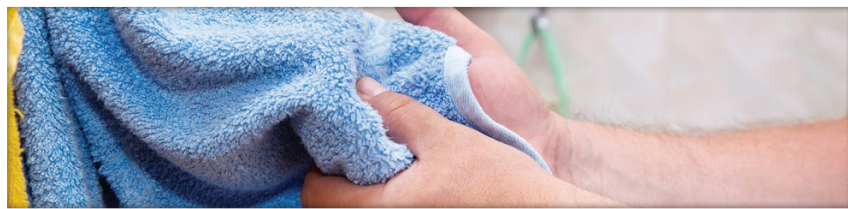
אם תמציי לומר כל זה אינו אלא משל ענק, לנמשל הענק יותא: כך - **אבל בדיוק כך** - התרחשה **'מהפכת דרשו'** ברחבי עולם התורה: בסעודת שבת יושב לימינך "א ש"ס איד", אברך לפי גילו. אדם שידוע את כל ששת הסדרים גמרא רש"י ותוספות ישר והפוך. ואתה תוהה: איך הוא התגבר על "המרחב הענק"? איך הוא לא הלך לאיבוד בין אלפי הדפים? והתשובה פשוטה: הוא עמל בתורה **באופן מסודר ומתוך תכנון מוקדם**. ללא ספק; הוא לא הפך לבקי בחדרי תורה באמצעות "פנטז" - אלא באמצעות עמל וגייעה אין סופיים, אך אם לא היו העמל והגייעה הללו מתוכננים ומסודרים - היה עלול חלילה לקצור רוח. משהשכיל לסדר את לימודו, ולהבחין על החומר תמידין כסדרן, הגיע לאן שהגיע!

אלו המילים ששמענו בדרכינו מתפילת שחרית לסעודת השבת מפי אברך ממוצא חסידי, תלמיד ישיבת לייקוואד, שלשאלתנו מה הביאו לשבת זו, הוא מספר ששנים רבות ציפה לפרי בטן ובעצת רבותיו קיבל על עצמו להצטרף ל'קנין ש"ס של דרשו ולהפוך ל"ש"ס איד", בנו הקטן נולד בשנה שעברה, מבחינתו - זה ה'קידוש האמיתי' כאן בשבת.

מי ש"הניח את האצבע" בפרהסיה על נקודה זו, היה רבינו הגדול מרן הגראמ"מ שך זצ"ל שאמה: **"אצלנו לומדים בלי סדר - ולכן איננו יודעים" - - -**

אז זו אם-כן עצתו המעשית: ללמוד עם סדר - **ולדעת!** כן. לדעת את הש"ס כולו מברכות ועד נדה ישר והפוך! ובמילה אחת: להיות **'א' ש"ס-איד!** או לעמול באופן מסודר על סוגיית ההלכה, מראשית שיתיה הפנימיים ועד אחרון עליה האחרונים, ולהפוך ל"מארי הוראה!" - לאחר שימוש אצל פוסקי הדור כמובן. זה לא חלום. זו מציאות אותה מימשו מאות רבות של אברכים.

מהו הנוסח המקורי של הברכה הרביעית בברכת המזון? עד מתי ניתן לברך ברכה אחרונה לאחר שתיה? והאם מותר לנגב ידים בעת ברכת 'אשר יצר'?

סדר ה'זימון'

- כאשר שלושה אנשים אוכלים יחד סעודת פת, הרי הם חייבים ב'זימון', דהיינו שאחד הסועדים מזמן את האחרים ואומר להם: "נברך שאכלנו משלך", והם עונים: "ברוך שאכלנו משלך ובטובו חיינו", והמזמן חוזר ואומר: "ברוך שאכלנו...". ונחלקו הפוסקים אם האחרים יענו 'אמן' לאחר אמירת המזמן 'ברוך שאכלנו'.
- בזוהר הקדוש אמרו שהמזמן צריך לומר בפיו לפני ברכת המזון: "בואו ונברך", וכדומה, כיון שכל דבר שבקדושה צריך 'הזמנה' בפה לפני עשייתו, כדי להמשיך עליו את הקדושה.

הברכה הרביעית בברכת המזון

- בעיר ביתר נהרגו רבבות מישראל, ורק לאחר מספר שנים ניתנה רשות לקבורם. ביום שניתנה הרשות, תיקנו חכמים את הברכה הרביעית שבברכת המזון: "ברוך... הטוב והמטיב לכל".
- לאחר שנתקן נוסח הברכה הרביעית שבברכת המזון, כנ"ל, תיקנו חכמים להוסיף ולהזכיר בה שתי 'מלכויות' נוספות מלבד "מלך העולם", שלוש 'הטבות', ושלוש 'גמולות'.
- כבר מימי הגאונים נהגו ישראל להאריך בברכה הרביעית שבברכת המזון, ולומר בקשות שונות המתחילות במילה 'הרחמן'. ואחר כל 'הרחמן' יש לענות 'אמן'.
- ב'בית האבן' מוסיפים בברכה הרביעית של ברכת המזון 'ברכת אבלים', הכוללת דברי צידוק הדין וברכה על הרעה. ורבים נוהגים שלא לברכה ביחידות.
- חכמינו ז"ל התיירו לשכירים לקצר בברכת המזון כדי שלא יתבטלו ממלאכתם על חשבון מעבידם. וכבר כתבו ראשונים שבזמננו חייבים השכירים לברך את כל ברכת המזון כרגיל.

שתיית הכוס של ברכת המזון

- המברך ברכת המזון 'על הכוס', צריך לשתות ממנו 'כמלוא לוגמיו' ברצף אחד. ומצוה מן המובחר שכל המשתתפים בסעודה יטעמו מעט מהיין.
- כאמור, המברך ברכת המזון 'על הכוס', צריך לשתות ממנו 'כמלוא לוגמיו'. ואם אינו חפץ לשתות - רשאי לתת לאחר לשתות, ובתנאי ששמע השותה את ברכת 'הגפן' והתכוון לצאת ידי חובה.

מהלכות ברכה אחרונה

- ניתן לברך ברכה אחרונה לאחר שתיה כל זמן שמחמת שתיה זו אינו צמא, וכשאינו יכול לשער זאת - אינו רשאי לברך עד 72 דקות כמו לאחר אכילה, משום שעיכול השתייה מהיר יותר משל האכילה.
- מי שברך ברכה אחרונה על מאכל כאשר בדעתו להמשיך באכילתו - נחלקו הפוסקים אם צריך לברך ברכה ראשונה לפני המשיך אכילתו.
- כמות האכילה המחייבת ברכה אחרונה היא נפח של 'כזית', אך לענין שתיה הסתפקו ראשונים אם הכמות המחייבת היא גם כן 'כזית', או דווקא נפח של 'רביעית'.

איסור העיסוק בדבר אחר בעת עשיית מצוה

- אסור לעסוק בדברים אחרים בעת אמירת ברכה, תפילה, או עשיית מצוה, ואף בפעולות קלות שאינן מסיחות את הדעת.
- יש שמתיירים יגוב ידים בעת ברכת 'על נטילת ידים' לסעודה, כיון שהניגוב הוא חלק ממעשה הנטילה, ועל כן הוא חלק מהמצוה שמברך עליה. ויש שהתיירו לנגב גם בעת ברכת 'אשר יצר'.

הלכתא
רבנא
לשבתא

האם בזמננו יש עדיפות להדליק נרות שבת בשמן זית?

ועל מי אמורים דברי חז"ל שהמדליק נרות שבת יזכה לבנים תלמידי חכמים?

הרב יהודה יעקבזון

עדיפים אף משמן זית. וכן נהגו בבית כמה מגדולי ישראל - להדליק בנרות רגילים.

אולם, יש אומרים שגם בזמננו מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית, וכן מנהג רבים. ויש בדבר גם ענין פנימי על פי הקבלה. ויש אומרים עוד, שדברי חז"ל כי הרגיל בהדלקת הנר לכבוד שבת, יזכה לבנים תלמידי חכמים, אמורים על המדליק בשמן זית, כיון שהתורה משולה לשמן זית.

[שו"ע רסד, א-ו, ומשנ"ב, א, יז ורכג;

ביאורים ומוספים דרשו, 11-12; מחזיק ברכה רסד, ב]

ישנם סוגי שמנים ופתילות שאסרו חז"ל להדליק בהם את נרות השבת, מחשש שיבואו לידי מלאכת 'מבעיר', או 'מכבה', או מפני שריחם רע. אולם, רוב השמנים והפתילות כשרים להדלקה, ואף אש הניזונה מגז - ניתן להדליק בה את נרות השבת בברכה. וכתבו הפוסקים שמצוה מן המובחר להדליק בשמן זית ובפתילה של פשתן, צמר גפן וכדומה, מפני שאלה דולקים כראוי ואורם זך וצלול. ויש אומרים שהנרות המוצקים שבימינו, העשויים מחומרים משובחים הדולקים היטב ונותרים מוצקים במשך כל זמן הבעירה,

בואו לקחת חלק בהפצת העלון 'לקראת שבת' של 'דרשו'

לאור הביקוש הרב, נתחיל אי"ה בשבועות הקרובים להדפיס ולהפיץ את עלון 'לקראת שבת' בכל רחבי הארץ

המעוניינים לקחת חלק ולסייע בהתנדבות בהפצת העלון באזור מגורם בבתי כנסת וכדומה.

יפנו למשרדי 'דרשו' 02-5609000 או במייל dirshu@dirshu.co.il

גליון רמ"ב
שנה ו' תשע"ז

סיפורי צדיקים

י"ל לע"נ הרה"ח ר' הלל ז"ל בן ר' פינחס נחום המבורגר שיבלס"א

תודה למספרת קליטן על אישור לפרסום בתמונה

סיפורי חז"ל

חמש מכות ראשונות שהביא עליהם הקדוש ברוך הוא על המצרים, היו חרטומי מצרים עושים גם הם כמותן, עד שהביא עליהם שחין. ולא יכלו החרטומים לעמוד לפני משה. מאותה שעה ואילך לא התגאו עוד לדמות עצמם למשה ולעשות גם הם, כמו כן שאף על פי שיכלו להביא את השחין לא יכלו לסלקו, אלא כשהניחו ידם לחיקם הוציאוה מצורעת כשלג, ולא נתרפאו מצרעתם עד יום מותם. אבל משה רבנו הכניס ידו לחיקו, מוציאה מצורעת כשלג וחזר והכניסה. והוציאה ושב ונרפאה כבראשונה. וכן בכל מכה ומכה, שהחרטומים עשו כמותה, לא יכלו להסירה מעצמם ונתייסרו בה עד יום מותם.

(ילק"ש קפד)

פרשת השבוע

ישראל "זיעש האותות לעיני העם ויאמן העם (ד' - ל' - ל"ד) ואילו פרעה ראה אותם האותות ונשאר בשלו "ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם" ללמדך שהכל לפי הרואה.

ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים (ח' - ח')

מסופר: הגאון רבי אברהם ברודיה מטרנופול זיע"א נודמן פעם אחת לפונדק שבו התאכסנה חבורת 'משכילים'. בהגיע שעת תפילת ערבית החלו ה'משכילים' להתהולל בקולי-קולות, כדי להפריע לרב בתפילתו. בתגובה התחיל הרב להתפלל בצעקות עד שקולו הדהד בכל הפונדק. לאחר התפילה שאלו ה'משכילים' את הרב מדוע התפלל בצעקות רמות כל-כך. השיב רבי אברהם: "התורה מספרת שמה רבנו התפלל להפסקת המכות על מצרים. תפילתו מוזכרת בלשון 'זיעתר', זיפרוש כפיו וכדומה. אולם פעם אחת, במכת צפרדע, נאמר 'זיצעק משה'. מדוע צעק? אלא שכאשר רבבות אלפי צפרדעים מקרקרות בקולי-קולות, אין למשה ברירה אלא לצעוק, כדי שיוכל לשמוע את מה שהוא מוציא מפיו..."

וידעו מצרים כי אני ה' בנטתי את ידי על מצרים שמות (ז' - ה')

מסופר: פעם שמעו את הגה"ק ה"חפץ חיים" זיע"א, בעת שקרא את פרשת יציאת מצרים, כיצד הוא מפרש לעצמו כל מכה ומכה בשפתו המדוברת, מתאר אותה לפניו בכל פרטיה. ומביע הנאה וקורת רוח, כאילו היא מתרחשת כעת לפניו והוא רואה אותה בעיניו. בעיקר עמדו חיים לנגד עיניו, סיפורי התורה בפרשת בראשית. והיה רגיל לומר, כל מי שמרגיש רפיון באמונה שילמד ספר בראשית.

ויחזק לב פרעה ולא שמע אליהם (ז' - י"ג)

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמרנא זיע"א התפרסם בדורו כאיש קדוש ובעל מופתים. פעם התגב לחצרו משכיל אחד שהתחפש לחסיד, כדי לבחון מקרוב את מופתיו של הרבי. לאחר ששהה שם איזה זמן, יצא המשכיל ואמר שלא ראה שום מופת. ואף פירסם זאת באחד העיתונים. כשהראו לרבי את העיתון, אמר, אין פלא בדבר. התורה מעידה על בני

זמני השבת

זמני יציאת השבת
ירושלים: 5:50 ת"א: 5:48 ר"ת: 6:27

פרשת וארא-ר"ח שבט

זמני כניסת השבת
ירושלים: 4:33 ת"א: 4:48

ליומא דהילולא של הרה"ק

רבי משולם זושא מהאניפולי זיע"א (ב' שבט)

מסופר: הרה"ק רבי זושא מהאניפולי זיע"א, מבחירי תלמידיו של המגיד הקדוש ממעזריטש זיע"א, היה כל ימי חייו עני מרוד. כאשר הגיעה בתו לפרקה, לא הייתה בידו פרוטה כדי להשיאה. בני ביתו הדואגים דחקו בו שוב ושוב למצוא פתרון ומוצא בדרך-הטבע. רבי זושא מצידו שם את מבטחו בה' וציפה לישועה.

יום אחד נקרא רבי זושא על-ידי רבו, המגיד, לבוא למעזריטש. לא היה זה עניין שבשגרה - שהרבי ישגר שליח מיוחד ויזמין תלמיד לבוא אליו. רבי זושא לא שאל שאלות מיותרות, הרבי קורא - באים! בחיל וברעדה צרר צרור קטן ומיהר לצאת לדרך.

בהגיעו למעזריטש, אחרי שעשה את ההכנות הראויות, החיש רבי זושא את פעמיו לבית רבו. בראש מורכן ובציפייה דרוכה נכנס פנימה אל הקודש, ממתין בדממה למוצא פי המגיד הקדוש. המגיד האיר לו פנים, כתמיד, ולא האריך בהקדמות. 'יודע אני כי אין בידך הכסף הדרוש להוצאות חתונת בתך, הא לך חמש-מאות רובל, ומן השמים יסייעו בידך למצוא לבתך חתן ראוי', אמר הרבי לתלמידו המשתאה, והצביע על צרור שהיה מונח על השולחן. רבי זושא הביט ברבו בהכרת תודה עמוקה והתקשה להביע במילים את רגשותיו. המגיד שתק ולא יסף, ורבי זושא הבין כי בכך השלים הרבי את דבריו. הנהן בראשו ויצא מהחדר פוסע לאחוריו.

שמח וטוב-לב יצא לשוב להאניפולי. כעת קיבל העניין כולו מימד של שליחות מהרבי!... בדרכו נקלע רבי זושא לאכסניית-דרכים. לפתע שמע קול רעש ומהומה, מלווה בכיות רמות. הביט רבי זושא מבעד חלון חדרו, שמע מילה פה ובכייה שם, וקלט כי מדובר בשמחת נישואיה של יתומה שהופרה. התברר כי ברגע האחרון ממש החליט החתן לבטל את החתונה ולנטוש את הכלה המיועדת. יצא רבי זושא לבדוק את פשר העניין. לאחר בירור קצר נודע לו מפי המוזמנים, כי האלמנה, אם הכלה, גילתה זמן קצר לפני החופה כי כסף הנדוניה, בסך חמש-מאות רובל, שנאסף בעמל רב - אבד. באותו רגע הודיע החתן, שהיה גם הוא יתום, כי אם לא יקבל עד החופה את מלוא הסכום שעליו התחייבה משפחת הכלה, יבטל את החתונה וינטוש את הכלה. הכלה ואימה ייבבו בשיברון-לב. והמוזמנים הנבוכים התרוצצו בכל פינה, מחפשים את הנדוניה האבודה.

בכיון של אם הכלה ושל הכלה עצמה עורר את רחמיו של הצדיק.

לפתע נשמעה קריאה רמה: 'מצאתי את הכסף! הכסף נמצא!'. זה היה קולו של רבי זושא. ההתרגשות במקום הייתה גדולה, והשמחה המופרת הושבה באחת על כנה. ואולם למרבה ההפתעה הודיע רבי זושא, כי הוא דורש 'עמלה' כשכר-טרחה וכהכרת תודה על יושרו - עשרה אחוזים מערך ה'מצויאה'. נדהם הקהל מחוצפתו של ההלך העני, ובני המשפחות החלו לגעור בו: 'אינך מתבייש?! האין בליבך רחמים על כלה יתומה וענייה? דבר לא הועיל, רבי זושא עמד על שלו. הקהל החל לאבד את סבלנותו ולבסוף לקחו אותו אל רב העיירה וזה פסק, כצפוי, כי על רבי זושא להחזיר מיד את כל הכסף ל'בעליו'. הנאספים נאלצו להוציא את הכסף בכוח מרשותו של רבי זושא. לאחר מכן גירשוהו בחרפה מן העיירה.

לימים עבר המגיד ממעזריטש באותה עיירה. כמשיח לפי תומו סיפר לו רב העיירה על התנהגותו התמוהה של אותו הלך עני. מתיאור פניו של ההלך ומשאר מפרטים שהזכיר הרב בדבריו, הבין המגיד כי מדובר ברבי זושא תלמידו. לא חלף זמן רב ורבי זושא בא למעזריטש. כשנכנס אל רבו, שאלו המגיד אם אמנם הוא שגורש מן העיירה, משום שסירב למסור את כל חמש-מאות הרובלים לידי החתן והכלה. רבי זושא השיב בחיוב והמגיד ביקשו לנמק את התנהגותו התמוהה. השיב לו רבי זושא: 'כשראיתי את יגונם של בני העניים היתומים בחופתם, נכמרו רחמי עליהם, והחלטתי להעניק להם את הכסף שנתן לי הרבי לצורך נישואי בתי.

אולם בדרך לחדרי, כשהלכתי להביא את הכסף, נצמד אליי היצר-הרע כעלוקה והחל לשתול בי מחשבות פסולות של גאווה. אתה גדול מאברהם אבינו!', שמעתי את אותו מלך זקן וכסיל לוחש באוזני. "חששתי שמידת הגאווה תחדור לתוך ליבי, ומיד ענית ליצר-הרע: 'מבקש אתה להכשילני? אראה לך כי ייטלו ממני את הכסף ואף יגרשו אותי מן העיר בחרפות ובגידופים!'. וכך אמנם היה. ביקשתי ממשפחת הכלה 'שכר-טרחה' על החזרת האבדה, ובתגובה על כך גורשתי מהעיר בחרפה. כך אפוא זכיתי במצווה טהורה, בלא גאווה."

ומה באשר לבתך?!, התעניין המגיד הקדוש. "הודו לה' כי טוב!", השיב לו רבי זושא בפנים קורנות מאושר. "זמן-מה לאחר שובי לביתי זימן לי הקב"ה שידוך הגון בעבור בתי. והכול בא על מקומו בשלום".

צדקה ונמשל

הקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים.

הקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים, על כן הוא מצמצם כביכול ומסתיר את רחמיו, כדי שהצדיק יעורר את עצמו באיתערותא דלתתא, להתפלל ולבקש רחמים מלפניו יתברך שמו, כבן המתחטא לפני אביו. וזה תענוג ושעשוע לפניו יתברך, ומשום כך יש בכוחם של צדיקים לשנות את רצונו של השם יתברך, שכן באמת תמוה הדבר, הרי כתיב (מלאכי פרק ג' פסוק י') "כי אני ה' לא שניתי", ואין יכול הצדיק להביא שינוי ברצונו של הבורא יתברך שמו. אבל האמת היא שאין זה שינוי כלל, כי כך היה רצונו של השי"ת בתחילה.

משל למה הדבר דומה: לאב שרוצה ליתן איזה דבר יקר לבנו החביב עליו ביותר מחמת רוב חכמתו, אבל מכיוון שהאב רוצה מאוד שבנו יבקש ממנו ויפציר בו שיתן לו, משום כך הוא מצמצם את רצונו ומראה את עצמו לפני בנו כאילו בהסתר, וכאילו אינו רוצה ליתן לו בשום אופן, וזאת כדי שבנו חביבו יפציר בו, ובקשתו של הבן גורמת לאב תענוג גדול, נמצא שבזה שהאב לא רצה לתת לבנו בתחילה ואחר כך נתן לו, לא שינה כלל את דעתו שהרי גם מקודם רצה לתת לו, אלא שחיכה לבקשת בנו. וזוהי הכוונה שהקב"ה מתאווה לתפילתם של צדיקים.

(הרה"ק רבי מנחם מענדל מוויטעפסק זיע"א)

איך ידע ה"שפת אמת" שהשידוך מתאים?

מסופר: פעם ניגש חסיד אל הרה"ק רבי יהודה לייב "השפת אמת" מגור זיע"א (יומא דהילולא ה' שבט), ושאלו על שידוך שמציעים לבנו עם בתו של חסיד גור מהעיררה קו'ניץ. שאל אותו הרבי: ומה ידוע לך על המשפחה של המיועדת? "ביקשתי ממישהו שיברר זאת עבורי", השיב החסיד, "והוא קיבל תשובה טובה". איך בירר? חקרו הרבי. "פשוט", ענה החסיד, "הוא שאל את האיש הראשון שנתקל בו בקו'ניץ, והלה שיבח מאד את המשפחה ואת הבת. "אם כך", נענה ה"שפת אמת", "כפי הנראה משמים מסכימים לשידוך. שיהיה למזל טוב..."

שב החסיד לביתו בשמחה, וסיפר לכולם את תשובת הרבי. אבל מנין ידוע הדבר לאדמו"ר שלך? שאל אחד מידידי המשפחה, זה אפילו לא עד מפי עד, על טיב המשפחה נודע לך ממישהו ששאל משהו, ולאדמו"ר נודע הסיפור ממך בלבד, כלי שלישי! התבלבל החסיד וחזר לחצרו של רבו ה"שפת אמת". וביקש מאחד המקורבים לברר את פשר התשובה. הרבי שלא עשה עסק מאותות ומופתים, הסביר את תשובתו: אביה של המשודכת היה אצלי לפני זמן מה, והתלונן מרה על כך שכל בני עירו שונאים אותו ויורדים לחייו מסיבות שונות. שאלתי אותו: כולם?! והוא ענה שאכן כולם, מלבד ידיד אחד שנשאר לו במקום, אבל כיון שהוא שנוא על רוב רובה של העיר, ויש לו בת שהוא רוצה לארס, חושש הוא ששונאיו ידברו סרה עליו ועל בתו. והנה בא שליחו של השואל לקו'ניץ, כדי לברר על האיש, ומכל העיר הוא פוגש דווקא את הידיד היחיד שנותר לו בקו'ניץ. יכול להיות סימן טוב יותר מזה משמים?!

עוד מסופר על הרה"ק רבי יהודה לייב בעל ה"שפת אמת" מגור זיע"א. שהגיע פעם לביקור בוורשא והתאכסן בבית אחד ממכיריו הנגידיים. מטבעו היה הרבי שקדן גדול ומיעט בנסיעות. ולכן כל נסיעה שלו היה בעיני חסידיו מאורע נדיר. בבואו לוורשא התאספו המונים לכבודו, בעל האכסניה הכין כיבוד כיאה לאורח החשוב. אולם הרבי העיר לו כי אין רצונו בכיבוד. הרהיב בעל הבית ושאל: הרי אמרו חז"ל (פסחים פ"ו) "כל מה שיאמר לך בעל הבית עשה חוץ מצא" השיב לו הרבי: היא הנותנת, חז"ל קבעו "חוץ מצא" כלומר אם בעל הבית תובע ממך דבר שהוא בגדר "צא" אינך מחויב לציית לו, ועל כבוד אמרו חז"ל שהוא אחד משלשת הדברים המוציאים את האדם מן העולם.

צ'ין אדם לחברו

עין טובה

בצעירותו היתה להרה"ק רבי דוד מלעלוב זיע"א (יומא דהילולא ז' שבט) חנות, וכל אדם שהיה נכנס לחנותו לקנות דבר מה, היה רבי דוד מתחיל למנות את כל החנוונים שבסביבתו, שאפשר להשיג גם אצלם את המצרך המבוקש, והיה אומר להם: אצל פלוני תוכל לקנות מצרך זה, גם אצל אלמוני, ואם רצונך בכך דוקא, תוכל לקנות אצלי. כאשר בנו הרה"ק רבי משה זיע"א נשא אשה, פתח אף הוא חנות. לאחר זמן פתח מתחרה חנות דומה בסמוך לו, והוא בא בדמעות להתלונן אצל אביו. השיב לו אביו בפליאה: וכי אין אתה מרוצה מכך שגם יהודי אחר מפרנס את בני ביתו באותה סחורה?

הקרבת קרבן מנחה בימינו

פעם נקלע הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זיע"א (יומא דהילולא ד' שבט) לשוק ביערוסלב, והיה מהלך בין העגלונים ובודק את טיב הקש והתבן שבאוצרם. עבר על פניו ידיו הרה"ק רבי שמעון מיערוסלב זיע"א ושאלו: רבי, מה מעשיו בשוק של העגלונים? אמר לו רבי משה לייב: עזוב את ה"רבי" שלי ואת ה"רבי" שלך, ובוא עמי ונישא חבילת קש לביתה של אלמנה ענייה שאין לה אפילו מצע של קש ללון עליו. וילכו שניהם יחדיו הני שני צדיקים קדושי עליון, וישאו את הקש בכתפיהם, וכל העם רואים וזוים ומפנים להם מקום. בדרך הילוכם אמר רבי משה לייב: אילו היה בית המקדש קיים, היינו מביאים עולות ונסכים, עתה אנו מביאים קש, ומעלה עלינו הכתוב כאילו קיימנוהו עם כל הכוונות של

הקרבת קרבן מנחה.

לא תלין פעולת שכיר אתך

הרה"ק רבי משולם זושא מהאניפולי זיע"א, (יומא דהילולא ב' שבט) היה כידוע עני ואביון. מסופר: פעם החליט הצדיק לשמח את זוג' הרבנית ולקנות לה שמלה חדשה. חסך פרוטה לפרוטה וכשהצטבר אצלו סכום מתאים, נתנו לאשתו לתפור לה שמלה, שמחה הרבנית, קנתה בד ומסרתו לחייט. החייט שהיה אף הוא עני מרוד ובתו עמדה להינשא, עמל על השמלה במשך שבוע ימים, סיימה ובא למוסרה, ראתה הרבנית שפני החייט נפולים, ושאלה אותו לסיבת הדבר, נאנח ואמר לה, כשעסקתי בתפירת השמלה נכנס אלינו חתננו המיועד, ובראותו את השמלה היה בטוח שהיא בשביל כלתו, עכשיו שלקחתי למוסרה לרבנית, כעס ואף איים לבטל את השידוך. נכמרו רחמיה של הרבנית על החייט האביון ונתנה לו את השמלה במתנה עבור בתו. כשמע ר' זושא את המעשה שאלו: ואת שכר עבודתו שילמת לו? תמזה הרבנית והרי את השמלה כולה נתתי לו. השיב רבי זושא, מה ענין מתנה לשכר? האביון הזה הלא ישב ועמל שבוע ימים, לא בשביל בתו אלא בשבילך, וציפה בכליון עיניים לקבל את שכר עבודתו, כדי לקנות לחם לילדיו, וכי משום שנתת מתנה לבתו, מותר לנו עתה לקפח את שכרו? מיד הלכה הרבנית ושילמה לחייט את שכרו

הילולא דצדיקא

שבת קודש א' בשבט

הרה"ק רבי אברהם משולם זלמן אב"ד אוסטראה ב"ר צבי אשכנזי החכ"צ (תקל"ז)
הרה"ק רבי נתן נטע מחעלעם ב"ר אברהם (תקע"ב)
הרה"ק רבי משה שיק ב"ר יוסף (מהר"ם שיק - תרל"ט)

יום ראשון ב' שבט

הרה"ק רבי משולם זושא מאניפאלי ב"ר אליעזר ליפמן (תק"ס)
הרה"ק רבי שמחה בונים מווארק ב"ר מנחם מענדל (תרס"ז)

יום שני ג' שבט

רבי יוסף ב"ר מרדכי גרשון כ"ץ (שארית יוסף - גיט הרמ"א - שנ"א)

יום שלישי ד' שבט

אשר בן יעקב משבטי קה (ב"א ש"כ)
הרה"ק רבי אברהם ב"ר אלכסנדר הכהן מקאליסק (תק"ע)
הרה"ק רבי משה יהודה לייב מסאסוב ב"ר יעקב (תקס"ז)

יום רביעי ה' שבט

הרה"ק רבי יהודה אריה לייב ב"ר אברהם מרדכי ("שפת אמת" מגור - תרס"ה)

יום חמישי ו' שבט

הרה"ק רבי יצחק מקאליש ב"ר אהרן אריה מפרעמישלאן (ת"ר)
הרה"ק רבי חיים צבי ב"ר חניניא יו"ט ליפא (עצי חיים - תרפ"ו)

יום שישי ז' שבט

הרה"ק רבי ישראל חריף מסטאנוס ב"ר שלמה (תלמיד הבעש"ט - תפארת ישראל)
הרה"ק רבי דוד מלעלוב ב"ר שלמה-תקע"ג

פרפראות

אמר הרה"ק רבי דוד משה מקרעטשניף זיע"א בשם הרה"ק מריון זיע"א, שאמר על זקינו הרה"ק רבי איציקל קאלישער (יומא דהילולא ו' שבט) "אדמו"רים ראינו הרבה, אך רבי מה שרבי נקרא, ראינו אך ורק את רבי איציקל קאלישער בלבד".

שבת טיש

וקראת לשבת ענג

ספורים ואגדות פנינים ופרפראות מדות והליכות

פנינים

ויקרא גש-פרעה לחמנים ולמכשפים ויעשו גשיהם חרטמי מצרים בלהטיהם בן (ו, יא) - ולאחר מכן נאמר וישליכו איש מטהו ויהיו לתנינים ויבלע מטה-אהרן את-מטתם. שני הפסוקים בגימטריה שחתה עזר התנינים התעטפו תינוקות המלמדים לאהזו את-העיניים, ולחטוף המטה ולרוץ כתינו חי, כלשון המלבי"ם, שמפרש כד בפסוקים כפשוטם.

ויפן פרעה ויבא אל-ביתו ולא-ישת לבו גש-לואת (ו, כג) - מובא במדרש הגדול, שפרעה עצמו לא נזק במכת דם, ושלשה טעמים יש בדבר. שמו יחזר פרעה למוטב, ומפני שהקב"ה האריך לו אפו על שגדל את משה רבנו בביתו, וגם כדי שיתגדל בעיני המצרים ובמכה האחרונה הוא לוקה. ורמז לכך בפסוק זה שהוא בגימטריה: שהאריך אפו, ועל גדלו משה, וסופו ללקות גם במכה האחרונה.

ואם-ימאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את-יבלי-גבולך בצפרדעים (ו, כז) - אמרו חז"ל, שהצפרדעים גרמו לשלום בין בוש למצרים, מפני שהיתה מחלקת ביניהם בענין גבולות הארץ, וכיון שבאו הצפרדעים ראו עד היכן באו, וידעו היכן הגבול העובר ביניהם, ולכן נאמר גבולך ולא גבול אחרים, ורמז לזה בראשי התבות וסופיהן של כל תבות פסוק זה, שעולות בגימטריה זה שלום בינם לבוש.

והיה לבנם בכל-ארץ מצרים (ח, יב) - בגימטריה בעשרה קבין כנס היו, כפי שכתב רבנו אפרים שלכן נאמר כנס חסר יו"ד, שקבלו יו"ד קבין.

ויבא ערב כבד ביתה פרעה (ח, ט) - הרשב"ם מפרש, שבמכת ערב באו מיני זאבים, כפי שנאמר זאב ערבות ישדדם, ונקראים ערב מפני שהולכים בערב לחפש טרף. ורמז לזה, כי התבות ויבא ערב כבד ביתה פרעה, בגימטריה הם זאבי ערבות הולכי בערב.

ברד כבד מאד אשר לא-יהיה כמהו במצרים (ט, יח) - במדרש הגדול מובא, שהברד היה ששה טפחים, שלשה אש ושלשה ברד. ואם בכל טפח יש שש אצבעות קטנות, היה הברד ל"ז אצבעות, כמנין ראשי התבות אשר לא היה.

ספורים בפרשה

ולא שמעו אלי-משה מקצר רוח ומעבדה קשה (ו, ט)

רבי אברהם מפוריסוב, נכד 'היהודי הקדוש' מפשיסחא, התנהג בענוה, ולמרות יחוסו הרם נסע להסתופף בצל רבי מנחם מנדל מקוצק, ולאחר הסתלקותו התקשר אל ה"חדושי הר"מ" שבבדו מאד. תקופה מסוימת נפל למשכב, ונזקק לדרש ברופא ורשאי. היה זה בערב שבת-קדש פרשת וארא, והוא נצל פמוכן את ההזדמנות לבקר את-רבו וליהנות מתורתו. אך לאכזבתו, לא האיר לו רבו פנים ואף לא השמיע בליל שבת דברי תורה ברבים. נפשו היתה אפוא מרה עליו, שכן בנוסף למחלתו ומכאוביו, השתוקק לקבל מרבו דברי אלקים חיים, שבהם היה מוצא תדיר הוראה לעצמו. לפתע, בעוד הרבי שב מדרכו מבית-הכנסת לחדרו, קרא בקול: "ולא שמעו אלי-משה מקצר רוח ומעבדה קשה" - יש אברהם הספורים שהם רחוקים חלילה מהשם יתברך ואף אינם דבוקים ברבם, אולם האמת היא שינוי העמודים וחשקיהם כסף - קשורים הם בעמודי העולם ומלאים בחשק וכסופים לה' יתברך". הרבי נכנס לחדרו, ורבי אברהם מפוריסוב חש כי הרבי התפון אליו, כדי לחזק את רוחו ונפשו באותה שעת מרירות.

ואני ערל שפתים (ו, יב)

בדורות העבר, סבל עש-ישראל מידם הקשה של הצנזורים הנוצריים, אשר השיגו בעיר-פקוחה על הדפסת הספרים היהודיים, כדי לעקר מתוכם כל ענין המכון כלפי הנוצרים. לימים, פרסם יהודי מומר כללים הנוגעים לבקרת ספרי ישראל, ועליהם חיבו המדפיסים להחליף את המלים גוי, ערל, מין, נכרי וכדומה, שלפי דעתו המשבשת הפונה בהן על הנוצרים, במלה 'עפוש' שמשמעותה עובדי פוכבים ומזלות, המרמזות על העמים הקדמונים שהיו עובדי אלילים, ולא על מלכות חסד. הוראה כללית זו, גלתה את בורותם וכסילותם של המבקרים המלמדים, אשר הפכו למשל ולשנייה. צנזור אחד צוה להדפיס בפרשת וארא, בפסוק "ואני ערל שפתים" - 'ואני עפוש' שפתים, מפני שהבין כי תבת 'ערל' בודאי מכוננת לנוצרי... ובגסח התפלה 'שומר גוי קדוש, שמר שארית עם קדוש, ואל יאבד גוי קדוש', צוה 'לתקן': 'שומר עפוש' קדוש, שמר שארית עם קדוש, ואל יאבד עפוש' קדוש... ובאשר מצא במסכת ברכות 'היו לפניו מינים הרבה', לא הבין כי הפונה לסוגי פרות, ותקן: 'היו לפניו עפוש' הרבה...'

רבי שזאל דוד הכהן מרגליות, ששמש ברבנות בכמה קהלות בפולין, נצל בדרך גם מהשואה האיומה כשהוא נותר ערירי מכל-משפחתו, והגר לאמריקה. למרות אסונו הכבד, התנער פארי ופעל רבות להצלת יהדות אמריקה. פעם, התאונן על הרבנים שמהגרים לאמריקה ואינם נחלצים להצלת התורה, ואמר: "ארבע פעמים מזכר הבטוי 'הן אני' בתנ"ך. 'הן אני ערל שפתים', 'הן אני נשאתי לבדי', 'הן אני עץ יבש', ו'מראני כפיד לאל'. מגיע רב בלתי מנסה לאמריקה, ויש לו תרוץ שהוא 'ערל שפתים' ואינו מכיר את שפת המקום, מצטדק וטוען כי 'נשאתי לבדי' ואין לי מי שיסיע לי בחזק הדת, וממילא 'הן אני עץ יבש' ואיני יכול להניב פרות. אבל אין זה תרוץ, כי 'הר-אני כפיד לאל' - אין לך להתנאש, אלא לפתח את-פיד ולהתחנן לה' יתברך שדבריו יתקבלו עלי-הלב, ומן השמים ירחמו".

היה היה

קח מטף ונטה ידך

אחד מגדולי חכמי תימן, היה רבי חיים קרח מצנעא, שעל־אף בקיאותו בתורה התנהג בענוה ולא רצה לקבל עלי עצמו משרה רבנית. תלמידים רבים היו לו שהיו מתאבקים בעפר רגליו ושותים בצמא את־דבריו, ואף המון העם העריצוהו, ורבים בקשו ממנו עצה ותושיה. על קדשתו וכוחו הגדול התהלכו אגודות מפלאות, וביניהם המעשה הנפלא הבא, שהשתמר על־ידי זקני תימן.

אותה תקופה היתה עת חרום, פאשר השלטון בתימן סבל מזעזועים רבים עקב מלחמות פנימיות, והמחסור נתן את אותותיו בקרב תושבי המדינה. אחד המצרכים החיוניים שלא היה בנמצא, היה הנפט, שהפך להיות נדיר ויקר המציאות. באותם ימים רחוקים, היה הנפט מוצר חשוב מאין כמוהו, ועמו השתמשו לבשול ומאור, ובעקב לחמום הבית. הסוחרים המעטים שאגרו נפט מקעד מועד, חשו את־עצמם ככרי־מלך, ושמרו עליו כעל בבת עיניהם ומכרוהו במחיר עצום. באותם ימים, התגורר בצנעא סוחר יהודי ישר־דרך בשם סעדיה, שעמד מכבד בקשרי מסחר עם אחד משרי המלוכה. הלה הזכיר והעריך את־היהודי החרוץ והישר, וידע כי אפשר לסמך עליו בכל־ענין ללא חשש. "אני זקוק לפח של־נפט", לחש השר באזניו יום אחד, לאחר שהזמינו אל־ביתו, והוסיף "ידע אני כי הממשלה הטילה אסור על מסחר בנפט, אולם יודע אני בך כי איש נאמן אתה ושאר־רוח, ולא תלך רכיל כפי להבאיש את־ריחי. ומוכן גם שאשלם את־שכרך משלם, ותוכל להרויח על־ידי בך רווח נאה ומפלפלי". יצא סעדיה מביתו של השר, כשפלו מבוכה ופאזר־דעת. הוא השתוקק לרצות את פני אדונו ולמלא אחר מבקשו, כמו שבפשו גם להרויח פהגן מהעסקה החשאית, אלא שלא ידע אנה יפנה לשם רכישת הנפט. אולם חזקה על יהודי ממלח שיצא תמיד וידו על־העליונה, ואכן התקיים בו מאמר חז"ל "זענת ומצאת - תאמין". הדבר אמנם נמשך במשך שבוע ימים, בו בפת את־רגליו בכפרים הסמוכים כדי לבלש ולרחרח אחר הנפט, אולם המאמץ היה כבדאי. בסופו של־דבר, אחז בידו פח גדול של נפט מזקק, אותו רכש בכסף מלא שקבל מידי השר, החביאו בתוך שק גדול מחשש עינא בישא, ושם פעמיו אל־ביתו שבצנעא.

ביום ששי, ערב שבת־קדש פרשת וארא, סמוך לשקיעת החמה, הגיע סעדיה לביתו. לא היה ספק בידו למסר את פח הנפט לידי השר, שכן השעה היתה מאתרת מאד, וכדי שלא לעבר על ספק טלטול ברשות־הרבים בשבת־קדש, הטמין את הפח בפנה נסתרת בחצר־ביתו. את מעשהו עשה בצנעה, ובדק בזהירות שיעיר־אדם לא תשפנו, אלא שלמעשה היה מי שראה את־הדבר, והלה נטל באישון לילה את פח הנפט מהמחבוא. השבת עברה ביעף, ומיד עם צאתה, לאחר שהבדיל על־הכוס, יצא סעדיה לטל את פח הנפט, במטרה להעלותו אל־אדונו, ועיניו חשכו. הפח נעלם ואיננו, פאלו בלעתו האדמה. "מה אעשה?" טפח סעדיה על־ראשו גיאוש, ולבו היה מר עליו. ביסו היה ריק, ולא היה ביכולתו להשיב לשר את־הסכום הגדול שקבל ממנו לרכישת הנפט, וגם חשש מזעמו של־הלה, פאשר ישמע על ביש־מלואו. אחר רגעים מספר, התעשת סעדיה ועלה אל ביתו של רבי חיים קרח, כדי לתנות בפניו את־צערו, ולבקש ממנו עצה וברכה. באותה שעה, שעת צאת השבת, ישב רבי חיים וקרא בנעימה את הבקשות שלפני נסח ההבדלה, וכשראה את הסוחר היהודי לפניו, רמז לו בידו להמתין מעט, אולם האורח פרץ בכבי והתחנן: "מארי! חוסה נא עלי, כי הדבר נחוץ ואין לי פנאי להמתין". ראה רבי חיים כי הוא שרוי בצרה, ומיד פנה להאזין למרי־נפשו. לאחר שסעדיה שטח בפניו את־דבר הגנבה, שקע רבי חיים בהרהורים זמן־מה, ולאחר מכן אמר: "הרי קראנו היום בפרשת השבוע, על המטה של משה רבנו שבו עשה את־האותות והמופתים. ובכן, טל נא את המקל הזה אשר בידו, אשר אני הולך ונשען עליו בלחתי, וסובב עמו בכל שכונת היהודים. והיה, במקום שתחוש כי המקל נעצר מעצמו, שם תדע כי נמצאת אבדתך".

יצא סעדיה עם־המקל, והחל להסתובב לאטו בשכונת היהודים, בתוך חשכת הלילה. השכונה לא היתה גדולה, ועד־מהרה סים את־מלאכתו, אך לצערו לא חש מאומה בדרך. ובעוד עומד נבוך, נזכר כי לא עבר ברחוב שהוא עצמו מתגורר בו, ופנה מיד לעשות זאת. והנה פשעבר בסמוך לביתו של שכנו הערבי שהתגורר מולו, חש פאלו המקל נעצר בסמוך למקום. "אכן נודע הדבר", אמר סעדיה לעצמו, ומיד נקש על דלתו: "אמך שבת לביתי ועמי פח נפט יקר. שמא ראיתי בשעה שהטמנתי את־הפח, ונטלת אותו ממני?" שאל את־שכנו, אולם הלה עטה על־עצמו ארשת פליאה ואמר: "לא ראיתי מאומה, ואני יודע מה אתה סח". סעדיה הכיר היטב את־שכנו הערמומי בן־הבליעל, ולכן לא הניח לו. "בטחני כי הפח נמצא ברוחך, והוא נחוץ לי מאד. שכן לא בעבורי קניתי אלא בשביל השר פלוני". אולם הערבי הקשיף להכחיש את דבר הגנבה, ובאדיבות מזיפת הזמין את שכנו היהודי לחפש בעצמו בבית אחר פח הנפט. נכנס היהודי פנימה והחל בחפושים משכים, אולם לצערו לא הצליח לגלות את דבר הגנבה. היאוש החל להתחל אל־לבו, ובקבלו דין שמים באהבה, הרים עיניו לשמים ואמר: "הטאתי לשם, חטאתי לו ולשמו הגדול", כמנהג יהודי תימן התמימים, שהיו מצדיקים עליהם דין שמים בשעה שדבר־מה לא הצליח. ומה גלה סעדיה בשעה ששנא את־עיניו למעלה? את פח הנפט הגנוב, התלוי מעל ראשו על תקרת גג הבית...

מאורות

רבי משה שיק מחוסט י"ל
ליום ההולולא א' בשבט תרל"ט

מגדולי מנהיגי יהדות הונגריה, תלמיד מובהק של ה"חת"ם סופר, מרביץ תורה מפלא. מחבר ספרים פורה ולוחם מלחמת ה' בקרמה. מילדותו היה בעל צמאון אדיר לתורה, אולם כשרונותיו היו חלשים ביותר. פעם התבטא ואמר על־עצמו, שזמן מת־תורה לא נברא בעולם איש קשה־הבנה כמוהו, ולמרות זאת, מרב רצונו והתמדתו, זכה לכתרה של־תורה. פעם אחת שהה בעירת נפש להבראה יחד עם ה"כתב סופר", ומכיון שה"כתב סופר" בקש לעין בספר הטור, שלח את משקשו אליו כדי לשאל ממנו את הספר. אולם הוא התנצל שאין באפשרותו להשאיל לו את הספר, והתענון לדעת פאיזה סמן הוא מבקש לעין. וכאשר המשמש ספר לו על־הענין שבו מתחבט רבו, העתיק למענו את הסמן בלו כלשוננו. לאחר ימים מספר, בא ה"כתב סופר" לבקר את המהר"ם שיק במעון הנפש שלו, וכאשר בקש לעין בטור שברו, גלה כי הספר קבל לא נמצא אצלו, והוא העתיק את לשון הטור מזכרונו הבהיר. הדבר הפליאו מאד, ומרב התפעלות קרא ואמר: "דבר זה, לא היה ביכולתו אפלו של אבי הגדול". מרב עינו והתמדתו חלה פעם בעיניו, וכאשר הרופא המליץ לו שלא יעין בספרים, נאנח ואמר: "אם לא אוכל ללמוד ולקרא עיניי בספרים הקדושים. למה לי עיניים?! ולעת זקנותו פאשר כהו עיניו, היה קורא את דברי הגמרא עם המפרשים מלה במלה, בלי להחסיר אפלו אות אחת, אלא ששעה עצמו בקורא מתוך הגמרא מתוך ענוה.

יוסיף דעת

לאחר שליחות משה לגאולת ישראל, מפורש בפרשה סדר ייחוסו של משה לשבט לוי, ולפניו שבטי ראובן ושמעון, והרמב"ן מפרש שמא יציאת מצרים החל המנהג להציב ראשי משפחות וכל יוצאי ירכו מתייחסים לעולם אליו, ומפני כבודו נקראים על־שמו, "כאשר יעשו גם היום כל הישמעאלים וכל ישראל הדרים בארצותם להקרא כולם למשפחת 'אבו־יעזרא' 'אבו־שושאן', וזה טעם 'אלה ראשי בית אבותם', כי מעת אשר פרו ורבו במצרים העמידו להם ראשי משפחות להתייחס עליהם". בעבר הרחוק, רק משפחות אחדות ומויחסות התעטרו בשם כינוי ידוע, ועד הדרות האחרונים לא היה נהוג בעם ישראל להשתמש בשם משפחה. הספרדים החלו להשתמש בכינוי משפחה כבר לאחר גירוש ספרד בשנת רנ"ב, ואצל האשכנזים חדר המנהג בלחץ הממשלה, לצורכי ירושם האזרחים ובבית המים. בבוהמיה החל הדבר בשנת תקכ"ו, ובגליציה המודרנית משנת תקל"ד, אך עיקר השינוי חל בשנת תקמ"ז לאחר פרסום הצו של הקיסר האוסטרו־הונגרי יוזף השני, לחייב את היהודים לשאת שם משפחה קבוע. את שם המשפחה נאלצו לקנות בכסף מלא. ומי שלא השיגה ידו קיבל שם משפחה משפיל. ברוסיה החל המנהג בשנת תקס"ד, ואחריה ברחבי גרמניה בפורסה של שנים עד שנת תרל"ב. את רוב שמות המשפחה אפשר לחלק לפי סוגים אלו: שושלות מיוחסות כגון הכנים ולויים עם היות שונות, על־שם ראש המשפחה כשינוי מסוים או על־שם אב המשפחה ואפילו על־שם החותנת, שם גיאוגרפי על־שם ארץ או עיר המוצא, קיצורי שמות בראשי־תיבות, שם המבוטס על מקצוע ועיסוק אבי המשפחה, שם משפחה לפי תכונה, צורה או צבע שם המשפחה על־פי תפקיד או משרה חשובה, שמות של צמחים ובעלי חיים, ועוד. בתמינו היו שמות משפחה רק בערים וביישובים הגדולים, אך כשרבים כשונות נקראו על־שם האב. שמות נקראו על־שם יישובים, על־שם אב המשפחה, מקצוע או כינוי.

ושמתי פדת בין עמי ובין עמך

בטבריה של-מעלה לפני שנות דור, בתקופת ראשית יסוד הישוב האשכנזי המתחדש בגליל, שממנו פנה ויתד להתחדשות הישוב בארץ-הקדש בלה, התגורר יהודי נשוא פנים, בראורין ובראבנה, ושמו רבי אלעזר משה מרגליות. הוא נולד בשנת תקס"ד בעיר קישניב, ומילדותו השתוקק לפקד את אדמתה של ארץ-הקדש. בהיותו עלם צעיר כבן חמש-עשרה בלבד, החליט לממש את שאיפתו, למרות הקשיים והתלאות הרבים שהיו באותם ימים לעולים ארצה, הגיע ארצה בשנת תקע"ט והתישב בעיר טבריה. עד מהרה התחבב העלם הצעיר על התושבים המעטים שהיו בעיר, שאבותיהם הגיעו בעליות הראשונות של תלמידי הבעל-שם-טוב והמגיד ממזריטש החל משנת תקכ"ד, וכשגדל והיה לאיש, התעטר בעטרת השליחות של ארץ-הקדש, ויצא פעמים מספר לארצות הגולה בשלושה-דרכים למען ישוב הארץ. על חשיבותו ומעלתו נתן ללמד מאגרות השליחות שכתבו לו גדולי הצדיקים בדורו, בהם ה'סבא קדישא' מרוזין שכתב לרבי נתניה מביחוב על ידו יחסידי הגם של-קדושים שלשלת היחסין, הנוסע בקדתי לתמן תקנות בעבור אחינו בני ישראל היושבים על אדמת הקדש". ומסרת היא בידי צאצאיו של רבי אלעזר משה, שהצדיק מרוזין התבטא פעם ואמר: "כאשר רבי אלעזר משה נמצא בטבריה, אין צורך להגיע אלי לרוזין". אף 'השרף' ממוגלניצא מתארם בתארים נכבדים וכותב: "נאמן וזהוב וחיביב, יקר ונכבד מאד פרי קדוש, נשוא פנים מאד נעלה בכל מעלה". באחד ממסעיו, הגיע רבי אלעזר משה אל העיר קוסוב, ושם התודע אל רבי חיים מקוסוב בעל 'תורת חיים', ודמותו הפפירה לא משה מזכרונו לעולם.

האסון הגדול באזור הגליל, ארע ביום ראשון פרשת וארא, כ"ד בטבת תקצ"ז, בשעת בין הערבים, בין מנחה לערבית. הש"ך רבי אלעזר משה מרגליות ישב באותה שעה בבית-המדרש, ועקב עיפותו הגדולה מעמל יומו שהחל בהשקמת הבקר, בקש לנוח מעט עד שהקהל יתחיל בתפלת ערבית. והנה הוא יושב על-הספסל בירפתי בית-המדרש העתיק שבטבריה, במצב של גים ולא-גים, חיר ולא-חיר. ראשו שמוט על-הזווה בעיפותו, וכלו נתון במעין חלוט עמוק. לפתע הוא רואה לנגד עיניו את רבי חיים מקוסוב, אותו זכה באמור להחיר בעת פקודו בהיכל קדשו, והנה הוא שומע את-הצדיק פונה ואמר אליו: 'ר' אלעזר, יש לי דבר-מה לשוחח עמכם', ותוך כדי כך, אוזח הצדיק בידו ומזיכורו אל מחוז לבית-הכנסת. רבי אלעזר משה מוצא את-עצמו עומד בחצר בית-הכנסת, כשהוא משפשף את-עיניו במאמץ לחור לצלילות דעתו ולהבין כיצד יצא החוצה ועל שום מה, אולם לפתע הוא חש כי האדמה מזדעזעת מתחת רגליו. באותה שעה, ארעה בגליל רעידת אדמה חזקה מאד, שהחריבה את העיר צפת ונבחה אלפי קרובות, פגיעה קשות בטבריה, וכמעט שמוטטה את כל הישוב היהודי שבגליל. רבי אלעזר משה מצא את-עצמו עומד בין עיי הרבות, כאשר מסביב מתמוטטים הכתים כמגדלי קלפים על-יושביהם, והוא עצמו נצל בדרך גס.

חדשים ארבים עברו על רבי אלעזר משה, כשהוא נתון תחת השפעת הים העצום שארע לו, אולם דבר אחד הטריד את-מנוחתו. הוא לא הצליח להגיע אל-המסקנה, האם אמנם זכה שהצדיק מקוסוב התגלה אליו בהקיצו והצילו ממות, או שמא חלוט בלבד היה הדבר, ומן-השמים רחמו עליו ותהי לו נפשו לשלל. רבות היהרו והפך בדבר, אולם לכלל מסקנה לא הצליח להגיע, ולכן החליט לפקד שוב את היכלו של הצדיק בקוסוב, ולבקש ממנו בעצמו הסברים על הים הגדול שארע עמו. ההזדמנות לא אחרה לבוא, וכעבר פחות ממחצית השנה, כבר יצא רבי אלעזר משה אל מסעו בגולה, כדי לגייס סכומי עתק מיהודים רחמנים, להצלת יהודי הגליל לאחר החורבן הקשה שפקד אותם. מאותו מסע הצלה, השתמר מכתב המלצה שכתב רבי אברהם דב מאוריטש בעל "בתי-עין", הודה והודה של צפת, ששגר אל ה'סבא קדישא' מרוזין ב"ג, בעמך תקצ"ז מאתרא קדישא מירו, ובו הוא מספר על בחירת "הרב המפלג בתורה ויראת שמים, רבי אלעזר משה נרודיאיר, לציר נאמן לחנן עתירה מאחינו בני הגולה, בעד שארית פליטת ישראל הנשארים בחסדי ה' מהרעש הגדול והנורא שעבר בשתי ערי הקדש, צפת וטבריה. בנפל מגדלים והרג הרב רב קרוב לאלף נפשות ישראל, ולזאת גדל בקשתי מאת רום מעלתו להתאמץ בזה לתמכו ולסעדו ברב חסדי כבוד תורתו".

ימים ארבים עשה רבי אלעזר משה בדרכו לקוסוב, וכאשר נכנס אל שערי העיר, היה הדבר בבקר יום ראש-החדש. רבי חיים מקוסוב הסב באותה שעה עם חסידיו לסעדת ראש-החדש, ומיד עם הכנס רבי אלעזר משה אל בית-המדרש, הרים הצדיק את-עיניו, הביט בו בחינה וקרא אליו בקול: "שלוש עליכם רבי אלעזר!" ומיד הוסיף: "בהקיצו, בהקיצו!" פניו של הש"ך מלא-הקדש חורה, וברכיו פשלו מחודת הקדש. הנאספים מהרו לתמוך בו, ולאחר שרוחו שבה אליו, ספר לכלם את דבר הים שארע לו, ודבריו הסתומים של הרבי 'בהקיצו', הובנו למפרע בידי החסידים, ויהי לפלא.

אולם, אם רבי אלעזר משה זכה להנצל בדרך גס, הרי שאשתו וכל-ילדיה נספו ברעש. לאחר שהתנחם מאבלו הקשה, נשא את בתו המיחסת של רבי חיים יחזקאל אבולעפיה, אחד מחשובי חכמי הספרדים שבטבריה, ונינו של רבי חיים אבולעפיה מחיה הישוב היהודי בטבריה בשנת ת"ק. וצאצאיו התכנו בשם המשפחה המענין והמשתף לאשכנזים וספרדים: "מרגליות-אבולעפיה".

פניני אור החיים

מדברי האור החיים הקדוש על הפרשה

וארא אל-אברהם (א.ו) - עוד ירצה, כי בא האדון בדרך הוא להשיב למשה על ששאלו קדם הקץ, ואמר כי הגם ששם קץ לחשב לצאת בני ישראל מארץ מצרים, והקץ עדין לא נשלם, יש לך לדעת, כי הקץ שעשיתי להאבות הוא בחינת אל שדי ובו שמתי נלכות גבול ואמרת לו די, אבל בחינה אחרת לא נודעת, פרוש לא אמרתי להם הקץ שיהיה באמצעות הרחמים אם יבקשו ויעוררו רחמים כמו שעשו ישראל שבקשו ממני רחמים וידפקו על דלתי הרחמים קדם הקץ - לא נודעתי להם, ולכן הגם שלא שלמו ימי העניו והצרה, אדעל-פייכון רחמתי עליהם במדת ה'ו"ה, והוא אומר: בתחלה אני ה' והבן:

וגם אני שמעתי וגו' (ה.ו) - אומר וגם, פרוש מלבד שהתפללו למדת הרחמים ומלבד אהבת האבות ובריתם, יש בחינה שלישית שלצד צעקתם לבד מהשעבוד, שמע ה' קול צעקתם מכאבל. והוא אומר וגם אני, ופרוש אני הוא שם הרחמים שאמר בתחלה ויאמר אליו אני ה', מצד רחמי לבד שמעתי את-נאקתם, פרוש צעקה מכאבל כחלל הנואק מבלי צורך תפלתם. והוא שדיק לומר אשר מצרים מעבדים אתם, פרוש בחינת צער השעבוד שמצרים מעבדים אותם, הוא ששמעתי. ועין מה שפרשתי בפסוק ותשל שועתם אל-האלהים מרעבדה. גם ותשב לפי שאר הדרכים שכתבנו, והמשכיל יבין:

ואזכר את-בריתי (ו.ו) - פרוש, גם-כן נאקם לתת להם את-הארץ, והיא הברית הרשומה בסמוך, ואני מקדים בזמן זה לצד הרחמים כמו שכתבנו למעלה. והוא אומר שהברית היא לפרע מן-הגוי העובד, לא הזכרה ברית זו בסמוך, ודחק להרחיק הדברים:

דברי הימים

חודש שבת מוזכר בתורה כחודש האחד-עשר, שנאמר: "ויהי בארבעים שנה בעשתי-עשר", ויחד עם שמו הבבלי שבת הוא מוזכר בספר זכריה "לעשתי-עשר חודש האחד-עשר שבט". עשתי-עשר הוא אחד-עשר, ומכאן למד רב אשי בסנהדרין ש'כל המוסיף גורע', שכן אם ניטלת העי"ו של עשתי-עשר תקבל שתי-עשרה, אחד יותר מאחד-עשר. דורשי רשומות דרשו את שם החודש בנוטריקון שלום ב'רכה טובה, והחידושי הר"מ אמר שהוא נדרש גם שבט, שבו מושיטים מן-השמים חידושי תורה לכל השנה, ואמר מהכיר ומבחיין בין חידושי תורה שלפני חודש שבת אחריו, וכן דרשוהו: ש'מרים ברכים ט'היום, וכן ש'נתבשר ב'שורות ט'טובות.

בה' שבט עת"ר, נפטר רבי חיים ישעיה הכהן הלברסברג, בעל 'מסגרת השולחן' והסידור הנודע 'ישועות ישראל'. בשנת תרס"ו התכונן לעלות לארץ ישראל, וחיבר קונטרס בשם 'קץ הפלאות' בו מזכיר את המובא בספרים על שנת תרס"ו שהיא שנת המסוגלת לפקידת הגאולה, והוא מבקש להתגבר בעבודת ה' כדי שלא לאבד זמן זה. שנת תרס"ו = 666, נחשבה בידי המקובלים כשנת פקידה, שהיא בסוד וו"ם לעמודים, וכן בו"ו לתקטר. הדבר נכתב בפרוש בידי רבי יהודה לייב הכהן בספרו "אור הגנוז", ולשנה זו ציפה רבי יחזקאל שרגא משינאווא, אלא שנפטר כבר בשנת תרנ"ט. רבים תלו בשנה זו את יחבם, עד שה'דרכי תשובה' ממונקאטש פרסם קול קורא בכסלו תרס"ו, ובו הוא מביע את חששו שמה תצמח מזה חלילה כפירה באמונה בין המוני-עם הפשוטים, ולכן הוא מביע דעתו שאין לתלות את זמן הגאולה דווקא בשנת תרס"ו, אלא צריך להמתין למשיח בכל עת ובכל שנה, וגם אם יתמהמה אהכה לו בכל יום שיבוא.

מה טעם קרא לוי לשלשת בניו בשמות: גרשון, קהת ומררי? כתב עלי-יפה השל"ה הקדוש, שפלו ידע ברויחיה הקדש ששכטו לא יהיה בגזרת השעבוד, ומפיון שרצה להשתתף בצרת ישראל לכן קרא את שמות בניו עלי-שם הגלות. גרשון עלי-שם שגרים היו בארץ לא להם, קהת שקהו שניהם מהשעבוד, ומררי עלי-שם שמררו המצריים את-חיהם. ומזה ילמד כלי-אדם לשתף עצמו בצער הצבור, אפלו שאין הרעה באה אליו, כי כאשר ישראל שרויים בצער, גם השכינה בצער.

מטעים

את-נאקת בני ישראל (ה.ה.)

בטעמי זקף קטן בהפסק, כי הכונה לנאקתם של הולדים הקטנים שהמצרים הכניסו לבניו, בדברי חז"ל, כאשר אבותיהם לא סימו את חק הלבנים שלהם, ובהבות אשר מצרים מעבדים אתם הכונה לבני ישראל הגדולים שהעבידו אותם בעבודה זרה והכריזום לעבד אלהיהם. (מגלה צפוני)

ומשה בן-שמנים שנה (ה.ה.)

הבת ומשה בטעם פשטא, לרמוז שהתנהג בענוה ופשטות כלפי אחיו אהרן שהיה גדול ממנו, והתבות בן-שמנים שנה בטעם זקף קטן, שגם על עם ישראל לא זקף עצמו עלי-אף היותו מנהיג ישראל. וגם תבת ואהרן מטעמת בטעם זקף קטן לבד, להודיע ענותנותו של אהרן הכהן, שעלי-אף היותו גדול ממושה התנהג בענוה, והתבות בן-שלש ושמנים שנה מטעמות בטעמי מרקא טפחה את-התא, כי בלדבריו היו בורר ונעומו, והיה טובה ומגדל את הדיור הבא בזכות השלום ומתנהג עדי-בם במנוחה ושלום. (מראה יעקב)

כי לא יכלו לשתת (ה.ה.)

תבת כ"י בטעם מנה, והיא נזכרת בלשון ישראל, לרמוז שהם יכלו לשתות מים והיה מנה במקדם, אולם אצל המצרים התחפכו המים לדם, ולכן תבת לא מטעמת בטעם מרקא. (חידושי ידויה הלו)

מדגש

נהרות שלדיו נשפכו כדי להבין מה בא רש"י להוסיף בדבריו "וארא - אלי-אבות", והרי בפסוק כבר נאמר בפירוש "וארא אלי-אברהם אלי-יצחק ואלי-יעקב". אולם רבים כתבו שישפך כאן טעוה דפוס קטנה, כי במקומו העתק הפסוק בלא כמותרת לפירוש, וכתב כך: "וארא אלי-אברהם אלי-יצחק ואלי-יעקב באל שדי" - הבטחתיים הבטחות, ובכלל אמרתי להם אני אל שדי". אף המעתיקים רצו לקצר את-הכותרת, ולכן כתבו במקום "אלי-אברהם אלי-יצחק ואלי-יעקב" - "אלי-האבות" והסמיכו את-הפסוק "באל שדי", ועל-יזה בא הפירוש "הבטחתיים וכו'". אלא שאחר-כך באו מעתיקים אחרים, והשבו שמתב וראו היא כותרת הפסוק והתבות "אלי-אבות" הן באורו של רש"י, ולכן הניחו נקדה אחר וראו, ויצא "וארא - אלי-האבות", והחלו ב"אל שדי" מירמה חדשה.

ממלה

כפרי אחד תמים ועם-הארץ, ישב בליל הסדר וקרא בקול את ההגדה שלפניה. לידו ישב בנו שהיה ברוי-יפה פקח ויודע-ספר, והאזין בשתיקה ובכבוד לקריאתו המשפשת. והנה הוא שומע את-אביו קורא: "דם צפרדע, בני", כשהוא מחליף את הכ"ף של "בני" באות ב"ת. "אבא", פנה הבן אליו ואמר: "לא בנים כתוב, אלא בנים!" והאב עונה בתמימות: "ידעתי, בני, ידעתי, אך גם בנים הם לעתים בבחינת מכה..." הנה הבן והשבו לאב: "אסידו, גם אתה בכלל מכה, שהרי פסוק מפרש הוא בתורה: "עוד נגע אהד - אבי", אל תקרי אביא אלא אבי..."

ספור נפלא על רבי אברהם יעקב מסדיגורא בעל "אביר יעקב", ספר החסיד התיק רבי משה פהן מירושלים, ממנו נובל לראות את מדת ההשתתפות בצער שלי-ישראל שהיה טבועה בו, ומדו-תיו הנצאלות. פעם עמד רבי משה בחנות מסימת, ובידו הספר "אביר יעקב". בסמוך לו עמד אדם שאינו שומר תורה ומצוות, וכאשר הציץ בספר ועמד על זהות מחברו, התרגש מאד, ואמר: "הבה ואספר לך איזה רבי צדיק הוא בעל ספר זה, וכמה אוהב ישראל היה". הפתע רבי משה לשמע הדברים מפי אדם שהיה נראה רחוק כמטחוי קשת מצדיקים, אולם הפה אזנו לשמע את-דבריו: "בצעירותי התגוררתי בשכנות לרבי, באותו בנין. יום אחד, בסמוך לחג הסוכות, שמעתי דפיקות פטישים בחצר הבנין. ירדתי למטה, ונדהמתי לראות כי מקימים סבה בחצר הגדולה. התחלתי לצעק על הגבאים, ודרשתי מהם לחדל לבנות את-הספה, תוך הבעת התנגדות מחלטת לךך. לא עזרו כל התחנונים והבקשות, כמו גם ההבטחות שמיד אחר החג יפרקו את-הספה, ואני עמדתי על-שלי. לא הותרתי בידם בורה, והם נאלצו לבנות את-הספה במקום אחר, לא בחצר הבנין. תקופה קצרה לאחר מכן חלטה בתי התינתק, ולמרה הצער נפטרתי לאחר ימים מספר. הזעזוע היה גדול והאסון היה קשה מנשוא, עד שהתחלתי לפשפש במעשי והתנגדה מחשבה לראשי, שמא זה עניש על שהפרעתי לרבי לבנות את-סכתו. אולם גאותי מנעה ממני לבנות אלי-הרבי ולבקש את-סליחתו, והמשכתי להתענות ביומרי הנעגועים לבתי המנוחה. שנתים קשות עברו עלינו, עד שנוצרה לנו בת נוספת, והבית בלו התמלא אורה. מיד לאחר הולדת הבת, עליתי לביתו של הרבי, ובקשתי מהגבאי להודיע לרבי עלי-יפה. בקוירי הפתיע מאד את הגבאי, שכן הכיר אותי בשכן רע שהציק להם בעבר, אך הוא לא אמר דבר ונכנס לספר לרבי על לדת בתי. לאחר זמן-מה יצא הגבאי אלי, ואמר לי כי הרבי שמח מאד לשמע את הבשורה הטובה, אהל לי ברכת מזל טוב לרגל השמחה, והוסיף לספר, כי זה שנתים ימים שהרבי שרדי בצער מאז פטירת בתנו הראשונה, וקשה היה לו לראות אותנו מתהלכים בגבלנו. השתוממתי לראות את אהבתו הגדולה של הרבי אלינו, ולמרות שגמלנו לו רעה, לא נטר לנו שונאה ואף השתתף בצערנו."

הסבא' מסלבודקא הגיע פעם לרופא שנים כדי לטפל בשניו, והמתין בינתיים בחדר ההמתנה עד שהרופא יתפנה אליו. מתוך החדר בקעו קולות גניחה ואנחה של המטפל, שסבל מכאבי שנים עזים. כאשר שמע זאת הסבא, קם ממקומו, נעמד בפנת חדר ההמתנה והחל לשפך שיח ותחנונים לפני הרופא בל-בשר, שימהר להחיש רפואה לאותו אדם, מתוך השתתפות בצערו.

ספר אחד מתלמידיו של רבי משה פינשטין, כי שנה אחת סבל מתלאות רבות ועל-צוארו השתרגו דאגות והרפתקאות שונות. בערב יום-הכפורים, עמד יחד עם שאר התלמידים כדי לקבל את ברכתו של רבי משה, ובקש שהשנה החדשה תהיה שנה של מנוחה ולא יסבל צער ועגמת-נפש. ברכו רבי משה בכל-לב, ואכן ברכתו התקומה והשנה עברה עליו במנוחה ושלום. לשנה האחרת, כשעמד שוב והמתין להתברך במדי שנה, פנה אליו רבי משה ושאלו: "נו, האם אמנם היתה לך שנה של מנוחה הנפש?" הדבר הפליאו מאד, שכן אלפים עברו להתברך מפיו, ומרד שזכר את בקשתו הבין, כי במשך השנה התפלל בעדו מתוך השתתפות עמוקה בצערו.

על ה"אהבת ישראל" מויר-ניץ היה נכר ביצד הוא משתתף בצערם שלי-ישראל, והחלה עצמו עליהם. בתקופת מלחמת העולם הראשונה התנזר מאכילת ספר, כדי שלא להרגיש מתיקות בשעה שעם-ישראל סובל. פעם, כאשר ראה דרך חלון ביתו שוטרים מובילים יהודים כבולים באזקים, אמר לאחד ממקורביו: "האמן לי, אם לא הייתי חושש מהעברה החמורה של מאבד עצמו לדעת, הייתי מפיל עצמי מראש הגג, כי איני יכול להביט על צרות פה רבות שלי-ישראל."

על מדת ההשתתפות בצער הזולת, אפשר ללמד לרגמה מבני קהלת רודניק, שערבותם זה לזה היתה להפליא. פעם אחת, עבר יהודי עובר-ארח בסמוך לרודניק, ורוצחים גויים התנפלו עליו והרגוהו. למחרת הביאו את-ההרוג לרודניק לקבורה, ולמרות שאף-אחד לא הכירו, השתתרה בעירה אירת אכל. בלם פסקו ממלאכתם וסגרו את-החניות, ויצאו ללוותו למנוחת עולמים. הנשים בכו ויללו ברחוב, ומר בכי ויגון התעלפו כמה אנשים. במשך פשועים ימים לא דברו בעירה דבר, למעט האסון הזה. וכך ארע גם בתקופת המהפכה נגד הממשלה האוסטרית, כאשר נודע בעירה על מארע שארע בעיר רחוקה, כאשר שודדי-לילה פצעו את אחד התושבים היהודים, היתה כל העירה פמרוקה, אנשים החלו לומר תהלים ולא חדלו מלהתענין בשלומו.

פרש רבי מאיר מפרמישלין בדרך צחות: "והפשתה" - פשוטי העם, "והשערה" - הצדיקים שהקב"ה מודקדק עמם כחוט השערה, "גפתה" - מבים בעולם, אולם "החטה והכסמת" - בעלי החטאים והמתמים, "לא נכו" - אותם אין מבים, "כי אפילת הנח" - שהם שרויים בחשך ומקבלים כאן שחרם...

פְּרֻשֶׁת וְאָרָא | תשע"ז

אָסוּר לְקַרָּא בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה | נָא לְשׁוֹמֵר עַל קְדוּשַׁת הַגְּלִיוֹן

לַעֲלוֹי נִשְׁמַת חֲמוּתִי, פְּדִילָה דְלִיהַ בַּת עֲזוֹ ע"ה

פְּרֻשֶׁת עֵינֵי חַמְדָּה

יוֹסֵף לְאָזַר ע"ה בֵּית הַכְּנֶסֶת שְׂכוֹנַת עֵין חַמְדָּה - אֲבִשְׁרַת צִיוֹן

לְרֻפּוֹת כָּל חוּלֵי ע"י וּבִכְלָלִים צִיוֹן בֶּן צ'חלה ולרפואת והצלחת יוסף ליאור בן דליה אפרת וב"ב

פְּרֻשֶׁת וְאָרָא – קוּשֵׁי הַשְּׁעִבּוּד

"וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה לְפָרְעָה הַתְּפָאֵר עָלַי לְמַתִּי אֶעֱתִיר לָךְ וְלַעֲבָדְךָ וְלַעֲמֶךָ לְהַכְרִית הַצְּפָרְדַּעִים מִמֶּךָ וּמִבְּתֵיךָ רַק בְּיֹאֵר תִּשְׁאָרְנָה. וַיֹּאמֶר לְמַחֵר, וַיֹּאמֶר כְּדָבְרְךָ לְמַעַן יִתְּדַע כִּי אֵין כָּה' אֱלֹקֵינוּ" (שמות ח, ו-י)

שהיה עליהם לסבול במהלך ארבע מאות השנים כולן.

פרעה הרשע סבר, כי גם חומרת מכותיו תלויה במשך הזמן שבו תנחת עליו, וכי אם תתמשך יום נוסף, הרי שממילא היא תהיה קלה יותר, בעוד שאם היא תתקצר ביום - היא תחריף ותחמיר.

לפיכך, העדיף פרעה לסבול יום נוסף של מכת צפרדעים, ובלבד שלא יהיה עליו לשאת במכה חמורה יותר.

אולם כאן נענע משה רבינו והשיב לו, כי אמנם כדבריו כן יהיה, ומכת הצפרדעים לא תסור אלא למחרת היום, אולם לכך לא תהיה כל השפעה על חומרתה של המכה ועל הקושי של המצרים במהלכה.

שכן את ה"חשבון" הזה, של קושי הסבל ביחס לאורכו- אין הקב"ה עורך אלא באהבתו לבני ישראל. וזה שסיים הפסוק: "לְמַעַן יִתְּדַע כִּי אֵין כָּה' אֱלֹקֵינוּ (שמות ח, ו) - והיינו, שהנהגה זו אינה אלא משום חביבותו של עם ישראל, אשר ה' משיגח עליו בהשגחה פרטית, בעוד המצרים לא ייהנו מכל הקלה שהיא, למרות שיהיה עליהם לסבול את המכה במשך יום נוסף.

הנה ידועה הקושיה, מדוע ביקש פרעה, שיסורו הצפרדעים רק למחרת היום, ולא ביקשו, שיסורו תיכף ומיד כדי לקצר את משך זמן המכה הקשה ולהציל את עצמו ואת עמו מהצער הנורא, שגרמו להם הצפרדעים?

יש מתרצים, כי פרעה סבר, שמשה רבינו יודע, שהמכה עתידה לסור עוד באותו היום, לפיכך ביקש פרעה יום נוסף של מכת צפרדעים, בתקווה שבמהלך היום תסור המכה מאלוה.

ואם כך היה, הרי שבמקרה זה לא יוכל משה רבינו לטעון, כי בכוחו או בכוח האלוקים אותו הוא מייצג - סרו הצפרדעים, והמלך פרעה יוכל להמשיך ולהתעלם מדרישותיו של אלוקי היהודים ולשעבד אותם כרצונו גם הלאה...

עוד נראה לבאר על פי דברי הרב 'מקדש הלוי', כי מלכתחילה שעבוד מצרים היה אמור להימשך ארבע מאות שנים (כפי שהבורא אמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים: "וְיָדַע יְתֵדַע כִּי גֵר יִהְיֶה זְרָעְךָ" בְּאֶרֶץ לֹא לָהֶם וְעָבְדוּם וְעָנּוּ אֹתָם אַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה [בראשית טו, יג]).

אלא שלבסוף נגאלו ישראל לאחר מאתיים ועשר שנים בלבד, וזאת משום שקושי השיעבוד השלים את המניין ובמהלך זמן השיעבוד הם סבלו אותה כמות של סבל,

העלון מוקדש להצלחת

יצחק אריאל בן טובה ישי בן גילה חגי חיים וב"ב שגית בת רותי חיים בן בכורין יראת שמים גלית בת מסודי יהודה אריה בן רחל ברכה ארז בן שושנה רונן אברהם וב"ב רחל ברכה בת פדילה דליה ארז מזרחי וב"ב נעם יצחק בן רחל ברכה חי הפקות ואירועים יוסף ליאור בן דליה אפרת פרנסה בקלות ובשפע נטלי בת יוניט שלמה ודנה דוד וב"ב קסירר אפרים וב"ב כולל ברסלב אילת י.מ.י.ש כדורי אקבלי יוסף חיים בן נסכה שולמית ומרדכי חיים דויטש וב"ב

זיווג הגון וכשר במהרה

אורן בן אסתר רונית בת סימי תרצה בתיה בת ימנה נינט סיון בת אסתר עמית בת טובה יוסף בן רוחמה חגית בת גילה יפית בת ג'ינה נתנאל בן ג'ינה אילן בן ג'וליאט ענת נעה בת מזל טוב אסף בן סופיה דוד עומרי בן יהודית מיטל בת מלכה

זרע קודש בר קיימא

גלית בת מסודי אליהו מרי בן ימנה אילנה בת רוחמה שמואל אימן בן אסתר זרי סיון בת אסתר רחל מרים בת יהודית דינאל בן שרה ואושרית בת שושנה

רפואה שלמה

הגה"צ אליעזר ברלנד בן עטיא שליט"א מאיר ישראל בן רחל ברכה יצחק בן עזרא ימנה ניצירי בת סטה- בריאות ואריכות ימים מרדכי ניצירי בן פרחה- בריאות ואריכות ימים מאיה בת עדי דליה אפרת בת נעמה גילה בת אקבאל - בריאות ואריכות ימים אסתר בת סוליקה סימי בת סוליקה מזל בת חנה אורן בן אסתר יהודית אסתר פראדל בת חיה- בריאות ואריכות ימים נעם יצחק בן רחל ברכה נעמי בת רחל אקבאל בת נושפארין שירה שילת בת אורלי תמר פורטונה בת מיסה רפאל משה בן רחל מוריה בת רחל ברכה נחום בן כיריה יהודה אריה בן רחל ברכה טובה בת אורה שלו בן מזל פחימה אליהו בן מאיה יפה בת שרה-הצלחה ורפואה רחל בת זוהרה מישא אסתר בת זהרה שאול בן סילביה עינת בת רחל ברכה בנימין בן יקוט רינת רחל בת עפרה יצחק בן פנינה רחל ברכה בת פדילה דליה יצחק בן רבקה קסנש בת דגטס דינה בת מזל יצחק בן חנום יצחק בן אריאל יצחק בן אריאל

28/01/2017 א' שבט תשע"ז

פרשת וארא		הפטרה: "מחר חודש" - שמואל א כ'	
ר"ת	יציאה	כניסה	ר"ת
18:22	17:47	16:34	ה"ם
18:17	17:44	16:51	ת"א
18:17	17:44	16:51	ח"פ
18:22	17:47	16:54	ב"ש

בברכת שבת שלום הרב אליהו חיים פנחסי שליט"א חבר הרבנות המקומית מבשרת ציון

העלון מוקדש לעילוי נשמת משה בן גורג'יה מרים בת שרה ע"ה העלון מוקדש לעילוי נשמת רפואה שלמה לאיידה חיה בת אסתר וליילד אלחנן רפאל בן איריס וליילד אורי חיים בן שלי

זש"ק, פרנסה טובה ובריאות איתנה לאלוהינו ניצירי בן ימנה וגלית בת מסודי

שואל ומשיב בהלכה – פת עכו"ם - חלק ב'

ההלכות מוקדשות לעילוי נשמת משה בן גורג'יה ז"ל

מהם הדינים הנוגעים לפת של עכו"ם?

שאלה: ?

להלן סיכום ההלכה מפי ר' אליהו חיים פנחסי, רבנות מקומית מבשרת ציון מתוך ספרו 'הכשרות למעשה':

תשובה: !

לא אסרו חכמים אלא פת של חמשת מיני דגן, שהוא חשוב ומביא לקירוב הדעת. **מקורות:** שו"ע (שם ס"א). ויש לציין כי "כוסמת" הנאמרת בחמשת מיני דגן בימינו אינה אלא מין קטנית. אולם "כוסמין" הוא אחד מחמשת מיני דגן.

ולכן, פת העשויה מאורז או תירס ושאר מיני קטניות, שאינם מחמשת מיני דגן, אין בה משום פת גויים.

גם מאפה, שאינו עולה על שולחן מלכים, יש בו איסור מאפה גויים. **מקורות:** פרי מגדים (שם מש"ז אות ג), וכן מוכח מפשטות דברי השו"ע שלא הצריך בפת, שיהיה עולה על שולחן מלכים. וכ"כ בכף החיים (אות יט).

עוזרת בית גויה העובדת כשכירה בבית ישראל, הפת שאופה אסור כדין מאפה גויים. **מקורות:** מרן בית יוסף (יו"ד סימן קיג) אסר אף בשפחות ועבדים הקנויים לנו למעשה ידיהם, שמצויים על שבתתם. וכן פסק בשו"ע (שם ס"ד) בשם יש אומרים בתרא. ואף שהרמ"א (שם) מיקל דאין איסור בישולי עכו"ם בשפחות, כתבו האחרונים דהיינו דווקא בשפחות הקנויות לנו דליכא קירבה כלל, אולם בזמננו, שאינם אלא שכירים ואינו מצווה על שבתתן, אסור. וכתב הפרי חדש (שם אות ט) דבזה אף לי"א הראשון שהביא השו"ע אסור. ומ"ש הש"ך (סק"ז) להקל בשפחות השכורות ראה בספר ההלכה במשפחה להגר"מ שטרנבוך (עמוד רג הערה מז) היינו דווקא שכורות לשנה, משא"כ השפחות השכורות של ימינו שיכולים לחזור בהן ולהתפטר מעבודתם אסור לכו"ע. וכ"כ בשו"ת ויברך דוד- הארפענס ח"א (יו"ד סימן צד), וכ"כ בספר דיני מאכלי נכרים (פ"ד סק"ד), ובספר שושנת העמקים- בוחבט ח"ד (עמוד שסג).

במקומות, שעושים מאפה מקמח אורז או מקמח תירס ושאר מיני קטניות, ומאפה זה חשוב ועולה על שולחן מלכים באותו מקום, דינו **כתבשיל** ולא מועיל זריקת קיסם בלבד. **מקורות:** שו"ת דברי דוד ח"ד (חיו"ד סימן יב) ובספרו בין ישראל לעמים (פ"ג אות כז) וכתב, לכן לחם תירס, הנמכר במכסיקו הנקרא "טורטיה" יש בו דין בישולי גויים. אולם לדעת בני אשכנז מותר, היות שהשלקת קיסם מהני בבישול כדין פת. וכמ"ש בשו"ת משנה הלכות (מהדו"ת ח"ב סימן טו) להקל.

וכן הדין במיני מאפה [שאינן בהם קמח מחמשת מיני דגן], שכולו עשוי מביצים וקמח תפוחי אדמה או קורנפלור שברכתו "שהכל" ולאחריו בורא נפשות, יש לחוש בו מדין בישולי גויים, וצריך שהיהודי יניח את העוגות בתנור. כדין תבשיל כמבואר לקמן בהלכות בישולי גויים. **מקורות:** שו"ת דברי דוד ח"ג (יו"ד סימן טו), בין ישראל לעמים (פ"ו ה"ז).

שְׁמִירָה מְפֹלָא

להלן סיפור מופלא ביותר, המעובד מתוך '**שנות חיים**', ממנו ניתן ללמוד מעט על קדושת הצדיק ר' חיים פינטו הקטן זיע"א, אותו סיפר הצדיק ר' משה אהרן פינטו זיע"א. וכך סיפר: "שלחתי את אשתי לקזבלנקה, שם שכרנו דירת מגורים, בדירה זו הנחנו נר נשמה כדי להדליקו לעילוי נשמת אבי הצדיק רבי חיים פינטו הקטן זיע"א. אשתי הייתה מדליקה את הנר, והוא דלק במשך חמשה ימים רצופים."

"שבוע ימים לפני ראש השנה, חשבה אשתי לשוב למוגאדור, כדי להשתתף בהילולא של הצדיק ר' חיים פינטו הגדול זיע"א. מה עושים? היא נתנה את מפתחות הבית בקזבלנקה לאחיה ר' מסעוד, כדי שהוא יבוא להדליק את הנר לעילוי נשמת הצדיק". ר' מסעוד גר במארקש, פרנסתו הייתה ממסחר- רוכש סחורות רבות ואותם שיווק לחנויות. הוא היה נוסע תמיד במשאית בקו מארקש - קזבלנקה, ולכן ידעה אחותו, הרבנית של רבי משה אהרן זיע"א, כי הוא יוכל למלא את מקומה ולהדליק את הנר ברציפות, לעילוי נשמת הצדיק רבי חיים הקטן זיע"א.

"יום אחד כשהגיע ר' מסעוד לבית בקזבלנקה, כדי להדליק את הנר, הוא נזכר, שהוא שכח לקחת את התיק של הכסף מתוך המשאית. ר' מסעוד פחד, שמא מישהו יפרוץ לתוך המשאית, ויגנוב את הכסף (בתיק היה סכום גדול של שלוש וחצי מליון פראנק!). ולמרות זאת ר' מסעוד לא זנח את המצווה. הוא הדליק את הנר, והתפלל בזכות הצדיק ואמר: '**רבי חיים פינטו, אני מבקש, שבזכותך ה' ישמור לי את השקית. בזכות המצווה הזאת**'. לאחר מכן יצא מיד החוצה אל המשאית".

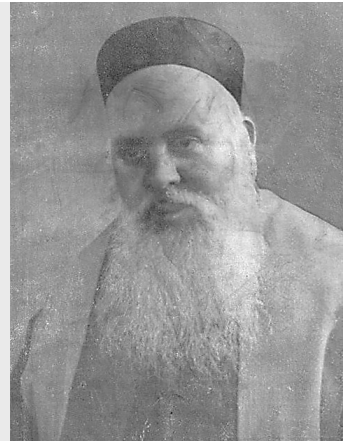
"בהגיעו אל המשאית, ראה לתדהמתו אדם גוי היושב ליד ההגה, כשבידו הוא אווז את התיק עם הכסף. ר' מסעוד שאל אותו: 'מה מעשיך כאן?' על כך השיב הגוי: '**פרצתי למשאית כדי לגנוב, אבל ברגע שלקחתי את התיק, הרגשתי, שאני נדבק לכסא, מבלי יכולת לזוז אנה ואנה, ולכן אני לא יכול לזוז ממקומי ולעזוב את המשאית. ותדע לך, שלא לקחתי כלום מהכסף**'. "

ר' מסעוד ביקש ממנו, שיחזיר את התיק למקומו ויצא מהמשאית. והנה למרבה הפלא, ברגע שהחזיר הגנב את התיק למקומו, לכל לצאת מהמשאית, וכך כל הכסף נשאר בשלמותו אצל ר' מסעוד וכל זאת בזכות הצדיק הרב חיים פינטו זצוק"ל.

מנויים	הקדשת העלון	לשאלות בהלכה
לקבלת העלון חנם ב-email: מידי שבוע, שלח את כתובתך אל: PnineEH@gmail.com	נתן להקדיש את העלון לעילוי נשמת, לרפואה שלמה, להצלחה, זוג הגון, תורה בתשובה וכו" - נא לפנות לליאור בטל" 0504-115673 כתבת המערכת: עבור ליאור עצמון, רח' הבשם 26 ת.ד. 83375 מבשרת ציון. מקוד 90805	לשאלות נא לפנות לרב אליהו חיים פנחסי בטל" 052-6329144
2/4	פניני עין חמד פרשת וראא א' שבט תשע"ז גיליון 622	

הרב יוסף משאש זצ"ל - נולד בעיר מקנס שבמרוקו, בחודש סיון שנת ה'תרנ"ב (1892). בהיותו כבן 12 שנים בלבד נפטר אביו, שהיה תלמיד חכם עצום והיה מרבה בסיגופים ותעניות ומיעט בשינה והרבה להצטער על צער עם ישראל. ורבינו נאלץ לשאת בעול פרנסת ביתו. אעפ"כ לא הניח ידו מתלמודו ולמד בישיבת 'עץ חיים' והפליא את כל רואיו בידיעותיו.

בצעירותו למד בישיבה שהקים הרב הלפרין במקנס, תוך שהוא לומד בעיקר תורה והלכה. כשהיה כבן 16 ניתן לראות את היקף ידיעותיו מתוך מכתבים ששלח והתפרסמו בהמשך באוצר המכתבים (בחתימתו היום, הצעיר יוסף משאש). בשנת ה'תרפ"ד (1924) בהיותו כבן 31 נבחר לכהן כרבה הראשי של העיר תלמסאן שבאלג'יר, תפקיד אותו ביצע במשך 17 שנה. בהמשך, לאחר פטירת ר' משה טולידאנו, בשנת ה'ת"ש (1940) חזר לעיר מקנס כדי לשמש כדין. השתדל לעשות שלום בית כפי יכולתו. דרשותיו היו לשם דבר ומשכו כמעט את כל תושבי עירו.

כמו כן לרבינו היו מהלכים במסדרונות השלטון, תוך שהוא זוכה לכבוד ממלך מרוקו. בנוסף זכה לאות כבוד מהמלך ומשר החינוך. קשריו אלו הועילו לו לצורך פעילות לטובת היהודים. בשנת ה'תשכ"ד (1963) עלה לארץ ישראל והתיישב בחיפה. בתחילה סירב לכהן כרב בחיפה, למרות מעמדו הרם במרוקו, לבסוף לחץ של ראש העיר דאז (אבא חושי) הובילו להסכמתו. בשנת ה'תשכ"ח (1967) החל לכהן כרבה הראשי הספרדי של העיר חיפה. בתפקיד זה החזיק עד פטירתו. נפטר ב-ב' בשבט ה'תשל"ד (1974). חי כ-82 שנים. ציונו בחיפה.

אביו: ר' חיים. **אמו:** מרת שמחה (לבית גנו). **נשותיו:** מרת שמחה כהן (זיווג ראשון- בשנת ה'תרס"ח). מרת רחל (זווג שני- בתו של ר' יחיאל לכריף. בשנת ה'תרפ"ב. בנו היחיד ממנה ולבסוף התגרשה ממנו והרב נותר עם אשתו הראשונה). **מרבותיו:** ר' חיים ברדוגו. **בנו:** ר' אליהו. **מספריו:** חיבר למעלה מ-48 ספרים, חלקם הגדול טרם יצאו לאור. להלן רשימה חלקית של ספריו: **ישו"ת מים חיים- או"ח • אוצר המכתבים- מכתבים שכתב ואיגד • זבח תודה- דיני שחיטה • ויזכור יוסף יגרש ירחים- דיני גיטין • בגדי ישע- פירוש להושענות • נחלת אבות- על פרקי אבות • יהגדה של פסח • יהוד יוסף חי- לקט פסקיו בארבעה חלקי השולחן ערוך • נר מצווה- עוסק בחג החנוכה • נישמת חיים • לקט הקמח • תפארת בנים אבותם**

הרב השכין שלום בין בני זוג בכל מאודו. בעת כהונתו בתלמסן, היה זוג צעיר אשר מדי פעם הייתה האישה קונה בשר מהאיטליז, הקצב שאל את האשה: "האם את רוצה בשר מוכשר או שתכשירי בביתך?". האשה שלא הבינה למה הכוונה לקחה בשר לא מוכשר. באחד הימים פגש הקצב את הבעל, ושאלו: "אשתך כה צעירה, וכבר יודעת להכשיר בשר?", וכששמע זאת בעלה נחרד, **מפני שחשב לתומו, שאשתו קונה בשר מוכשר. מיד פנה לביתו והחל להטיח בה דברים קשים, שהכשילה אותו בבשר איסור,** האשה שהתחנכה בבית הוריה שבכל שאלה פונים לרב, הציעה לבעלה: "הבה ניגש לרב ונשאל האם נהגתי כשורה ואם לאו- נשאל כיצד נעשה תשובה על מעשיי", הבעל שמע בקול אשתו וניגש לרב העיר הגאון רבי יוסף משאש, ובידם הסיר שבו ביטלה האשה את הבשר, הבעל שטח את עיקרי הדברים לפני הצדיק.

כשסיים, לתדהמתו הרבה, הרב טעם מהתבשיל והפטיר: "בשר זה מוכשר". ויהי זה לפלא בעיני הבעל. מאחר שמעשה הרב נראה מוזר בעיניו החל לספר על מעשה רב העיר, עד שנהפך לשיחה בני העיר. העסקנים לא יכלו לשמוע את חרפת הצדיק ופנו אליו לאחר בקשת המחילה, ושאלוהו לפרש מעשהו, וכיצד ייתכן שאמר על בשר, שאינו מוכשר כי ניתן לאכול. השיב הצדיק: "יש חלק בבשר שאסור לאכול מהתורה, וישנו חלק שאסור לאכול מדרבנן, וישנו חלק שאסור מצד המנהג. ואותו אכלתי בשביל להשכין שלום בית בין בני הזוג!". ובמקביל זימן את האשה למשרדו ולימדה הלכות הכשרה, לבל ייכשלו להבא.

על שקידתו המופלאה מסופר, שהיה לומד מדי חג את המסכת בש"ס העוסקת מענינא דיומא, מאחר ששנים כך נהג החל הרב ללמוד מסכת מהתלמוד הירושלמי, עד שנפגש עם דף, שלא הצליח להבינו כשורה. לאחר מאמץ רב עדיין לא הצליח לפצח את הסוגיה. לפיכך החליט לנסוע לקזבלנקה, ששם יש מספר חניות לספרי קודש, כדי לקנות ספרים, שאולי יעזרו לו להבין (מרחק הנסיעה ממקנס לקזבלנקה כ-300 קילומטר) והתחבורה אינה זמינה כבימנו). לאחר שהגיע לעיר, נכנס לחנות. המוכר רואה רב הדור פנים ומציע את עזרתו, "איזה ספר כבודו מחפשי?". עונה הרב: "האם יש תלמוד ירושלמי עם ביאור?". "מקסימום יש לנו תלמוד בבלי. כבודו מחפש דבר, שלא נמצא במדינתנו", הרב הודה למוכר ועבר מחנות לחנות, **שש חנויות במספר ולא מצא את מבוקשו,** משם שם פעמיו אל עבר ביהמ"ד. שם פגש אחד מחכמי העיר, ששאלו: "במה זכינו שהרב הגיע לעירנו?". סיפר לו שמחפש תלמוד ירושלמי עם ביאור ולא מצא בכל העיר, יעץ אותו הרב: "בגבול ספרד יש עיר נמל בשם טנג'יר, ושם יש חכם מפורסם סבא דמשפטים הגאון ר' מרדכי בן ג'ו, כל שדר"י ארץ ישראל שמגיעים לביתו מביאים עימם מתנה לרב ספרי קודש מארץ ישראל, וידוע, שלרב יש ספריה ענפה. אולי כבודו ימצא אצלו את מבוקשו".

רבינו נסע מקזבלנקה חצי יום לטנג'יר, נכנס לחדרו של ר' מרדכי ושאל: "האם יש לכבודו תלמוד ירושלמי עם ביאור?". ענה הלה: "קיים בספריי", קרא לשמש וביקש מהרב, "כבודו יתלווה עימו בלימודו בספר", עיין רבינו והנה ראה, **שמפרשי הירושלמי עומדים על הקושיא שעליה התקשה, צהלה עלתה על פניו והוא הודה לר' מרדכי ונפרד לשלום.** משם נסע לעיר קזבלנקה והתעכב זמן מה, שם פגש את אחד מגברי העיר ששאלו: "כבודו מה עושה בעירנו?", סיפר הרב על מבוקשו, אמר הגביר: "כבודו לא צריך לקנות תלמוד ירושלמי. אני אתן לרבינו סט חנים בידועי שהרב ילמד בספרים מהעמוד הראשון ועד האחרון", שאל הרב: "מהיכן השגת את הסט?", סיפר הנגיד שנפטר ר' מרדכי בן ג'ו רב העיר טנג'יר, **וקנה הוא מידי היורשים את כל הספרייה.** העשיר כתב שטר ליורשים וביקש מהיורשים לתת את הסט של התלמוד הירושלמי. נסע רבינו שוב חצי יום לטנג'יר הגיע לידי היורשים, קיבלו את השטר אך נענה בשלילה, "מנהגנו שלא מוצאים דבר מבית המנוח עד תום שנה", נפרד הרב מהם וחזר למקנס, **לאחר שנה חזר את המסלול הארוך הזה שוב פעם, וכל זה בגלל אהבתו לתורה הקדושה.**

הצלה מפלאה

שידעו על בוא הגאולה. אנא ממך, מיד כשיתגלה המשיח - ידע אותי" ... אבל מר יעקב מזרחי לא היה זמין. למרות שניסה שוב ושוב לחייג- לא הצליח להשיגו ולשוחח עימו.

עתה פנה הוא להשיג את אחיו של מר יעקב, מר חיים, אולם גם אותו הוא לא הצליח להשיג. חיים היה כבד שמיעה, אך את מה שרצה לשמוע, תמיד שמע. אלא שהפעם, לא הצליח הרב תעיזי כלל לתפוס אותו בטלפון.

"מעולם", משחזר הרב תעיזי, "לא הייתה לי בעיה להשיג את השניים". אך הפעם - כל ניסיונותיו לא צלחו. מספרי טלפונים אחרים בקולומביה לא היו תחת ידו, והוא לא ידע מה יעשה.

לאט-לאט חדרה אל מוחו של הרב תעיזי ההכרה, כי **כנראה הרבי לא מעוניין, שיסע לקולומביה, ולכן דואג להערים קשיים בדרכו לשם.**

בו במקום גמלה בלבו ההחלטה לבטל את טיסתו לשם, יהיה המחיר אשר יהיה. 'הרבי, בוודאי, יודע מדוע למנוע ממני את הטיסה', אמר לעצמו.

וממחשבה למעשה, הוא התקשר לחברת התעופה "אווינקה", שהחזיקה אז מונפול על הטיסות לקולומביה וביטל את הטיסה. בשיחת טלפון נוספת הקדים את טיסתו חזרה לישראל לבו ביום, ובתוך כמה שעות כבר עלה על המטוס.

בלבו הייתה תחושת החמצה כלשהי של קלפים שנטרפו. כל כך רצה לשוב ולבקר את בני הקהילה בקולומביה, והנה מסיבה עלומה מנע זאת הרבי ממנו.

כאשר הגיע הביתה, נפתרה לו התעלומה. **ידיעה שהתפרסמה בחדשות הבהירה לו, כי הרבי פשוט הצילו ממוות.**

המטוס באותה טיסה, שאליה אמור היה הרב תעיזי להצטרף, התפוצץ באוויר בדרכו לקולומביה, וכל נוסעיו ניספו! באותה טיסה טסו כמה גורמים מפקפקים, שהתעסקו בהברחות סמים וההערכה הייתה, כי לפיצוץ יש קשר לכך.

הפיצוץ גרם כמובן לשיבוש חמור בנתיבי האוויר של חברת "אווינקה", שכאמור החזיקה בלעדיות על הטיסות לקולומביה, וזמן ניכר ארך, עד שהטיסות לשם חזרו להיות תקינות.

'תודה, רבי', לחשו שפתיו של הרב תעיזי, 'שמנעת ממני לעלות על הטיסה. תודה, שגרמת לי לדחות את תוכניתי למועד אחר'.

מחשבות נעימות הציפו את מוחו של הרב שמואל תעיזי. הוא ישב במטוס שעשה את דרכו לכיוון ניו-יורק, אך הרהוריו היו נתונים לטיסת ההמשך שמתוכננת לו, לקולומביה.

הזכרונות הטובים מהפעם הקודמת ששהה בקולומביה הציפו את לבו. הם, למעשה, שעוררו את הרצון לשוב ולבקר שם. להיפגש עם הקהילה החמה והמלוכדת שהכיר בעת שליחותו מטעם הסוכנות, בתפקיד מנהל בית-הספר העברי המקומי. שינוי משמעותי עבר בית-הספר תחת ניהולו.

כאשר הסתיימה התקופה שב הרב תעיזי לישראל, אך לא בלי חותם מתוק שנותר בלבו. והחותם הזה, שלא התמוסס, למרות שחלפו כבר כמה שנים מאז, עוררו לשוב ולבקר במקום זה בשנית.

כאמור, הייתה לרב תעיזי תחנת-ביניים בניו-יורק. החנייה הייתה באורך כמה ימים, והרב תעיזי ניצל זאת לביקור אצל הרבי מליובאוויטש. הרב תעיזי הגיע ל 770, כפי שמכונה בית-המדרש המפורסם של הרבי, ואפילו זכה להיכנס לפגישת 'יחידות' אצל הרבי.

במהלך 'יחידות', סיפר הרב תעיזי לרבי לאן מועדות פניו. "מחר, בעזרת השם, יש לי טיסה לקולומביה, לבקר את בני הקהילה שעבדתי בקרבה".

הרבי שמע את דבריו ואמר בערך את המלים הבאות: "ידוע המצב הביטחוני והפוליטי בין דרום- אמריקה למרכז- אמריקה. ואם בכל זאת חושב לנסוע, שיתקשר לשם לפני כן וישאל, אם נסיעתו כדאית".

הרב תעיזי יצא מחדרו של הרבי מבולבל משהו. הוא לא כל כך הבין, מפני מה מזהיר הרבי. 'הרי כבר הייתי שם', הרהר. 'לא זכורה לי מתיחות מיוחדת, שמצדיקה הימנעות מביקור. ממה, אפוא, עליי לחשוש?'.

ברם חזקה עליו הוראת הרבי להתקשר לאחד מבני הקהילה. 'אולי התחדשו דברים, שאינני מודע להם והרבי מזהירני מפני זאת?!'.

הוא ניסה ליצור קשר עם מר יעקב מזרחי, מדובר ביהודי נפלא מבני הקהילה בקולומביה, שסייע רבות להקמת קדושה במקום.

על גדולת האמונה שמפעמת בלבו של יעקב תמיד העובדה, שבשעה שהרב תעיזי חזר ארצה ודרכיהם נפרדו, הפקיד יעקב בידי הרב תעיזי כרטיס ביקור שלו ואמר לו בתמימות: "הרי יהודי ארץ ישראל יהיו הראשונים

<p>הרב עובדיה יוסף בן גורג'יה זצ"ל הרב מרדכי צמח בן מזל אליהו זצ"ל אסתר בת בלה ע"ה נעמי בת כותן ע"ה מרים בת בלה ע"ה צדיק חכם בן חזלה ז"ל שני בת אסתר ע"ה מסודי בת חביבה ע"ה יונה בן סעדה ז"ל ברכה בת מרדכי ע"ה יפה בת רבקה ע"ה שרה בת מורברי רחל ע"ה אלון בן סעדה ז"ל</p>	<p>הרב שמואל בן שמחה דרזי זצ"ל הרב יעקב בן מרגלית זצ"ל שמאל בן רבקה ז"ל משה בן רוזה ז"ל אביחי בן אסתר ז"ל נעימה בת גורג'יה ע"ה דוד בר חסיבה ז"ל מסעוד בן יקות ז"ל שמעון בן שמחה ז"ל ר' דב בן בנימין אלטר ז"ל אורה בת נעימה ע"ה שמעון בן חנה ז"ל גורג'יה בת נעימה ע"ה</p>	<p>הרב יצחק בן תפאחה כדורי זצ"ל הרב מנחם בן ויקטוריה בצרי זצ"ל אביבה בת איריין ע"ה אברהם בן יונה ז"ל יצחק בן חביבה ז"ל אהרון (אורי) בן רבקה ז"ל חי זידי בן קלרה ז"ל יוסף בן סעדה ז"ל אסתר בת נעמי ע"ה יעקב בן סלימה ז"ל ספירנס תקווה בת נעימה ע"ה מישא אסתר בת זרה ע"ה אברהם בן דינה ז"ל</p>	<p>לע"נ</p> <p>תנצב"ה</p>	<p>הרב שבתי בן אסתיא אטון זצ"ל מאיר מורד בן שושנה ז"ל גאולה בת טובה ע"ה עמירם בן דבורה ז"ל הרב עוליאל ישועה בן סטה מקנין זצ"ל דרור יהושע בן ארץ מיוחס ז"ל דב בן מזל ז"ל סוליקה בת עישה ע"ה סלים בן פרוחה ז"ל לטיף בן פרוחה ז"ל דניאל רפאל בן חגית ז"ל יהודה בן סעידה ז"ל עפאת בת השמת ע"ה</p>
---	--	--	---	---

אגעד אנק

על פרשת השבוע

פרשת וארא תשע"ז

כל הזכויות שמורות למו"ל. אין לקרוא בזמן התפילה וקריאה

בס"ד, בכל ענייני הגיליון ניתן לפנות לדוא"ל: g.agedank@gmail.com

כשנפרד צאנוך על דבר שיעויל לך, אם ראית רשע בהצלחה ועושר, אל תתפלא על כך - וזה לרעתו. (יא, א) וכן אם ראית צדיק במצוקה או מתנסה בניסיונות - הרי בזה תוסר ממנו [צרה] גדולה מזו. לכן המנע מספקות הלב על זה. אחרי כן הניח אותו והלך".

חזינו מכאן שאלוהו הנביא הוא מרמז על העניינים האלו שנראים כעת כהיפך הטוב ובבא הזמן מתבררים כתכלית הטוב, אשר על כן קרוי הכוס החמישי: "כוסו של אליהו", שכוס זה כבר מזוג, אבל אין שותים אותו כי עדיין לא ראינו את הטוב בנגלה, אמנם קוראים לו כוס של אליהו כי אנו יודעים ומאמינים כי בקרוב נראה גם בכך את יצועת ה'.

אלה ראשי בית אבותם בני ראובן וגו' ובני שמעון וגו', ואלה שמות בני לוי (ו, טו-טז)
כתב השל"ה הקדוש: "קשה, למה אמר תיבת 'שמות' אצל לוי יותר ממה שאמר בראובן ושמעון. הענין הוא כי שבט לוי לא היו בגלות. ולוי ידע דבר זה ורצה להשתתף בצרת הצבור, מה עשה, קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם 'גרשוני' על שם כי 'גרים' הם בארץ לא להם, ושם 'ק'הת' על שם שנייהם 'ק'הות', ושם 'מררי' על שם 'ימררו' את חייהם, זהו שאמר ואלה שמות בני לוי. ומכאן ילמוד האדם להשתתף בצער הציבור אע"פ שאין הצרה מגעת לו."

(של"ה הק' דרך חיים תוכחת מוסר)

הנה דרשו חז"ל (ב"מ פ"ה ע"א) דרשו מן הכתוב 'אם תוציא יקר מוולל כפי תהיה' כי צדיק גזר והקב"ה מקיים. אבל נראה שזה דוקא מדה כנגד מדה לישאל עם קדוש, שהם סרים למשמעתם של חכמי התורה, ומבטלים דעתם נגד דעת תורה הקדושה, וככל היוצא מפייהם יעשו. לכן יש גם כח להצדיקים לבטל מישאל כל גזירות קשות ורעות, ושומעים לאמרי פיהם גם בשמים. אבל אם ח"ו בני ישראל אינם מאזינים לציווי הצדיקים, אז גם בשמים אין שומעים להם, ואין להם הכח של 'כפי תהיה'.

זהו שאמר מרש"ה: "הן בני ישראל לא שמעו אלי" ואם בני ישראל אינם סרים למשמעתי "ואיך ישמעוני פרעה" שאיך אוכל לבטל הגזירות מעליהם "ואני ערל שפתיים" שאו אין לי הכח של 'כפי תהיה' לפעול במאמר פי על דרך צדיק גזר והקב"ה מקיים. והבן.

(שפע חיים)

ויאמר ה' אל משה כבד לב פרעה מאן לשלח העם (ז, יד)

אמרו חכמים משל למלך שבחיות שמיינה החמור לגבות המכס. פעם אחת בא הארי שהוא המלך והשאב והשוועל עמו בעיר. בא החמור ושאל להם המכס. אמר לו השועל: כמה עזרת יש לך מכל החיות? ענין יודע שהמלך בא עמו, ואתה שואל לנו מכס? אל החמור, אפי' המלך עצמו גם ישלם מס! בא החמור ובקש למלך מס. בא המלך וטרפו, ונתנו לשועל, וצוהו לסדר לו איבריו. סדר השועל איבריו וראה הלב יפה ואכלו. וכשבא הארי וראה איבריו ולא ראה לבו, אמר לשועל איה לבו. אמר השועל "זכי אם היה לו לב היה שואל מכס מלך?".

כך פרעה הרשע נבזה ושכחן. שכח כל מה שעשה לו הקב"ה. אמר הקב"ה: שוטה זה אין לו לב. לבו נעשה כבד והיינו דכתיב: "כבד - לב פרעה". (בעלי התוספות עה"ת) ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים אשר שם לפרעה: (ח, ח)

במכת צפרדע כתיב "ויצעק, אבל במכת ערוב כתיב "ויעתר" (בפסוק כ"ו). בחתם סופר (תורת משה וארא ד"ה ויצעק) כתב דבמי סוכה (יד, א) "תפלה של צדיקים נמשל כעתר, מה עתר מהפך התבואה אף תפלה כן", ובצפרדע לא נהפך לרחמים דהא מתו ותבאש הארץ, לכן כתיב ויצעק, אבל בערוב הלכו לגמרי לכן כתיב שם ויעתר.

והגאון רבי אברהם ברודא ז"ל אמר דהצפרדעים השמינו קול, והמתפלל צריך להשמיע קולו לאזני הוצרך לצעוק. וזהו ויצעק משה "על דבר" הצפרדעים, מחמת דיבור וצעקת הצפרדעים... והגאון ר' ליב חרף ז"ל אמר לפי זה טעם הכבדת לב פרעה, דבברכות (ב"ד, ה) המשמיע קולו בתפלה הוא מקטני אמנה, ופרש"י "ד"ה הרי"ן כאלו אין ה' שומע בלחש. (ע"פ פרדס יוסף)

ויקרא פרעה אל משה ולאהרן ויאמר לבו זבחו לאלקים בארץ (ח, כא).

אחרי מכת ערוב קורא פרעה למשה ולאהרן ואומר להם שילכו לזבוח לאלקים "בארץ". והרי כבר בהתחלה אמר משה, שכדי לעבוד את ה' צריכים לצאת למדבר ואי אפשר לעשות זאת בארץ מצרים. ועתה, אחרי שפרעה קיבל מכות כואבות - דם, צפרדע, כינים, ערוב, הוא אומר: די, די, אני מסכים. לכו עבדו את ה'... בארץ? מה בארץ? אתה משוגע? מה ההוא אמיינא לעבוד בארץ? הרי כל הזמן מדברים על עבודה במדבר!

כדי להבין זאת - אומר ה' חתם סופר - נתבונן מעט במה שארע במכת ערוב. כתוב: "ומלאו בתי מצרים את הערוב וגם את האדמה אשר הם עליה" (לעיל ח, ז). כל סוגי החיות שאלו בעולם, היו צריכים להגיע למצרים, וכל חיה צריכה, כדי לחיות, אוור אחר: מדבר או הרים, יער או קרח של הקוטב הצפוני.

לכן במכת ערוב הביא הקב"ה גם "את האדמה אשר הם עליה" - הדוב הארקטי הגיע עם הקרח הארקטי, הנמר הסיבירי הגיע עם השלג של סיביר, השימפנזות הגיעו עם עצי הג'ונגל, והחיפושית ממדבר סהרה הגיעה עם אדמת המדבר הצחיחה. נהיה "מיש מאש" שלם, הכל בהתאם לחיות...

יתירה מזו, מסוגיית הגמרא בענין שור שנגח, עולה שחיה שנמצאת לא במקומה - משנה את טבעה, היא כמו גר שלא מרגיש היימיש במקום שאליו הגיע. הקב"ה רצה שהחיות תתנהגנה כהרגלן, לכן עשה שכל חיה הביאה את האדמה אשר היא עליה אתה למצריים, כדי שהיא תרגיש היימיש ותזיק כפי שהיא רגילה לעשות במקומה...

לכן אמר לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים והצלתי אתכם מעבדתם וגאלתי אתכם בזרוע נטויה ובשפטים גדלים: ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלקים וגו' (ו, יז)

בתלמוד ירושלמי (פסחים פ"ה ה"א - דף סח, ב) "מניין לארבעה כוסות רבי יוחנן בשם ר' בנייה כנגד ארבע גאלות לכן אמור לבני ישראל אני ה' והוצאתי אתכם וגו' ולקחתי אתכם לי לעם וגומר והוצאתי והצלתי וגאלתי ולקחתי".

מה העניין של הארבע כוסות כנגד לשונות אלו? בספר "פרדס יוד" (וכעין זה מביא הרב היחיד"א בספרו "ראש דוד") כתב ע"פ דברי חז"ל שהיו ישראל צריכים להשתעבד במצרים ת"ל שנה, כדכ' בפר' שמות ספר שמות (יב, מ) "ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים שלשים שנה וארבע מאות שנה" ולמעשה נשתעבדו רק פ"ו שנים, שכן קושי השעבוד התחיל רק משנולדה מרים (ראה ילקוט שמעוני שמות פרק יד רמז רמא), והנה ארבע מאות ושלשים עולה כמנין ה' פעמים פ"ו, ובני ישראל עבדו רק חמישיית, פ"ו שנים. כנגד זה אנו שותים ארבע כוסות, שכל כוס מכוון כנגד פ"ו שנים שלא נשתעבדנו במצרים, שכו"ס בגימטריא פ"ו. אמנם אנו נוהגים ליתן אף כוס חמישי, ואין שותים אותו, וקרוי "כוס של אליהו הנביא". ומה טעם יש בו?

אפשר לבאר, בהקדם דברי ה"כתב סופר" בפרשתן עה"פ "וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב וכו' ושמי ה' לא נודעתי להם". (עין פירוש רש"י, ועיין פנים במדרש). ולפי ע"ד לפרש, כי בוודאי מאתו לא תצא הרע, והכל לטוב לאדם להצמיח יצועה, או כדי למעט עונותיו. ואם יודע האדם כי כן הוא, מקבל הכל באהבה ושמחה כי לטוב הוא, משא"כ כשאין יודע מכל זה לפעמים מתרעם על מדותיו של הקב"ה, אבל האבות לא כן עשו, כי הגם שברע היו, ולא ידעו כי הוא לטוב להם, מ"מ לא התרעמו על מעשה ה' אשר עשה עמם. והיינו וארא אל אברהם וכו', כפירוש רש"י והמדרש שהיו לאבות תלאות רבות דלא היה לאברהם מקום לקבוע וכו', ושמי ה' לא נודעתי להם, דהיינו כי ה' הוא רחמים ובאמת הכל רחמים וטוב מה', אבל אני לא הודעתי להם ככה".

עפ"י, אפ"ל שהכוס החמישי הרי מרמז על הפ"ו שנים שכן נשתעבדו, ולכן אין שותים אותו, כיוון שכעת נראה לנו הגלות כדבר מר, אמנם מאמינים אמו שכל הגלויות הכל לטובה, לכן ממלאים כוס זה אבל כעת איננו שותים ממנו. שרק לעתיד יתגלה הטוב שבכך.

והטעם שנקרא על שמו של אליהו הנביא אפשר לבאר בהקדם הסיפור הידוע מחז"ל, כפי שכתבו רב ניסים גאון בספרו "יפה מהישועה" (פרק ב):

"רבי יהושע היה צם ומתפלל וביקש את ה', שיגלה לו את אליהו ז"ל. והנה פגשו פעם אחת בדרך. אמר לו [אליהו], האם יש לך עניין [אלי? אמר לו: אתאווה ללכת עמך כדי לראות את הנפלאות שתעשה בעולם. אמר לו אליהו: אתה לא תוכל לשאת את מעשי שנתראה, וצטרך לטרוח אתך כדי להודיע מהו שחיב אותו מעשה. אמר לו רבי! אלא! אטריח עליך ביותר ולא אכביד עליך בשאלות, אולם תאוותי לחזות מה תעשה - ותו לא. התנה אתו [אליהו] שכשירצה לדעת את סבות מעשיו מיד ייפרד ממנו. מעשיו התמוהים של אליהו:

הלך אתו [אליהו] עד שהגיעו לעת ערב אל אדם עני שאין לו כלום, פרט הפרה אחת העומדת בתינו - והאיש יושב עם אשתו. ומשראה העני את השנים קיבל אותם בסבר פנים יפות, והגיש להם את האוכל שנמצא. אכלו ושתו השנים, והוא כיבד אותם לפי יכולתו. וכשבא הבוקר קם אליהו ז"ל, הרג את הפרה, והלכו שניהם. השתומם ר' יהושע ואמר בנפשו, אין תגמול? עני זה לא כבדנו אלא כדי שתמות פרתו?! אמר לו, האם לא התניתי אתך, שכשתראה דבר תשתוק? האם תרצה שאפרד ממך? שתק יהושע.

הלכו שניהם כל היום, ובערב התארחו אצל אדם עשיר. זה לא עשה אליהם ולא האכילם דבר; והיה לו קיר, שנטה לנפול. וכשהשכימו בבוקר עמד אליהו ז"ל ובקש את ה' ונסמך [בנהן] הקיר. לאחר מכן הלכו שניהם. גדל תמוהו של ר' יהושע על זאת, ומננע מלשואל.

הלכו שניהם כל היום עד הלילה. נכנסו אל בית כנסת. מצאו שם כסאות של זהב וכסף וכל אדם יושב על כסאו. אמרו האנשים, מי יכבד אנשים עניים אלה הלילה? אמר אחד מהם, אנשים אלה - מזונם להם ומלח, ולא שעו אליהם. ישנו השנים במקום, וכשהשכימו אמר להם אליהו, ישים ה' כולכם ראשים! פנו מהם והלכו כל היום עד הלילה. התארחו אצל אנשים עניים, ומסכנים. וכשראה את השנים הקבילו אותם בסבר פנים יפות, כיבדום לפי יכולתם והגישו להם מאכלים רבים; אכלו ושתו שניהם ולנו בטוב. וכשהשכימו בבקר אמר להם אליהו, ישים עליכם ה' ראש אחד בלבד! ולא יכול ר' יהושע להתאפק על כך. אמר לו, אדוני, נחמני מצערי זה - ואפרד ממך, אין ביכולתי לשאת את שחזיתי ממעשיך.

אמר לו אליהו, מה שנוגע לעני זה שמתה פרתו, הרי אשתו היתה צריכה למות באותו היום, וביקשתי מאת ה' שתמות הפרה תמורתה, ומה שנוגע לאיש, זה שבניתי את קירו, לו הנחתי עול שיתגלו היסודות, היה מוצא בו אוצר גדול, והוא לא היה ראוי לכך. לכן בניתי והוא יפול לאחר זמן רב ולא יבנה לעולם. והאנשים שהתפללתי עליהם שיהיו כולם ראשים, זה לרעתם; מפני שמקום שראשיו מרובים ייחרב. ואלה שהתפללתי עליהם, שיהיה להם ראש אחד יצליחו, וכו', אחר כן אמר לו, עתה,

ענה נטאר לעצמנו איך נראתה מצריים לאחר שכל חיה הביאה איתה את סוג האדמה שהיא מורגלת אליה: חול מהמדבר, שלג מהקוטב, בוץ, חפץ ועוד...

לא פלא, אפוא, שכל ארץ מצריים נחרבה, כמו שנאמר: "תשחת הארץ מפני הערוב". תארו לעצמכם שהיה מטע של מנגו, ולפתע נחת שם הדוב מהקוטב הצפוני ואתו הקרח הארקטי. אחרי שבעה חוסל כל המנגו. או בשטח שהיה מיועד לזריעת חיטה, הגיע נחש עם אדמת מדבר סהרה, האם במדבר אפשר לזרוע?!... כן נשחתה כל ארץ מצריים! לפי זה, מיושבת היטב השאלה שפתחנו בה. פרעה אומר למשה ולאהרן: "לכו זבחו לאלהיכם בארץ", שכן אחרי מכת ערוב כל ארץ מצריים הפכה למדבר, ואם כן, אמר להם פרעה: "צ'יתם מדבר? הרי לכם מדבר כאן, במקום, ואינכם צריכים לנדוד לשם כך דרך שלשת ימים במדבר!..."

ענה לו משה: אתה צודק, גם ארץ מצריים היא כיום בגדר מדבר, אבל "הן נזבח את תועבת מצרים לעיניהם ולא יסקלנו?!". – אנחנו צריכים מדבר שאין שם מצרים!...! (יחי ראובן) ויחזק ה' את לב פרעה ולא שמע אליהם כאשר דבר ה' אל משה (ט, יב) בספר "בית הלוי" הקשה: לכאורה יש להבין את דהקב"ה חיוק לב פרעה והרי אין הקב"ה בא סטרוניא עם בריותיו ("ע"ג א ג) ומה הטא פרעה אחרי כי השי"ת חזק לבו לבל ישלח. וכבר נתקשו רבים בזה.

ומתוך: והנכון בזה דפרעה בעצם רצונו היה חפץ לבל לשלחם, ורק המכה הכריחתו לעשות נגד רצונו, ומה דנעשה בהכרח אין בו ממש, וכמאמר המפורסם ההכרח לא ישובח ולא יגונה, ומש"ה חיוק ה' את לבו, ולא שנתן לבבו שלא ירצה לשלח, רק חיוק לבו עד כדי שיסור ממנו ויהא המכה וינשר ממקדקם על רצונו העצמי ושוב לא רצה לשלח מדעת עצמו, דהרי גם אם ריתה משלח כ"י, כיוון הכרח המכה אינו רק אנוס ולא נחשב למאומה, וזהו שא"כ (שמות י) כי אם מאן אתה לשלח, פירוש שמה שתשלח ע"י הכרח של המכה לא ויעיל לך להסיר המכות מעליך כל זמן שלא תרצה ברצונך העצמי לשלח.

ובהקשר לזה, ידוע שפעם שאלו להמלבי"ם, על מה מסתמכים כשנותנים שוחד לגוי? וענה שהטעם שאסור ליקח שוחד הוא, כיוון שצריך להיות "משפט צדק", והשוחד מטה את הדין, אבל אצל גוי, כיוון שבאדם לפני יהודי וגוי למשפט, הרי משטעו נוטה יותר לטובת הגוי, לכן, כשהיהודי נותן לו שוחד הרי הוא מתקן את ה"משפט צדק" שיהיה שווה לב' הצדדים...

ובאמת כתב כן מרן החת"ס (שו"ת חתם סופר חלק ח"ו תשובה יד): "אך לפעמים הישראל יודע בעצמו שהדין עמו, ועוד לפעמים רוב פעמים שנגדו מודה וידוע ומבורר שחייב לו, אלא שמחוסר גבויא וקשה להוציא חובו מיד הלוח, והשופט מתרשל ומתעצל ומרחם על הארמאי שהוא בעל דתו, וסובר שעשה מצוה בזה שלא לנגוש הארמאי עבור ישראל אע"פ שהדין עמו, בזה מותר ליתן שוחד להשופט לעשות משפט צדק, ולא מיבעיא דאין הישראל עובר על לפני עור, אדרבה מצוה קעביד, דלולי שוחד שלו היה השופט מטה משפטו של ישראל והיה עובר על ז' מצות שלו, ועכשיו ניצול מזה" עיי"ש.

זהו מה שכתב בבית הלוי שהקב"ה חיוק את לב פרעה שיוכל להנהיג כפי טבעו, שהרי מחמת המכות היתה ניטלת בחירתו לבחור ברע, וע"י ה"חיוק לבו" תהיה לו בחירה שווה לב' הצדדים.

וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולת ויחסר לבו ויכבדו (ט, יט) (לד) מיאפשוטו הכתוב משמע שזה שהפסיק הברד זה עצמו גרם ל"ויכבד לבו", ויש להבין מה גרם לו זאת.

מבאר בספר "בכורי ישראל", שהנה במכת ברד היו ג' דברים: מטר, קולות וברד. פרעה רצה שיפסיקו רק הקולות והברד כמו שאמר: "העתירו אל ה' ורב מהיות קולות אלקים וברד ואשכלה אתכם ולא תוסיפו לעמוד" (ט, טז), אבל הגשם היה בריכה למצרים, ואכן משה נענה להבקשתו והבטיח לו: "ויאמר אליו משה כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה' הקולות יחדלון והברד יבטח וקול המטר יחדל למען תידע כי לה' הארץ (ט, טז)."

אמנם, למעשה נפסקו כל ג' הדברים כדכתיב: "ויצא משה מעם פרעה את העיר ויפרש כפיו אל ה' ויחדלו הקולות והברד ומטר לא נתן ארצה (ט, טז). כיוון שכך, אמר פרעה, זה וודאי לא מכח משה רבינו שהוא הרי הבטיח שיעצרו רק הברד והקולות, וזהו אומרו: "וירא פרעה כי חדל המטר והברד והקולות" לכן "ויספך לחטה ויכבד לבו הוא ועבדיו". ובה מובן מה שמצוי בתחילת פרשת בא שהקב"ה אמר למשה אריכות דברים "ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתני אלה בקרב"ו" גוי, שהקב"ה אמר לו שאל ירע לבבו בכך שכביכול לא נתקיימה הבטחתו, כי כל המטרה בזה היא בכדי להכביד את לב פרעה וכו'.

(עפ"י בכורי ישראל)

מאוצרות המגידים

וישלה פרעה, והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד, ויכבד את לבו, ולא שלח את העם (ט, ז) קושיא שהיא תירוץ...

הנה מלשון הפסוק משמע שהסיבה ל"ויכבד לב פרעה" - היתה מפני ש"ממקנה ישראל לא מת עד אחד". וכל הרואה תמוה, וכי זו סיבה להכבדת לבו של פרעה? התינוח במכת צפרדע, שראה כי היתה היווחה - זו היא סיבה מובנת להכבדת לבו, או כשעשו החיטומים בלהטיהם - גם זה מובן, אך ש"ממקנה בני ישראל לא מת עד אחד" יהיה סיבה להכבדת הלב שלא לשלח את בני ישראל? זה ממש אינו מובן.

עוד צריכים להבין, דהנה התורה מספרת (פסוקים ז, ז): "ויעש ה' את הדבר הזה ממחרת, וימת כל מקנה מצרים, וממקנה בני ישראל לא מת אחד. וישלח פרעה והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד, ויכבד לב פרעה ולא שלח את העם", הרי ששינתה התורה לשונה, שבתחילה, בסיפור עצם המכה - כתבה התורה שלא מת ממקנה ישראל "אחד", ואילו בסיפור השמועה שמעם פרעה משלוחיו כותבת התורה לא מת ממקנה ישראל "עד אחד", ומה טעם השינוי?

אכל לכשנתבונן נמצא, שכאן חבוי הטעם להכבדת לב פרעה, ופה נעוץ יסוד מוסרי נפלא. הנה שני דברים יצאו מפי הגבורה לפני מכת דבר. האחד - שימות מקנה מצרים, והשני - שמקנה בני לא ימות. וחז"ל מוסיפים במדרש (שמ"ר י"א, ד') לדרוש ממתיילים "עד אחד", "מהו עד אחד? - אפילו בהמה חציה של ישראל וחציה של מצרי - לא מתה!".

ולכאורה מדוע התורה מדגישה את הריבוי שגם בהמת השותפים לא מתה, דוקא בפסוק בו התורה מתארת מה ראה והבין פרעה, ולא בתיאור עצם המכה? - הרי אומר שזהו הטעם ל"ויכבד לב פרעה"!

שאם השאל, באיזה חכ העמיד פרעה את לבו מול מכת הדבר, שהמיטה אסון על אלהי מצרים, על כלכלתם וכל מאכלם? הכיזם מכתביים לב מול אמת נוקבת שכזו? - התשובה נעוצה בפסוק זה: "וישלח פרעה, והנה לא מת ממקנה ישראל עד אחד", וכפי שדרשו חז"ל שאפילו בהמה חציה של ישראל וחציה של מצרי - לא מתה.

כי לפרעה היתה ק-ו-ש-י-ה על הקב"ה...

אם דבר ה' אמת ולא יחטיא, איך אותה בהמה שחציה של מצרי לא מתה? כך סובב פרעה עם האצבע, ועשה "פשעטל", ומצא לו "פירכא" על כל מכת דבר... שהנה סוף סוף מצא הוא חצי בהמה של מצרי שלא מתה... ומיד - ויכבד לב פרעה...

מאזניים של רשע... והנה, אפילו אם נניח שקושייתו של פרעה אכן קושיה חזקה היא, ובאמת אותן בהמות שחציון של מצרי היו צריכות למות לפי דברי משה, ומפני שלא מתו - יש כאן סיבה להכבדת לבו כי לא נתקיימו דברי משה, עדיין כלום יש לו תירוץ על כל הבהמות שכן מתו?! אף אם "בהמות שותפים" אלו הן קושיא על האמת והאמונה - כלום מליוני הבהמות שנשמדו במכת דבר אינן מהוות קושיא על הכפירה?!

היכן מצא לו פרעה מאזניים שכאלו, המכריעות ע"י קושיא אחת כנגד מליוני הראיות הניצחות והפוכות?

ובאמת גם אצלנו בחיי היום יום, לפעמים מתעוררות אצל חלושי הדעת אי אלו תמיהות, ושואלים "שאלות" כביכול על הקב"ה, רח"ל: למה? מדוע? וכי וכו', ואנו שואלים: למה אותם אלו ששואלים על האמונה - אינם שואלים על הכפירה...?!

נכון שאינם מבינים כמה דברים, אבל את כל השאלות על כפירה הם כבר תירצו: הם כבר תירצו את השאלות: "מי ברא אלה"? הם תירצו את הקושיא מי הוציאנו ממצרים וקרע לנו את היסודות? הם תירצו את התורה במעמד הר סיני? הם חקרו כבר מי מקיימו בגלות אלפי שנים, חרף כל הרדיפות והרציחות בכל פניה בעולם?

וכי אין כל אלו שאלות של ממש על כפירה? וא"כ גם אם אין להם תירוץ על השאלות באמונה - מדוע לא ישארו לכה"פ בספק? ובפרט שרוב השאלות הקשות דוקא מופנות על הכפירה... (הבה ונחשוב: את התורה, שהקב"ה נתן לנו בשביל שובני אותה - איננו משיגים בשכלנו הדל. ואת הבריאה, שלא ניתנה כלל להבנתנו, ואנו רק מתארחים בה לשבעים שנה - בה אנו כבר רוצים להשיג הכל, עד שיש לנו ש-א-ל-ו-ת-באמונה...!?)

ואבג, ניתן להניח שכל אלו "השואלים שאלות", גם הם חשים כסתר לבם שכל השאלות שלהם אינן בגדר "קושיית עצומות", ומסתמא הרעק"א היה מצליח ליישב אותן... אלא שבדרך כלל השאלות אינן באות מהראש - מתוך התבוננות, אלא מהבטן - מ"בטן רשעים תחסר" החושקת בעוה"ז...!

תשובה לפרעה הרשע...

ומכיון שבארנו שבדרך כלל ניתן למצוא תשובות ל"שאלות" באמונה - הנה ננסה אנו הקטנים לענות לפרעה על "שאלתו"...

הנה נבאר לעיל, שבמכת דבר נגזרו שתי גזרות, האחת - שימות מקנה מצרים, והשניה - שמקנה ישראל לא ימות. ומעתה בבהמה משותפת, תמיד תהיה סתירה לאחת משתי הגזירות. אם תמות בהמה - הרי מת ממקנה ישראל, והקב"ה אמר שמקנה ישראל לא ימות אצד. ואם לא תמות - הרי חציה של המצרי נשאר חי, והרי זו סתירה לגזירה שכל מקנה מצרים ימות.

ואם כן מובן מאלו שאין כאן קושיא, כי בהכרח שאחת מן הגזירות לא תחול במקרה כזה. ונמצא שכל הספק הוא איו גזירה להעדיף, אם להעדיף את הצלת בהמת ישראל עם הצלת בהמת המצרי - או את איבוד שתייהן, והעדיף הקב"ה להציל את חציו של היהודי על אף קיומו המוכרח של החצי השני - מאשר לעשות בהיפוך, וא"כ מה הקושיא? הרי כל צד שהיה נבחר היה משאיר לרעה מקום לטענה... אך לפרעה תפרונים... - כבד לב פרעה!!!... אלא שהפוכות לב האבן העומד כסלע איתן, אשר אחר תאותו יתשיך לרדוף, וכל הראיות השכליות לא יזיווהו ממקומו כמלא נימא, אלא ימצא דחיה כל שהיא - אע"פ שאינה אלא דחיה בקש...

אמנם באמת היה אפשר לקיים שניהם: שלא להפסיד את ממונו ישראל, ושלא להותיר מכהמת מצרים, ושאעפ"כ לא תהיה קושיא על אחת מהגזרות - ע"י שהקב"ה היה גורם שעוד לפני מכת דבר כל השותפויות של בני ישראל עם מצרים יתפרדו. אך כאן התעלל הקב"ה בפרעה, והניח לו מקום שתהיה לו "קושיה" - כדי ש"יחזק לבו"!!!

לפתח חטאת רובץ

וכך אמר הרבי, ר' לייב חסמן זצ"ל: "לפתח חטאת רובץ" (בראשית ד, ז) - לב האדם מלא וגדוש באמונה ויראה, שהרי "מבשרי אחזה אלו-ה", ו"השמים מספרים כבוד א-ל" - כל הגדולה זועקת באמונה, ואת כל האמת והאמונה הלזו מכיל לב האדם. אבל תנאי אחד יש לקיום האמת בלב האדם, והוא שהלב אטום מכל צדדיו!!! כי אם נפער סדק קל בלבבו של האדם, ואפילו פתח כחודו של מחט, מיד - "לפתח" הזה - "חטאת רובץ", היצאה"ר תיפק נדחף שם ומצליח להחליש באחת את כל מצבור האמונה האדיר שבקירות הלב פנימה!!!

הלב המלא אמונה הרי הוא כשקית גדושה ומלאה במים, אשר די בחור - ולו הקטן ביותר - בכדי שישפכו כל מימיה לארץ!!! וכך הוא הדבר אף בליבו של אדם, כי כנגד כל האמת הגדולה שבלב - די בליצונת אחת, בקושיא אחת, ברפיון ידים אחד - וכבר "לפתח חטאת רובץ" - תוקף האמת וחוסנה פג והולך לו.

וכך היא מידת הלב באמונה, כך היא במידות, ובכל דבר!!! וחכרון שפעם בקירתי אצל גביר גדול אצל צורך התרומתו לדבר מצוה חשוב. הגביר הנ"ל באמת יותר הולם היה לכנותו "עני מר" (א ביטערע ארעמאן), כי אמנם כסף לא היה חסר לו, אלא שהוא היה עכברא דשכיב אדינר... שאין לו כל יכולת להתרומם משכיבתו זו, ואין לו כל שליטה על ממונו, ואפילו על פרוטה אחת אינו בעה"ב להוציא מתחת ידו... וכי הלזה "בביר" יקרא?... והלא עני מר הוא...

עכ"פ אותו "עני מר" שרובץ על דינרים רבים תחתיו, התבקש על ידי לתרום לענין נכבד, והוא אכן אפילו הסכים שצריך לתת עבור ענין חשוב זה, אלא שבסופו של דבר קמץ את לבו, שהרי אין הוא שולט אפילו על פרוטה אחת מכל ממונו הרב - ולא נתן מאומה. ומדוע לא נתן? משום שהיו לו ט-ע-נ-ו-ת-ו-ת על הרבנים בענינים שונים...

למה עושים כך, ולמה לא עושים כך, וכו' וכו'... נו... וכי משום כך סרה הסיבה לתרום לאותה מצוה המדוברת? - לא! אבל כסף כבר לא ראינו "עד אחד"... ולמה? כי מצא איזה ק-ו-ש-י-ה... א...

הוי - לפתח חטאת רובץ!

קושייתו של ה"איט"ו

עוד זכרנו מימי צעירותו, מעשה שהיה בראדיון בסוף ימי של הח"ח זצ"ל, מעשה שהרעיש בשעתו את העולם היהודי כולו, והיה לשיחת היום, וממנו נלמד עוד מהו כוחן של תהפוכות ללב האדם, ואנה יכול הוא לבוא ע"י "קושייתו" ו"שאלותיו" הנובעות מלבו ותאוותיו... בעיירה ראדיון היו קבוצת פורקי עול בשם "פועלי ציון". הללו התארגנו והוציאו איזה כתב עת, בו הפיצו את דעותיהם הכוזבות.

קבוצה מבני הישיבה בראדיון התארגנו כנגד וטכסו עצה להשיב מלחמה שעה, עד שפעם אחת הגו רעיון: באחת הפעמים שהיה העגל צריך להיות מופץ, הקדימו הבחורים בשעת לילה מאוחרת את הפצתו, קפצו דרך החלונות של בית הדפוס, רוקנו מתוכו את כל החומר

המודפס, והולכיהו אחז כבוד אל התנור שבפאתי היכל הישיבה, ישיבת ראדין - שם בעזרת כמה גזרי עצים הבעירו את כל העלונים...

אלא שעם כל רצונם הטוב וכשרונם המבורך, לא זכרו הבחורים את הכלל הבסיסי שלא להשאיר עקבות... ולפיכך למחרת, כאשר ראו אותם "פועלי ציון" את אשר חולל כבודם, רצו בזריזות אל הכתובת החשודה - הישיבה ברחוב... ומשתחו את הנוער מצאו שיריים...

אכן נודע הדבר... תיכף ומיד החישו הפרנחחים צעדיהם, ובאו לפרק את זעמם בבית הכהן הגדול החפץ חיים זצוק"ל.

והנה נכנסים המה קבוצה של מספר אנשים, איזה חצוף אחד פתח ראשון את פיו בדברי הוצפה נגד מרן הח"ח, ובו ברגע - תוך כדי חירופיו וגידופיו - מיד נכנסה בו רוח שטות והשתפחה לפתע לעיני כל, ובשגעונו יצא אל הביא, הרחיק לכת עד שפת היס, שם עלה אל אוניה כלשהיא, והטביע עצמו למוות, ותהום כל העיר.

המעשה כמובן היה לשיחת היום בין הבריות, זה אומר בכה וזה אומר בכה, ואילו בכתב העת של הצינים היוצא בוורשא בשם "האינט" (אצל היראים היה נקרא אינט בחיריק תחת האלף... משמעותו באידיש "כלב נובח") - שאלו שאלה על החפץ חיים... הבה ונשמע את הקושיא של "האינט":

הרי החפץ חיים חיבר ספר על הלכות לשה"ר, והרי כולם יודעים שהח"ח מעורר על הצורך באהבת איש את רעהו, וא"כ הכיצד זה קילל הח"ח את האיש שישתגע וימות? שאלת תם... המה שכאלתו של אחאב...

הרי מודים המה שלפי הסיפור שהם בעצמם סיפרו - הח"ח קילל את האיש, ומחמתו השתגע ומת, והוא עשה את הח"ח? אלא ודאי יודעים הם שהקב"ה שמע את דבריו, וקיימם, ועל כרחך שדבריו חשובים מאוד בשמים. וא"כ הכיצד זה שואלים על איש כזה, ועל מעשה כזה, בו קיבל הסכמה פרטית מהשמים? איך מדפיסים כזו שאלה ברצינות תהומית, ומפיצים אותה בכל מקום ללא כל בושע עצמית? איך?

כנראה שהיו להם מלמדים טובים לשיטת ה"שאלות המופרכות מיניה וביה", שיטה הנפרכת כל שאלה להגיונית אם נועדה היא בכדי לנחם את התורה... ומי הם? - אחאב ופרעה...

סופו של מעשה שכבר אינו נוגע לעניינו היה, שהח"ח שמע את שאלתם, וענה להם תשובה, ומיכן שהיה כבר זקן, צויה לאברך אחד לכתוב מילה במילה, והוא ז"ל חתם מלמטה, וכה נכתב במכתב שהתפרסם אז בתפוצות ישראל בארץ ובגולה:

"מה שהם אומרים שקללתי אותו - זה שקר! מימי לא קללתי יהודי!! אבל סוף המעשה שהשתגע, ואח"כ נאבד מן העולם - זה אכן אמת ויציב!! ואת למען ישמעו ויראו, שעם ישיבע בחורים אסור להתחיל!!" עכ"ד מרן הח"ח זצוק"ל, וכמה הילכתא גבירתא איכא למילף מיניה.

(לב שלום)

"יהי לתנין"

אני זוכר, בשעתו, היתה בפולין מבוכה רבה. לבני הישיבות, ברוך השם, לא נגעה, אבל בין הסוחרים שררה עצבנות רבה: ננופיה החדירה לשווקים המוני שטרות מזויפים של מאה זלוטי, אלהומים רכשו סחורות ברבבות זלוטים ושלמו במזומנים, שטרות מרשרשים. המוני סוחרים תמימים נפלו בפה. בני הישיבות, כאמור, לא נפגעו. מעטים מהם ראו שטר של מאה זלוטי, גם עשרה זלוטי היו הון רב עבורנו. אבל המסחר הגדול ספג מכה אנושה, והחשדנות היתה רבה. לא אחת הוזעקה המשטרה לעצור קונה תמים ששלף חפיסת שטרות מקוריים, לא אחת נעצר סוחר אומלל שבא לבנק להפקיד את פדיונו והתברר שנעשק. שטרות מיידיע גייסה את כל מודיעיה, הבולשת נכנסה לפעולה. -ההצפה אימה על הכלכלה. חברו פיסת מידע לרעותה, ועלו על עקבות החבורה. חשפה את בית הדפוס, החרימו את הגלופות, ואסרו את הזייפנים, העמידום למשפט. הסוחרים נשמו לרווחה, וסנו במשטמה: "הלאו יודונו למאסר עולם ולא יראו אור יום!" נוקים רבים גרמו, וצלוקות רבות התורו.

עורך דין ממוולח נשכר ליצגם. כסף, הרי לא חסר להם. התובע תאר בציוויות את העוול והעורך, איך סוחרים תמימים נפלו בפה, וכשבאו עם הפדיון לבנק הודיעים שהכסף נטול ערך, שוה לצור על פי צלוחיתם. איזה מפח נפש, איזה שברון לב, איזה הפסד! בהמשך, הבטיח, יעלה כמה סוחרים לדוכן העדים. כאלו שנאלצו לפשוט רגל בעקבות מעללי הכנופיה, שהפסידו כל הרכוש שמכרו סחורה משובחת תמורת פיסות ניר חסרות ערך! קם הסנגור, ושאל: "מי אמר שהשטרות מזויפים? אולי היו אלו שטרות מקוריים?!"

השאלה עוררה תרעומת וביקורת: "מה פרוש, הבנק קבע!" והוא בשלו: "לפי מה קבע הבנק, אולי טעה?"

"למולנו", הסביר התובע, "הזיוף לא היה מושלם. היה עיוות בדיוקנו של קאזימיר, וחסרו כמה קוים עדינים בכפני הנשר הפולני בפניה השמאלית העליונה. סקירה חדת עין, חשפה את הזיוף מיד!"

"מלבד שיינויים זעירים אלו, היה הזיוף מוצלח?!" חקר הסנגור. התובע קד בלעג. אם הסנגור מבקש להדק את טבעת החנק על צוואר לקוחותיו, זה ענינו: "אכן כן, עמל רב הושקע בו", החמיא. "הזייפנים השיגו ניר זהה, וצבעים תואמים, ושקדו על הגלופות באמנות רבה. אבל, מה לעשות, לשלמות לא הגיעו!"

"אומר לך מדוע", הפתיע הסנגור. "משום שהם אנשים ישרים, ולא רצו להמות. לכן לא חיקו בשלמות, כדי לאפשר לזהות. ואם הסוחרים לא עיינו ולא חשפו, ענינם הוא. הם האשמים באסונם! החוק אוסר לזיף זיוף מושלם, מולך שולל. הם לא עברו אפוא על החוק, ואני דורש מבית המשפט לשחררם!"

איזו סערה פרצה באולם בית הדין! איזו הוצפה, איזו עזות פנים! ומדוע? - כי הכל יודעים שלא היה זו חבורת צדיקים ותמימים. היתה זו חבורת זייפנים שבקשו לעשות הון בתרמית, וחרתו ליצור זיוף מושלם. כמה מאמצים השקיעו במציאת גליונות הניר המתאימים, במציאת הצבעים התואמים, בחריטת הגלופות. ניסו בכל כוחם ליצור זיוף מושלם - וכשלו, לאסונם!

מעשה שהיה הוא - ומכאן, לפרשתנו.

"כי ידבר אלכם פרעה לאמר, תנו לכם מופת" (שמות ז, ט), יבקש הוכחה שהם באים בשם בורא עולם, "ואמרת אל אהרן קח את מטך והשלך לפני פרעה, יהי לתנין" (שם). וההמשך, ידוע: פרעה צחק ולעג, קרא לחכמים ולמשפחים ועשו כן, "וישליכו איש מטוהו ויהיו לתנינים". והסוף הוא ידוע: "ויבלע מטה אהרן את מוטתם".

"כשראה פרעה כן, תמה ואמר: ומה אם אימר למטה: בלע לפרעה ולכסאו! עכשו הוא בולע אותו!"

ומה אמרו החרטומים? פנו להזמין שרביטים חדשים...

ומה זה אומר לנו -

אלו דברי רבי ירוחם ממיר זצ"ל ("דעת חכמה ומוסר" ח"ג מאמר מה): "ככל הבריא, נראה לכאורה מולך בכל דבר. וכמה בתי חכמה ובתי ספר נבנים, וכאילו אנו מבינים אותם ומוצאים אנו בה טעם -

אכן המשכיל ביני כין ההבנה הולכת רק שלוש וארבע פסיעות, ואחר כך כבר נאבדות ההבנות. וחכמי הרופאים, אחרי כל התחכמותם בחכמת הרפואה, הודו כי לבסוף אינם מבינים שום דרך ומהלך!"

זה מה שרצה הבורא יתברך להשמיענו באות הניתן לפרעה. שהנה, גם החכמים המצרים מתמיהים לעשות כן. אבל אינם מסוגלים אלא לפסוע הצעד הראשון. לכאורה הינו הך, כמינהגם כמשה וסאהרון, הם לועגים ומקניטים. אבל בהמשך מתגלה אפסותם, ובעל כרחם יודו וימליכו ויאמרו: "אצבע אלקים היא!"

ואני נזכר -

יום אחד באתי לפני הרב שך זצ"ל, והיתה דעתו בדוחה בדוחה עליו. אמר לי: "רבי יעקב, הסכת ושמע -

שהיתי בבית החולים, ונוצר קשר ביני ובין הפרופסור. באמת, נהג בכבוד. ופעם אמר: כבוד הרב, יש לי רספקט לדת. יחס של כבוד והערכה. אבל, יחד עם זאת, צריך שידע: הדת מעכבת את התפתחות המדע!

תמתי: מה הקשר בין השניים. השמים שמים לה', והארץ נתן לבני אדם. וכי חסרים מדענים גדולים שומרי תורה ומצוות?!

אמר לי: המדע מציג שאלות, והדת מציגה תשובות. ובכך, חוסמת היא את התפתחות המדע. כי כשיש תשובות אין שאלות. אבל אנחנו איננו מתיחסים לתשובות - עפר לפיו - ושואלים את השאלות, ומגיעים אל התשובות "האמתיות"!

לא הבנתי: חידות לי דבריך. אולי תואיל לפרט?

אה, לכך חיכה!

הנה, אתם יודעים שהעולם נברא על ידי הבורא יש מאין בששה ימים. אבל המדע אומר:

ניחא שהעולם נוצר מאליה, כיצד נוצר אפוא? וחוקרים, ומגיעים לתשובה!

באיזו תרועת נצחון אמר זאת, איך נצצו עיניו!

אמרתי: כמה נפלא! אז אולי תשתף גם אותי בממצאך, איך נוצר העולם מאליה?

אה, ובכך, זה היה כך: בתחילה היה העולם מוצף במים טעוני חמרים כימיקליים. החוקרים משתמשים במושג "מרק כימיקאליים". ואז התחוללה סערת בריקים, וברק אחד שיפד כמה וכמה כימיקאליים כבד חשמלי עז ואיחד אותם, וכך נוצר, באקראי, התא החי הראשון. מכאן ואילך, זו רק שאלה של התפתחות -

הבטתי בו וחייתי, והוא חש שלא בנוח. אמר: כמובן, זה רק 'על רגל אחת', יש בענין הזה ספרות שלמה -

אין לי ספק בכך. אמרתי: טוב, פרופסור. אתה מצפה שאשאל אותך מה אחוז ההסתברות שברק ישפד חמרי גלם ויצור מהם תא חי, ומה סיכויי השרידות של התא. ואיך השתכלל והתחלק, ואיך התמזגו שני התאים וחלקו ביניהם תפקידים. ובכן, לא אביך אותך בכך. אבל תענה לי רק על שאלה אחת. הכל התחיל בסופת בריקים שהשתוללה על פני, איך קראת לזה, מרק כימיקאליים -

כן, אישר.

ובכן, מי יצר את מרק הכימיקאליים?

אה, הפטיר, זאת אין אנו שואלים!

א גילעטעכער, איזו בדיחה!

אז גם אתם מודים בבריאה! בכדי שלא להודות בבריאה יש מאין בששת ימי בראשית, הולטם להרחיק מליארדי שנים, ולהתחיל באיזה 'מרק כימיקאליים' דמיוני - והיום הם מרחיקים עוד יותר, ומתחילים מאיזה מפץ גדול - אבל ככלות הכל, משהו יצר את החומרים, והכין את התנאים, וארגן את הארועים - אז ככלות הכל, בעל כרחכם, תגיעו לבורא, אז מדוע כל ההתפתחות, הודו בו מים, שבו ללמוד חומש!

וזאת הורה הבורא יתברך באות המטה שנהפך לנחש. מדוע חזר באות שגם החרטומים יכלו לעשותו, ורק לאחר מכן, כשהתנין הפך למטה ובלע את תניניהם, חפו פניהם והודו באזלת ידם -

כי כך דרכם מאז ומעולם, בורחים מהאמת ומתימרים להבין מסברתם, ומרחיקים שלוש וארבע פסיעות, ודרכם נחסמת. ובעל כרחם מודים, והם כה נלעגים! (והגדת)

"יהי לתנין"

פעם, עוד היה עם מי לדבר. אחד מראשי מפא"י [מפלגת פועלי ארץ ישראל], מפלגת השלטון באותם ימים, היה מעירי, קרייניק, סבו היה שכנם של הורי. אני עוד זוכר אותו, יהודי נכבד, ידוע ספר. המפא"יניק הזה אחז עצמו כמכר וידי, ונצלתי זאת. יהודים אוימו שאם לא ישלחו בנייה לחינוך 'שלהם' לא תרכוש 'תנובה' את תוצרתם החקלאית, ולא ימצאו מקום עבודה. הייתי מתקשר אליו, והענין היה מסודר.

יום אחד פניתי, בקשת להסדיר עניני של יהודי שה היה בעל 'פנקס אדום', איזו 'שטיפה' קבלתי: הוא לא רוצה לשמוע, "מהיום דרכינו נפרדות", כאילו עד היום היתה דרכנו משותפת. "לך לחזון איש" שלך". זה באמת מומלץ, שלכל אחד יהיה איזה 'חזון איש' פרטי כזה, משלו.

על מה יצא הקצף? ובכן, היה זה זמן קצר לאחר פגישת בן גוריון, ראש הממשלה הראשון, עם ה"חזון איש" זצ"ל. הממשלה חוקקה חוק גיוס חובה ושרות לאומי לבנות, וה"חזון איש" - ועמו כל גדולי ישראל - פסקו שזה ב"הרג ועל יעבור". הארץ רעשה וגעשה, וראש הממשלה החליט להפגש עם ה"חזון איש". כשנוכח בנחרצותו, הוקפא ביצוע החוק. כשחזר בן גוריון מהפגישה, סיפר בהתפעלות על אישיותו של ה"חזון איש" ועל פקחותו העצומה, אבל התרעם על משפט אחד ששמע מפי.

"החזון איש" צטט באוזני הלכה מן הגמרא (סנהדרין לב ע"ב): שתי ספינות עוברות בנהר [במצר צר] ופגעו זה בזה, אם עוברות שתיהן, שתיהן טובעות, בזה אחר זה, שתיהן עוברות [והשאלה למי מהן זכות קדימה]. וכן שני גמלים שהיו עולים במעלה בית חורון [מקום צר, שעוברים בו אחד אחד] ופגעו זה בזה, אם יעלה שניהם, שניהם נופלים. בזה אחר זה, שניהם עולים -

טעונה ושאינה טעונה, תדחה שאינה טעונה מפני טעונה.

אמר ה"חזון איש": "ספינתנו טעונה, ספינתכם ריקה -

פנו את הדרך!"

בן גוריון נדהם. לא נרגע. סיפר זאת כשחזר, וזה הרתיח את איש שיחי: "איזו עזות, איזו השמצה! טוענים אתם שספינתכם מלאה - ש"ס בללי וירושלמי, מכילתא ותוספתא, וזהה

עלון שבועי מבית 'בני אמונים' וכל האמהלים

פרשת וארא

מאוצרות אמונים

פניני אמן ותפלה בפרשה

זוהר חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" (ו' א)

"וארא אל האבות" (רש"י).

יש להבין, מה בא רש"י לחדש בדבריו, הלא העבדה שציון מפרשת בפתובים?

המאמר: רבי יוסף ליברמן שליט"א, ראש ישיבת שומרי החומות

במסכת בבא מציעא (פ"ב ב) מובא כי כשאלהו הנביא מקיץ את האבות הקדושים לתפלה אינו מקיץ בבת אחת, כיון שבכח תפלתם המשתפת יכולים הם להביא את האלה טרם זמנה. לפיכך מקיץ אלהו את אברהם לתפלה ומשיבו למנוחתו, לאחר מכן מקיץ את יצחק ומשיבו למנוחתו, ולבסוף את יעקב.

וכאן בא רש"י לחדש בדבריו, שעתה, בבוא עת הגאולה, אין פגנת הכתוב להזכיר את וכוותו של כל אחד מהאבות בנפרד, אלא אל האבות - וכותם של כל שלשת האבות מזכרת יחד.

וזהו גם פגנתו בברכה הראשונה של שמונה עשרה: "זוהר חסדי אבות ומביא גואל לבני בנייהם". כלומר, טרם בוא הגאולה זוהר הקדוש בדוך הוא חסדי כל האבות יחד.

משנת יוסף על התורה

לעולם יקדים אדם תפלה לצרה

"וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל אשר מצרים מעבדים אתם" (ו' א)

דרש רבי דוד שלמה איבשיץ בעל ה'לבושי שרד':

בעת שפוקדת צרה את האדם והוא זועק ומתפלל אל ה' בשברון לב שישעו מצרותו, עליו להוסיף ולבקש באותה עת את סליחת בוראו על שלא חלה פניו בטרם פקדה אותו הצרה.

ליסוד זה רמז הכתוב שלפנינו: "נאקת בני ישראל" היתה גם על: "אשר מצרים מעבדים אתם" - על כך שהמצרים הם אלו שהעבידו, כלומר: הביאום לידי עבודה שבלב, והם לא התעוררו לתפלה בכחות עצמם בשנות שבתם בשלום ובשלחה, טרם שעבדו מצרים.

ערבי נחל

לבו של פרעה הפך לכבד

"כבד לב פרעה מאן לשלח הגם" (ו' י)

"כבד לב פרעה" - כועס הוא. מה הכבד כועס, אף לבו של זה נעשה כבד" (שמיר"ו ט)

בבאור הדברים הביא המשגיח רבי משה וולפסון שליט"א סיוד נפלא ששמעו מבעל דברי יואל מסאטמאר כהסבר לגסח תפלת ושמת: "כי כל פה דך יודה, וכל לשון דך תשבע... וכל לבבות יראוה".

לכאורה, תמה הרבי מסאטמאר, כיצד יכולים אנו להעיד בפה מלא כי: "כל לבבות יראוה", והלא עינינו רואות ולבנו נכמר כי רבים מבני ישראל לא זכו עדין להפיר במלכות ה' תתברך? ובאר: על האדם לדעת כי מטרת יצירת גופו ואיבריו הם רק כדי שיוכל באמצעותם לעבד את ה', ולפיכך, לב שאינו ירא מה' אינו נחשב לב, ופה שאינו מודה לה' אינו נקרא פה.

לישועה מצרותיהן וקשייהן, אלא המשיכו ו"העמירו בעדי" - גם בגני מרומים כשם שהייתם מעמיתים בעדנו בהיותכם בחיים חיותכם.

תפארת שלמה'

שכחו וגבורתו מלא עולם

"בעבור הראתה את כחי ולמען ספר שמי בכל הארץ" (ט טז)

"...ובדיל דיהון משתגן גבורת שמי בכל ארעא" (אונקלוס).

בפסוק זה העוסק במפת כרד שלוחה בקולות רעמים [נפתוב (להלן פס' כ):] 'וה' נתן קולת וכרד' [הזכר לשון 'כח', מלבד זאת בתרגום אונקלוס הוסיף בו לשון 'גבורה'. בכך נוכל להבין מפני מה כופלים אנו בנסח ברכת הרעם: "שכחו וגבורתו מלא עולם" ברכת איש'

אין מתפללים על רב טובה

"כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה'" (ט כט)

מדוע דווקא במקרה זה הצרך משה להתפלל ב'פרישת כפיים'?

במסכת תענית (י"ט א, ע"פ תוספות ב"מ כ"ב ד"ה אבן) מבאר שאף פאשר נגרמים לבריות נזקים קשים מחמת גשמים עזים שיורדים על הארץ, אין להתפלל שיפסקו הגשמים, כיון שכלל נקוט בדינו: "אין מתפללים על רב טובה".

לפי זה נוכל להבין: על אף שמפת כרד הביאה פרענות על המצרים, מכל מקום היתה גם בה חנינה טובה בעבורם, שהרי אדמתם שחונה היתה ועמה הרותה הגשמים. כיון שרף לא רצה משה רבנו להתפלל בפיו שהמכה תפסק, והצרך להתפלל ב'נשיאת כפיים'.

פרדס יוסף'

פרעה המשיך לכפר בלבו

"כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה'; ואמה ועבדי דעיתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים" (ט כ"ט-ל)

פרש רש"י שהצרך משה לצאת מן העיר לפי שהיתה מלאה גלולים, אלא שפאן המקום לתמוה: וכי עד עתה לא התפלל כיצד אפוא התקבלו תפלותיו במכות הקודמות אף שלא יצא מן העיר?

באר רבי שלמה קלוגר:

אכן, אף קדם מפת כרד הצרך משה לצאת מן העיר בכל עת שבקש להתפלל, אלא שעתה טען פרעה לפניו כי טוב אינו צריך לצאת, שהרי הלכה מפרשת ה' כי עבודה זרה שהתפלה באמצעות גוי - מבטלת (י"ז נ"ב), וכיון שמדי לאחר שהכה בכרד עמד פרעה וקבל את מלכות ה' בהצדיחו: "קטאתי הפעם, ה' הצדיק ואני ועמי הרשעים" (לעיל פס' כ), הרי בטל את גלולי מצרים והפך את העיר למקום שראוי להתפלל בו.

אלא שמשך רבנו דחה את טענתו ואמר לו: "ידעתי כי טרם תיראון מפני ה' אלוקים" - כיון שפסטר לבכם עדין מאמינים אתם בכחם של הגלולים, והצרות יבא איתן אלא מן השפה ולחוץ, על פן אליהם לא התפללו, וגם הפעם יהיה עלי לצאת מן העיר כדי להתפלל אל ה'.

אמרי שפרי'

ליסוד זה פון המדרש: משום שיראת ה' לא שכנה בלבו של פרעה, לפיכך לא היה ראוי להקרא 'לב', אלא הפך לכבד' על שם תכונתו.

אמונת עמיד' - אסתר, עמי קעא

"בצרה קראת ואחיצרך"

"העמירו אל ה' ויסר הצפרדעים" (ח ד)

"כל לשון יתרה רבות פלל הוא" (רש"י).

מוסר נפלא למד רבי משה שטרנבוף שליט"א מדרבי רש"י: אם פרעה הרשע והאפיקורוס הפיר בעבדה שאף משה רבנו עבד ה' לא יוכל להושיעו מצרותו אם לא שירכה להתפלל בעבורו, על אחת וכמה אנו; עלינו לדעת כי בעת שמתרגשת צרה, חלילה, מחובתנו להרבות בתפלה ובתחנונים הרבה יותר מהרגלנו עד שזכה ויחוסו עלינו מן השמים.

טעם ודעת'

תכלית המכות - בסוס האמונה

"ויאמר ה' אל משה נטה את ידך על השמים ויהי כרד בכל ארץ מצרים" (ט כ"ב)

ראשי התבות: "אל משה נטה" הם: 'אמן'. מכאן נוכל ללמד כי תכלית האמתית של מכות מצרים היתה כדי שבאמצעותן תתבסס האמונה בלבבות ישראל. כפי שנאמר בחתימת הנסים: (להלן י"ד לא): "והאמינו בה' ובמשה עבדו".

נפלאות מתוך קר' ערך אמן

ענית אמן מביאה לידיעת ה'

"למען תדע כי אין בה אלקינו" (ח א)

"כי אין" - בגימטריה 'אמן', ללמדנו כי הקפדה על ענית אמן בכונה כפאות, מביאה את האדם ליראת ה' לידיעה אותו.

בצל הנהיה'

פרעה חשש מתפלתם של ישראל

"רב הרחם לא תרחיקו ללכת העמירו בעדי" (ח כ"ד)

בדרג מליצה פרש רבי שלמה קלוגר: פרעה חשש פן בהיות בני ישראל במדבר יתעוררו להתפלל לפני ה' שיפדם ממצרים לחרת עולם, על פן בקש מהם: 'רב הרחם לא תרחיקו ללכת' - אל תבקשו בתפלתכם בקשות מפלגות, אלא אדרבה: "העמירו בעדי" - התפללו שאמשיך להנהיג את מלכותי בשלום ושלחה לארץ ימים.

אמרי שפרי'

בקשתנו מהצדיקים הגנוזים בעולם האמת

בדרג דרש פרש האדמו"ר רבי שלמה מרדומסק:

טרם הסתלקותם של צדיקים לעולם העליון, מבקשים אנו מהם: 'רב הרחם לא תרחיקו ללכת' - בישיבה של מעלה, למקום שבו תשכחו מענינו; העולם השפל ומבירייתו המשוועות

משכימים לבית המדרש לענות אמן

בשבת קדש ר"ח שבט וחול יום הירצוי של הרב הקדוש רבי משה יחיאל אפשטיין זצ"ל מאזור'וב. בספריו הגדולים הורה לכתב בשבחה של מצות ענית אמן, וכך כתב בספרו 'באר משה' (נ"ה, שופטים פ"ה) על שבחם של המשפיימים לבית המדרש לענות אמן:

"עקר מעלת ענית אמן הוא דוקא פשמוביא את עצמו ליד חיוב ענית אמן. על פן הבטח בפסוק (ישעי' כ"ב) 'ותחיון לו שיערי גן עדן', דוקא לשומר אמונים, הינו לאדם ששממתין ומצפה לבוא לידי חיוב ענית אמן (שבת מ"ט ב' וברש"י שם). ועל כך דרשו בתנא דבי אליהו (רפ"ה פ"י) על הפסוק (שופטים ב'): 'בפרע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה', שהקדוש ברוך הוא נפרע לישראל מאמות העולם בזכות אלו שמתנדבים להשכים לבית המדרש כדי לענות אמן ובקף מביאים ושוועות לישראל".

באר משה' על נ"ה, שופטים פ"ה"

תענה אמונים

מבט על סדר התפלה

נשמת כל חי תברך (א)

אין לנו מלך עוזר וסומך אלא אתה

הסבא מנובהרדוק היה אומר: אלו היה שם האדם את כל מבטחו בבורא יתברך, באמונה שלמה שמבלעדי אין מי שיכול להושיעו, בבחינת: "שברו על ה' אלוקי" (תהלים קמו ה), אזי בודאי היה נושע, אלא שרבים נכשלים ומתחסיים לבטחון פיהם תלדות' נוספת, ועל כן ישועתם מתעקבת. משל למה הגבר דומה, לפני ששומע כי מבדקת אשכנז מתגורר הגביר הדולד ר'וטישילד, והחליט לנסע אליו במיני כדאי לבקש את עזרתו. ובמדינת אשכנז מספר שב האיש מפסעו המפדך כשפניו קורנות מאשר, עגלתו טעונה סחורות יקרות ובגדיו ככוס עצום שקבל מהגביר. ראה זאת חברו, עני כמותו, והחליט לנסות אף הוא את מלכו, אלא שבגודל לחברו, בחר לנצל את הדרך הארקה כדי להקנס לקפריס שפסבידו וקלפז אף שם מעוות.

כשהגיע האיש לארמונו של הגביר ובקש את עזרתו, הפתה לגלות כי הלה פטר אותו בנתינה מועטה, אבדה שגרמה לו להתמרמר ולטעון: "מדוע נגדו חלקי מחלק חברי?"

ושבתו של הגביר הותירה אותו המום: "הבדל עצום יש ביניכם: חברך התאמץ ועשה את כל הדרך המפרכת רק כדי להגיע אלי, כשהגיע אלי היה כבר תשוש, על סף לפגוע, וכשבקש את עזרתי הגשתי פי איני מושיעו אחר שיכול להושיעו זולתי. אך אתה הלא קבצת נדבות לאורך כל הדרך, הנהגת גם אלי, ומפני תמידי הלאה... אף אני אמן לך נדבה מועטת כמו שנתנו לך כלם..."

אף אנו, אם נחוש בכל מאוננו כי לך לבד בטחוננו... ומבלעדי אין לנו מלך גואל ומושיע, אזי רבון העולמים יסייע בידני בידו הרחבה והפתוחה, אך אם אנו מקבצים מפה ומשם ונגנוספו פונים גם אלי, ונקבל גם ממנו כמו מקבלים' (הגש"פ 'מעשה רב' עמ' 287)

השגחה פרטית בכל רגע ורגע על כן אברים שפלת בני

רבים תמהו על נוסח תפלת 'נשמת' בתחלה אנו אומרים: "ואלו פיננו... ולשונונו... ושפתונונו... אין אנתנו מספיקים להודות", ואלו בהמשך אנו אומרים: "על כן אברים שפלת בנינו... הן הם יודו ויברכו", והדברים נראים כסותרים זה את זה.

הפגיד מפתוניש באר את על פי משל למלך שצוה לאחד ממשטניו עבדיו להכין סנידה בביתו בעבורו ובעבור שריו הבכירים. כשמעו העבד את בקשת המלך נתקפו פחד וחלחלה, שכן עולם משני צד היה מוכדי להשיע ולו את אפס קצת רצונו של המלך; וכי מנין לו לדעת אלו מאכלים ראויים להיות מגשים בסעודת המלך? אלא שהמלך הרגיעו מיד כאשר הוסיף ואמר כי נוטל הוא על עצמו את הכתב כל צרכי הסנידה, ועל העבד מוטל רק לעורכם כפראי על גבי השלחן.

כך לענינו, על עוד אנו חשים כי הפה הוא 'פינו', הלשון היא 'לשונונו' וכו', אכן "אין אנו מספיקים להודות... על אחת מאלף אלפי אלפים רבבות... הטובות שעשית עם אבותינו ועמנו", אך אחר שהצהרנו כי "אברים שפלת בנינו ורוח ונשמה שנתפת באפנו" - כל כחותינו הגשמיים הם ביד ה' ומשעבדים לעשית רצונו, יכולים אנו להמשיך ולומר כי: "הן הם יודו ויברכו ויפארו וירוממו..." (הגש"פ 'שפלת הגביר ר'וטי').

עד הנה עזרונו רחמיך

בהמשך תפלת 'נשמת' אנו מודים ומבקשים: "עד הנה עזרונו רחמיך ולא עובנו חסדיך, ואל תחשנו ה' אלוקינו לנצח". באור נבואת לךך אמר הארון מילנא בפרושו למשילי (כה טו): אלו היו עזרתך ועזרתך ליימן אבותינו נובעות מחמת מעשיהם הטובים והנהגותיהם הישירות, אריזים הינו לפחד, והשני לא יכינו להגיע לדוגמת ההוקמה ומי יודע אם תשנינו לא ילדנו לנו לרושץ 'חלילה. אך פינו שערות להם נבעה מכח 'רחמיך', ואף מה שלא עובתם היה רק מחמת 'חסדיך', על כן בטוחים אנו כי אף אנו נובע לךך ותענה לקראתנו: "ואל תחשנו ה' אלוקינו לנצח".

יסוד זה אמור לנודד לנבואת נשברים והחיות רוח נדכאים, אשר מחשבות איש מדכאות את לבם בספרם כי בשפל מצבם הרוחני אין להם ראויים לזכות בחסדי ה', כאותו חסיד שבא לפני הרב הקדוש רבי נח מלעכוביץ' ונכה באישו ונכה באישו כי אין זכיות בידו, וכיצד זה משיך לצפות לרחמי ה'?

נתנו זה הרב את עיניו הרחמיאיות והשיבו כשבת שחוק על שפתותיו: "וכי עד עתה היית שוה מאומה? הלא מיום בואך לעולם זוכה אתה לפנתות חנם מידי הקדוש ברוך הוא, אשר ברחמי המרבים שאין סוף להם יכול תמיד להשיע עליך מטובו, אך בשפל מצבך".

וכך היה אומר רבי בנימין מפישיסא: הבה נחמתי הוא מי שמאמין בלא שמץ של פקפוק כי בידו הקדוש ברוך הוא הושיעו בכל מצב. ואדרבה, הסבור כי מעשיו הטובים יעמדו לזכותו, עליו לראות ולחשש שוא יתנו לו את צרכיו בצמצום ובדבדוק כפראי למעשי, אך מי שמאמין כי 'חסדי ה' הם מאוצר מתנת חנם, ורק הוא יכול להיות סמוך ובוטח כי יקבל כדי ספיקו ברוח (מסוד שיח חסידים' פ"ג).

כל עצמותי תאמרנה

לקראת חתימתה של תפלת 'נשמת' אנו מוסיפים מלשונו של דוד המלך עליו השלום בתהלים (יה) ו: "כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמותך". בשבח זה הבעה מעלתו של דוד שאת כל אבריו גופו טעבד לבואר יתברך, וכפי שהאריכו חכמינו זרונים לברכה בפרדש (לקיט מעיניו תהלים תשיכ) לפרט היאך בכל אבר ואבר השתמש דוד לקיים מצוות ה'.

יש בנותן טעם לחתם את הפאמר בדבריו הקדושים של בעל 'מאור ושמש' (פר' מושי) שדרכם נוכל להבין את הנהגתם של רבים מגדולי ישראל, שבתפלתם המחישו את קיום הפסוק 'כל עצמותי תאמרנה':

"כפאדם מתפלל בדחילו ורחימו בהתלהבות ודבקות, אי אפשר שלא יעשה תנועה באבריו. כידוע מזהר הקדוש (פינס ר"א): כי אדם הישראלי שמאיר בו קדשת נשמתו, על כרחו אי אפשר לעמד על עמדו בתפלתו, רק מונענו עצמו כמו הנר בשעה שדולק ומאיר נראה השלהבת כמו מונענו עצמו, ע"ש. על כן אי אפשר לאדם שמתפלל בדבקות שיפפל בלא תנועות. ובאיה אבר עינושה התנועה - באותו אבר נתגלה יותר קדשת נשמתו, ומראה בתנועתו באיה מקום אחיזתו בעולמות הקלוינים".

מאמרי 'נשמת' הקדשו לזכות נשמת ה' באתם, עמוד התפלה, רבי תיים בן ציון מרמורשטיין זצ"ל, אשר הקפדתו המיוחדת על אמירת ברכות השחר בחברותא היתה כאבן יסוד למהפכת 'בני אמונים' שיסד בנו ביליא הרב רבי יעקב דב שליט"א, ועבודת תפלתו הייתה באה ליידי בטיי מיוחד בתפלת 'נשמת כל חי' שהיתה נאמרת בפיו בלבית אשכנז. בבחינת: 'כל עצמותי תאמרנה ה' מי כמותך'.
ת. נ. צ. ב. ה.

מעשה אמונים

ספור שבועי על אמן ותפלה

בחלק מנסחאות הסדורים נוספו בתפלת נשמת השבחים: "מחיה מתים... והמשיח אלמים... והמפענע נעלמים". על מקורו של נוסח זה הביאו מרנן החיד"א רבי ישראל יעקב אלגאזי את המעשה דלהלן, אשר ארע בירושלים עיר הקדש לפני כארבע מאות שנה, בתקופה שבה שמש רבנו קלונימוס, חותנו של המהרש"ל, כראש רבני ירושלים:

תחיתה המחודשת של ההתישבות היהודית בחוככי ירושלים היתה לצנינים בעיניהם של תושבי העיר המסלמים. ברשעתם לא נסו הללו אף להסתיי את שונאתם הענה אשר התפרצה מקרבם מפעם לפעם כלבה רותחת, בדמות פרעות, רציחות ועלילות שוא. באמצעים כאלו ואחרים קוז אותם הרשעים להמאס את חבת ירושלים בעיני היהודים ולגרם להם לשוב לארצות מולדתם, אלא שפחדו שמים לא עלה הדבר בידם.

היה זה בשנת ערב מאחרת כאשר קטטה פרצה בין חברות נערים מוסלמים. הקטטה שהתפתחה על מהרה למאבק דמים הסתיימה בריצחתו של אחד הנערים, בן לאחת המשפחות הנכבדות בעיר. בידי חברו, הפרחחים מהרו להתפאר לכל עבר תוך שהם מותירים את חברם מתבוסס בדמו, אף הרוצח עצמו שחשש עד מאד מנקמת הדם שתבוא עליו מצד משפחת ההרוג, לא מהר לנצל את המקום.

במחו הקודח החלה להבטיל תכנית מרשעת שעשויה היתה לנקותו מאחירת ואף להגדיל את כבודו, ויבד בבד להקנס ביהודים שנואי נפשו.

עד מהרה שב הנער חכם את חבריו הנמלטים, וכשעיניו בורקות משונאה נעמד והציע בפניהם את רעינו, לא לפני שהשיעים לנצר את הסוד בלבם:

"הבה נשא את גופת ההרוג אל שכונת היהודים, נטילה בחצר בית הכנסת וזוהו למשטרה הטורקית על העלמותו. לכתמאצא גופת הנרצח, סכיר להניח כי החשד יפל מיד על היהודים, וכן נפטר מנוכחותם לנצח".

ללא שמץ של נקיפות מצפון מהרו הנערים לשאת את גופת חברם לשכונת היהודים, שם הטילהו בחצר בית הכנסת ומיד נמלטו מן המקום. הישר אל משה המשטרה הטורקית.

כשדמעות תינו מציפות את עיניהם תארו הנערים בפני מפקד התחנה התורן, כידי הדמיון הטובה עליהם, כיצד יצאו לטיול תמים במורד נהל קדונו, כשחברם האבוד משתרך מאחוריהם בעצלות. לפתע שמעו קול זעקה חדה, וכשפנו לאחור הספיקו לראות שמי דמיות התופסות את חברם בידי ובגדלי ונסות המקום לכוון לשכונת היהודים.

ככל שנסו לדלק אחריהן לא השיגו את מבקשם, ועתה מבקשים הם את עזרת כבוד המפקד שישיע בידם למצוא את חברם האבוד כי מי יודע מה חפצים הללו לעולל לו, ואולי עוד יספיקו להצילו.

המפקד האטר אשר מזה זמן רב לא ארע מארע בעל משמעות במשמרתו, שש על ההזדמנות שנקרתה לפניו ומהו לשלח פלגת שוטרים אל שכונת היהודים, תוך שהוא מצוה עליהם לטרק בית אחר בית ולא להניח אבן על אבן על שימאצא הנער, והוסיפי יעזרו.

לא חלפה ולא שעה קלה וכבר התבשר על צמיאת ההרוג המוטל בחצר בית הכנסת.

מדשן ענג ומנפח מחשיבות מהר המפקד לביתו של הפחה הטורקי, איש שמעולם לא נתן באהבת ישראל תורה. הלה מהר להסיק את מסקנותיו, ובלקדם האיר הבקר כבר נשלחה פלגת שוטרים לאסר את ראשי קהל היהודים.

בשעת בקר מקדמת פשיטה הידיעה על עליית הדם כאש בשדה קוצים בקרב בני הקהלה היהודית התשנה. התנדד שפשטה בכל כל הפכה עד מהרה לפחד מצמית כאשר פרו שיצא משעם הפחה הכריז, כי אם תוך ארבעים ושמונה שעות לא יסגרו הרוצחים, יגרשו כל יהודי ירושלים עד לאחרון שבהם ולא ירשו לשוב אליה לעולם.

משלחת שתלויים שרצה מיד לאחון הפחה נפתה לדבר על לבו ככלי כלימה, אך נתקלה בקיר אטום. מולוית הנהרצות של הפחה חתמו את הגולל על נסיונות השנינו: "אם תסגירו את הרוצחים ישובו חיים לזרם על מי מנחות, אך אם לא תעשו זאת לא יתור אחד מקם בתחומי ירושלים".

בצר להם יצדו היהודים לביתו של רבם הדגול, רבנו קלונימוס, שספון היה באותה עת בחדרו, שקוד על תלמודו, מבלי לדעת על המהומה המתחוללת בחוצות. מששמע הרב את ספור המעשה הרציני פניו באמת. הוא סגר את ספרו, חבש את מצפנתו ומהר לצאת מן הבית.

כשצעד הרב במהירות על מרצפות האבן העתיקות בשתי הספיקו מליוו השנינו. בהילוחו של הרב היתה לחיזה בעיניהם, בפרט פלגתו הבינו להיכן פניו מועדות.

מה רבה היתה הפתיעתם כאשר כמה דקות לאחר מכן עמדו רגליהם בפתח ארמונו של הפחה. בלא פחד ומורא נקש הרב על הדלת ההודיה וזו נפתחה בידי שומר נבדח. השומר שאל מבקשם, והרב השיב כי דבר לו אל הפחה ומבקש הוא לראותו. מפני כבודו של הרב, נענה הפחה והזמינו להקנס.

בטרקלין הבית ישב הפחה על כסאו כשגאצים של פסע נתזים מעיניו. "מה בפידו והדיד?", דה הפחה את אלתו.

"מבקש אני כי יורה הפחה לשרחור לאלתר את הכלואים ולבטל את הגזרה. עליית שוא היא זו, ואין מכבודו של הפחה להפליל אנשים תמימים על סמך עדות שקר", השיב הרב ללא הסוס.

לרגע נאלם הפחה דם. הוא לא צפה לתשובה שכזו, אך רבי קלונימוס לא הותיר לו זמן רב להרהר: "עליך להושיב בית דין מיחד שיזון בפרשיה ללא משוא פנים. בטוח אני כי צדקתם של אמי היהודים תבא עד מהרה לאור", סים הרב בקולו הנחוש.

"וכיצד תזכיר זאת?", תמה הפחה, והרב השיב: "את הדאגה לפרט זה הותר לי, אך תחלה הורה לבית הדין להתכנס".

עד מהרה התכנסו שלשת דגיני בית הדין המסלמי בביתו של הפחה. אולם הרב לא הסתפק בכך: "מבקש אני כי תורה להביא לקאן את גופת הנרצח, את חבריו המתלוננים ואת בני משפחתו", אמר בקולו הבטוח.

גם לבקשה זו נענה הפחה. גופת ההרוג הובאה לפני בית הדין, כשלאחריה הכנסו הנערים המתלוננים ובני משפחת הנרצח.

הרב בשם המנוכחים להתין קמעא, נגש לפנת החדר והחל ליחד את יחודי הנשגבים. לאחר דקות ספורות נענר הרב משרעפיו. הוציא את קלמוסו, רשם על פסת קלף את אחד משמות הקדש, היחיו על מצה ההרוג והורה לו: "קיום ממשכבך ואמור קבל עם ועדה: מי הרג אותך?".

לפילאת קלם התישב לפתע הנער על מוטו, הצביע בידו על אחד הנערים ותאיר קצרות כיצד רצח אותו, ומיד שב והתמוטט על משכבו.

בו רגע עמד הרוצח בטבעת שוטרים והובל למרפתי המשטרה, שם הודה עד מהרה ברצח ונדון למות.

מיום זה ואילך קנסי חכמי ירושלים להוסיף בנוסח תפלת נשמת: "מחיה מתים, ורופא חולים... המשיח אלמים, והמפענע נעלמים", לזכר אותו הנס שבו התלה הקדוש ברוך הוא את הנער, פתח את פיו וכן פנתה את תעלמות הרצח הנעלם.

הגש"פ 'שפלת הרגול' 'שלמי תגינה' (מהד' סלוניקי עמ' רד)

וכאשר תקום מן הספר, תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקימו.

כאיך תערוג

פנינים על פרשיות השבוע וליקוטי ענינא דיומא
מרבן של ישראל מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א

בס"ד | גליון 189 | שנה ד' | פרשת וארא | שנת תשע"ז

פניני הפרשה

(וארא ז, יח) מפרש הספורנו: שהמים ייפכו לדם ממש, ולא רק למראית דם, ומשום הכי הדגה תמות. ולפירוש, מיתת הדגים והבאשת היאור, באו כתוצאה ממכת הדם.

אמנם בדעת זקנים פירשו, שרק המראה היה דם, אבל הטעם נשאר כמים. ולפיכך הדגה תמות כדי שיבאש היאור. וקשה, א"כ למה נקראת המכה כי אם על שם הדם ולא על שם ההבאשה. ונ"ל לפי שההבאשה אינה ניכרת והדם ניכר עכ"ל. והנה להלן (כ"א) כתוב: ולא יכלו מצרים לשתות מים. רק לאחר שכתוב, שהדגה אשר ביאור תמות ויבאש היאור.

ומשמעו כדברי הדעת זקנים, דמה שהמים נהפכו לדם לא היה עדיין בזה סיבה שלא יכלו לשתות, רק לאחר שבאש היאור.

אמנם ק"ק דלפירושו הדגים לא מתו על ידי פעולת משה ואהרן, אלא זה היה דבר נוסף שהדגים ימותו ולכן באש היאור.

ומקושת הדעת זקנים למה המכה לא נקראת על שם ההבאשה. משמע שההבאשה היתה מכה נוספת ולא כתוצאה ממיתת הדגים, דאל"כ מה מקשה שהמכה תקרא על שם התוצאה. ולפ"ז נכללו במכה זו שתי מכות. וצ"ב.

ועוד יל"ע לפירוש הדעת זקנים, אם לא יכלו לשתות רק מחמת הבאשת היאור כתוצאה ממיתת הדגים, א"כ יכלו לשתות ממים שאינם מחוברים ליאור שלא היו שמה דגים מתים, ובמים אלו היה רק מראית דם ולא טעם דם.

וי"ל, דלהלן י"ט כתוב: קח מטח... ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים. וצ"ב למה כתוב פעם נוספת 'והיה דם' (ועיין מדרש ט, ז). ולפירוש הדעת זקנים י"ל דבא ללמד דבכל ארץ מצרים המים נהפכו לדם ממש (ולא רק מראה דם כמו במי היאור). ומשום הכי לא יכלו לשתות משאר המים שבארץ מצרים. (גם מהר"ל ד"ק מקשה בכפילות הפסוק. והוא מפרש שהפסוק בא ללמד שהמים נהפכו לדם ממש, ולא רק מראה דם, וכפירוש הספורנו).

גבולו בצפרדעים

"ואם מאן אתה לשלח הנה אנכי נגף את כל גבולך בצפרדעים" (וארא ז, כז)
מש"כ: "גבולך" ולא: "גבול מצרים"? י"ל כי דיבר אל פרעה שהיה המלך שכל המדינה נחשבת לגבולו. (באמת כל המדינה היתה שלו על פי דין, כי יוסף קנה את כל אדמת מצרים לפרעה, ויגש מז, ט). ומדכתיב 'כל גבולך' משמע שהיו צפרדעים בכל פיסת אדמה בכל ארץ מצרים. ובפירוש רבנו אפרים כתב שכל כך יהיו בריבוי שכל המהלך נוגפים רגליו בהם (עיין מש"כ להלן ח, ג). ובמדרש י, ג איתא דכל מקום שהיה עפר והיה טפה של מים בו היה נעשה צפרדע.

יש בטחון בתפילה לכבוד שמים. תפילה על וחוניות, מתקבלת

"ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה' אלקינו" (וארא ח, ו) למה משה אמר "למחר", אם ידע בנבואה, מובן. ואם לא ידע, מהיכן יכול היה לומר כך? וצ"ל, כיון שעשה הכל לכבוד שמים, ידע שתפילתו תתקבל. והיה יכול לומר בוודאות שהקב"ה ישמע לו. והאבן עזרא להלן פסוק ח', כ' שבטח בה' שלא יביישוהו. כי אמר אל פרעה מעצמו בלי רשות ה'. וק"ק למה אין זה בכלל עיון תפלה (עיין רש"י ותוס' ברכות לב) וכל צדיק חושש שמא יש בו עוון שימונע מקבלת תפלתו. אבל אולי בתפילה על כבוד שמים, שאני

מידת הק"ו

"ודבר משה לפני ה' לאמר הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים" (וארא ו, יב) תב רש"י שזהו אחד מהק"ו שהתורה דורשת "הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים". העירו מנין לרש"י ק"ו זה, שמא מה שלא קבלו את דבריו מפני שלא השתכנעו שאכן הגלות תתקצר?

ויש לפרש דהיא גופא מכיון שהיה ערל שפתים לכך לא יכול היה משה לשכנעם שיקבלו את דבריו, וללא שהיה ערל שפתים באמת היה מצליח לשכנעם שיקבלו את דבריו.

מהות השם 'עמרם'

"ויקח עמרם את יוכבד זודתו לו לאשה ותלד לו את אהרן ואת משה ושני חיי עמרם שבע ושלשים ומאת שנה" (וארא ו, כ)

והנה השם עמרם אפשר לפרש שזה מלשון "עם רם" דהיינו שהי' גדול מאד כדאיתא בב"ב (י"ז א') שהוא אחד מארבעה אנשים שמתו בעטיו של נחש, ובזוה"ק שמות מפרש דנקרא עמרם שיצא ממנו עם רם על כל רמים.

ואולי הכונה למשה ששקול ככל ישראל, עיי' במד"ר שה"ש [פרשה ד' ב'] ילדה אשה אחת במצרים ס' ריבוא בכרס אחת וכו' זו יוכבד שילדה את משה ששקול כנגד ס' ריבוא שהם כל ישראל, ועיי' בברכות ז' א' דזרעו היו למעלה מס' ריבוא.

שם חדש בנצחון היצר הרע

"ואלעזר בן אהרן לקח לו מבת פוטיאל לו לאשה ותלד לו את פינחס אלה ראשי אבות הלויים למשפחתם" (וארא ו, כה) פרש"י מזרע יתרו שפטם עגלים לע"א ומזרע יוסף שפטם ביצרו. הנה דרשה זו לא נכנסת לתיבה בדקדוק, דאם ע"ש הפיטום הרי חסרה האות מ"ם, ואם ע"ש הפטוט הרי חסרה טי"ת וזה תיבה חדשה, ולא כל המתגבר על יצרו זוכה לקבל שם חדש.

אמנם מצינו כעין זה בסנהדרין [י"ט ב'] על פלטי שנקרא בשם פלטיאל מפני שפלטו קל מהעבירה, וכן להבדיל באומות העולם המנצח במלחמה עולה בדרגה ומקבל תואר מיוחד.

כל שלא ממלא תפקידו, זהו 'הלקאה' עבורו

כה אמר ה' בזאת תדע כי אני ה' הנה אנכי מכה במטה אשר בידי על המים אשר ביאר ונהפכו לדם (וארא ז, י"ד) פרש"י לפי שאין גשמים... לפיכך הלקה אותם על יראתם ואח"כ הלקה אותם. וכן לשון הפסוק (להלן כה): אחרי הכות ה' את היאור.

וצ"ב למה זה נקרא 'הלקאה', הרי היאור דומם ולא מרגיש? וצ"ל שהכוונה היא ביחס אל אנשי מצרים שחשבו כך. עוד י"ל שכל דבר שלא ממלא את תפקידו, זה הלקאה עבורו. [בצוואת רבי יהודה החסיד אות נ"ג כתוב, תרגולת שקראה כמו תרגולת ישחטנה מיד. ויתכן שזה משום שלא צריך להשאיר דבר מקולקל שלא עושה כפי טבעו יצירתו].

בגדר מכת דם

"והדגה אשר ביאר תמות ובאש היאור ונלאו מצרים לשתות מים מן היאור"

הוקדש ע"י ידידנו חבר המערכת הרב א.ר. הי"ו לרגל הולדת בתו בשעתו"מ יזכו אביה ואמה לגדלה לחופה ולמעשים טובים

"ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים" (ו'ארא ח, ב)

וכתב הברכת פרץ: 'פרשי' ז"ל צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתות נחילין נחילין, וכ"כ במדרש תנחומא שהיו המצריים מכין אותה והיא מתות וכו' והנה כשראו המצרים המכים אותן כי ע"י מוסיפה להתיז צפרדעים הרבה הלא הדעת נותן שצריכים להפסיק מלהכותה כדי שלא להרבות השרצים הללו, אבל מה מדת הכעס אומרת: אדרבה מכיון שמוסיפה להתיז כל שכן ומ"ש שצריכים להוסיף להתנגם ממנה ולהכותה ככל האפשר וכל שהוסיפה להתיז הוסיפו לכעוס וחמתם בערה בהם, וכך חזר חלילה הם הוסיפו להכות ולהתנגם והיא הוסיפה להתיז נחילין נחילין, עד כי ותכס את ארץ מצרים וכן הוא בכל מקום שכוועים, כי אם ישמעו חרפתם ולא ישיבו ישתקע הדבר לאט לאט, אבל כשמשיבים לשכנגדו הרי הוא מוסיף להשיב לעומתו כהנהגה, וכל מה שיוסיף להתנגם גם הלה יוסיף לעומתו ככל האפשר, ואם כן הדעת נותן שטוב ויפה לו לא להטפל עם זה שציערו ולעבור בשתיקה עד יעבר זעם, אבל מדת הכעס אומרת הכי אנכי אשתוק על זאת ומתחיל להשיב או להתנגם וגם שכנגדו הולך ומוסיף ומדת הכעס שלו אומרת שיש להשיב מנה אחת אפים וכך לעולם, וסופו כמכת הצפרדעים במצרים, עכ"ד הברכת פרץ, ונביא כאן כמה ענינים והדרכות מרבנו שליט"א לינצל ממידת הכעס.

מוניעת הכעס

מטין בשם הגר"ס שאמר: שמי שכוועס וחפץ להסיר כעסו, יחשוב כך: דהנה בדרך כלל מה שאדם כוועס הוא בגלל שלא עשו רצונו, והרי מי שיש בו יר"ש דברים נשמעים, ואם לא שמעו ע"כ שהוא בעצמו אינו ירא שמיים, וא"כ אין לו לכעוס כי אם על עצמו.

הינצל מהכעס

פלוגי שאל את רבנו שליט"א אם שייך בכלל להיפטר מכעס? והשיב לו: אם יגידו לך שאם לא תכעס תקבל מיליון דולר ואפילו אלף דולר וודאי לא תכעס, אלא שברגע שאדם רוצה לכעוס שוכח מהכל וחושב שנשאר בלי פרוטה והעולם נחרב ומוכרח לכעוס, אבל עכ"פ זו ראייה שאפשר. וא"כ כאשר ה' אומר אינו שוה מיליון? וההצלחה בעולם הזה למי שהצליח לנצח את הכעס שווה עד מאד, וכן השכר טוב שיהיה לו על כך מהקב"ה.

ופ"א הציע רבנו להינצל מן הכעס, שפעם ביום יזכיר לו יום המוות. ושאלו את רבינו אם יש עצה אחרת, היות ויש כאלה שזכרון יום המוות "מפחיד אותם".

חשב רבינו ואמר: יעלה בדעתו את זכרון "הגיהנום", וכמו שאחז"ל בנדרים דף כ"ב כל הכוועס כל מיני גיהנום שולטין בו. שנאמר והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשריך, ואין רעה אלא גיהנום.

לחנך להתגבר

שאלו על ילד בן שש איך יתגבר על הכעס? אמר רבינו אם הוא ילד מבין שיאמרו לו שכתוב בגמ' כל הכוועס כל מיני גיהנום שולטים בו ורואים את זה בחוש.

עצה להינצל

אחד שאל לרבינו עצה להינצל ממידת הכעס, בתחלה אמר רבינו: אני גם מחפש עעות לזה, אח"כ אמר ללמוד בספר חרדים פרק ס"ו [ע"ש אות י' .... ואתה בן אדם ידעת כי נשמחך מושב אלוקים, כבעסק ועצבונך יסתלק, ואיך תעצב על חיי עשה ותאבד חיי עולם. לכן סבל בשמחה כהלל כל הבא עליך ולא תעזוב את מלכך ויהי זאת נחמתך כי בו תדבק, והוא יאר פניו אליך ואתה אליו יתברך. ובאות י"ז: איך תכעס במקומה ונשמחך היקרה ותשכין במקומה רוח רעה, דומה אתה למי שנועץ סכין בכעסו בלבו, ואם ילכין פני חברו הרי שופך דמים. (ע"ש עוד) וראה בכאל תערוג ירח איתנים שרבונו מיינען ללמוד פרק זה באלול].

הגר"א באבן שלמה (פרק ב' הלכה ה') כתב וז"ל: לימוד "האגדה" טוב לכבוש בו יצה"ר של תאוה, ובלמוד הלכות וכו' את הכעס, ואי אפשר להרוג את היצר הרע אלא בתורה, עכ"ל.

לא להכות מתוך כעס

אמר רבנו: לפעמים יש יוצא מהכלל שצריך להכות, אבל ברור כי מה שכתוב חושך שבתו שונא בנו אין הכוונה שיש להכות בלי הבחנה וכל הזמן, וגם לא מדובר במכות נמרצות שאם כן הוא מחנך את בנו להכות כמותו, הילד ילמד להכות על כל דבר כי זו הדוגמא שראה אצל אביו, כי כאשר מכה בתקיפות ובכעס הילד מתרגל שזה מה שקורה ברגע שאבא בכעס ואין מכך תועלת.

ולכן לא שייך להכות בשעת כעס, אלא יש להמתין עד שישכך כעס ואז במקום הצורך ומעת לעת שייך לתת איזו מכה. שהילד ירגיש שקיבל מכה שלא מתוך שנאה אלא רק מתוך אהבה.

צחצוח הנשמה - כיצד?

כשנפטר הגה"צ ר' אליהו דושינצר זצ"ל, אמר החזו"א למרן הגר"ק שליט"א שהנפטר לא כעס מימיו, ואם נשאל מנין ידע ד"ז החזון איש? משמע שהוא ידע [היינו ברוח קדש]... או שהכיר את הנהגותיו והבין שאדם כזה לא יכול לבא כלל לידי כעס. ובהזדמנות אחרת הסביר רבנו: שכשאדם כוועס זה עושה לו כתם על הנשמה, כנראה ראה החזו"א שונשמתו של רבי אלי' מצוחצחת, וממילא הבין שלא כעס מימיו.

הכוועס שומע דברים אחרים

שה רבנו: היה אחד שאמר שקרים בשמי, והי' לי תרעומת גדולה עליו, אבל אח"כ חשבתי מה ייצא לי מזה שלא אמוחול לו, גם דנתי אותו לכף זכות, שהוא לא היה משקר במזיד, אלא כיון שהיה רגון בטבעו, ממילא לא שמע טוב, אדם שהוא בכעס בטוח שהוא צודק ואינו מדקדק ושם אל לבו למה שאחרים אומרים לו [נכמו שמצינו בגמ' (שבועות כו, א) דמר מישתבע דהכי אמר ומר מישתבע דהכי, דכל אחד היה משוכנע דכך שמע] (ואמר: אני מוחל לו במחילה גמורה, שינוח בשלו' על משכבו).

כשציערו את רבנו בענין מסוים אמר: יכול להיות לי כעס בלב, וע"ז אני עובד בימים אלו שאף כעס הלב לא יהי'.

ושח הרמ"ש: בזכרוננו מלפני יותר משלושים שנה שסיפר לי א' מגדולי תלמידי של רבינו, שכשידבר עמו רבינו בענין מידת הכעס, אמר "כבר עשרים שנה שאני מנסה לעקור מעצמי מדה רעה זו!". ופ"א אמר להר"י לוינשטיין שלפעמים שאומרים לי דברים שמכועים אותי, אני אומר איזה 'וויץ' כדי להסיר ממני את הכעס.

מאות תעניות

כתוב במעלות התורה שעל כעס צריך מאה עשרים תעניות ע"פ האריז"ל, וא"כ אין לדבר סוף אפי' כל החיים לא יספיק, בדור אחרון התיקון ע"י התורה, אין כח לצום, ויש להבין למה אז לא ה' מספיק תורה? וי"ל.

והנה אם הוא יודע שאם יתענה מאה וחמישים יום ודאי שיכעס שוב, מה יהי'.

בספר עין החיים (ק"ד) מובא על אדם שעושה תעניות, שאלו את הרב ז"ל אם בעת התשובה יאכל מים עם גריסים מבושלים? השיב לו אם יודע בנפשו שיכול להסתפק בלא חמין ותבשיל אז טוב יותר שיתפסק בפת ומים, כי אם יתיר לו איזה תבשיל אזי יהיה מנוסה בזה, כי לפעמים התבשיל שלא כרצונו, או שלא היא מבושלת או באיזה ענין אחר, עד שישגרו היצר בענין קפידא וכעס ח"ו ויתפסנו לא פחות בלבו ח"ו, עכ"ל.

המיוחד בכעס, כמו שכתוב (נדרים כב) של הכוועס כל מיני גיהנום שולטים בו, כי זה מביא להרבה עבירות. כמש"כ באגרת הרמב"ן שהכעס היא מדה רעה להחטיא בני אדם, ורבינו יונה בשע"ת [ש"א אות ט"ז] כתב: ובעל הכעס עלול לפשעים ומופקר לנזקים.

מה גדר האיסור

יש לדון בעצם הכעס אי הוי עבירה או מביא לידי עבירה, הכוועס כל מיני גיהנום שולטין בו ומבואר בר"ן משום שיבואו לכפור בעיקה, וברא"ש שם ביאר או דהכונה דזה לא טוב כמו מיני פורעניות בגיהנום, או משום דזה יגרום לחטוא ולהיות בגיהנום עכ"ד. לכאורה משמע דס"ל דמה דאסור כעס הוא משום דגורם לאיסור, וכן מבואר באגרת הרמב"ן ליהור כמכעס שזה מדה רעה להחטיא בנ"א.

כעס חילול ה'

אמר רבנו: כעס נחשב דבר קל בעיני הרבה אנשים. הרבה אנשים מרשים לעצמם לכעוס בלי לתת על לב חומרת הדבר.

במסכת יומא דף פ"ו ע"א נאמר חילול השם לא מתכפר אלא במיתה וז"ל הגמ' אבל מי שיש חילול השם בידו אין כח לא בתשובה לתלות ולא ביה"כ לכפר ולא ביסורין למרק, אלא כולן תולין ומיתה ממרקת שנאמר ונגלה באזני ה' צבקות אם יכופר העוון הזה לכם עד תמותו. וכך נפסק ברמב"ם הלכות תשובה פ"א הל' ד', ואמנם גם בחטאים אחרים שאלה גדולה אם מצליחים לעשות תשובה היות ותשובה זה דבר קשה, אבל מכל מקום לגבי חילול השם סובר שכלל אין אפשרות אלא במיתה.

ומכאן נבין את החומרא אם אדם חשוב כוועס זה חילול השם תלמיד חכם כוועס זה לא מתאים, ואדם פשוט אין בזה כל כך חילול השם.

יש הרבה אנשים שכוועים זה חמור מאד, ובאדם חשוב אם עשה תשובה לא יועיל רח"ל, ע"י ספר שע"ת לרבינו יונה שער רביעי אות ד' ה'

תגין באותיות

הי עובדא בפרשיות התפילין שעשו לרבנן, שעשה הסופר את התגין בצד האות ולא מעליו, והנה במג"א סל"ו סק"ג כ' צריך לתייג - צריך שיהיו התגים נוגעים בגוף האותיות וכל אחד נפרד מחבירו [מ"ע סי' ל"ה] וגם לא ידביקן בסוף האות כ"א באמצעיתן [ס' הזכונות] והו"ד במשנ"ב סק"ג.

אמנם בדעת קדשים במק"מ שם התעורר דבגוף ס' הזכונות משמע דלא בתגין של שעטנ"ז ג"ץ עסיק אלא בתגין של בד"ק ח"ה שאלו אם יעשה בסוף האות ישתנה האות הרבה. [וכן התעורר בס' מנחת סלת על הברוך שאמר (דף קכ"א) והביא קצת רא"י מפשטות דהתוס' דמנחת כ"ט ע"ב ד"ה שעטנ"ז ומס' התרומות, ומהגות ב"ש, ור"ל דגם מג"א כיון לוח].

ואמר רבנו דא"כ אין לחוש לזה בשעטנ"ז ג"ץ ושפיר הפרשיות כשרות. ודלא כהפוסקים דחששו דכיון דהביא המג"א ד"ז בפשיטות הוא נוהג בכל, ותקופה ממושכת רבנו עצמו לבש תפילין כאלו.

תפילין של הגרי"ז

סיפר רבנו: בחו"ל לכולם היה תפילין דקות והיה אחד מומחה בעיירה באבוב שהיה עושה תפילין גסות, והגרי"ז רצה להזמין אצלו תפילין גסות, ואיני יודע מה היה לסוף. [בחו"ל רוב ה'בתים מאכרעס' היו חסידים וראי שמים, ומיעוט מהם היו גרים בטיקטין והם לא היו כ"כ ירא"ש, ומחיר תפילין דקות היה 30 זלאטס, ותשע זלאטס היה שוה כמו מחיר כל זולר אחד, והיה שם אחד בשם ר' משה חיים שהוא היה המומחה מכולם והיה נוטל בשכרו 33 זלאטס].

ואמר רבנו שאם עושה סימן לחריץ מבחוץ אע"פ שאין הבתים פרודות היו נוהגין להקל בזה דלא היה מצוי בתים מהודרים אלא ביוקר גדול, אמנם צריך שיעשה את החריץ בדיוק כנגד הריחוב שבין הבתים אך אם יסמן סתם ד' חריצין מבחוץ לאו שפיר עביד. (אילת השחר מנחות ל"ד ע"א)

תפילין דר"ת

סיפר רבנו: הח"ח בסוף ימיו הניח תפילין של ר"ת, ואמר שאם ר"ת ישאל אותי בשמים למה לא הנחתי מה אני אענה לו?

והיה אחד [א"ה היה משמע מהדברים שזה היה רבנו שליט"א בעצמו] שהחליט משום כך להניח פעם אחת בחיים תפילין דר"ת משום הטעם הנ"ל (צדיק תכמר יפרח) ומציין רבנו שליט"א למה שכתוב בכתר ראש אות י"ג ששאלו להגר"א שמצינו בזהר על תפילין של ר"ת שהם של עוה"ב השיבו: דפשט הזהר אינו כן והמהדר אחר עוה"ב יניחם וע"ש עוד והב"ח אור"ח סימן ל"ד הביא ועוד כתב הסמ"ג והמרדכי ששלחו כתב מא"י שנפלה בימה שעל קבר יחזקאל ומצאו שם תפילין ישנים כסדר הרמב"ם ורש"י, ויש דוחין דלפי דפסולין הוו גזום לשם, ולא נהירא דלא היו צריכים גניזה אלא להחליף הנחתן מבית זה לבית זה עכ"ל.

הרצועות לשמה

סיפר רבנו: כשהגיע מן הגרי"ז לארץ דאג החזון איש עברו בדבר עיבוד רצועות התפילין שיעשה לשמה, ופנה לרבי שלמה לורנץ שהיה לו מפעל לעיבוד עורות בתל אביב, ונסע החזון איש בעצמו כמה פעמים לתל אביב כדי להוציא ולהכניס את העורות לבור בכל שלב ושלב, כדי שיהיה עיבוד

מכתבים הערות והוספות

מכח אדם ולא על ידי מכונה, ויוכל לומר בעצמו בכל פעם לשם מצות תפילין. [וראה קובץ אגרות חזון איש ח"ב אגרת קל"ד מכתב החזון"א להגרי"ז שמפרט כל טירחתו והתעסקותו בדבר].

נקב בתפילין

סיפר רבנו שהיו לו תפילין מעור של דקות, ונתהווה נקב בעור הדק העליון, ושאל את מרן הגרי"ז הגאב"ד דבריסק זצוק"ל [כשעלה רבנו להפגנה נגד הבריכה המעורבת, ולפני זה נכנס להגרי"ז]. וכתשובה סיפר לו הגאון מבריסק זצוק"ל שפעם נסע לאיזה מקום והי' בילקוטו בקבוק תרמוס ששכב בסמוך לתפילין, ונשפכו מים חמים ונתפשטו על התפילין ונתעקמו קצת, ומאז אף שהמשיך להתפלל בתפילין אלו, אבל הי' כל יום חוזר ומניח את התפילין של הגר"ד שמחה זעליג זצ"ל המורה הוראה דבריסק, ובתפילין של הגר"ר שמחה הי' נקב בעור העליון שהיו ג"כ מדקות ולא שמו לב לזה והניחום, והי' משמע מדברי הגאון מבריסק זצוק"ל שמניחם בברכה. (ארוחת רבנו ח"ה עמ' צ"ב)

להשקיע בתפילין

הגרי"ז היה אומר: בדרך כלל מצוי אצל בני אדם שמשקיעים בהוצאת כסף עבור קניית חליפה חדשה ושאר המלבושים נאים מידי תקופה קצרה, ומשקיע הרבה אפי' שזה לזמן קצר, ואילו במצוות לא משקיעים כל כך, ולדוגמא מצות תפילין הדרך שאדם קונה תפילין פעם אחת לכל החיים ומסתפק בכך ואינו משקיע בזה כל כך.

ובאמת הגרי"ז עצמו היה מחדש את התפילין שלו מוזמן לזמן אע"פ שלא מצא פסול במה שהניח עד עכשיו.

וכן רבנו שליט"א נוהג מידי פעם לחדש את התפילין, פעם בהחלפת רצועות, ופעם בריבוע הבתים או בצביעתן מחדש וכיוצ"ב. ומפעם לפעם שולח את התפילין אצל אדם ירא שמים שישפץ לו אותם. (אעלה בתמר מתורת בריסק עמ' קיד)

תפילין כל היום

שח הגה"צ רבי מתתיהו חיים סולמון שליט"א [ששמע ממקור נאמן עד ראייה] שכאשר מרן רבנו שליט"א והגרמ"ס זצ"ל ברחו מבריסק והגיעו למונטריי בשווייץ והיה עדיין בבחורתם, למדו שניהם ביחד כשהם מעוטרים בתפילין כל היום, בלי שום הפסק ובלי שום דברים בטלים, התמדה נפלאה. (פלאי מים עמ' פ"ח) [ובישיבה במונטריי היה דרכם של הגר"מ ורבנו להתפלל מנחה עם תפילין, כעדות רבי יעקב נטע בעק זצ"ל].

והעיר רבנו שהיום שלא נוהגים ללבוש כל היום, ואין כדאי לעשות דברים משונים בציבור.

תפילין במנחה

סיפר רבנו, שמנהג הגרי"ז היה, להניח תפילין של שיטת הרמב"ם פ"ב מתפילה ה"ב בפתוחות וסתומות בשעת תפילת המנחה. [דהגרי"ז (הל' תפילין) למד ברמב"ם דלא כהט"ז (סי' ל"ב סק"ז) ולכן היה לו תפילין אחרות. וסיפר רבנו שכשעלה לארץ ישראל והיה גר בפ"ת, היה בבית כנסת 'שונה הלכות' הרבה אנשים שהיו מניחים תפילין במנחה].

ורבנו כשהיה תקופה שהיה סיבה שהיה מתפלל תפילת מנחה ביחידות בביתו הניח תפילין, והיה מתפלל אז באריכות יתרה. והזהיר אז בבית לבל ידברו

בגליון 186 ויגש תשע"ז | הבאנו בענין עדיפות יציאה מהבית עם תלית ותפילין על אמון ואיש"ר. והעירו לנכון דהגוסס שונה וכמבואר בס' ימלא פי הלהתך עיונים בתפילה (עמ' קד) ח"ל, בשו"ע סימן צ' סעיף י"ד כתב ישכים אדם לביהכ"נ כדי שימנה עם עשרה ראשונים ובמשנה ברורה ס"ק מ"ז כתב והא"י לא הי' מן הראשונים כי הוצרך לפנות וכו' וגם כדי שילך מעוטף בטלית ותפילין לביהכ"נ וזה אי אפשר קודם היום עכ"ה. ויל"ע אם ס"ל דעדיף לילך מעוטף בטלית לביהכ"נ אפי' אם ע"י זה יפסיד עניית איש"ר וכדו' או דבכהאי גוונא עדיף לילך קודם אע"פ שאינו מעוטף בטלית.

ועי' בס' החדש 'ומשחרי ימצאוני' ב"ח 'במעלת עשרה הראשונים', שהביא בשם רבנו שליט"א, דהנה המלבי"ם בספרו 'ארצות החיים' (סי' כ"ה ס"ק י"ח), תמה ע"ד המג"א סי' כ"ה סק"ג, וז"ל: ובעיני דבר זה תמה מאוד, דהא מה שצריך להיות מיו"ד ראשונים, מבואר בגמ' ברכות (מו, ב), ואיך הכריע דמצוה זו לילך בטלית לבית הכנסת שאין מבואר בגמ' גדולה יותר, בפרט שבוהר עצמו (פ' תרומה קלא, א) משמע שהקדימה להיות מיו"ד ראשונים עדיף יותר. ואף כי רב חייילה דהאר"י לגזור אומר בזאת, מ"מ הא קודם אור היום אין יכול ללבוש תפילין, ולא שייך לומר שמעיד עדות שקר כמש"כ ביראתך, וכ"כ בשו"ת 'נחלת שבעה' סי' ו' וכו', עכ"ל. וע"כ מסיק המלבי"ם, דהעיקר כהטעם השני שהובא בשע"כ, דהא דהאר"י לא היה מעשרה הראשונים, הוא מפני שהיה חלוש, עכ"ל עיי"ש.

ומפני טענת המלבי"ם, דעשרה הראשונים הוא מדינא דגמ', הורו מקצת מגדולי זמננו דמצות עשרה הראשונים עדיפא. ועי' בספר 'הליכות שלמה' הל' תפילה (עמ' מ', פ"ד הערה 3), שכתב בשם הגרש"ז אויערבך זצ"ל בזה"ל: לבחור ששאל בענין זה יעץ, שלעת עתה לא יקבל על עצמו הנהגה זו. ואמר לשואל, דהשכמה לבית הכנסת להימנות מעשרה הראשונים, נראה דעדיפא מהליכה לביהכ"נ בטלית ותפילין, שהרי היא מדינא דגמ' כמבואר בברכות (שם), עכ"ל ספר 'הליכות שלמה'. וכן אמר לי למעשה מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א, דמעלת עשרה הראשונים עדיפא, מפני שהיא מדינא דגמ'. אכן יש מרבתינו שליט"א שר"ל דהכא אין זה נחשב 'דינא דגמרא', כי ענין עשרה הראשונים הוא מעלה, ואינו דין, ועי' מש"כ בזה בספר 'ומשחרי ימצאוני' כרך ב' עי' מש"כ בשער ט' סי' י"א ענף א' אות ב'.

ובמה שהובא שם בענין הנחת תלית ותפילין בבית כנסת שלאחר הסליחות מניח רבנו תלית ותפילין במקומו בביהכ"נ. כמדומה שאמר שמאחר שכל רגע יש מצוה להיות בביהכ"נ (כמבואר ברמב"ם פ"א מתפילה ה"ט ובשו"ע סימן קנ"א) כמ"ש אשרי יושבי ביתך, לא כדאי לצאת להניחן בחדר חיצון.

העיר הרה"ג רש"ש ש' שליט"א מדברי המשנ"ב (סי' כה סק"ח) 'ועיין באחרונים שכתבו במשכים קודם אור הבוקר ובהכ"נ לא שייך אזהרת הוזהר דעדיין לא מטי זמן חיובא. ומ"מ כשיאור היום יותר טוב שיצא לחצר בהכ"נ וילבשם שם ויכנס אח"כ לבהכ"נ'. משמע דגם ככה"ג עדיף לצאת.

עולם הישיבות

ישיבת בית רבי שמעיהו

הוקמה באולו תשל"ז ע"י הגאון רבי שלמה אנגלנדר שליט"א בבני ברק

עם בני הישיבה

מֵרֵן שְׁלִיט"א מְכִיר רַבִּים מְבִי הַיִּשִּׁיבָה וְיֵשׁ לֹ הַכְרֹת קְרוֹבָה לְאוֹרֵיָה בִּישִׁיבָה, אֹרְחוֹתֶיהָ וְהַלִּיכוּתֶיהָ וְגַם הִיָּה לֹ קֶשֶׁר עִם בּוּגְרִיָה. פְּעַמִּים, מִפְּנֵי מַרְבִּיצֵי תוֹרָה מִיִּשִׁיבוֹת חֲדָשׁוֹת, לְהַעֲתִיק אֶת סִדְרֵי יוֹם יִשִּׁישׁ וּשְׁבֵת קוֹדֵשׁ מִהִישִׁיבָה.

אֶחָד מֵהַדְּבָרִים הַיְסוּדִיִּים שֶׁמֵרֵן עִמְדָה עַל כֶּךָ, הוּא שְׁהַלְיָמוֹד בִּישִׁיבָה יִהְיֶה מֵתוֹךְ חִינוּךְ וְאוֹרֵיָה וּבְשׁו"א לֹא עַל בְּסִיס שֶׁל תְּמִיכוֹת כְּסָפִיּוֹת, וְאִפְּלוּ בְּזַמְנֵים שֶׁמְקוֹבְלִים כְּזַמְנֵי רִפְיוֹן, כְּגוֹן סוּף זֶמֶן, יָמֵי יִשִּׁישׁ וְאִפְּלוּ לִיל פּוֹרִים. פְּעַם הַתְּבַטָּא בְּפְנֵי רַה"י: עוֹד מַעַט יִשְׁלַמו כֹּסֶף עַל בְּרַכַּת "אֲשֶׁר יֵצֵר". יֵשׁ לְצִיָּין שֶׁהַהֲנַחָה שֶׁמַּעֲהָ עֵקֶרֶן זֶה בְּזַמְנֵהּ, מִמֵּרֵן בַּעַל הַ"קְהִילוֹת יַעֲקֹב" זִיע"א.

בְּעַקְבוֹת הַיְכָרוֹת זֶה זְכָתָה הַיִּשִּׁיבָה שֶׁמֵרֵן נִשְׂא מִדְּבָרוֹתֶיהָ וְחִזְקָה בְּתוֹרָה וִיר"ש בְּהַזְדַּמְנוּיֹת רְבוֹת, וְכַמְדוּמָה כְּמַעַט בְּכָל עֵת שֶׁהִתְבַּקֵּשׁ. יַחַס בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה לְמֵרֵן הִיָּה יַחַס שֶׁל 'דְּבִינו', עַל כָּל הַמִּשְׁתַּמֵּעַ בְּמִוֹרָא רַבְרָן, דְּבַר הַנִּיכָר, כְּאֲשֶׁר נִשְׂא דְבָרֵי חִיזוּק בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה הֵיוּ יוֹשְׁבִים כְּבוֹעַ וְחֻלְפִיָה. וְנִבְיָא כְּמָה קְטָעִים מִהִישִׁיבוֹת. (חֲלַק מִהִישִׁיבוֹת נְדָפְסִים בְּקִבְצִים שִׁצְאָו ע"י בּוּגְרֵי הַיִּשִּׁיבָה) בְּא' אֲלוֹל תַּשְׁס"ג הִגִּיעַ רַבְנֵי שְׁלִיט"א לְמִסּוֹד שִׁיחַת פְּתִיחָה בִּישִׁיבָה וְאָמַר בְּתוֹרָה: בְּחֹסֶד הַקְּבָ"ה רוֹאִים שְׁבָדוֹרוֹת שְׁלֵנוּ, לְמַרְוֹת שְׁכַמְעַט אִי אֲפֻשֶׁר לֹמַר שְׁאֲנִישִׁים יִהְיוּ בְּמַדְרָגָה כְּזֹאת, אֲבָל הַקְּבָ"ה בְּרֹב חֲסָדוֹ יוֹדַע שֶׁהַדּוֹרוֹת חֲלָשִׁים, אִזְ חֲסָד שֶׁהַקְּבָ"ה עוֹשֶׂה עִם הַדּוֹרוֹת שְׁלֵנוּ, שְׁלִמְרוֹת זֶה רוֹאִים שֶׁאֵם לֹמַדִּים הַרְבֵּה תוֹרָה, אֲפֻשֶׁר לְהַשִּׁיג, יֵשׁ הַרְבֵּה שְׁעוּלִים מֵאֵד בְּתוֹרָה וּמְקַבְלִים תוֹרָה מֵאֵד, זֶה חֲסָד שֶׁהַקְּבָ"ה נוֹתֵן לָדוֹד, הִיָּת שְׁהוּא רוֹאֵה שֶׁהַדּוֹרוֹת חֲלָשִׁים, הוּא נוֹתֵן תוֹרָה מֵאֵד חֲפְזִיָּים, וּבְדוֹרוֹת הַקּוֹדְמִים בְּאֵמַת לֹא הֵיוּ זֹכִים רַק אִם הִ' מַדְרָגָה שֶׁל אָדָם כִּי יִמּוֹת בְּאֵהָ, הַיּוֹם הַקְּבָ"ה עוֹשֶׂה חֲסָד אֲתָנוּ.

וּב"ה רוֹאִים שֶׁאֵם בְּחֹר לֹמַד כְּמָה שֵׁנִים טוֹב, הוּא זֹכֵה לְעֹלֹת וְלַעֲלוֹת, וְזֶהוּ חֲסָד שֶׁל הַקְּבָ"ה, וְלִכְּן אֶת הַחֲסָד הַזֶּה צָרִיךְ לְנַצֵּל, וְלִכְּל הַפְּחוּת אֶת הַמִּינִימוֹם צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת וְכו'. בְּיוֹם ב' כ"ב אֲלוֹל תַּשְׁס"ה הָאֵרִיךְ רַבְנֵי בִּישִׁיבָה בְּהַכְנֵה לְר"ה וְסִימֵ: אֲנַחְנוּ צְרִיכִים לְדַעַת, עַכְשָׁיו אֲנוּ עוֹמְדִים לְפָנֵי ר"ה כ"א צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת חֲשׁוֹבֵן וְלַהֲרִישׁ שֶׁלְכַל דְּבַר מִצְוָה צָרִיךְ לְשֹׂאָף, זֶה הַחִיִּים! כֹּל מַעֲשֶׂה מִצְוָה, זֶה הַחִיִּים !

כֹּל דָּף גַּמ' זֶה חִיִּים! יֵשׁ לְשֹׂאָף הַלְכָנִים טַעַם בְּתוֹךְ הָאָדָם שִׁירְגִישׁ עֲצֻמוֹ מֵאוֹשֶׁר כְּשֶׁעוֹשֶׂה מִצְוָה. וְעַד כְּמָה שִׁיתוֹר נִתְחַזַּק בּוֹ, יֵשׁ לְקוֹוֹת שֶׁהַקְּבָ"ה יִרְאֶה, שְׁאֲנַחְנוּ רוֹצִים לְהִיָּת אוֹהֲבֵי תוֹרָה, רוֹצִים לְהִיָּת שׁוֹמְרֵי מִצְוֹת וְאֲנַחְנוּ מַרְגִּישִׁים טַעַם בּוֹ. (הַכְרַם גְּלִיוֹן 2) הַלוֹחֲתָנוּ, יָמֵי "שִׁישִׁי" בְּעוֹלָם הַיִּשִּׁיבוֹת יוֹדְעִים כִּימֹת מִצְוָה. כְּשֶׁשֶׁמַּעַט מֵרֵן רַבְנֵי שְׁלִיט"א שְׁבִישִׁיבָה מִשְׁתַּדְּלִים בְּיֹתֵר לְהַגְבִּיר הַלִּימוּד בִּימֵי שִׁישִׁי בִּיקֵשׁ לְחַזוֹת בְּמַחְזָה הַמְרַהֵב בְּמוֹ עֵינָיו, לְהוֹסִיף לְחַזֵּק אֶת בְּנֵי הַיִּשִּׁיבָה לְהַגְבִּיר חִילִים בְּיוֹם הַשִּׁישִׁי, וּבְיוֹם ו' ג' אֲדַר תַּשְׁס"ו הִגִּיעַ לְיִשִּׁיבָה הָאֵרִיךְ בִּישִׁיבָה. וְכִפִּי שֶׁהַזְכִּיר בְּתַחֲלִילַת דְּרָשָׁתּוֹ וְז"ל "כִּפִּי שֶׁמַּעֲתִי ב"ה לֹמַדִּים כִּאֵן בְּיוֹם שִׁישִׁי כְּמוֹ כָּל הַיָּמִים. וְחֻז"ל אוֹמְרִים "אֵין מִזְרִין אֲלָא לְמַזְרִין", דוֹקֵא מִי שֶׁמְזוֹרֵז מִזְרִין אוֹתָם. (הַכְרַם גְּלִיוֹן 3)

וּבְכ"ב אֲלוֹל תַּשְׁס"ו הִגִּיעַ שׁוֹב רַבְנֵי לְיִשִּׁיבָה וְאָמַר בְּתוֹרָה בִּישִׁיבָה גַם רוֹאִים, שְׁאִפְּלוּ מִי שֶׁשִּׁיךְ לְתוֹרָה וּמִצְוֹת, אִם יֵצִיעוּ לֹ לְכָן אָדָם אִיזָה דְּבַר, לְמַשֵּׁל אִיזוֹ מִשְׁרָה, מֵהַדְּבַר הָרַאשׁוֹן שְׁחוֹשֵׁב אִם לְקַבֵּל מִשְׁרָה אוֹ לֹ. מֵהַדְּבַר הָרַאשׁוֹן שֶׁהוּא חוֹשֵׁב לֹ לֹא! הַדְּבַר הָרַאשׁוֹן שֶׁהוּא חוֹשֵׁב הוּא אִם יִתְאִים לֹ לְעֵינָיִם הַכֹּסֶף, אִם יִהְיֶה כְּבוֹד. אֵיךְ זֶה נִרְאֶה בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת, אִם ע"ז זֶה נִחְשָׁב בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת לְ"חֹשֵׁב" אוֹ לְהִפְיָק, זֶה הַדְּבַר הָרַאשׁוֹן, וְאִפְּלוּ אִם בְּסוּף כֵּן חוֹשֵׁב קָצֵת עַל עוֹה"ב מִהַמִּצְוָה, זֶה הוּא בְּסוּף, אֲבָל בְּעִיָּקָה, מֵהַדְּבַר הָרַאשׁוֹן, שְׁחוֹשֵׁב כָּל אֶחָד מֵאֵינָנוּ, אִנִּי לֹא יוֹדַע, אוֹלֵי יֵשׁ כִּאֵן מִשִּׁיחָה אֲחֵר שֶׁבְּמַדְרָגָה יוֹתֵר גְּדוּלָה, אִנִּי לֹא יוֹדַע, אֲבָל בְּדֹר כָּל כָּל אָדָם אִם הִצִּיעוּ לֹ אִיזָה דְּבַר הַדְּבַר הָרַאשׁוֹן שִׁיחֻשׁוֹב מֵהַ עַם כִּסְף? מֵהַ עַם כְּבוֹד ?

אֵיךְ זֶה נִחְשָׁב בְּעֵינֵי הַבְּרִיּוֹת? זֶה הַעֵיָקֵר! יוֹצֵא שְׁעִיָקֵר שְׁאִיפְתּוֹ שֶׁל הָאָדָם, וְהַחִיִּים שֶׁל זֶה לֹא חִי עוֹה"ב הַחִיִּים זֶה חִי עוֹה"ז (הַכְרַם 4) וְעַשְׂקֵךְ פֶּר' כִּי תְּבוֹא תַשְׁס"ז הִגִּיעַ שׁוֹב רַבְנֵי לְחַזֵּק אֶת הַבְּחוּרִים לְקִרְאָת יָמֵי ר"ה (הַכְרַם 6).

מכתב במעלת הישיבה

יום י"ג סיון תשס"ד לפ"ק בני ברק יצ"ו

הנה קיים בעירנו בני ברק ישיבה גדולה וישיבה לצעירים לבני עדות המזרח בשם בית שמעיהו, במשך עשרים וחמש שנות קיומה זכתה להוציא תלמידים הרבה אשר הקימו דורות לתפארת ומהם מגידי שיעורים ורמ"ם, וכעת הישיבה גדולה והקטנה מונים קרוב לשלש מאות בחורים השוקדים בתו"ש על טהרת הקודש, אמנם ככל הישיבות נאבקים על קיומה אין מספיק כסף להחזיקה וכל העול הכבד רובץ על ראש הישיבה הגאון ר' שלמה אנגלנדר שליט"א, אשר לכן מוכרח לכתת רגליו לחו"ל כדי להשיג האמצעים הדרושים להמשיך המקום תורה הנ"ל אשר הוא מהישיבות המפורסמות לטוב ולשבת. והננו בזה להמליץ לתמוך בהישיבה הקדושה וכל התומכים והעוזרים יתברכו ממקור הברכות בשפע וכל טוב לו ולכל בני ביתו, ויקוים בו כל תומכיה מאשר.

הכריח לכי המקום תורה החשוב.

בשבעות הקרובים נכתוב אי"ה אודות ישיבות: בני ראם, בעלזא, ברית יעקב, ברכת אפרים, ברכת יוסף (קרית הרצוג), ברכת יצחק (אור יהודה), ברכת ישראל, ברכת משה, ברכת שלמה (כפר סבא - נתניה). ואודות ישיבתו של מרן שליט"א - גאון יעקב' מי שיש ביזו חוסר אודות הישיבות הנ"ל נא לשלוח בהקדם.

מי שמעוניין להנציח תאריכים מסוימים במהלך השנה רצוי שיפנה כעת, כדי שנדע שאנו יכולים לעמוד במשימה.

ניתן לתרום בפניה למוקד המגבית בטל' 072-2164440, בפניה לדוא"ל המערכת, או בכרטיס אשראי בעמדות נדרים פלוס בבתי הכנסת ברחבי הארץ

להערות, הארות והוספות על הענינים הנכתבים בעלון, לתרומות והנצחות, נא לפנות למייל 0527680034@Okmail.co.il

או ל: 0527680034 בין הסדרים. או בת.ד. 5397 ירושלים, או בפקס 0722164414 ולצייין עבור מערכת עלון כאיל תערוגו

ליקוטים נפלאים פרשת וארא

"וידבר אלוקים אל משה" (ו, ב)

וברש"י הק': דיבר אתו קשות. ויש לתמוה מה היה למשה לומר הרי מסר נפשו עבור קושי השעבוד של בני ישראל, וזה תפקידו של מנהיג אמיני, ולמה הקפיד ה' עליו. ויש לפרש עפ"י מה שדרשו חז"ל (סנהדרין מו) על הפסוק 'עמו אנכי בצרה' שכאשר סובלים בני ישראל צער שעבוד מלכיות גם השכינה בגלות ואומרת קלני מראשי קלני מזרועי, ולכן נדרש מאתנו לעורר רחמי שמים על צער השכינה וממילא תבא גם ישועת ישראל, אבל משה רבינו הזכיר 'למה הרעות לעם הזה' ולא כלל את צער השכינה שקודמת לתפילה לפני צערם של בני ישראל, ולכן דיבר אל משה 'ויאמר אליו אני ה' דהיינו שגם אני בצער כי אני ה' בגלות יחד עם בני ישראל, והיה לך להצטער על השכינה. (תורת מהרי"ץ)

(זהו"ק ח"ב טז, ב) ותראה שכבר בגלות מצרים היו ארבע יציאות ממצרים, בגדר של הכנה לארבעת הגאולות שייגאלו ישראל. והנה היציאה הראשונה הייתה כאשר חזרו השבטים ממצרים לאביהם, בכדי להביא עמם את בנימין למצרים, והיציאה השנייה הייתה בחזרתם ליעקב אביהם על מנת להביאו למצרים, השלישי כאשר יצאו לקבור את יעקב במערת המכפלה כאשר צווה אביהם, ואילו היציאה הרביעית היא ביציאת מצרים עצמה. כך שיצאו ממצרים ד' פעמים, כנגד ארבע הגאולות מארבע הגלויות: מצרים, בבל, יוון, אדום בהיות גאולת מצרים מקור ושורש לכל הגאולות. (הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זי"ע)

"אלה ראשי בית אבות בני ראובן... ובני שמעון... ואלה שמות בני לוי" (ו, יד-טז)

כתב השל"ה הקדוש: "קשה, למה אמר תיבת 'שמות' אצל לוי יותר ממה שאמר בראובן ושמעון? כי שבט לוי לא היו בגלות. ולוי ידע דבר זה ורצה להשתתף בצרת הצבור, מה עשה, קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם 'גרשון' על שם כי 'גרים' הם בארץ לא להם, ושם 'קהת' על שם שיניהם 'קהות', ושם 'מררי' על שם 'וימררו' את חייהם, זהו שאמר ואלה שמות בני לוי. ומכאן ילמוד האדם להשתתף בצער הציבור אע"פ שאין הצרה מגעת לו."

"תנו לכם מופת" (ז, ט)

היה צריך להיות 'תנו לנו' מופת'. אלא שכשקוסמים עושים מופת, הם עצמם יודעים שאין בזה מאומה מלבד אחיזת עינים. ורק לאחרים זה נראה כפלא. אבל הפלאים שנעשים בכוח אלוהי, הם עצמם מתפלאים על יכולתם לעשות ניסים. ועל כן אמר "תנו לכם מופת", שגם לכם יהיה זה למופת.

"ויט אהרן את ידו על מימי מצרים ותעל הצפרדע" (ח, ב)

וברש"י צפרדע אחת הייתה, והיו מכין אותה והיא מתזת נחילים נחילים. לכאורה, מדוע אם כן המשיכו המצרים להכות את הצפרדע? אומר הסטייפלער זצ"ל: מכאן כשמידת הכעס והנקמה בוערת באדם, כשרוצה להינקם מאויביו, אינו יכול לשלוט על עצמו, ואף כשרואה כשהוא מחזיר לחבירו הוא רק מפסיד מכך, אין הוא יכול להפסיק, מגודל הנקמה שבערת בו.

"ויאמר למחר ויאמר כדברך למען תדע כי אין כה' אלקינו" (ח, ו)

מקשין העולם, למה לא שאל פרעה שהצפרדעים המצערות אותו כל כך יעזבוהו תיכף ומיד אלא הרחיב הזמן עד למחר.

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים" (ו, ב)

דרשו בב"מ מן הכתוב 'אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה' (ירמיהו טו, יט), צדיק גוזר והקב"ה מקיים. אבל נראה שזה דווקא מדה כנגד מדה לישראל עם קדוש, שהם סרים למשמעתם של חכמי התורה, ומבטלים דעתם נגד דעת תורה הקדושה, וככל היוצא מפיהם יעשו, לכן יש גם כח לצדיקים לבטל מישראל כל גזירות קשות ורעות, ושומעים לאמרי פיהם גם בשמים. אבל אם ח"ו בני ישראל אינם מאזינים לציווי הצדיקים, אז גם בשמים אין שומעין להם, ואין להם הכח של 'כפי תהיה'. וזה מה אמר משרע"ה: "הן בני ישראל לא שמעו אלי", ואם בני ישראל אינם סרים למשמעתי "ואיך ישמעני פרעה"? איך אוכל לבטל הגזירות מעליהם "ואני ערל שפתים" שאז אין לי הכח של 'כפי תהיה' לפעול במאמר פי על דרך צדיק גוזר והקב"ה מקיים. (שפע חיים)

"ולא שמעו אל משה וכו'" (ו, ט)

כתב רש"י: "חבל על דאבדין ולא משתכחין". אמר ר' נפתלי מרופשיץ חבל על שאנשי "על", אנשי המעלה, שאבדו ואינם, ו"לא", כלומר אפסים, אנשים שאין בהם מאומה, "משתכחין", משתלטים ותופסים מקום בראש.

"ואני ערל שפתים..." (ו, יב)

משה לימד בזה זכות על ישראל. מה שאין שומעים לו אין זה בגלל שאין רוצים לשמוע דברי ה'. אלא מחמת "ואני ערל שפתים", אינני מחונן בכישרון הדיבור ואינני מושך את לבם. (שפת אמת)

"להוציא את בני ישראל מארץ מצרים" (ו, יג)

ידוע ומפורסם הדבר כי גלות מצרים היא שורש כל הגלויות ואילו יציאת מצרים היא שורש כל הגאולות, כמו שאמרו חז"ל

ליקוטים נפלאים פרשת וארא

"והפליתי ביום ההוא את ארץ גושן לבלתי היות שם ערוב" (ח, יח)

אמרו חז"ל בגמרא (סנהדרין צח.) אין בן דוד בא אלא או בדור שכולו זכאי או בדור שכולו חייב, וקשה דבשלמא בדור שכולו זכאי ניחא, אבל איך יבוא בדור שכולו חייב, ופירשו שהכוונה שלא יהיו אנשים שמעורב בהם טוב ורע, אלא או שיהיה צדיק או רשע, ולא זה וזה יחד, וזהו עיכוב הגאולה, וזה נרמז כאן בכתוב, "והפליתי את ארץ גושן ביום ההוא" הכוונה ביום אשר יהיה הגאולה העתידה כמ"ש 'ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד' (זכריה י"ד), ואז יהיה ברור האמיתי, ויפריש ה' את הזכאי מן החייב 'לבלתי היות שם ערוב' שלא יהיה יותר תערובת רע בטוב רק או כולו זכאי או כולו חייב. (אמרי יוסף)

"ויצא משה מעם פרעה ויעתר אל ה'" (ח, כו)

מדוע התפלל משה שוב ושוב שיסורו המכות ממצרים? וכי לא עדיף שיגדל סבלם עד שיוכרחו לשלח את ישראל? השיב רבי בונים מפשיסחא: מטרה נעלמת הייתה למשה בתפילתו זו: הוא זה שגרם בכח תפילתו שישבו מערכות הטבע לאיתנם וכך הוטבע לדורות שיוכל כל צדיק לשוב ולשנות את מערכות הטבע כדי להיטיב עם בן ישראל. וזה עומק כוונת הכתוב בתהילים קי"א, "זכר עשה לנפלאותיו חנון ורחום ה'". ועוד מפיו הקדוש: "סבלות" זה מלשון "סבלנות". הגלות הכי גרועה היא זו שכבר התרגלו אליה. אומר הקב"ה "והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים" אם כבר התרגלתם למצב שאתם נושאים וסובלים את הגלות ואין הדבר מטריד אתכם, אסור לשהות עוד והגיע השעה להוציאכם משם.

"כצאתי את העיר אפרש את כפי אל ה'..."

(ט, כט)

אבל בתוך העיר לא התפלל לפי שהייתה מלאה גילולים (רש"י). מדוע דווקא במכת ברד הקפיד משה לצאת חוץ לעיר ולהתפלל, ובכל שאר המכות לא הקפיד שתהיה תפילתו מחוץ לעיר? ויש לומר דהנה ידוע שצאן היו עבודה זרה של מצרים. והנה כאן במכת ברד כתוב: "הירא את דבר ה' הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים". נמצא שהיו צאן ובקר בתוך העיר, דהיינו עבודה זרה של מצרים. משום הכי התפלל עתה חוצה לה. אבל בכל שאר המכות היו כל הצאן מחוץ לעיר, לפיכך היה יכול להתפלל בתוך העיר. (הרבי ר' העשיל)

א אט טבת

עוד יש לדקדק במה שאמר משה רבינו "למען תדע כי אין כה", היאך יראה ע"י הסרת הצפרדעים כי אין כה'. ונראה שדבר זה עצמו שפרעה יאמר שיסורו הצפרדעים למחר ולא היום, זה גופא היה מן השמים, ודיבור של פרעה היה מסור ביד הקב"ה ולא היה ברשות עצמו. וזהו שאמר לו משה: "כדברך", היינו שתקח לך ראי' מדברך, שהרי באמת אתה רוצה שהיום כבר ילכו הצפרדעים, ומ"מ אף שאתה הוגה כך בלבך לא תוכל להוציא דבר זה מפ"ך, רק אמרת למחר, וא"כ מזה תקח מסור "למען תדע כי אין כה" אלקיננו", כי הוא מנהיג את העולם, וממנו מענה לשון...

"ויצעק משה אל ה' על דבר הצפרדעים.. ויעש"

ה' כדבר משה וימתו הצפרדעים" (ח, ט)

החפץ חיים שואל: מדוע במכת הצפרדעים, מיד כאשר התפלל משה לה', נעתר לו והסיר את המכה מארץ מצרים? ואילו כשבני ישראל היו במדבר, ופגעו בהם הנחשים, לא הועיל משה בתפילתו מיד והקב"ה אמר לו: "עשה לך שרף ושים אותו על נס" - וכל הרואה את נחש הנחושת הנמצא במקום גבוה - יחיה? החפץ חיים משיב על כך: כי עוון לשון הרע חמור מכל המעשים הרעים. ולכל צרה מועילה תפילה. לכן, במצרים נשמעה תפילתו והוסרו מיד הצפרדעים. אך, לעם ישראל במדבר, הנחשים באו בעקבות עוון לשון הרע, ובבית דין של מעלה מדקדקים מאד בעוון הזה כחוט השערה. לכן לא נעתר לו ה' מיד, אלא אמר לו לעשות נחש שכל מי שיביט בנחש מיד יכוון לבו לאביו שבשמים, וישוב בתשובה בעצמו ובזאת יחיה. יוצא איפה, שההבדל איננו בסוג החיה, אלא בסוג העוון שעליו באה החיה...

"וימותו הצפרדעים מן הבתים מן החצרות ומן"

השדות" (ח, ט)

כתוב בדעת זקנים עה"ת שהצפרדעים שנכנסו לתנורים לא מתו והטעם כי מסרו נפשם לעשות רצון ה' ונכנסו לתנורים למרות שיכלו לעשות רצון ה' באופן אחר, ולהיכנס לבתיהם ולאוכל וכד' ולא דווקא לתנור, ובכל זאת נכנסו על מנת להישרף, נתן להם ה' שכרם, שלא מתו כמו שאר הצפרדעים שבשדות ובחצרות שהם כן מתו, ומקשים העולם מדוע אצל הכלבים שסתמו את פיהם ולא נבחו כשבני ישראל יצאו ממצרים, וקיבלו שכרם שכל נבלה וטריפה לכלב תשליכון אותו, וזה היה שכר עד סוף כל הדורות, שייולדו מן הכלבים האלו, וכאן בצפרדעים קיבלו רק הם שכרם ולא זרעם, אלא מכאן חזינו ש'לסגור הפה' זה עבודה יותר קשה מאשר להיכנס לתנור בוער, ולכן הכלבים שסתמו פיהם קיבלו גם דורותיהם שכר זה, משא"כ הצפרדעים. וקל וחומר אנו שנתאמץ לשמור על פינו ונסגור אותו בשעת הצורך, ודאי יראה ה' וישפיע לנו מטובו, עד סוף כל הדורות. (חכמי המוסר)

סיפורים נפלאים פרשת וארא

הם קולטים זאת, כאשר מוציאים אותם מן הצרות, רק אז הם מבינים היטב באיזו צרה הם היו. לאחר שד' יוציא את בני ישראל מתחת סבלות מצרים, רק אז יבינו שבעצם ד' הציל אותם. משל למה הדבר דומה, למלך שרצה שבנו ילמד להתנהג כיאיות ולא רצה לפנקו יתר על המידה. מה עשה, שלח אותו להסתובב עם שנווררים. לאחר שנה שלח אחריו המלך לשאול, האם הוא זקוק למשהו והבן שהתרגל לחיות כשנוורר ביקש תרמיל. שואלים יהודי מה הוא צריך והוא מיד אומר שהוא זקוק לתוספת משכורת והכל יסתדר. אבל כשתבוא הגאולה, רק אז יבינו כולם באיזה מצב היינו. (חידושי הרי"ם)

"והייתי לכם לאלקים וגו'" (ו, ז)

מעשה בהרה"ק רבי משולם זוסיא מאניפולי זיע"א (יומא דהילולא ב' שבט) שיצא פעם בראש השנה קודם התקיעות מבית המדרש, וראה תינוק מישראל מבני העניים, לבוש קרעים ופניו רעים, שאל אותו רבי זוסיא, בני! האם אינך מתקנא בבני הערלים האוכלים משמנים ושותים ממתקים ולובשים מלבושי כבוד? השיב התינוק, לא, אין אני מתקנא בהם כלל, שלי גדול משלהם, ישראל אני ומאמין באלוקי ישראל. חזר רבי זוסיא לבית המדרש ואמר: רבון העולמים, הבט משמים וראה מי כעמך ישראל עם סגולה, תינוק מישראל אפילו כשהוא רעב וצמא ולבוש קרעים ובלואים, מקבל הכל באהבה ובלבד שישראל הוא.

"ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה

קשה" (ו, ט)

פירש רבי איצ'לה מוואלזין, משל למה הדבר דומה, לאסיר שהיה כלוא בבית האסורים. והנה יום אחד הופיע בתאו איש כבד פה וקשה דיבר. אט אט, כשהוא בקושי מסנן את האותיות מבין שפתיו, הודיע לאסיר כי הוא עומד להשתחרר בקרוב. מובן שהאסיר היה מוכן לשמוע לכל מילה, לא הייתה אכפת לו כלל האיטיות שבה נאמרו הדברים, הגמגום וכובד הלשון, שכן מה לו אם ימתין עוד רגע ושניים, ובלבד שישמע את בשורת גאולתו המתקרבת. אלא, נתאר לעצמינו כי אותו אלמוני היה הולך לחדרו של שר בית הסוהר, כדי לדבר על ליבו על שחרורו של האסיר. מובן כי כאן לא היה נתקל האיש באוזן קשבת, כמו זו של האסיר, והיה מגורש על ידי השר מיד, אשר לא היה מוצא זמן להתייחס אל דיבורו האיטי והכבד של האיש. זהו שטען משה רבינו אם בני ישראל, הנדכאים והמיוסרים, הנמצאים בקצר רוח ובעבודה קשה, לא שמעו אלי מפאת כבוד פני, הרי על אחת כמה וכמה שלא ישמעני פרעה, אשר וודאי אין לו סיבה לשמוע אותי.

"ולא שמעו אל משה..." (ו, ט)

ה"חפץ חיים" זיע"א ישב פעם אחת במסיבת מקורביו והעיר על יהודי הדור שהם קטני אמונה וכו'. אמר ר' נפתלי, הר"מ

"וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב" (ו, ב)

רש"י מבאר: וארא אל האבות. כך אנו אומרים גם בתפילת שמונה עשרה: א-לוקי אברהם א-לוקי יצחק וא-לוקי יעקב - להגיד שלכל אחד הייתה השגחה מיוחדת בפני עצמו. ישנם אנשים ששואלים אותם אם הם שומרי תורה ומצוות? הם משיבים: אתה יודע מי היה סבא שלי?!... הוא היה רב גדול... האנשים הללו חושבים שיש להם זכות אבות, אבל האמת הבן מזכה האבא, ולא האבא מזכה הבן... משל למה הדבר דומה: קמצן רצה להגיע עם מזוודות אך התקמצן לקחת מונית והחליט ללכת ברגל, אך כובד המזוודות עצר בעדו... הוא עצר נהג מונית ושאל כמה יעלה לו להגיע לביתו. ענה לו הנהג באדיבות: 30 ש"ח. "והמזוודות"? השיב לו הנהג: "המזוודות בחינם". קפץ מידענו על המציאה ואמר לנהג: "מעולה, אז תיקח רק את המזוודות". השיב לו נהג המונית בקור רוח: "אני מוכן לקחת אותן בחינם, בתנאי שתשלם על הנסיעה"... כן הוא הנמשל: כשאדם שומר תורה ומצוות ויש לו גם זכות אבות, זו מעלה גדולה שזכות אבות היא תוספת על העיקר. דוגמה טובה לזה היא בשיר "אחד מי יודע" ששרים בהגדה של פסח: כשם שבפסח אומרים שלשה אני יודע! - שלשה אבות. מתי השלושה אבות הם דווקא שלי הרי הם גם של ישמעאל ועשיו? כשאני מאמין באחד אלוקיני, ומקיים שני לוחות הברית, אזי האבות הם הזכות שלי דווקא...

"אני ד'" (ו, ב)

נאמן לשלם שכר (רש"י)

מסופר על אשתו של הגאון מווילנה ז"ל שהייתה גבאית צדקה עם עוד אישה אחת מנשי ווילנה, והיו הולכות יחד לאסוף כספי צדקה עבור נצרכים. השתיים הסכימו ביניהן בתקיעת כף שהראשונה שתסתלק מן העולם תבא לחברתה בחלום לספר לה מה נעשה בדינה. אותה חברה נסתלקה לבית עולמה תחילה, וכעבור זמן באה בחלום לאשת הגאון ואמרה לה שקיבלה רשות מן השמים לספר רק דבר אחד, שכאשר שתינו הלכנו לקבץ צדקה, ובקרנו אצל נדיבה פלונית ולא מצאנוה, המשכנו בדרכנו וראינו אותה באה מולנו בצידו השני של הרחוב, אז את הראית באצבע שהנה היא באה לקראתנו. נגשנו אליה והתרמנו אותה. והנה עיקר מעשה הצדקה שגבינו ממנה רשום על שם שתינו בשווה וכן כל פסיעה שהלכנו, אך אותה הוראה באצבע שעשית את, רשומה על שמך בלבד. רואים שדבר לא נאבד וכל תנועה נשארתי, יראו כל אחד כתמונתו באותה תנועה שעשה בחייו. (מחשבת מוסר)

"והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים

והצלתי אתכם מעבודתם וגאלתי אתכם

בזרוע נטויה ובשפטים גדולים" (ו, ו)

מדוע בתחילה נאמר והוצאתי, ורק לאחר מכן נאמר והצלתי, לפעמים מרוב צרות האנשים לא מבחינים בעומק הצרה, מתי

סיפורים נפלאים פרשת וארא

"דרך שלשת ימים נלך במדבר" (ח, כג)

כידוע, היו בני ישראל בשעבוד מצרים מאתיים ועשר שנים, כי הקב"ה בחסדו חישב את הקץ והתחיל למנות את ארבע מאות השנים מלידת יצחק אבינו. ובכל זאת, יכולים היו המצרים לטעון, כי זכותם להשתעבד בעם ישראל עוד מאה ותשעים שנה. באמת, משום כך לא דרש הקב"ה מפרעה לשלח את עם ישראל כליל, אלא רק להתיר להם ללכת דרך שלושת ימים במדבר. ואז מה יקרה, הדבר יוסבר במשל, משל לאדם, שנתחייב מיתה למלך. שאלו המלך כנהוג: "מהי משאלתך האחרונה", נטל האישי כוס יין משולחנו של המלך, ואמר: "שאלתי ובקשתי, שיניחו לי לשתות כוס יין זו על גג הארמון, כשאני משקיף בפעם האחרונה על איר המלוכה". נענה המלך ואמר: "דבר נקל הוא, משאלתך תתמלא". שב הנידון למות ואמר, "אדוני המלך, ירא אני פן יבעתוני השומרים, ולא יניחו לי לשתות את הכוס עד תומה. על כן אבקש, שתשבע לי, שלא יהרגוני, עד אם כיליתי לשתות". נשבע לו המלך על הדבר הזה. נטלוו השומרים וליווהו במדרגות הארמון, ולפתע השיים את עצמו כמועד במדרגות ונפל ארצה. הכוס נשברה, והיין נשפך. שב הנידון למות אל המלך ואמר, "אדוני רב החסד, מוכן אני למות, כאשר אך תאסוף את כל היין הניגר ארצה, שהרי נשבעת לי, שלא יהרגוני, עד שאשתה את הכוס עד תומה". נהנה המלך מחכמתו, ופטרו לשלום. כיוצא בכך, בקשו בני ישראל ללכת דרך שלושת ימים בלבד. אבל פרעה רדף אחריהם להרגם, והקב"ה הענישו וטבע את פרעה וחילו בים סוף, על אשר השליכו את ילדי ישראל ליאור. ומכיון שפרעה ומצרים טבעו בים אצל מי ישלימו ישראל את שנות שעבודם, וממילא, יצאו לחירות עולם. (בן איש חיל, הגדת הבן איש חי)

"ויאמר פרעה אנכי אשלה אתכם וזבחתם לד' אלהיכם במדבר רק הרחק לא תרחיקו ללכת העתירו בעדי" (ח, כג-כד)

הוא רצה לומר כך: כי מעשה היה בימי קדם באימפרטור שהיה צורך יהודים, והיו היהודים סובלים ממנו מרה. עד שבכל יום היו מתפללים ומבקשים שימות כדי שינצלו מגזרותיו. לימים מת ובמקומו מלך בנו. ונתברר שהוא יותר רשע מאביו. יום אחד נפגש עם יהודי אחד שהיה יוצא ובא בביתו, אמר לו המלך: רוצה אני שתאמר לי: מה יש בלבך עלי? אמר היהודי: אני מתברך בלבי שתאריך ימים על מלכותך. התפלא המלך ואמר: הרי אני עושה לכם רע יותר מאבי, וכיצד אתה מבקש שאחיה הרבה, אמר לו היהודי: בחיי אביך היינו מתפללים שימות כי קיוונו שהמלך הבא יהיה יותר טוב, אבל לאחר שנתברר שאתה יותר רע מאביך, לכן אנו מתפללים שתחיה. ועל דרך זה אמר להם פרעה: העתירו בעדי, שאאריך ימים. כי מי יודע אם המלך הבא לא יהיה יותר גרוע ממני.

בישיבת ראדין: מה פלא. צאו וראו כשהיהודים היו במצרים ועוד זכרו את האבות קדושים וידעו שהגלות לא תארך יותר מארבע מאות שנה בכל זאת סתם קשי השעבוד את ליבותיהם של ישראל ונשתקעו במ"ט שערי טומאה. אנו שכל כך הרבה דורות אנו רחוקים מן האבות ולכלותנו איננו רואים קץ וסוף, מה פלא שהאמונה נחלשה?...?

נד ה"חפץ חיים" זיע"א בראש: יפה דרשת אתה מליץ יושר טוב לישראל, דבריך יעלו לפני כיסא הכבוד.

סיפרו בראדין, שכעבור זמן מועט נפטר ר' נפתלי, ויודעי חן אמרו שזה קרה בגלל פליטת פיו של אותו הצדיק, שיהיה מליץ יושר לפני כיסא הכבוד.

"הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה" (ו, יב)

לקוצק הזדמן פעם חסיד מלובביץ. סח אתו בעל חידושי הרי"ם ושאל אותו על דרכי התנהגותו של האדמו"ר מחב"ד. סיפר לו הלה על קדושתו של האדמו"ר שלהם, ממש מלאך אלקים, שתורתו בוקעת שחקים.

אמר לו חידושי הרי"ם: הרבי שלכם אומר תורה העולה עד לרקיע, אך הרבי שלנו אומר תורה היורדת לחדרי בטן.

"ואני אקשה את לב פרעה" (ז, ט)

לכאורה אם ה' הכביד את ליבו של פרעה למה הוא בעצם אשם? אלא, ה' רצה שפרעה יחזור בתשובה, לא בגלל המכות אלא מתוך הכרה שה' הוא האלוקים. לצורך זה הקב"ה יוצר איזון כדי ששיקול הדעת של פרעה יהיה אמיתי וכנה. לאחר כל מכה יכול פרעה לחזור מהפחד של מכה נוספת... כדי שהמכה לא תשפיע - ה' מכביד את ליבו. משל למה הדבר דומה: יהודי שהיה לו דין ודברים עם גוי, גילה שהשופט הוא חברו הטוב של יריבו ואף הוא גוי. מה עשה? לילה קודם המשפט הוא התדפק על דלתו של השופט ומסר לו מעטפה מלאה במזומנים... למחרת כששני הניצים עומדים במקומותיהם שואל השופט את היהודי: "האם הנך מבקש משפט צדק?" "בוודאי!" ענה היהודי בביטחון. ואז הגיע שאלה שהוא כלל לא ציפה לה... המשין השופט להקשות: "אם כן מדוע הגעת אמש לביתי ונתת לי שוחד?" ותוך כדי דיבור השופט מוציא מכיסו את המעטפה... היהודי היה ב"שוק" לקח לו זמן להתעשת ואז הוא ענה לשאלת השופט: "כבוד השופט והלא זה ברור! ידעתי שאתה חברו הטוב של התובע ומשראיתי שאינך פוסל את עצמך לשפוט בינינו רציני שיהיה איזון... על מנת שתשפוט בצורה הוגנת נתתי לך שוחד... כעת אני והשוחד שלי עומדים בקו אחד אל מול החברות שלך עם יריבי... כן הוא הנמשל: ה' הכביד את לב פרעה על מנת ליצור איזון בשיקול הדעת של פרעה... ואם זה עדיין לא מצליח להבין מי מנהיג את העולם, מסרב להכיר בה' ולשלח את בני ישראל בדין הוא שיענש...

איש לרעהו

לקט אמרות חז"ל
רעיונות, עובדות
והנהגות מגדולי
ישראל,
על מדות טובות
שמביאות לאהבת
הזולת הנלמדות
מפרשת השבוע

מכון אהבת אמת – המרכז להעמקת ערכי אהבת הזולת

ע"ש ר' עבי יהודה דומוביץ ז"ל – רח' אבן עזרא 2 ירושלים 9242402
טל: 02-5671812 פקס: 077-7671812 דוא"ל: paypal: ahavemet@012.net.il

ליקוט ועריכת: יצחק בן אהרן
כל הזכויות שמורות למכון אהבת אמת
אסור להעתיק, לצלם ולהדפיס בלי רשות בכתב

שבת קודש א שבט תשע"ז: הדלקת נרות: ירושלים 4:33 תל-אביב: 4:48 חיפה: 4:37 מוצאי שבת: ירושלים: 5:48 תל-אביב: 5:50 חיפה: 5:48 ר"ת: 6:26

פרשת וארא

סבלנות וארך אפים

לנהוג בסבלנות ובנחת עם בני ביתו ותלמידיו, ולא בכעס והקפדה! נלמד מהפסוק: "וידבר ה' אל משה ואל אהרן ויצום את בני ישראל" (פרק ו-יג)

וכתב רש"י: "ציווה עליהם להנהיגם בנחת ולסבול אותם". וביתר פירוט מובא במדרש: אמר להם הקב"ה, בני סרבנים הם, רגזנים הם, טרחנים הם, על מנת כן תהיו מקבלים עליכם, שיהיו מקללים אתכם שיהיו מסקלים אתכם באבנים" (מד"ר שמות ז-ב).

הגאון רבי אברהם גנחובסקי זצ"ל היה אומר שבעצם היה ראוי לכל בן תורה לסגף גופו בכל מיני סיגופים כדי למעט בהנאות העולם הזה ככל האפשר, אלא שאין אנו מסוגלים בדור הזה לכך, וזה עלול להפריע לנו בלימוד התורה, אבל אדם יכול כן לייסר את עצמו בכח הרוחני שבו, היינו, להיות סבלן ולהתגבר על מדת הכעס, כגון להקשיב לאדם טרדן וכיוצא בזה... ובהזדמנות אחרת התבטא רבי אברהם ואמר כי מי שמתפרץ בכעסו, אין ספק שתורתו מקולקלת!

בקונטרס "בצילו חמדתי" (מתלמידו הגר"ב וייס שליט"א) כתב שרבי אברהם אמר לו, כי פעמים רבות יש לאדם ספיקות כיצד היא הדרך לנהוג בעניינים שבין אדם לחברו, ויש לקבוע כלל גדול בזה, כי כמעט תמיד, הצד שבלבו האומר לו כי יש לנהוג בהקפדה ובתקיפות, הוא עצת היצר, והצד המתון האומר לו שיש להבליג ולוותר, הוא הנכון על פי התורה.

והעיד רבי אברהם על עצמו בפני אחד הרמ"ם בשיבת טשיבין (הגר"י שניארסון שליט"א) בדברים הבאים: "תדע לך שאפילו אם יהא לי צורך נחוץ מאוד להפגש עם אדם מסויים בעולם, והצורך הזה הוא עצום בשבילי, ויש לי אפשרות רק פעם אחת בעולם להפגש עמו, ולצורך זה עלי לקנות בגד חדש ומכובד, ובלי זה לא ירשוני להכנס, ורגע קודם הזמן המיועד, יגש אחד וישפוך כוס קפה על הבגד הזה ויכתים אותו, ובכך ימנע ממני את ההזדמנות החד-פעמית הזו, לא אכעס עליו!" (עפ"י אגן הסהר)

"לוקח קצת כעס מהקופסה"...

פעם ניגשו שני בעלי דין ל"דין תורה" אצל רבי מנחם מנדל מלינסק זצ"ל. כשהקריא להם את הפסק, סירב אחד מהם לציית. אמר לו הרב: "דע לך, שכשנתמנתי כאן לרב, הבאתי עמי קופסה אחת והיא מונחת למעלה על הארגז ובתוכה מונח כעס... כשאני צריך לכעוס לכבוד שמים, אני עומד על הספסל ומטפס ועולה עד שאני מגיע לארגז. לוקח את הקופסה עם הכעס, פותח את הקופסה, לוקח לי משם קצת כעס וכועס. ואם אכעס עליך לא תהיה תרופה למכתך, ובכן דע את אשר לפניך". מיד נפל מורא ופחד על בעל הדין, ומיחר לקיים את כל מה שפסק הרב בדין תורה.

סיפורי חסידים - מועדים

להטהר מטומאת הכעס...

אצל הצדיק רבי משולם זישא מאניפולי זצ"ל נחשב הכעס לאחת מן העבירות הקשות, אשר יש לשוב עליהם בתשובה שלימה בתוספת סיגוף הגוף.

פעם נוכח רבי זישא כשאחד ממקורביו הגיב בכעס. אף שהמדובר היה על אודות ענין חשוב, וחרף העובדה שהחורף שלט אז בכל עזו, ובכל העיר לא היה בעת ההיא מקוה מחומם, בכ"ז הורה רבי זישא לאותו אדם ללכת מיד ולטבול במקוה שמימיו היו קרים כקרה, כדי להטהר מטומאת הכעס ולשוב על חטאו זה בתשובה שלימה.

צנתרות זהב

בסבלנות אין קץ...

טוהר מדותיו, ומדת סבלנותו של הגר"ש אלישיב זצ"ל, שהיתה לאות ולמופת, היו מתגלים בשעת השיעור. לעתים אירע שנשאלה מאחד השומעים שאלה שלא כענין. הגר"ש לא איבד סבלנותו והשיב כהלכה שוב ושוב.

חיו מקרים שהשואל נאחז בקש... עד שהדברים הגיעו לידי מצב שעשוי להוציא מן הכלים... או-אז היה הגר"ש מתחיל פתאום לחייך, וניכר כיצד משרה על עצמו בכוח, רוגע ושלוה, כשהוא בורח מן הכעס עד הקצה האחרון...

משוש דו"ד

עלון "איש לרעהו" פרשת וארא הוקדש לעילוני נשמת

ר' מרדכי יהודה בן ר' יעקב קאפל עבי מנדל ז"ל

שיזם היאהרצייט חל ביום ה' שבט ומנוחתו כבוד בהר הזתים ירושלים עיה"ק תובב"א

ת. נ. צ. ב. ה.

משפחת ר' נתן אפטרגוט - אנטוורפן, בלגיה משפחת ר' יוסף בנימין הכהן - בני ברק, ישראל משפחת ר' מרדכי מנדל - וינה, אוסטריה

להרגיש ולהשתתף בצערו של הציבור, ולשאת בעול עמו!

נלמד מהפסוק: "אלה ראשי בית אבות בני ראובן... ובני שמעון... ואלה שמות בני לוי..." (פרק ו-יד, טו)

הקשה השל"ה הק: מה פשר תיבות "שמות" שהזכיר הכתוב אצל בני לוי ולא כתב כך אצל ראובן ושמעון? ותיירץ: כי בני שבט לוי הרי לא היו בגלות, ולוי ידע דבר זה ורצה להשתתף בצרת הציבור. מה עשה? קרא שמות לבניו על שם הגלות, דהיינו שם גרשון על שם כי גרים הם בארץ לא להם, ושם קהת על שם שיניהם קהות, ושם מררי על שם וימררו את חייהם. זהו שאומר "ואלה שמות בני לוי". ומכאן כותב השל"ה - ילמד האדם להשתתף בצער הציבור אעפ"י שאין הצרה מגעת לו. וכן הודיע השי"ת למשה רבינו ע"ה, אהיה אשר אהיה, אהיה עמהם בגלות זו, אהיה עמהם בגלות אחרת. עכ"ד.

חובת הנשיאה בעול עם הציבור נובעת ממה שישראל ערבין זה לזה כפי שכתב **רבי יהודה החסיד ז"ל** (בספר חסידים-תשנ"ג): "אבל מפני שישראל ערבים זה לזה, לכך כשצער בא על אחד חייבים כולם להצטער ולהתפלל. שנאמר (תהלים לה-ג) "ואני בחלותם לבושי שק". וכתוב (תהלים לג-ג) "ותפלתי על חיקי תשוב". ואם לא היה מתפלל היה חוטא שנאמר (שמואל א-יב, כג) גם אנכי, חלילה לי מחטוא לה' מחדול להתפלל בעדכם".

והרמח"ל זצ"ל כתב (במסילת ישרים פרק יט): "ראוי לכל חסיד שיתכוון במעשיו לטובת דורו כולו לזכות אותם ולהגן עליהם... ותראה שזהו רצונו של מקום, שיהיו חסידי ישראל מזכים ומכפרים על כל שאר המדריגות שבהם, והוא מה שאמרו חז"ל בלובל ומיניו: יבואו אלה ויכפרו על אלה, שאין הקב"ה חפץ באבדן הרשעים, אלא מצוה מוטלת על החסידים להשתדל לזכותם ולכפר עליהם. וזה צריך שיעשה בכוונת עבודתו וגם בהתפללו בפועל, דהיינו שיתפלל על דורו לכפר על מי שצריך כפרה".

את פשר ההשפעה שישנה מאיש לרעהו, מכח הערבות ההדדית, מבאר **הגרא"א דסלר זצ"ל** (בספר זכרון למכתב מאליהו-ח"ב) בהקדם מספר קושיות:

(א) ידועה אמרת חז"ל: "כל ישראל ערביין זה לזה" (שבועות לט.). וטעון ביאור: ממה נפשך, אם ישנה בחירה חופשית לכל אדם בפני עצמו, למה יסבול האחד בשביל חברו שבחר ברע. ואם נחשבים כל ישראל כאחד, היה צריך לראות שגם בחירתם לא תהיה נחלקת ונפרדת?!

(ב) אמרו חז"ל (ברכות י.) שדוד המלך התפלל "יתמו חטאים ולא חוטאים". ותמוה: היאך אפשר להתפלל שלא יחטא חברו, הרי "הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים" (שם לג.), ולחברו ישנה בחירה גמורה, נמצא שתפלתו לכאורה תפלת שוא?!

(ג) אמרו חז"ל (בבא מציעא פה:) על רבי חייא ובניו כי אלמלא הפריעום בתפלתם היו מביאים את המשיח ותמוה: איך יתכן שתיקון כזה יבוא ע"י יחידים לטובת הכלל, הרי לכך צריכים כולם להתפלל ולתקן כל אחד את עצמו, ובלא זה נמצא שקיבלו את תיקונם ללא בחירתם?!

(ד) אמרו חז"ל (מכות יא.) על אמותיהם של כהנים גדולים שהיו מספקות מחיה ומזון לגולים בעיר מקלט שרצחו בשוגג, כדי שלא יתפללו על בניהם הכהנים שימותו ואז יוכלו הגולים לצאת לחופשי. ושואלת הגמרא: מה חטאו הכהנים שיציאת הגולים תלויה במיתתם? ומתוצאת הגמרא: היה להם להתפלל על דורם שלא יחטאו ושלא תארע תקלה כזו על ידם.

ותמוה: היאך תועיל תפלתם שלא יחטאו אנשי דורם, והרי יש בחירה עצמית לכל אחד?! וכן תמוה: כיצד התפלל משה רבינו על יהושע שלא ישל בעצת המרגלים (סוטה לד.), הרי זה תלוי בבחירתו של יהושע?!

אלא מבאר הרב דסלר, שכשם ש"כל ישראל ערבים זה לזה" לענין החטא, כן ערבים לענין התיקון. והיינו, שכל מי שעושה

"איך אפשר לקרוא עיתון?..."

כל ימיו היה הגאון רבי ברוך בער לייבוביץ זצ"ל מיצר ומצטער בצרתו של ישראל ומצפה לישועתו. ברכה קבועה מלווה את כל מכתביו: "ויזכו לראות בישועת ישראל". או "ויזכה לראות בגאולתו של ישראל".

סיפר אחד מתלמידיו שכאשר הגיע לשיבה בעת שהתחוללו מאורעות דמים בארץ ישראל, הזהירו אותו שלא יספר לרבי ברוך בער על כך. שכן הוא מסוגל לחלות מרוב צער כשישמע שיהודים נהרגים רח"ל.

בימי המאורעות הטרופים ביקש רבי ברוך בער שיביאו לו את העיתונים החרדים לראות את המצב. שאלו אחד התלמידים:

"הרי הרבי נמנע תמיד מלקרוא עיתונים, אפילו חרדים?" השיב לו רבי ברוך בער: "בימים כתיקונם הנך צודק, אמנם בעת צרה כזו איך אפשר להתעלם, ולא לדעת מה קורה, צריך לשאת בעול ולהצטער בצרת הכלל!"

ואכן, היה רבי ברוך בער קורא ומצטער מאוד, ונאנח בכאב לב על צרותיהם של ישראל עד שהשפיע הדבר על בריאותו. ניסו בני הבית להניאו מזה, אמנם הוא לא הסכים. עד שביום מסויים ביקש להפסיק להביא לו את העתון באומרו שהוא מרגיש שאינו יכול לשאת יותר את הצער מהמתרחש.

והוסיף רבי ברוך בער ואמר: "איני מבין איך אפשר לקרוא עיתון? ממה נפשך: אם לא מתעוררים ומצטערים בצער הכלל, הרי זו אכזריות נוראה. ואם כן מתעוררים, איך אפשר לשאת כל כך הרבה צרות.

הרב הדומה למלאך

בובה על צרות ישראל

החפץ חיים היה משתתף בכל נפשו ומאודו בצערם של ישראל, ובפרט הצטער מאד על אחינו בני ישראל הנדחים ברוסיה. בהתקרב חג הפסח, ביקשו בני ביתו לעשות לו מלבוש חדש לכבוד יום טוב, אך הוא גער בהם: "אחינו בית ישראל מחוסרים לחם ואני אעשה לי מלבושים נאים ומתוקנים?"

כאשר הרגיש שהחנות [שפתח לפרנסת זוגתו להתפרנס מיגיע כפיו] מושכת יותר קונים משאר החנוונים שאל: ומה יעשו שאר החנוונים, הרי הכתוב אומר "וחי אחיך עמך?" על כן סגר את חנותו באמצע היום ולא רצה למכור יותר...

"השעה אינה כשירה למסיבות..."

בחודש כסלו תשנ"ט, בפרוס שנת העשור לעלייתו של כ"ק האדמו"ר מקלויזנבורג - רבי יקותיאל יהודה הלברשטאם זצ"ל לארצינו הקדושה, ביקשו תלמידיו וחסידיו לציין את התאריך הזה בכינוס חגיגי מיוחד. פנה האדמו"ר אל העוסקים בענין זה וביקש מהם להמנע מלערוך את המסיבה.

לתמיחתם של העסקנים, למה ומדוע? נימק הרבי את החלטתו בכך שהשעה אינה כשירה למסיבות עקב הצרות והזוועות שתכפו באותה תקופה על אחינו בני ישראל בעירק [עם תלייתם של תשעה יהודים הי"ד] ועוד הרבה מאות יהודים חפים מפשע שהושלכו לכלא ונתונים להתעללות אכזרית.

מצבם האומלל לא נתן מנוח לרבי ולא יכל להסיה דעתו מהם ובכל צרתם לו צר. מטעם זה ביקש איפוא מהעסקנים לבטל את תוכנית המסיבה.

לפיד האש

המשך - נשיאה בעול עם הציבור

אימתי הסגולה מועילה?

יהודי מאנטוורפן שבשנות נישואיו הראשונות, טרם זכה להעמיד שם ושארית, פנה אל הגאון **רבי חיים קרייזווירט זצ"ל** שיברך אותו להפקד בפרי בטן. **הציע** לו רבי חיים לנהוג על פי מאמר חז"ל: "כל המבקש רחמים על חברו והוא צריך לאותו דבר הוא נענה ותחילה". ועל כן עליו להתפלל בעד חבר הנמצא גם הוא באותה מצוקה, ובוודאי יענה. **לאחר** זמן התעניין רבי חיים אצל האברך, האם הועילה לו הסגולה ונענה בשלילה. רבי חיים תלה את הקולר בכוונת התפלות של האברך ולכן אמר לו בהחלטיות: "דע לך שהסגולה מועילה רק כאשר תפלתך תהיה למען ידידך וכל כוונתך אינה אלא בעבורו תתרכז בתפלתך ובמחשבותיך עליו ורק עליו, ואל תחשוב על מצבך כלל, והנני מבטיחך שתושע". **האברך** קיבל את הדברים והתאמץ לנהוג על פיהם, ואכן זכה להפקד בישועה ורחמים. **מים חיים**

לטובת אנשי ירושלים...

הגה"צ רבי אליהו פרדס זצ"ל (רבה של ירושלים) נשא בעול אנשי ירושלים והתמסר לטובת החכמים והזקנים, האלמנות והיתומים שבה. **רבים** מבני ירושלים השכימו לפתחו. הם ראו בו לא רק את רבם. הוא היה להם כאב תומך ומעודד, דאג לשלומם, הצטער בצערם ושמח בשמחתם. **הוא** יסד את הקרנות "חונן ומלווה" ו"תומכי תורה" ובהתייחסו אליהם כותב בצוואתו: "אתם בני... והקרנות אשר יסדתי, הם חלקי מכל עמלי..." כמה עמל ובריאות השקיע לביסוסן של הקרנות! וכשאמרו לו ידידיו: "רבינו, עד מתי יתייגע, הרי קשה הדבר בגילך" השיב להם: "לו ידעתם וראיתם מצוקתי, עת לא היה בכוחי לבוא לעזרת תלמידי חכמים ונצרכים, הייתם יודעים עד כמה רץ אני בשמחה לעשות למען הגדלתן של הקרנות על אף הטורח והתשישות הפוקדים אותי...". **מתוך קובץ תורני לזכרו**

מצוה מזכה ומשפיע קדושה לו ולכל ישראל, וכל מי שמצטער על הרע, זוכה לו ולכל ישראל. ובכח האדם להשפיע הרבה על זולתו לטוב או למוטב.

וידוע, כי לכל אדם ישנה בחירה בהתאם למדירגתו! ועל כן, אם אדם גדול מצטער הרבה על חטאת הרשעים, זה מעלה אותם למדריגה גבוהה יותר, ומכניס בהם גדר קדושה ע"י הבחינה של "כל ישראל ערבים" שכל ישראל מאוחרים כאחד. זה התיקון שיכול הצדיק לתקן במדריגת הרשעים על ידי תפלתו וצערו.

לפי"ז, מובן מה היה בתפלת דוד על החוטאים כדי להועיל שלא יחטאו, כי אף שבסופו של דבר תלוי החטא בבחירתו של האדם, אבל את המדריגה שבה תהיה בחירתו, מעלה תפלתו של הצדיק. וזו היתה התביעה על הכהנים הגדולים, מדוע לא התפללו על אנשי דורם להעלותם במדריגתם, וממילא בחירתם לא תביאם לתקלה כזו.

ענה

גם אחרי שעלה אדם לגדולה, ישאר בענוותנותו !

נלמד מהפסוק: "הם המדברים אל פרעה... הוא משה ואהרן" (פרק ו-כז)

ופירש רש"י (עפ"י מגילה יא.): הם בשליחותם ובצדיקותם מתחילה ועד סוף". בזאת מלמדים אותנו חז"ל כי אף שעלו משה ואהרן לגדולה בשליחותו של מקום, נשארו הם בצדקתם ובענוותנותם כבתחילה.

ישנם תלמידי חכמים שניחוונו בכשרון גדול ובזיכרון מבורך ויודעים לישא וליתן במלחמתה של תורה בדברי חידושי תורה של אחרים. עד שמתפתים, בעצת היצר, להחשיב את עצמם מעבר למדת דרגתם האמיתית... על כגון אלו מתריע **החפץ חיים** (בספרו **שם עולם**) בדברים הבאים: לפעמים היצר מפיח בקרבו רוח גאווה שיחשוב את עצמו בלבו לאיש נכבד בעבור רוחב שכלו שיועד להקשות ולפרק ולבחון חידושי תורה אם הם דברים אמיתיים... ובאמת הוא טעות מעיקרו.

למה הדבר דומה? לאחד הפקידים שממונה בבנק על חילוף שטרות, ועי"ז נעשה מומחה גדול בהכרת השטרות להכיר איזהו שטר אמיתי ואיזהו מזוייף. האם יעלה על דעתו שהוא עשיר עי"ז? הלא יודע שאין לו בשטרות הללו מאומה.

וכך גם בענייננו, שמי שאין לו בליבו תורת ה' ורק שהוא חכם ומבין חידושי תורה של אחרים, האם יוכל להתפאר כי איש עשיר הוא בתורה עי"ז, אחרי שאין לו משל עצמו ולא כלום?!

והעצה להתגבר על עצת היצר ולהשאר בענוותנותו - אומר הח"ח - היא שיעמוד נגד תיבה שיש בה ש"ס שלם ויתבונן שאין לו אפילו מסכת אחת מכל הנמצאים שם שיהיה חרות על לוח לבו, וא"כ הוא עני באמת ואז בוודאי יכנע ושב לו.

בענין זה, יש בנותן טעם, להביא את מה שסיפר החפץ חיים (מובא בח"ח עה"ת-מעשי למלך) בשם **מגיד מישרים דוילנא**:

מעשה בכפרי אחד, עם הארץ, שלמד את תורת הלוח לכל פרטיו והיה משיב לשואליו דבר על זמן המולד וקביעת ראש השנה וקביעת המועדים. כל תושבי הכפר הכתירוהו בשם רב וצורב. (בזמננו "הגאון הגדול"). לאט לאט התרגל לתואר הזה, עד שחשב באמת שבין גדולי הדור מושבו.

פעם הזדמן לוילנא ונכנס לבית הכנסת הגר"א להתפלל מנחה. בין מנחה למעריב התקרב אל שולחן הלומדים שהיו מתפללים בחידושי תורה עמוקים, וישב שם כאבל בין חתנים, שלא הבין אפילו מילה אחת מתורתם.

כן הדבר בעוה"ז, בני אדם פשוטים המתרגלים לתארים מופלגים ולכיבודים נאים עד ש"משתכנעים" וחושבים שבאמת ראויים הם לכך, אבל כשיבואו לעולם האמת, הלא בושה תכסה פניהם כשישבו במסיבת גדולי תורה אמיתיים, ולא יבינו דבריהם. כלום יש גיהנם יותר קשה מזה?!

"כלום קרניים

לי בראשי"?!

כאשר נסע החפץ חיים לעיר גרודנא בשביל עניני "יעד הישיבות", יצאו אלפים רבים מצבדי העיר אל הרכבת כדי לקבל פניו. הלחץ היה כה גדול עד שסדרנים הוכרחו להעמיד את הסדר בכח ולפנות דרך לרכב שישב בו החפץ חיים.

תמה החפץ חיים על הצפיפות סביביו ושאל את מלווהו על מה ולמה ההסתופפות הרבה הזו? והשיב כי הכל באו לראותו...

החפץ חיים לא הבין כלל מה נשתנה הוא מכל אדם שבאו לראותו "כלום קרניים לי בראשי"? ובכלל מה יש להסתכל כך ביצור נברא? אין זה כבוד אלא בזיון... עם זאת הפטיר הח"ח בהשלמה: "בשביל התורה חייב אדם אפילו להתבזות, כאמרת חז"ל: "למה נקרא שמו יחזקאל בן בוזי, בשביל שביזה עצמו על דברי תורה וכבוד שמים".

מעשי למלך

ומי כעמך ישראל

בין איש לרעהו – סיפורים בני זמננו

"עסק התורה" / הרב נפתלי וינברג

של תורה. בשביל מי ומה התורה נתנה לנו את ה"תרי"ג מצוות? בשביל מה ניתנו לנו ארבעה חלקי שו"ע, האם רק בדיעבד למי שלא לומד תורה? ברור שלא. וברור שאדם חייב לקיים את כל ה"תרי"ג מצוות, עד כדי כך שלפי האריז"ל מי שלא הצליח לקיים את כל המצוות בגלגול ראשון יחזור לגלגול נוסף כדי לקיים את שאר המצוות. ואף המתמידים הגדולים ביותר חייבים בכבוד אב ואם, גמילות חסדים וכו'.

נשאלת השאלה, מדוע יש להפסיק את הלימוד כאשר באה מצוה לידך אפילו אם אין המצווה יכולה להעשות על ידי אחרים, הרי משנה מפורשת היא (פאה א-א) "ותלמוד תורה כנגד כולם", לכאורה יש להמשיך ללמוד ולא לעשות את המצווה? וא"כ מדוע נפסק בשולחן ערוך, עבור "מצוה שאינה יכולה להיעשות בידי אחרים" יש לבטל מהלימוד ולעסוק במצווה.

אלא בוודאי רצון השי"ת הוא גם קיום כל המצוות, מצוה ומצווה בזמנה. ואף חכמי הקבלה כותבים בכמה מקומות שעולם זה נקרא "עולם העשיה" וע"י לימוד בלבד אין משיגים את המטרה.

על כרחך, שלמרות שעצם הלימוד חשוב מאוד, בלתי אפשרי ללמוד על חשבון המצווה - משום שזה מהווה סתירה ל"חיים של תורה". ומטרת לימוד התורה, כמודגש לעיל, היא לא רק עצם הלימוד, אלא היווצרות חיי תורה. "לעסוק בדברי תורה" משמעו, שכל החיים שלנו נהיה עסוקים בתורה, ולא רק בשעת הלימוד גופא (וכן מצאתי באורחות חיים לרבינו יעקב מלניל).

* * *

משתמע מדבריו כי כח התורה "מתפשט" גם למצוות - אך מסתבר שלא רק:

כאשר יהודי נאלץ לעשות איזושהי עסקה לפרנסתו ומחייטו, כאשר מקפיד שעסק המשא-ומתן יהיה רק על פי התורה, הרי קיים מבחינה מסויימת בשעת מעשה מצוות "לעסוק בדברי תורה". הדבר מותנה כמובן בכך שהעסק יעשה ממש על פי התורה, אחרת מי יעלה על הדעת שיש לעסק הזה קשר לתורה... אבל כאשר יהודי מבצע עסקה ונותן את דעתו לדקדק שלא להיכשל בענייני ריבית, אונאה, מדבר שקר תרחק ולפני עוור לא תתן מכשול, הרי בכך קיים במונח מסויים כאמור מצוות לעסוק בדברי תורה!

* * *

מילה לסיום. לימוד התורה עצמו אף הוא לא מצומצם לשיטה אחת, או לתחום אחד בתורה. הרי התורה ארוכה מארץ מדה, יש פרד"ס, הלכה, לומדע"ס, מוסר, אגדה, עיון, בקיאות וכו' כל אלה זרועות-עולם של תורתנו תורת חיים. כל אחד שיושב ולומד כמו שצריך ויש לו בקיאות וידע במשנה ובגמרא, יגלה כבר כפי שורש נשמתו, באיזה תחום בלימוד חשקה נפשו, כפי הדוגמאות שהבאנו למעלה ועי"ז ימלא את תכליתו שלו בעולמנו!

ה"ישיבה-בחור" אליו מתייחס הסיפור הבא, היה טיפוס בעל ארשת רצינית ומתמיד נפלא. אז הוא עדיין היה "הבחור החשוב בן ציון פלמן". כאשר חלתה סבתו, נטל אף הוא חלק במשמרות סביב מיטתה שארגנה המשפחה. בכל פעם הגיע קרוב אחר לסעוד אותה במשך כמה שעות.

לפני אישפוז בבית החולים, התגוררה הסבתא בבית משפחת פלמן, שם היטיבה להכיר את אצילותו של הנכד - הבחור החשוב בן ציון. ביקשה החולה שדווקא הוא יסעד אותה מידי יום במשך כמה שעות. לפי סידור המשמרות היה עליו להגיע לעיתים יותר רחוקות, אך היא ביקשה דווקא אותו.

אבל מה עם 'ביטול תורה'? שאלה לא פשוטה. מצד אחד זו לכאורה מצוה שאינה יכולה להיעשות בידי אחרים, שכן החולה חפצה דווקא בביקוריו הוא. מצד שני, הרי לא חסרים מבקרים מיתר בני המשפחה, אז אולי החובה שמוטלת עליו היא דווקא להמשיך ללמוד?

פנה הבחור אל מרן החזון איש זצוק"ל שהרהר בשאלה משך דקות מספר לפני שהשיב: תלך לבקר את הסבתא, תשהה לצידה כרצונה ודע; שאתה מקיים בכך לא רק מצוות חסד - כי אם גם מצוות תלמוד תורה!

פלא פלאים. הייתכן?!

נימק החזון איש: אתה הוגה בתורה מתוך מטרה למסוד אותה בתוככי תוכך, בדמך ובוורידך! אבל כיצד התורה הקדושה והרוחנית תתמזג עם אדם חומרני? התורה "נדבקת" רק לנפש עדינה. עדינות הנפש היא ה"כלי קיבול" של התורה, דרכה ובאמצעותה זוכים להתדבק בתורה!

כיצד זוכים לקנין של עדינות הנפש? על ידי חסד, וויתור ויתר המידות הטובות. סיים החזון איש: "אתה לא צריך לסגור את הגמרא, כדי לחפש היכן ניתן לגמול חסד. אך כאשר מזדמן בפניך מעשה חסד, בו אתה מוותר על רצונותיך הרי אתה יוצר בזמן זה כלי קיבול לדבקות בתורה!"

* * *

בנוסח ברכות התורה של אשכנז אומרים "לעסוק בדברי תורה", ובנוסח עדות המזרח "על דברי תורה". והדבר מפליא מדוע התעלמו כולם מהנוסח הפשוט והמתבקש "ללמוד דברי תורה?"

התשובה פשוטה: מצוות "לעסוק בדברי תורה" לא מצטמצמת לעצם הלימוד של התורה, אלא גם קיום מצוות ולחיות חיי תורה! לכן הדגש הוא לא רק על "ללמוד דברי תורה" כי אם "על דברי תורה" או "לעסוק בדברי תורה"!

אנשי כנסת הגדולה שקבעו את נוסח הברכות, קבעו כך משום שרצון השי"ת הוא לא רק לימוד התורה אלא אף לחיות חיים

היית מעורב בסיפור שקשור לבין אדם לחבירו? שמעת ממקור ראשון?

ספר לנו עכשיו! פקס: 077-7671812 דוא"ל: ahavemet@012.net.il

גליון זה י"ל לזכות ידידינו החשוב
הר"ר ישעיהו אפשטיין שליט"א
נאמנו המסור מזה רבות בשנים
לרבינו מרן שר התורה שליט"א
לרגל שמחת ארוסי בתו שתחי' בשעטר"מ
יהי רצון שיזכו להקים בית נאמן בישראל

דברי שי"ה

ממרן שר התורה הגר"ה קניבסקי שליט"א

דבר העורך

הירא את דבר ה'

שאל בנו של רבינו הגרא"ש על הנאמר בפרשת השבוע (שמות ט' כ') "הירא את דבר ה' וגו' הניס את עבדיו ואת מקנהו אל הבתים", וכי היה צריך להיות ירא את דבר ה'? הרי כולם ראו כבר את יד השם במלא עוזה בכל המכות הקודמות! נענה רבינו שליט"א והשיב לו כי הנה רואים אנו שלא כולם הניסו את מקניהם, שהרי נאמר "ואשר לא שם ליבו אל דבר ה' ויעזוב את עבדיו וגו' ", ואיך היו כאלו שלא הניסו? והתשובה היא שיש יצר הרע מיוחד להמרות פי ה' למרות שיודע האדם את האמת. ובאמת החזו"א (יומא סי' קכ"ז סקי"ז) הביא קושית רע"א, מה הועיל מה שהשיבו את הכהן הגדול שלא יעשה כצדוקים ביום הכיפורים, הרי נשבע לבטל את המצווה לשיטתם שכך צריך להקטיר, ותירץ שגם הם יודעים את האמת, רק שיש יצר הרע מיוחד להמרות את פי ה'.

והוסיף רבינו: בדור שלנו רואים את זה הרבה רח"ל, ישנם אנשים שיודעים את האמת, ואעפ"כ מורדים כיון שיש יצר הרע של המרדה...

גם כך ראיתי בא' מספרי המוסר, הוסיף, מעשה שהיה במלך שבא לבקר בעיר אחת שהנהר חוצה אותה, וזקן אחד בן למעלה מגיל תשעים, סיפר למלך שכל שנותיו מעולם עדיין לא עבר את הנהר לצד השני של העיר. אמר לו המלך, א"כ אני מזהיר אותך שלא תעבור את הנהר, ואם תעבור אהרוג אותך... ובאותו היום עבר הזקן את הנהר... קרא לו המלך ושאלו, היתכן? תשעים שנה לא עברת, ומדוע היום עברת? ענהו הזקן, מהרגע שנאסר עלי לעבור, הרגשתי דחף גדול ועצום לעבור ולא הייתי מסוגל שלא לעבור... זהו היצר הגדול של המרדה! וזה מה שנאמר "גדול המצווה ועושה יותר ממי שאינו מצווה ועושה".

ושמעתי מנכדו חביבו של רבינו ידידי הר"ר אריה שליט"א שסיפר לו רבינו כי זוכר הוא מעשה שהיה, תרנגולת הגיעה בכל יום לחצר של יהודי שהכיר, הטילה ביצה והלכה. יום אחד חשב היהודי בעל החצר, שאולי זה קשור לאחד שהיה חייב לו כסף ונפטר לא מזמן. תיכף ומיד אמר שאם אכן קשור להלוואה אני מוחל לו, ופסקה מלבוא.

סיפרתי את זה ליהודי שלא החזיר חובות, המשיך רבינו, אבל הוא - כמו אלו שלא רצו להבין - אמר לי, מסתמא זה לא קשור בכלל, אלא סתם באה וסתם הלכה... כשלא רוצים לראות, ורוצים למרוד, לא מבינים.

וכשהגיע יהודי שמתעסק הרבה בקירוב רחוקים, ושאל לרבינו מאחר ורוצה לכתוב ספר בענינים אלה, על איזה נושא לשים דגש? אמר לו רבינו: "הירא את דבר ה'", תכתוב להם על יראת שמים.

בברכת סבת מוסר
יצחק משה ז"ל (א"ב)

פשט על הפרשה

מדת הכעס אומרת אדרבה, להכות בצפרדע

רבינו כתב בשם אביו זצוק"ל: ותעל הצפרדע ותכס את ארץ מצרים (שמות ח' ב'), פירש"י צפרדע אחת היתה והיו מכין אותה והיא מתזת נחילין נחילין, ודבריו הם עפ"י מדרש תנחומא (וארא סי' י"ד) שהיו המצריים מכין אותה והיא מתזת וכו'. והנה כשראו המצרים המכים אותה כי על ידי הכאתם היא מוסיפה להתזי צפרדעים הרבה, הלא הדעת נותן שצריכים להפסיק מלהכותה כדי שלא להרבות השרצים הללו, אבל מה מדת הכעס אומרת, אדרבה מכיון שמוסיפה להתזי כל שכן וכל שכן שצריכים להוסיף להתנקם ממנה ולהכותה ככל האפשר, וכל שהוסיפה להתזי הוסיפו לכעוס וחמתם בערה בהם וכך חזר חלילה, הם הוסיפו להכות ולהתנקם והיא הוסיפה להתזי נחילין נחילין עד כי ותכס את ארץ מצרים. וכן הוא בכל מקום שכועסים, כי אם ישמעו חרפתם ולא ישיבו ישתקע הדבר לאט לאט אבל כשמשיבים לשכנגדו הרי הוא מוסיף להשיב לעומתו כהנה וכהנה וכל מה שיוסיף להתנקם גם הלה יוסיף לעומתו ככל האפשר ואם כן הדעת נותן שטוב ויפה לו לא להיטפל עם זה שציערו ולעבור בשתיקה עד יעבר זעם אבל מדת הכעס אומרת הכי אנכי אשתוק על זאת ומתחיל להשיב או להתנקם וגם שכנגדו הולך ומוסיף ומדת הכעס שלו אומרת שכל שכן שיש להשיב מנה אחת אפים וכך לעולם, וסופו כמכת הצפרדעים במצרים. (שעמא דקרא, ועי' ברכת פרץ למרן הקה"י ז"ל פי' וארא)

עלי שי"ה

"זיווג שני"

מקרה מאוד מעניין אירע השבוע לפני רבינו.

היה זה יהודי מדרום הארץ שהגיע כדי לשאול שאלה הנוגעת לו למעשה: 'אני' פתח האיש ואמר 'נושא השבוע אשה במזל טוב, הכל טוב ויפה והולך כשורה בס"ד. השאלה, שנישואים אלו הם נישואים שניים עבורי, וברצוני להזמין את הילדים שיש לי מזיווג קודם, שיבואו לשמחה איתי ביום שמחת ליבי, ואמרו לי כי לא כדאי להזמין אותם, האם אכן הדבר נכון וכיצד עלי לנהוג?'

הוסיף האיש: מצד אחד יש לי הנאה גדולה שילדי יבואו, הרי הם הכי קרובים לליבי והדבר מאוד מאוד ישמח אותי בשעה שכזו, מצד שני ברצוני לא לבטל מנהג מישוראל או הלכה שהיא, ומה היא הדרך הנכונה? מרן שליט"א הביט בו ומיד השיב: טוב אמרו לך! נכון שלא להביא אותם לחתונה, והטעם הוא משום עין הרע שאנשים ישימו בזה.

אחד מבני הבית אמר למרן שליט"א, כי מובא באחד מספרי הפוסקים ראה שמותר להביא ילדים, מפרשת השבוע! ... בפרשת שמות מובא בחז"ל (סוטה י"ב) כי עמרם נשא לאשה את יוכבד בפעם השניה, אחרי שגירש אותה, ובשמחת הנישואים השניים עמדו אהרן ומרים ורקדו בפניהם לשמח אותם! הרי לכאורה, כי אדרבה, יש ענין לבוא להשתתף בנישואים שכאלו, מה גם שיש פה מצות כיבוד הורים.

ודחה רבינו את הראיה ואמר - כי בודאי אין שום איסור להשתתף, אבל בימינו אנו זה לא מקובל (מצד המנהג) והדבר יכול להזיק הלילה מצד עינא בישא. אכן יכולים להשתתף בשמחת השבע ברכות או שבת שלפניה ואחריה.

מעניני הפרשה - עשר המכות

בשעת מכת בכורות זכו לקבל את הנבילות (עי' רש"י שמות כ"ב ל') ואילו הצפרדעים שלכאורה מסרו נפשם יותר על קידוש השם כי הלא נכנסו לתנור החם אצל פרעה, לא קיבלו גמול מלבד שלא מתו ונשארו לחיות ביאור, כי יותר קשה לשתוק מלהישרף באש.

מכת כנאים

עיקר המופת היה המכה עצמה

כתב הגר"א (בפ"ה דאבות) דבכל המכות כתיב שהם לא היו בבני ישראל מלבד בכנים שלא נזכר כן ע"ש. ויש לבאר את הטעם, דבכל המכות שיכולים היו לבא גם על ידי כשפים או שד א"כ עיקר הראיה למופת הייתה ממה שלא התפשטה המכה גם בארץ גושן שזה אין ביד השד למנוע כמ"ש והפליתי וגו' למען תדע וגו', אבל כנים שזו אין ביד השד כלל כדפירש"י (ח' י"ד) א"כ עיקר המופת היה המכה עצמה ולא מה שלא היה בגושן ולכן לא הזכירה התורה זאת.

(טעמא דקרא)

מכת ערוב

חיה רעה הייתה משולחת

כתבה תורה "הנני משליח בך ובעבדיך ובעמך ובביתך את הערב וגו'" (ח' י"ז). יש לדקדק שבשום מכה לא נאמר לשון שילוח רק בזה "הנני משליח".

יש לומר הטעם על פי מה שאמרו בגמרא תענית (כ"ב א') דחיה רעה אינה סכנה אלא אם כן היתה משולחת ע"ש ולכך אמר הנני משליח וגו' והוא מכה משולחת שהוא של סכנה.

(טעמא דקרא)

מכת בָּרָד

הטעם שאמר "חטאתי הפעם"

"וישלח פרעה ויקרא למשה ולאהרן ויאמר אלהם חטאתי הפעם" (ט' כ"ז), לא רצה להודות שחטא קודם רק הפעם שה' התרה בו שיכניס לביתו ולא עשה הודה שזה חטא, אבל מה שהבטיח קודם שישלח ואח"כ חזר בו, טען שזו הייתה הבטחה מחמת אונס ויכול לחזור בו (עי' יבמות ק"ו א'), אבל עתה שהודה שחטא והגיע לו העונש אם כן ההבטחה שהבטיח עתה צריך לקיימה לכן אמר שעתה ישלחם ולא יחזור בו.

(טעמא דקרא)

במכה זו קראו להם ע"י שלוחי ישראל בכל המכות כתיב "ויקרא למשה ולאהרן" חוץ ממכת ברד דכתיב "וישלח פרעה". והיינו משום שבכל המכות קרא להם על ידי עבדיו ויד עבד כיד רבו, ולכך כתיב ויקרא, אבל בברד ששום מצרי לא היה יכול לצאת חוצה מוכרח היה לשלוח על ידי ישראל שהיו אצלו, שלהם לא הזיק הברד ולכך כתיב וישלח

(טעמא דקרא)

(שיח הפסח)

מישראל מים ונותן לו דמים וכך היה שותה ולא היה נהפך לו לדם, ונשאל רבינו שהרי אמרו בגמרא תענית (כ' ב') שאסור ליהנות ממעשה ניסים ואיך העשירו ישראל ע"י הנס, והשיב שהנס לא היה מה שאצל ישראל היה מים, אדרבה זה היה הטבע, והנס היה מה שאצל הגוי נהפך לדם, אם כן אין כאן הנאה ממעשה ניסים.

החרטומים הביאו דם על ידי שדים

שמענו מרבינו שדברי הכתוב "ויעשו כן חרטומי מצרים בלטיהם" שחרטומי מצרים הצליחו גם כן לעשות ע"י הכישוף שיהיה מכת דם, אין הכוונה שהפכו את המים שביאור לדם ממש כמו שעשה הקב"ה, אלא פעלו על ידי השד להביא דם ממקום אחר, שהרי אין הכישוף שולט במים (סנהדרין ס"ז ב') אם כן על כרחך צריך לומר שהביאו ממקום אחר, והוא חידוש.

מכת צפרדע

רק במכת צפרדעים נשארו במצרים

בפסוק וסרו הצפרדעים ממך ומבתיך רק ביאור תשארנה (ח' ז'), יש להבין מדוע הוצרך משה לומר רק ביאור תשארנה, ועוד הלא הרמב"ן (בפר' בא בשם רבינו חננאל) מביא שמיום עתירת משה להקב"ה ועד עכשיו אין הארבה מפסיד במצרים ומפני מה במכת צפרדע שאני שחלק מהצפרדעים נשארו.

יש לומר בזה על פי מה דאיתא במדרש (שוחר טוב תהלים פרק כ"ח) וימותו הצפרדעים מן הבתים ומן החצרות מן השדות, אבל אותן שנכנסו לתנורים לא מתו, משום שמסרו נפשם נשארו, אם כן בזה ניחא, דכדי שלא נימא היכן הם, על זה קאמר רק ביאור תשארנה, ושם הם נכנסו.

(טעמא דקרא)

קל וחומר שעשו חנניא מישאל ועזריה

בפסחים נ"ג ב' איתא מה ראו חנניה מישאל ועזריה שמסרו עצמן על קדושת השם נשאו קל וחומר בעצמן מצפרדעים ומה צפרדעים שאין מצווין על קדושת השם כתיב בהו ועלו בביתך וגו' ובתנורו ובמשארותיך וכו' אנו שמצווין על קדושת השם על אחת כמה וכמה. ויש לשאול מה הלימוד מהצפרדעים והלא הם הצטוו "ועלו בביתך וגו'", משא"כ חנניה מישאל ועזריה שלא נצטוו כלל, ויש לומר (כך שמעתי בשם מהר"ל דיסקין זצ"ל) שאמנם הצטוו ציווי כללי שיכנסו בביתך ובחדר משכבך ועל מטתך ובבית עבדיך ובעמך ובתנורך ובמשארותיך אך אין ציווי פרטי לכל צפרדע אם יכנס לבית או לתנור, וכל אחד יכל להניח לאחר שהוא יכנס לתנור, והם לא אמרו כן רק תיכף עלו בתנורים ובמשארות אף שאינם מצווים על קדושת השם, ומזה למדו חנניא מישאל ועזריה קל וחומר.

ואגב, הוכיח רבנו לפלוני (שדיבר שלא כהוגן) ואמר לו: שמעתי בשם רבי יוסף חיים זוננפלד זצ"ל, מה טעם הכלבים ששתקו

דם. צפרדע. כנאים. ערוב. דָּבָר. שְׁחִין. בָּרָד. אֲרָבָה. הַשָּׁד. מַכַּת בְּכוֹרוֹת.

משך כמה זמן נהג כל מכה, הנה רש"י (ז' כ"ה) כותב שהיתה המכה משמשת רביע חודש, כלומר שבוע אחד, וקשה הלא במכת דבר מצינו שהיה רק יום אחד וכדכתיב (ט' ה') "וישם ה' מועד לאמר מחר יעשה ה' הדבר הזה בארץ", וגם מכת חושך הייתה רק ו' ימים כמו שכתוב בפסוק (י' כ"ב) "ויט משה את ידו על השמים ויהי חשך אפלה בכל ארץ מצרים שלשת ימים" והיה ב' פעמים ג' ימים וכן מכת בכורות היה רגע אחד וכמו שנאמר כחצות הלילה אני יוצא בתוך מצרים. והשיב רבנו, מכת דבר הייתה אמנם במציאות רק יום א' שבו מתו כל הבהמות, אבל נהגה שבעה ימים, שאם קנו עוד בהמה מחוץ לעיר מתו מיד, כך כל השבע ימים. ולענין השאלה ממכת חושך יש לומר שהתחיל המכה מבעוד יום וכלל הוא (פסחים כ"ה א') מקצת היום ככולו, נמצא שבעה ימים. ולגבי מכת בכורות, יש לומר שקברו מתים שלהם עד שבע ימים וזה נחשב לחלק מהמכה.

(חידושי הגר"ה קניבסקי על התורה, שמות)

מכת דם

בכלי עץ וכלי אבן

בפסוק והיה דם בכל ארץ מצרים ובעצים ובאבנים, פירש בתרגום אונקלוס ויהי דמא בכל ארעא דמצרים ובמני אעא ובמני אבנא, נראה דמה שהוצרך התרגום לפרט כלי עץ וכלי אבן, דכלי עץ כולל כל כלי שהוא לשתייה, וכלי אבן כולל כל כלי שהוא לרחיצה שהרי הדרך לרחוץ במרחץ של אבן, עי' בנדה (י"ט ב') ורש"י ביבמות ט"ו א' ד"ה שוקת.

(טעמא דקרא)

קח מטך ונטה ידך על מימי מצרים וכו' בפסוק מצינו שאמר לו נטה ידך (א) על מימי מצרים (ב) על נהרתם (ג) על יאריהם (ד) ועל אגמיהם (ה) ועל כל מקוה מימיהם, ויהיו דם והיה דם בכל ארץ מצרים ויעשו כן, וירם במטה ויך את המים אשר ביאור.

וקשה טובא איך יתכן שיטה אהרן על כל ה' הדברים המוזכרים בפסוק שצריך ללכת לכל מקוה מים, ואפילו בקפיצת הדרך היה צריך להיות זמן רב ועוד יש להבין מה טעם שלבסוף הכה רק ביאור ולא קיים כל הציוי. ונכדו של רבינו רצה לומר דמה שאמר ונטה ידך הכוונה שבשעה שמכה את היאור עצמו צריך (אהרן) לכוון בלבו שזה יחול על כל ה' הדברים, ולמעשה היה צריך להכות רק ביאור. אמנם יש עדיין להבין מה טעם שלא יכוון גם על מים שבעצים ובאבנים, והעיר על כך רבינו: "אחרי שהפסוק אמר נטה ידך יתכן שאין צריך אפילו שיכוין במחשבתו, ודי במה שהוא נטה ידו על אחד המקומות ובה מקיים את הציוי".

איך העשירו ונהנו ממעשה ניסים

אמרו במדרש (שמ"ר פ"ט) ממכת דם העשירו ישראל, שהיה המצרי לוקח

לקבלת הגליון ניתן לשלוח בקשה במייל: 0573145900@okmail.co.il או בפקס: 077-2092005

נשמח לקבל הערות והארות וכן עובדות וש"ת מרבינו

להנצחות ולתרומות: 053-3145900 כתובת: ר' יהודה הנשיא 52 בני-ברק